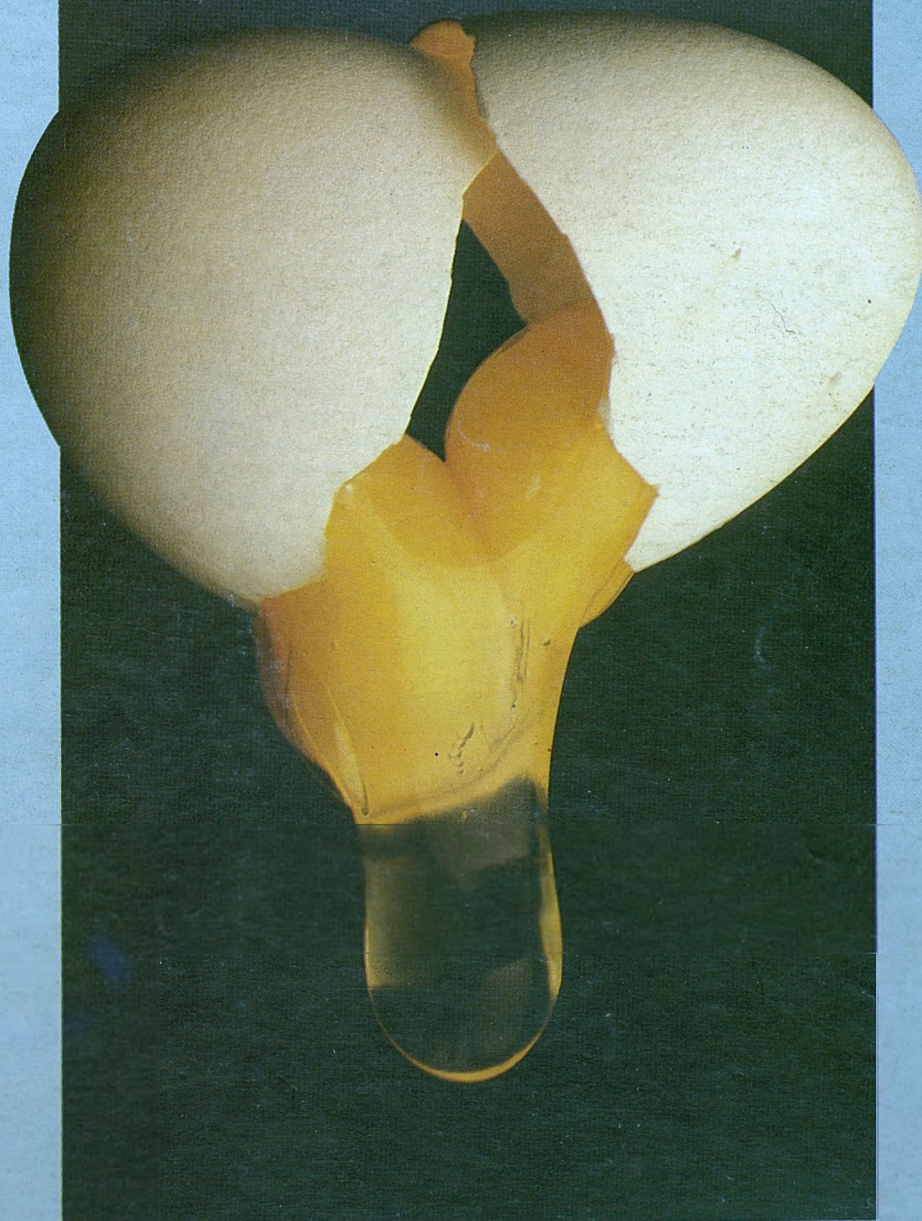

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 413
Παρασκευή
25 Αυγούστου 1989
Δρχ. 150

05 ΣΕΠ. 2005

Συγκυβέρνηση, συν 1, δίδυμες εκλογές...

ΣΑΚΗΣ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ

ΕΛΑΙΩΝΑΣ - ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ 1989

ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ

ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΑΤΑΣΘΑΛΙΕΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΚΑΘΑΡΣΗΣ

Βιβλία που καλύπτουν τα ενδιαφέροντα και τους προβληματισμούς του σύγχρονου πολίτη

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

- CHARLES KAHN:
Ο Αναξιμανδρος και οι απαρχές της ελληνικής κοσμολογίας
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΕΡΟΠΑΓΙΤΟΥ: Περί μυστικής θεολογίας
- G.S. KIRK:
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ: Τα κοσμολογικά αποσπάσματα
- ΠΡΟΚΛΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ: Στοιχειώσις Θεολογική

ΣΕΙΡΑ: «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

- ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ:
Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ
Παρεμβάσεις
- ΛΟΥΙ ΑΛΤΟΥΣΕΡ:
Στοιχεία αυτοκριτικής
- ΡΑΛΦ ΜΙΛΙΜΠΑΝΤ:
Το Κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία
- ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ:
Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ
- ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ:
Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

ΣΕΙΡΑ: «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

- Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ:
«ΑΡΙΑΔΝΗ». Μια σπουδή στον ερωτικό Σεφέρη
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:
«Εις την οδόν των Φιλελλήνων»
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΛΙΟΡΗΣ:
Ο γλωσσικός αφελληνισμός
Πέραν του μισοξενισμού και της υποτέλειας
- ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ:
«Ο έρωτας στα χιόνια» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη
- ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ:
Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΓΥΡΙΟΥ - ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ -
ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ - ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Επτά κείμενα για τον Καββαδία

ΔΟΚΙΜΙΑ • ΜΕΛΕΤΕΣ

- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:
Θεομοί, Ιδεολογία και Πολιτική στο Μεσοπόλεμο
- Γ.Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ:
Πολιτικό σύστημα και Πολιτική
- ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ:
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς
- ΥΓΕΙΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ:
Το συμπόσιο για το ΕΣΥ
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Δημοκρατική διοίκηση επιχειρήσεων
- ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΖΑΝΙΑΣ:
Ο μαρξισμός της ιστορικής σοσιαλδημοκρατίας
- ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ:
Κυπριακό: «Στρατηγική» και Στρατηγική
- ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ:
Η Αδιαχώρητη Κοινωνία
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Μια συνάντηση. Σεφέρης - Μακρυγιάννης
- ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ:
Συνηγορία της παραλογοτεχνίας
- ΜΑΡΙΚΑ ΤΟΥΝΤΑ:
Η δίκη του Φλωμπέρ
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Ο Κόσμος του ελληνικού χορού
- ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΛΙΑΠΗΣ:
Ο χορός στους Κουντουριώτες

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ:
Μεροληπτική κατάθεση
- ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ:
Φύλλα - φτερά
- ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ:
Λεπτομέρειες
- ΑΛΚΗΣ ΡΑΦΤΗΣ:
Η εργασία στην ποίηση

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ

- «ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»
Το βιβλίο που εντόπισε και ανέλυσε ένα φαινόμενο:
το kits στη σύγχρονη Ελλάδα
- ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ:
Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ:
Ο Τρίτος Δρόμος
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΙΤΖΗΣ:
Τσιγγάνικη Ορχήστρα
- Α. ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ:
Το ημερολόγιο του Ανδρέα

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

- ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ: Ιστορία μιας γραμμής
Ένα ευρηματικό, παιδαγωγικό βιβλίο για παιδιά προσχολικής ηλικίας με ωραία σχέδια - αφετηρίες για την περιπέτεια της φαντασίας.

ΜΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΟΛΥ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ

ΤΕΛΕΙΩΣΑΝ τα μπάνια του λαού, συμμαζεύτηκαν πολιτικοί, δημόσιοι λειτουργοί και γενικώς όλοι που, ή υφίστανται το ενδιαφέρον της Πολιτείας ή την υπηρετούν για το καλό όλων μας. Η Βουλή λειτουργεί εντατικά, στα κομματικά γραφεία ξενοχτούν και στα καφενεία ο πυρετός έχει ανέβει και πάλι.

ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ του 1989 θα μείνει πάντως στην πολιτική μας ιστορία ως ένα από τα θερμότερα, τα πιο ενδιαφέροντα: άξιο να απασχολήσει χρονικογράφους, ιστορικούς, πολιτειολόγους, συνταγματολόγους. Κληρονομεί το καλοκαίρι αυτό πλούσιο υλικό να σκεφτούμε, να αναθεωρήσουμε απόψεις, να επανεξετάσουμε την πολιτική ευθυκρισία των πολιτικών ανδρών μας. Αλλά μας ανοίγει και τεράστια περιθώρια για πολιτική δράση, για επαναδραστηριοποίηση, για να δώσουμε το παρών σαν πολίτες και να μην εκχωρούμε απλώς σε άλλους να ενεργούν για λογαριασμό μας.

ΑΛΛΑ γι' αυτά θα έχουμε την ευκαιρία να αναφερθούμε με αναλυτικό τρόπο στο άμεσο μέλλον. Αυτό που πρέπει να κινεί το ενδιαφέρον τις ημέρες αυτές είναι όσα τώρα διαδραματίζονται στο Κοινοβούλιο με τη διαδικασία των ανακριτικών και εξεταστικών επιτροπών.

Η ΚΑΘΑΡΣΗ έχει δρομολογηθεί. Οι ανακριτικές επιτροπές δεν προσκόμισαν στοιχεία που να αλλάζουν δραματικά το σκηνικό —όμως ο πέπλος της συγκάλυψης σκίστηκε. Οι πληροφορίες που συσσωρεύονται αποσαφηνίζουν όλο και περισσότερο την εμπλοκή του προέδρου του ΠΑΣΟΚ και ενίων στελεχών του σε μια σειρά από παρανομίες. Το ΠΑΣΟΚ, ως κομματικός μηχανισμός εμφανίζεται αμήχανο και πελιδνό να υπερασπίζεται υποθέσεις χαμένες και εξευτελίζεται ακόμα περισσότερο για το λόγο ότι επιμένει να υπερασπίζεται ενόχους και σκανδαλοποιούς. Προκαλεί θλίψη η εικόνα του στο κοινοβούλιο καθώς αποφεύγει να επιχειρηματολογήσει αλλά περιπλέκει τη συζή-

τηση σε διαδικαστικά θέματα, προσωπικές αντεγκλήσεις και φθηνή πολιτικολογία. Συσπειρώνεται με πολιτικοφανείς ρητορείες και αρνείται να συμμετάσχει σε μια ανοιχτή συζήτηση που θα έδινε διεξόδους σε μια αναπτυσσόμενη πολιτική κρίση. Όταν ήταν κυβέρνηση, το ΠΑΣΟΚ απέφυγε να δώσει πολιτική διεξοδο στην κρίση και οδήγησε στην ποινικοποίηση της κρίσης που το ίδιο προκάλεσε με τους χειρισμούς του. Και τώρα, ως αξιωματική αντιπολίτευση, πολιτικολογεί σε υποθέσεις που αναπόφευκτα πήραν το δρόμο της δικαστικής έρευνας. Η τακτική αυτή περιπλέκει το ίδιο σε νέα αδιέξοδα.

ΤΟ ΠΑΣΟΚ με τη γραμμή που ακολουθεί —ίσως δεν είχε άλλη επιλογή— δεν πείθει κανέναν ότι τα στελέχη του «διώκονται» αδίκως αλλά αντίθετα φωνασκούν ως οι ένοχοι.

ΑΠΟ ΤΗΝ άλλη, το αποφασιστικό στοιχείο στη σύμπραξη ΝΔ και Συνσπασισμού είναι σε ποιο βαθμό οι δύο πολιτικοί σχηματισμοί, με διακηρυγμένες τις αντίθετες πολιτικές θέσεις τους, υπηρετούν τον τόπο στην αντιμετώπιση μιας κρίσιμης κατάστασης. Και κρίσιμη είναι η διαδικασία για την κάθαρση.

Η ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΥΣΗ όμως οφείλει να αποκαλύψει όχι μόνον συγκεκριμένους ενόχους αλλά να εξηγήσει και να αποκαλύψει και τους μηχανισμούς που παρήγαγαν τα σκάνδαλα. Η Συμπολίτευση, οφείλει να τηρήσει όλους τους κανόνες του παιχνιδιού με αντίπαλο έναν παίχτη που κάνει μονίμως ζαβολιές. Οι διαδικασίες, οι διατυπώσεις των παραπεμπτικών πορισμάτων, η μέθοδος έρευνας πρέπει να εμβαθύνει περισσότερο σε κάθε πτυχή των σκανδάλων και να συσχετίσει πολιτική εξουσία και εκτελεστικά όργανα: σε όλες τις περιπτώσεις των πασοκικών σκανδάλων η πολιτική εξουσία συνέπραξε με τον κόσμο των μεσαζόντων, ιδιότυπων συμβούλων και υπαλλήλων με ελαστική συνείδηση. Πολλοί από τους υπουργούς δεν κατάλαβαν περισσότερα από όσα είχαν καταλάβει στην περίπτωση Χριστοδουλίδη.

Η ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ στην τακτική δικαιοσύνη και η τιμωρία των ενόχων θα διδάξει ότι ο πολιτικός κόσμος οφείλει να υπηρετεί το λαό και όχι να καρπώνεται τα οφέλη που μπορεί να προσπορίσει η άσκηση της εξουσίας. Αυτό θα είναι το πιο σημαντικό έργο που θα εγγράψει αυτή η Βουλή και αυτή η κυβέρνηση.

αντί

ΠΕΡΙ
ΕΧΟ
ΜΕΝΑ

• Περίοδος Β'
• Χρόνος 16ος
• Τεύχος 413
Παρασκευή 25 Αυγούστου 1989
δρχ. 150

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ '89 ΣΤΟΝ ΕΛΑΙΩΝΑ	8
N. Σ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ - Θ. ΜΑΡΔΙΡΗΣ	
Ο Ελαιώνας - δάσος που αποχωρεί	10
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ	
Η κάθαρση αντεπιτίθεται	14
ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ	
Η συναίνεση είναι σαν το ποδήλατο	16
A. ΔΙΠΟΛΙΚΟΣ	
Το ελληνικό πείραμα και η διεθνής συγκυρία	20
P. A.	
Η μακρία πορεία από το '49 και οι βραδυπορούντες	22
ΜΠΟΣΤ	
Απίστευτα και όμως αληθινά	24
ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΣΑΚΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ	26-33

ΒΑΣΙΛΗΣ ΦΙΛΙΑΣ	
Μια ζωή - ολοκαύτωμα	26
Σάκης Καραγιώργας 1930-1985	28
ΣΑΚΗΣ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ	
Το μπλοκ εξουσίας της δεξιάς και ο συνασπισμός των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων	30
ΛΑΟΚΡΑΤΗΣ ΒΑΣΣΗΣ	
Η διαγραφή του Καραγιώργα	32
ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ	
Τεράστια κονδύλια για εισφορές πληρώνει η ΕΡΤ και ελάχιστα απ' αυτά καταλήγουν στα ταμεία του ΙΚΑ	36
ΓΡΗΓΟΡΗΣ Μ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ	
Αυτοδιοίκηση δεν σημαίνει αυθαιρεσία	46
ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ	
Αιγινήτικα κανάλια	51
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Εκσυγχρονισμοί, εκβιασμοί και «συν ένα»	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	13
ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ	39
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	39
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	40
ΒΙΒΛΙΟ	56
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	58

Εκσυγχρονισμοί εκβιασμοί και «συν ένα»

ΝΑΙ, η διαπίστωση της πολιτικής επιτροπής του Συνασπισμού, το βράδυ της περασμένης Δευτέρας, ήταν σαφής: Υπάρχει καθυστέρηση στην προώθηση του κυβερνητικού νομοθετικού έργου. Και οι προθεσμίες τρέχουν... Γι' αυτό, στη συνάντηση της επομένης, οι μετέχοντες (Τζαννετάκης - Μητσοτάκης - Φλωράκης - Κύρκος - Κουβέλης) έκριναν πως έπρεπε να παρθούν μια σειρά αποφάσεις για τα περαιτέρω: Οι καθυστερήσεις είχαν ήδη τραβήξει σε μακρός... Συνεπώς και οι εκκρεμότητες γύρω από μια σειρά νομοσχέδια, για τους δικαστικούς κώδικες ή για τα υπηρεσιακά συμβούλια ή για την τηλεόραση ή για την άρση των συνεπειών του εμφυλίου πολέμου, έπρεπε να πάρουν τέλος. Και, παράλληλα, να βρεθεί μια κάποια λύση —έστω προσωρινή— γύρω από το «συν ένα». Πόσο εύκολη ή δύσκολη είναι η αναζήτηση κοινής γλώσσας;

ΑΛΛΑ η περασμένη Δευτέρα —για όσους δεν είναι αποκλειστικά ελληνοκεντρικοί— ανακύκλωνε μνήμες, μια και συνέπιπτε με την 21η επέτειο της σοβιετικής εισβολής στην Τσεχοσλοβακία... Ποια συνάφεια, αλήθεια, να υπάρχει ανάμεσα στη «χαμένη άνοιξη» —του Ντούμπσεκ— και τους σημερινούς γραφειοκράτες της Πράγας; Και ποια η σχέση ανάμεσα στους βαλσαμωμένους —βαλσαμωμένους και εν ζωή— Μπρέζνιεφ και τη σημερινή περεστρόικα του Γκορμπατσόφ; Η περεστρόικα μπορεί να μην έφθασε στην Πράγα ή στη Σόφια ή στο Ανατολικό Βερολίνο, αλλά έφθασε, με διαφορετικές μορφές, στη Βαρσοβία και τη Βουδαπέστη. Στην Πολωνία λ.χ., για πρώτη φορά, ύστερα από 45 χρόνια, τα αδιέξοδα οδηγούν στο σχηματισμό κυβέρνησης όπου το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν θα έχει το πάνω χέρι, ενώ, στην Ουγγαρία, αργά, αλλά σταθερά, τα απολιθώματα δίνουν τη θέση τους σε πρωτοφανέστερες μεταρρυθμίσεις. (Στο Μανιφέστο που έδωσε στη δημοσιότητα το Ουγγρικό Εργατικό Σοσιαλιστικό Κόμ-

μα (ΟΕΣΚ - Κομμουνιστικό), ενόψει του συνεδρίου του κόμματος, τον Οκτώβριο, διατυπώνεται ότι «η Ουγγαρία θα γίνει ένα συνταγματικό κράτος, που θα εδράζεται σ' ένα πολυκομματικό σύστημα, όπου η εξουσία θα είναι έκφραση της θέλησης του πληθυσμού, ύστερα από ελεύθερες εκλογές»).

Και στη Σοβιετική Ένωση; Η περεστρόικα βεβαίως προχωρεί, αλλά τα διλήμματα του Γκορμπατσόφ παραμένουν διλήμματα. «Προχωρείς, αλλά με αργούς ρυθμούς» —του επισημαίνουν οι διανοούμενοι, στη Μόσχα, στο Λένινγκραντ ή στο Κίεβο... «Προχωρείς πολύ βιαστικά και πέραν του δέοντος» —του διαμνύνουν οι λογής σταλινικοί, συντηρητικοί... Αλλά πέρα από τις επισημάνσεις αυτές. Οικονομική μεταρρύθμιση θα πει αποκέντρωση. Αποκέντρωση, στην προκειμένη περίπτωση, όμως, σημαίνει ανατροπή της όλης δομής του σοβιετικού κράτους, που στηριζόταν, ως τώρα, σε έναν αδυσώπητο συγκεντρωτισμό. Πώς θα ελεγχθούν, λοιπόν, οι μεταρρυθμίσεις, πώς θα ελεγχθεί η ίδια η περεστρόικα;

Συναινέσεις και εκσυγχρονισμοί

ΠΩΣ ΕΠΕΝΕΡΓΟΥΝ όλα τα παραπάνω αυτά στην ελληνική πραγματικότητα; Όταν αντιμετωπίζουμε ήδη —τελείως απαράσκευοι— το ορόσημο του 1992, όταν ο πληθωρισμός, τα ελλείμματα, η καμμένη (στην πραγματικότητα) γη, τα χρέη, η χαμηλή παραγωγικότητα, η μόλυνση του περιβάλλοντος, τα προβλήματα υγείας, παιδείας, τα πάντα προδιαγράφουν ένα εξαιρετικά αμφιλεγόμενο μέλλον, είναι δυνατόν να υπάρχουν στην Ελλάδα κόμματα που να επαγγέλλονται ακόμα την «αυτοδυναμία», για να εφαρμόσουν το όποιο πρόγραμμά τους; Και είναι δυνατόν το πρόγραμμα αυτό ν' αποδώσει, χωρίς ευρύτερες συναινέσεις και εκσυγχρονισμούς;

ΟΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΙ, όμως, όπως και οι ευρύτερες συναινέσεις, προϋποθέτουν συμμαχικά σχήματα, πολύ πέρα από το 49 ή 50% που μπορεί να συγκεντρώσει ένα κόμμα για να επιτύχει την κυβερνητική αυτοδυναμία. Και σήμερα, ακόμα και τα νήπια συνειδητοποιούν ότι τα οξύτα προβλήματα της χώρας δεν είναι δυνατόν ν' αντιμετωπισθούν από μια κυβέρνηση που θα πρέπει ν' αντιπαλεύει, καθημερινά, το άλλο 50% του πολιτικού φάσματος του κοινοβουλίου. Πού οδηγούμαστε, λοιπόν;

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ αυτά δεν φαίνεται ν' απασχολούν ούτε το ΠΑΣΟΚ, ούτε τη Νέα Δημοκρατία. Και για μεν τον άλλοτε «χαραγματικό αρχηγό», μοναδική του έγνοια είναι πώς να παραμείνει εσασί αρχηγός, έστω και αν αυτό θα σήμαινε διάλυση του «κινήματος». Και, φυσικά, ελπίζει ότι θα μπορέσει, κάποτε, να πείσει τον Συνασπισμό —«εν ονόματι της ενότητας των προοδευτικών - δημοκρατικών δυνάμε-

ων»...— να αναπαράγουν, από κοινού, την κυβερνητική «πολιτεία» του ΠΑΣΟΚ, αγκαλιά με τον Τόμπρα, τον Λούβαρη και τους αδελφούς Κουρή! (Κάπου, βέβαια, συνειδητοποιεί ότι η προσδοκία του αυτή αποτελεί «όνειρο θερινής νυκτός». Και ότι η δική του συνεισφορά έχει οριστικά λήξει, καθώς, μέσα από τους ίδιους τους κόλπους του ΠΑΣΟΚ, αναπηδά μια νέα ηγεσία, έτοιμη να σεβασθεί τις συλλογικές διαδικασίες και ν' αναζητήσει συνεργασίες ευρύτερης αποδοχής —πέρα ακόμη από το χώρο της Αριστεράς).

ΟΣΟ για τη σημερινή ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας, η εμμονή της στην προοπτική μιας «αυτοδύναμης κυβέρνησης», εξηγεί και την ανένδοτη στάση της στα νομοσχέδια για τα υπηρεσιακά συμβούλια ή τους δικαστικούς κώδικες. Και βέβαια δεν λείπουν οι αναλυτές εκείνοι που υποστηρίζουν ότι η σημερινή κυβέρνηση είναι, από την ίδια τη φύση της, κυβέρνηση συμβιβαστικών προσεγγίσεων και ότι οι «θέσεις Μητσοτάκη» στα νομοσχέδια αυτά, αν και δεν ικανοποιούν το Συνασπισμό, δεν παύουν ν' αποτελούν πρόοδο, συγκριτικά με τη νομοθεσία Κουτσόγιωργα και το κράτος των πρασινοφρουρών.

ΣΤΗΝ ΑΠΟΨΗ αυτή, ο Συνασπισμός απαντά με την υπόμνηση ότι οι «θέσεις Κουβέλη» (στο νομοσχέδιο λ.χ. περί δικαστικών κωδίκων) επιδοκιμάζονται από όλες τις ενώσεις δικαστικών λειτουργών και από όλους τους δικηγορικούς συλλόγους, ενώ με τις «θέσεις Μητσοτάκη», στο νομοσχέδιο περί υπηρεσιακών συμβουλίων, ενίστανται, ως την ώρα που σύρονται οι γραμμές αυτές, η ΑΔΕΔΥ και πολλά εκτελεστικά στελέχη της ΓΣΕΕ.

Όλοι οι φάκελοι στην πυρά!

ΠΑΝΤΩΣ η σύσκεψη της Τρίτης στο πρωθυπουργικό γραφείο, με τις ηγεσίες του Συνασπισμού και της Νέας Δημοκρατίας, ενέκρινε, στην τελική του μορφή, το νομοσχέδιο Κουβέλη για την απόλειψη των συνεπειών του εμφυλίου πολέμου. Και έκφραση της συμφωνίας αυτής, είναι και η παράδοση στην πυρά (στην υφικάμνο της Χαλυβουργικής) όλων των φακέλων μυριάδων αγωνιστών —και όχι μόνο της Αριστεράς!

ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ, απ' ό,τι πληροφορείται το «ΑΝΤΙ», καλύπτει 250 και πλέον περιπτώσεις αγωνιστών της εθνικής αντίστασης και του εμφυλίου πολέμου, απονέμει πολεμικές συντάξεις στους μαχητές του Δημοκρατικού Στρατού (ισότιμες με εκείνες του κυβερνητικού στρατού) και θα εισαχθεί στη Βουλή με τη διαδικασία του κατεπείγοντος. Όσο για τους φακέλους, η παράδοσή τους στην πυρά της Χαλυβουργικής θα γίνει, κατά πάσα πιθανότητα, την Τρίτη 29 Αυγούστου.

(Το αίτημα πολλών αγωνιστών να τους παραδοθεί ο φάκελος και να μην καταστραφεί, δεν φαίνεται εφικτό. Και διότι οι φάκελοι είναι μυριάδες, «ατάκτως ερ-

ριμμένοι» στα λογής καταστήματα και υποκαταστήματα των υπηρεσιών ασφαλείας, σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας, και διότι υπάρχει η άποψη ότι παράδοση των φακέλων στους ίδιους τους ενδιαφερομένους, θα μπορούσε να «αναξέσει πληγές»).

ΣΥΜΦΩΝΙΑ, όμως, Συνασπισμού - Νέας Δημοκρατίας φαίνεται σχεδόν δεδομένη και στο νομοσχέδιο για την κρατική και ιδιωτική τηλεόραση, παρά τις πολλές επιφυλάξεις που διατηρεί ο Συνασπισμός για ορισμένες τουλάχιστον διατάξεις του.

Εκβιασμοί και «συν 1»

Η ΠΡΟΤΑΣΗ για την κατάργηση του «συν ένα» τροφοδότησε τις σχέσεις ΠΑΣΟΚ - Συνασπισμού με νέα ένταση, καθώς το ΠΑΣΟΚ με ανακοίνωσή του (την περασμένη Τρίτη) κατηγόρησε τον Συνασπισμό ότι «αρνήθηκε να συμπαράταχθεί με το ΠΑΣΟΚ (στην αρμόδια επιτροπή της Βουλής), στην προσπάθειά του να διασφαλισθεί η έγκαιρη κατάθεση της πρότασης στη Βουλή, ώστε να συζητηθεί την τελευταία Πέμπτη του Αυγούστου». Σε απάντηση, ο Συνασπισμός χαρακτήρισε την ανακοίνωση του ΠΑΣΟΚ ως «δείγμα απύθμενου θράσους και υποκρισίας». Είναι θλιβερό —προσθέτει η ανακοίνωση του Συνασπισμού— το ΠΑΣΟΚ που, σε αργαστή συμφωνία με τη Νέα Δημοκρατία, ψήφισε, πριν από 4 μήνες, το «συν ένα» — να προσπαθεί να κατηγορήσει τώρα τον Συνασπισμό για τη «συνεπή θέ-

ση αρχών που πήρε σήμερα (Τρίτη) στην αρμόδια επιτροπή της Βουλής», κτλ.

ΠΡΑΓΜΑΤΙ, ο Συνασπισμός ψήφισε, την περασμένη Τρίτη, στη διαρκή κοινοβουλευτική επιτροπή, την κατάργηση του «συν ένα». Αλλά, ταυτόχρονα, όπως σημειώνει ο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ», η επιτροπή δεν πρόλαβε να συζητήσει δύο τροπολογίες που είχε καταθέσει ο Συνασπισμός και που βελτίωναν «προς το αναλογικότερο» την πρόταση του ΠΑΣΟΚ.

Η ΑΛΗΘΕΙΑ, βέβαια, πίσω από τις ανακοινώσεις αυτές, είναι η διαφορετική στόχευση ΠΑΣΟΚ και Συνασπισμού. Επιδίωξη του ΠΑΣΟΚ ήταν η πρότασή του να συζητηθεί την τελευταία Πέμπτη του Αυγούστου, πιστεύοντας ότι η «ρήξη Νέας Δημοκρατίας - Συνασπισμού» θα ήταν, στην περίπτωση αυτή, αναπόδραστη. Οπότε αντίο η «συγκυβέρνηση» και, φυσικά, αντίο η καθάρση!

ΣΤΟΝ ΕΚΒΙΑΣΜΟ αυτόν του ΠΑΣΟΚ, ο Συνασπισμός δεν ήταν διατεθειμένος να ενδώσει. Γι' αυτό και προτίμησε να κερδίσει χρόνο, ορίζοντας τη συζήτηση της πρότασης νόμου του ΠΑΣΟΚ για την τελευταία Πέμπτη του Σεπτεμβρίου. «Μέχρι τότε, βλέπουμε» —είναι η άποψη των ηγετών του Συνασπισμού. Αυτό σημαίνει ότι, ως την τελευταία Πέμπτη 28 Σεπτεμβρίου, ο Συνασπισμός θα μπορεί, με άνεση χρόνου και με περισσή νηφαλιότητα, να σταθμίσει όλες τις επιπτώσεις που θα είχε ενδεχόμενη πτώση της κυβέρνησης Τζαννετάκη, αν υποθεθεί ότι τα πράγμα-
τα θα οδηγούσαν αναπόδραστα εκεί!

Ποιο θα ήταν, στην περίπτωση αυτή, το «επόμενο βήμα»; Θα ήταν μια κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ - Συνασπισμού, διάρκειας μιας εβδομάδας ή ενός δεκαπενθημέρου, με αποκλειστικό σκοπό την ψήφιση του νέου εκλογικού νόμου; Αν ναι, τι εγγυήσεις υπάρχουν ότι όλοι οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ θα ψήφιζαν την απλή αναλογική; (Η «Αυριανή», όπως είναι γνωστό, έχει ταχθεί κατά της απλής). Αλλά τότε, τι γίνεται; Και ποιος διαβεβαιώνει τον Συνασπισμό ότι δεν θα είναι έρμαίο των εκβιάσεων και μεθοδεύσεων του ΠΑΣΟΚ, από τη στιγμή που η σημερινή κυβέρνηση του Τζαννή Τζαννετάκη θα ανατιναχθεί στον αέρα;

ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ αυτά, ο Συνασπισμός τα στάθμισε με αίσθημα ευθύνης και υιοθέτησε τη στάση που υιοθέτησε: Ναι στην κατάργηση του «συν ένα». Αλλά αν το τίμημα για οκτώ ή δέκα έδρες παραπάνω, είναι η μη ολοκλήρωση του έργου της κυβέρνησης Τζαννετάκη —διάβαζε η μη καθάρση, ακριβέστερα η συγκάλυψη— τότε, ασφαλώς, ο Συνασπισμός επωμίζεται ιστορικές ευθύνες.

ΑΥΤΟ δεν σημαίνει ότι ο Συνασπισμός αποκλείει, από το οπτικό του πεδίο, ενδεχόμενη «ρήξη» με τη Νέα Δημοκρατία. Αλλά μια τέτοια απόφαση, στην περίπτωση αυτή, θα ήταν απόφαση του Συνασπισμού, και όχι επιλογή του υπόλογου ΠΑΣΟΚ! Και η ζωή προχωρεί...

ANTHNΩP

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ

Τεύχος 10 - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1989

Φάκελλος: **Εκλογές. Και μετά...**

Σχόλια και άρθρα για τις εκλογές

Μια συνέντευξη με τους
**Τάκη Λαμπρία, Παρ. Αυγερινό,
Αθ. Αθαγό, Μ. Παπαγιαννάκη**

Μια συζήτηση με την
Εύα Κοταμανίδου

**Για την Κίνα
Για τη Γαλλική Επανάσταση
Για το Σοσιαλισμό**

(ένα κείμενο του Αϊνστάιν)

ΑΙΟΛΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ ΒΕΡΝ

Οι ναυαγοί του Ιωνάθαν - Ξεχειμώνασμα στους πάγους - Δόκτωρ Οξ - Ο μαστρο-Ζαχαρίας - Οι περιπέτειες της οικογένειας Πονικέα - Ένας Αμερικανός δημοσιογράφος το 2889 - Η πλάνη και άλλα διηγήματα - Το νησί με τις έλικες - Ο κύριος Ρε-Δίεση - Οικογένεια χωρίς όνομα - Ο δρόμος της Γαλλίας

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σόλωνος 114, 106 81 Αθήνα ☎ 363.02.14

ΑΙΟΛΟΣ

ΤΑΞΙΔΙΑ-ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ

ΜΑΡΚΟ ΠΟΛΟ: Τα ταξίδια - ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΟΛΟΜΒΟΣ: Η ανακάλυψη της Αμερικής [Α' τόμος: Ημερολόγιο Πλοίου 1492-1493, Β' τόμος: Ταξιδιωτικές αφηγήσεις 1493-1504] - ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ ΝΤΕΛΑΣ ΚΑΖΑΣ: Σύντομη ανασκόπηση της καταστροφής των Ινδιών - ΤΖΕΪΜΣ ΚΟΥΚ: Τα ταξίδια γύρω από τον κόσμο [Α' και Β' τόμος] - ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΑΖΟΣ: Έλληνες θαλασσοπόροι στις μεγάλες ανακαλύψεις

Σόλωνος 114, 106 81 Αθήνα ☎ 363.02.14

‘Αδηλο το μέλλον του ΠΑΣΟΚ

Ο πολιτικός κόσμος και κυρίως η αριστερά εξακολουθεί και αντιμετωπίζει το ΠΑΣΟΚ με βάση το παρελθόν και το παρόν και όχι το μέλλον. Και αγνοεί — ηθελημένα ή μη — ότι για πολύ λίγο ακόμα χρόνο το ΠΑΣΟΚ θα παραμείνει αυτό που τόσο οδυνηρά γνωρίσαμε. Δεν εννοούμε φυσικά ότι θα αλλάξει, προς το καλύτερο, η κυρίαρχη νοοτροπία των στελεχών του κόμματος που επαγγέλθηκε την «Αλλαγή» και επέτυχε μόνο την αλλαγή προς το καλύτερο των προσωπικών καταθέσεων μερικών.

Εννοούμε ότι κάτω από την πίεση των συνεχιζόμενων αποκαλύψεων για τα σκάνδαλα και την προφανή αδυναμία του Ανδρέα Παπανδρέου, όχι μόνο να εκπονήσει μια νέα στρατηγική, αλλά και να αρθρώσει έναν στοιχειώδη πολιτικό λόγο, οι σημερινές ισορροπίες στο ΠΑΣΟΚ θα αποδιοργανωθούν και το «κίνημα» θα αρχίσει να διαλύεται εις τα «εξ ων συνετέθη».

Χωρίς τον Ανδρέα Παπανδρέου αργά ή γρήγορα το «ενιαίο» ΠΑΣΟΚ θα γίνει «δυο» και «τρία ΠΑΣΟΚ». Ποιος άραγε μπορεί να αμφισβητήσει ότι χωρίς τον Ανδρέα Παπανδρέου θα είναι αδύνατη η συγκατοίκηση στη Χαριλάου Τρικούπη ή στη Βουλή του κ. Σημίτη με τον κ. Γιαννόπουλο, ή του κ. Λαλιώτη με τον κ. Μάκη Κουρή; Θα διαχωριστούν συνεπώς τις τύχες τους. Θα κατορθώσουν να επιβιώσουν πολιτικά, αν ακολουθήσουν αντιστροφή πορεία από εκείνη που επιδεικνύουν καθημερινά στη Βουλή. Οι ίδιοι θα πρέπει να αποδείξουν ότι δεν είναι απλώς «δημιουργήματα» του Ανδρέα Παπανδρέου ή κακέκτυπά του, αλλά υπεύθυνοι πολιτικοί.

Όσοι δεν το έχουν αντιληφθεί ακόμα, ότι το «καλό» άστρο του Ανδρέα Παπανδρέου έχει δώσει, μοιραία υποβοηθούν τα σχέδια εκείνων που φιλοδοξούν να μας επιβάλουν το νέο «λαϊκιστικό» κόμμα.

Παράνοια...

Οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ κ. Δ. Μπέης και Δ. Δημοσθενόπουλος υπερασπίζοντας τον πρώην υπουργό Ν. Αθανασόπουλο για το σκάνδαλο καλαμποκιού στη Βουλή είπαν μεταξύ άλλων ότι ο υπόδικος πρώην υπουργός είναι λίγο - πολύ «Εθνικός ήρωας» αφού το μόνο που έκανε ήταν να «προσπαθήσει να ωφελήσει την Ελλάδα σε βάρος της ΕΟΚ».

Πρόκειται για την πλέον ακραία εκδοχή μιας επικίνδυνης νοοτροπίας για την άσκηση πολιτικής μέσα στην ΕΟΚ η οποία στο όνομα δήθεν της προστασίας των ελληνικών συμφερόντων νομιμοποιεί κάθε είδους παρανομία και ευτελίζει και αυτή ακόμα την έννοια των ελληνικών συμφερόντων.

Οι δύο βουλευτές έδειξαν με αυτή τους την τοποθέτηση πώς αντιλαμβάνεται το ΠΑΣΟΚ την πολιτική εντός και εκτός ΕΟΚ ενώ αποσιώπησαν πλήρως την ουσία και δεν ανέφεραν λέξη για την πραγματική βλάβη των ελληνικών συμφερόντων από την κομπίνα και σε ποιών τις τσέπες πήγαν τελικά τα χρήματα που δήθεν κέρδισε η Ελλάδα. Εκτός και αν η Ελλάδα στο μυαλό των Μπέη — Δημοσθενόπουλου ταυτίζεται με τους Μαργελλοαποστολόπουλους και τα «νέα τζάκια»...

Οι κώδικες

Ένα από τα νομοθετήματα που προκαλούν «τριβές» στην κυβέρνηση είναι αυτό που αφορά τους δικαστικούς κώδικες. Η Ν.Δ. μεταξύ των αντιρρήσεων που προβάλλει δημόσια για το περιεχόμενο του νομοσχεδίου που έχει συντάξει το Υπουργείο Δικαιοσύνης είναι τα πολλά άρθρα και ο χρόνος που απαιτείται για να ψηφισθεί.

Και οι δύο αντιρρήσεις δεν κάνουν τίποτε άλλο από το να κρύβουν την ουσία της διαφωνίας, η οποία βρίσκεται στο θέμα του «προϊσταμένου» και της κατάργησής του και στον τρόπο ανάδειξης του οργάνου διοίκησης των δικαστηρίων.

Δηλαδή σε ένα θέμα καίριο για την προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία των λειτουργών της Δικαιοσύνης, όπως άλλωστε επισημαίνουν όλοι οι εκπρόσωποι των δικαστικών Ενώσεων.

Αν όμως αφαιρεθούν αυτά τα στοιχεία από το νομοσχέδιο του υπουργείου Δικαιοσύνης — με το οποίο συμφωνούν πλήρως οι Δικαστικές Ενώσεις — τότε όλα τα υπόλοιπα δεν είναι τίποτε άλλο παρά «λίφτινγκ» στο Οθωμανικό καθεστώς, το οποίο διαίωνισαν οι κώδικες που συνέταξε ο Μ. Κουτσόγιωργας.

Συνεπώς υπάρχει θέμα ουσίας για το οποίο σιωπά προς το παρόν η Ν.Δ. και δεν αναλαμβάνει την ευθύνη να το θέσει καθαρά

και με εντιμότητα. Και το θέμα αυτό δεν είναι ούτε τα πολλά άρθρα, ούτε οι επιφυλάξεις για «κάποια σημεία», ούτε ότι είναι «πρωθυμμένο» το νομοσχέδιο, αφού οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι δεν έχουν εκφράσει διαφωνίες με το νομοσχέδιο, αλλά αν η ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης θα κατοχυρωθεί ή όχι.

Το υπουργείο Δικαιοσύνης, παρόλο που φαίνεται «απομονωμένο» στην κυβέρνηση και τη Βουλή, οφείλει να επιμείνει και να κάνει κάθε δυνατή προσπάθεια να ψηφισθεί το νομοσχέδιο. Σε αντίθετη περίπτωση ο καθένας ας αναλάβει τις ευθύνες του. Αλλά όμως επί της ουσίας και όχι για θέματα τα οποία λέγονται μόνο και μόνο για να ρίχνουν στάχτη στα μάτια...

Η φύση δεν αντέχει άλλο...

Ο απολογισμός των πυρκαγιών είναι θλιβερός και αυτό το καλοκαίρι. Μετά τις φωτιές στην Αττική κήκαν το δάσος της Σιθωνίας στη Χαλκιδική, η καταστροφή της Θάσου ολοκληρώθηκε και τεράστιες εκτάσεις αποτρεφρώθηκαν στην Αχάια, την Ηλεία, περιοχές της Σπάρτης και της Μεσσηνίας, αλλά και δασικές εκτάσεις σε νησιά όπως στην Κέρκυρα, τη Ζάκυνθο, τη Ρόδο και αλλού καταστράφηκαν.

Οι περισσότερες φωτιές ήταν και πάλι έργο εμπρηστών και βέβαια η επικήρυξη τους από την κυβέρνηση ουδέν προσθέτει στην κρατική πολιτική προστασίας των δασών. Αντίθετα δείχνει το μέγεθος της ευθύνης του κράτους και της ανυπαρξίας πολιτικής που να προλαμβάνει την οικολογική καταστροφή.

Δεκαετίες τώρα το κράτος παραμένει ουδέτερος θεατής στην αλλαγή χρήσης των κοιμένων εκτάσεων που μετατρέπονται σε οικισμούς, οικοπέδα και, κατ'εφημέριον, βοσκοτόπια.

Στην καμένη γη ξεφυτρώνουν «παραθεριστικές» κατοικίες και τα αρμόδια όργανα όχι μόνο κάνουν τα στραβά μάτια αλλά και νομιμοποιούν μέγιστες αυθαιρεσίες εκ των υστέρων.

Στην καμένη γη διαμορφώνονται οικόπεδα και οι αρμόδιες υπηρεσίες κάνουν τα στραβά μάτια αφού πριν όχι μόνον δεν περιέφραξαν τις εκτάσεις, αλλά ούτε καν ενδιαφέρθηκαν για την προστασία των συμφερόντων του δημοσίου όπως ορίζει το Σύνταγμα.

Στις καμένες εκτάσεις ορίζονται βοσκοτόπια και τα αρμόδια όργανα βρίσκονται με «δεμένα χέρια» αφού η σχετική νομοθεσία είναι τέτοια που υποβοηθά τη χρήση γης για άλλους σκοπούς και φυσικά «αποβάλ-

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ '89 ΣΤΟΝ ΕΛΑΙΩΝΑ

ΚΥΡΙΑΚΗ 27 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 6 μ.μ., ΑΓΙΑΣ ΑΝΝΗΣ 43

**Την Κυριακή το απόγευμα
ελάτε στον Ελαιώνα**

Ελάτε στον Ελαιώνα.

Ανοιχτή συνάντηση - συζήτηση θα γίνει στην αλάνα, στο χώρο πρακτορείων, επί της οδού Αγίας Άννης 43 με θέμα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή του «Ελαιώνα». Η συνάντηση αυτή, οργανώνεται από το ΑΝΤΙ που επιμένει από πέρσι για τη σημασία που έχει η περιοχή για το λεκανοπέδιο. Στη συνάντηση έχουν κληθεί και θα πάρουν μέρος αρμόδιοι υπουργοί, δήμαρχοι των δήμων της περιοχής, εκπολιτιστικοί σύλλογοι, ειδικοί επιστήμονες, ο Τύπος, το ραδιόφωνο και η τηλεόραση, βουλευτές της Αθήνας και του Πειραιά.

Για να διευκολύνουμε τους αναγνώ-

στες που επιθυμούν να παρακολουθήσουν τη συζήτηση την Κυριακή στις 6 μ.μ. δημοσιεύουμε σχεδιάγραμμα του χώρου στον οποίο θα γίνει η συνάντηση.

Θυσιάζετε την κυριακάτικη ανάπαυλα και ελάτε και σεις, εκεί στην καρδιά του Ελαιώνα για να συμμετάσχετε σε μια συνάντηση που μπορεί να βοηθήσει για να γίνει ανεκτή η ζωή στην Αθήνα. Πιστεύουμε πως αν επιμείνουμε και φέτος όπως και πέρσι, μπορεί επί τέλους να προχωρήσει ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα της ζωής στην πόλη.

Μην λείψετε.

Πιστεύουμε ότι εφέτος θα ακουστούν και άλλες ιδέες και θα έχουμε όλοι την ευκαιρία να δούμε πολλές κοινωνικές ομάδες να καταπίνονται με το πρόβλημα.

λεται» «ο κεκτημένος προ της καταστροφής της χαρακτήρας» με αποτέλεσμα να χάνονται οι δασικές εκτάσεις.

Εκτός αυτών όμως η αναδάσωση βρίσκεται σε εμβυώδη μορφή, τα μέσα πυρόσβεσης και η κρατική μηχανή είναι εντελώς ανέτοιμα να αντιμετωπίσουν τις πυρκαγιές, το Εθνικό Κτηματολόγιο δεν προχωρεί.

Όλα αυτά δείχνουν το μέγεθος της κρατικής αδιαφορίας και εξασθενούν ακόμα περισσότερο τις αντιστάσεις απέναντι στην οικολογική καταστροφή. Αν λοιπόν δεν χτυπηθεί το κακό στη ρίζα του, αν δηλαδή δεν σταματήσει η αλλαγή χρήσης της γης, η καταστροφή θα συνεχιστεί με ανυπολόγιστες συνέπειες για το φυσικό πλούτο της χώρας. Και φυσικά τότε όσες επικηρύξεις και όποιες πολιτοφυλακές και να γίνουν δεν θα μπορέσουν να σταματήσουν τον κατήφορο.

Σήμερα πρώτη προτεραιότητα πάνω απ' όλες δεν είναι άλλη από το να σταματήσει η οικολογική καταστροφή. Και αν αυτό δεν γίνει συνείδηση πρώτα απ' όλα στην κορυφή της Πολιτείας τότε η καταστροφή θα αμέσως επόμενα χρόνια θα αγγίζει την εθνική τραγωδία.

Το δυσπρόσιτο νησί των Κυκλάδων

Τρία μόλις χρόνια πριν απο την «πρόκληση του 1992» και 15 μόλις ν.μ. από την Αττική, η Κέα, το άλλοτε ανθηρό νησί των Κυκλάδων αντιμετωπίζει ακόμα προ-

βλήματα βιωτικά. Κύριος λόγος, η κακή θαλάσσια συγκοινωνία της, που επαφίεται αποκλειστικά στα χέρια της Ναυτιλιακής Εταιρείας Κέας του Γ. Γούτου και καθιστά το νησί δυσπρόσιτο ιδιαίτερα τους χειμερινούς μήνες. Διότι η Κέα συνεχίζει να εξυπηρετείται επί 13 ολόκληρα χρόνια καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου με το φέρι-μπόουτ Ιουλις Κέας II, χωρητικότητας μόνον 141 επιβατών το χειμώνα και 395 επιβατών το καλοκαίρι που απαιτεί 1½ μέχρι 2 ώρες πλου (Λαύριο-Κέα) και ακινητοποιείται στα 7 μποφόρ.

Τα αποτελέσματα τόσο για τη ζωή όσο και για την οικονομία του νησιού είναι απτά και ολέθρια.

Η Κέα παραμένει απομονωμένη από τα υπόλοιπα νησιά των Κυκλάδων — με εξαίρεση κάποια μονά δρομολόγια προς την Κύθνο με άλλο καράβι το καλοκαίρι — και μάλιστα από τη Σύρο στην οποία υπόκειται διοικητικά. Έτσι τα παιδιά από την Τζιά που έδιναν πανελλήνιες εξετάσεις στη Σύρο ήταν υποχρεωμένα να μετακινούνται μέσω Λαυρίου και Πειραιά.

Τον περασμένο χειμώνα (Ιανουάριο) όταν για τα άλλα νησιά του Αιγαίου η θαλάσσια συγκοινωνία είχε διακοπεί επί 3 ημέρες, η Κέα παρέμεινε αποκλεισμένη για ένα εξάήμερο, οι γαλακτοπαραγωγοί της — το νησί αντλεί τους πόρους κυρίως από την κτηνοτροφία — αναγκάστηκαν να χύσουν το γάλα και η επιδημία γρίπης θα αποδεκάτιζε τους λιγοστούς εναπομείναντες κατοίκους της, εάν δεν τύχαινε να υπάρχουν κάποια αποθέματα φαρμάκων.

Τους θερινούς μήνες και ιδιαίτερα τις περιόδους αιχμής Ιουλίου-Αυγούστο καθώς και τα σαββατοκύριακα η Κέα είναι πράγματι δυσπρόσιτη για Έλληνες και ξένους επισκέπτες που είναι υποχρεωμένοι να αφήσουν το αυτοκίνητό τους στο Λαύριο — αν δεν έχουν κλείσει θέση μια εβδομάδα πριν — και συχνά να ταξιδέψουν επί ένα δίωρο όρθιοι (δρομολόγια 21.7.89, 19.00 από Λαύριο-Κέα, 24.7.89, 6.00 από Κέα-Λαύριο), όταν η συγκοινωνία εκτελείται αποκλειστικά με το ΙΟΥΛΙΣ ΚΕΑΣ II.

Και όλα αυτά συμβαίνουν με την ευλογία των αρμοδίων αρχών (υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας - Νομαρχία) που εξακολουθούν να ανανεώνουν την άδεια σκοπιμότητας στο ΙΟΥΛΙΣ, με την ανοχή των κοινοτικών αρχών που αδρανούν και την ίδια στιγμή που η συγκεκριμένη πλοιοκτήτρια εταιρεία διαθέτει το ΚΥΘΝΟΣ, το κατάλληλο πλοίο για την εξυπηρέτηση της Κέας που εκτελεί όμως «κατ' εξαίρεση» δρομολόγια προς και από το νησί μόνον το καλοκαίρι — προς εξυπηρέτηση των τουριστών ουσιαστικά — μια και τυγχάνει επιδοτούμενο για δρομολόγια της άγονης γραμμής.

Και είναι καιρός πλέον η Κέα να αντιμετωπισθεί ισότιμα με τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου, οι αρμόδιοι να αναλάβουν ουσιαστικές ευθύνες για την επίλυση του τεχνητού προβλήματος της σύνδεσής της με τον «έξω κόσμο».

Ας υπενθυμίσουμε ότι η άδεια του ΙΟΥΛΙΣ ΚΕΑΣ II λήγει στις 30.11.89 και η επιδότηση του ΚΥΘΝΟΣ στις 30.10.89.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ '89 ΣΤΟΝ ΕΛΑΙΩΝΑ

ΚΥΡΙΑΚΗ 27 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 6 μ.μ., ΑΓΙΑΣ ΑΝΝΗΣ 43

Το «ΑΝΤΙ», πέρσι το καλοκαίρι ανέλαβε μια φιλόδοξη πρωτοβουλία: την Κυριακή 3 Ιουλίου οργάνωσε μια συνάντηση για τον Ελαιώνα στην αλάνα της οδού Αγίας Άννης 43. Η συνάντηση εκείνη έγινε με αφορμή μιας έρευνας για την κρίσιμη αυτή περιοχή που δημοσιεύτηκε στο τχ. 377 (1η Ιουλίου 1988) και είχε μεγάλη επιτυχία και απήχηση στην κοινή γνώμη ύστερα από την ευρύτατη δημοσιότητα που πήρε από τα Μέσα Ενημέρωσης.

Στη συνάντηση εκείνη είχαν κληθεί και προσέλθει οι αρμόδιοι υπουργοί και υπηρεσιακοί παράγοντες, εκπρόσωποι κομμάτων και κινήσεων και δημοτικοί άρχοντες των δήμων της περιοχής. Οι αναλυτικές παρουσιάσεις και οι σύντομες παρεμβάσεις των συμμετασχόντων ήταν ουσιαστικές. Η παρουσία διακοσίων ατόμων και η παραμονή τους για ένα τετράωρο σ' αυτόν τον άξενο και εχθρικό χώρο, καθώς και η εκτενής και διαφωτιστική παρουσίαση του γεγονότος από τον Τύπο, τους ραδιοσταθμούς και την τηλεόραση ήταν για μας η καλύτερη ανταμοιβή για όσους κόπους και προσπάθειες χρειάστηκε να καταβάλουμε για την επιτυχία αυτής της συνάντησης.

Τα προβλήματα που περικλείει αυτή η περιοχή (δήμοι: Αθηναίων, Ταύρου, Αγίου Ιωάννη Ρέντη, Μοσχάτου, Αιγάλεω και Περιστερίου) είναι υπερτοπικής σημασίας και η λύση τους θα μεταβάλει την εικόνα της κατοικημένης περιοχής του Λεκανοπεδίου. Είναι όμως προβλήματα

εκρηκτικά και σύνθετα που προϋποθέτουν συλλογικές διαδικασίες και την ευρύτερη κοινωνική συναίνεση προκειμένου να ληφθούν πολιτικές αποφάσεις ορθολογικές και με μακροχρόνια προοπτική.

Στη λύση του προβλήματος του Ελαιώνα — αλλά και άλλων κρίσιμων προβλημάτων — πιστεύουμε ότι πρέπει να πρωτανεύσει η ιδέα της προστασίας της υγείας των κατοίκων του Λεκανοπεδίου. Η υγεία των κατοίκων και η ποιότητα των λειτουργιών στην πόλη, που θα εξασφαλίζει μια άνετη και ανθρώπινη ζωή δεν υποκαθίστανται με κανένα πλαστό και ψευδές καταναλωτικό πρότυπο. Ο Ελαιώνας, πιστεύουμε ότι **πρέπει να γίνει και πάλι ανάσα ζωής**. Δεν είναι σύνθημα, αλλά μια επιλογή που οφείλουμε να την αποφασίσουμε μετά από προβληματισμό αν πραγματικά μας ενδιαφέρει να αλλάξουμε τους όρους της μιζέριας και της πτώχευσης που έχουν κυριαρχήσει.

Αυτή ήταν και παραμένει η πρόταση του περιοδικού. Ακουστήκαν όπως ήταν φυσικό και άλλες απόψεις και εξετέθησαν πολλά από τα σύνθετα προβλήματα της περιοχής. Το πρόβλημα του Ελαιώνα δεν λύθηκε βέβαια αλλά ούτε και προωθήθηκε στο διάστημα αυτής της χρονιάς. Μάλλον χειρότερεψε στο βαθμό που ενημερωθήκαμε από τις αρμόδιες υπηρεσίες και την επιτόπια έρευνα.

Όμως η απήχηση της πρωτοβουλίας που ξεκίνησαμε πέρσι και η πίστη μας ότι για να καρποφορήσει μια ιδέα

πρέπει να συζητηθεί ξανά και ξανά και ότι μια πρωτοβουλία για να αποδώσει πρέπει να παρακολουθηθεί με συνέχεια στο χρόνο μας υποχρεώνει να επανέλθουμε και φέτος οργάνωνοντας τη **«Συνάντηση του Ελαιώνα 1989»**.

Το φετινό καλοκαίρι δεν είναι λιγότερο πνιγνό από τα προηγούμενα και στην πολιτική και κοινωνική ζωή του τόπου κυριαρχούν άλλα προβλήματα ενώ η χώρα βαδίζει εκ νέου προς εκλογές. Πιστεύουμε ότι αυτά όλα δεν είναι εμπόδια για τη φετινή συνάντηση στον Ελαιώνα. Ίσως κιόλας να αποδειχτεί χρήσιμη αφού θα σημαίνει ότι η ευαισθητοποίηση για τα ζωτικά προβλήματα δεν αναστέλλεται.

Με το σκεπτικό αυτό οργανώνουμε τη φετινή συνάντηση όπου θα προκύψουν νέα στοιχεία και νέοι προβληματισμοί. Θα έχουμε έτσι άλλη μια φορά την ευκαιρία να προωθήσουμε την προβληματική αλλά και να ενημερώσουμε την κοινή γνώμη για ένα θέμα που είναι από τα πιο καίρια για τους κατοίκους του Λεκανοπεδίου.

Οι υποδείξεις και οι προτάσεις που θα ακουστούν, θα αποδειχτούν γόνιμες και μάλιστα σε μια περίοδο που όλοι από κοινού οφείλουμε να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα της ποιότητας ζωής στην πιο υποβαθμισμένη περιοχή του Λεκανοπεδίου. Η φετινή συνάντηση θα πραγματοποιηθεί την **Κυριακή 27 Αυγούστου 1989 στις 6 το απόγευμα** και στον ίδιο χώρο που συναντηθήκαμε και πέρσι: Στην αλάνα της οδού Αγίας Άννης, αρ. 43.

Ο Μακρυγιάννης στον Ελαιώνα

Ο λεηλατημένος Ελαιώνας, αποτελούσε τον αγροτικό περίγυρο του κλεινού άστεως. Από τα χρόνια του Πausανία έως πριν μια εκατονταετία, το τοπίο και η χρήση της γης δεν είχαν μεταβληθεί ουσιαστικά. Τις τελευταίες δεκαετίες έγινε η πλήρης ανατροπή στις χρήσεις και η καταστροφή της περιοχής που περικλείει και την κύρια πηγή μόλυνσης για το Λεκανοπέδιο.

Τον ελαιώνα διέσχιζε το μακρύ τείχος. Τον ελαιώνα διέσχιζε η πομπή από την Ελευσίνα ως τον Παρθενώνα. Και δω βρίσκονται δεκάδες ταφικά μνημεία. Στις παρυφές της περιοχής η Ακαδημία Πλάτωνος και μέχρι πριν λίγα χρόνια σώζονταν στην Ιερά Οδό η λεγόμενη «εληά του Πλάτωνα». Μετά το τσάκισμά της από ένα φορτηγό, η «εληά του Πλάτωνα» μεταφέρθηκε στην Ανωτάτη Γεωπονική Σχολή όπου και φυλάσσεται.

Στο αχανές πεδίο της περιοχής, υπάρχουν μικροί θύλακες που διατηρούν στοιχεία της παλιάς ειδυλλιακής εικόνας της περιοχής. Κατά το Γ' Νεκροταφείο σώζεται το μόνο συμπαγές τμήμα του πανάρχαιου ελαιώνα που μεγάλο τμήμα του καταστράφηκε μετά την ανέγερση εκεί, τεχνολογικών σχολών. Βυζαντινές εκκλησίες, ή συστάδες δένδρων με πηγές και εξοχικά σπίτια έχουν διαφύγει — ακόμα — από τη λαίλαπα της ελληνικής υπανάπτυξης.

Στις σελίδες αυτές μεταφέρουμε τρία αποσπάσματα από τα απομνημονεύματα του Στρατηγού Μακρυγιάννη. Τα «μποσάνια» που περιγράφει βρίσκονταν εδώ όπως και οι αναφορές του για τις «ε λ η έ ς» πάλι

Το Λεκανοπέδιο με τον Ελαιώνα στις αρχές του περασμένου αιώνα. Χαλκογραφία του Fr. Hohe. (Εθνική Πινακοθήκη).

εντοπίζονται στην περιοχή.

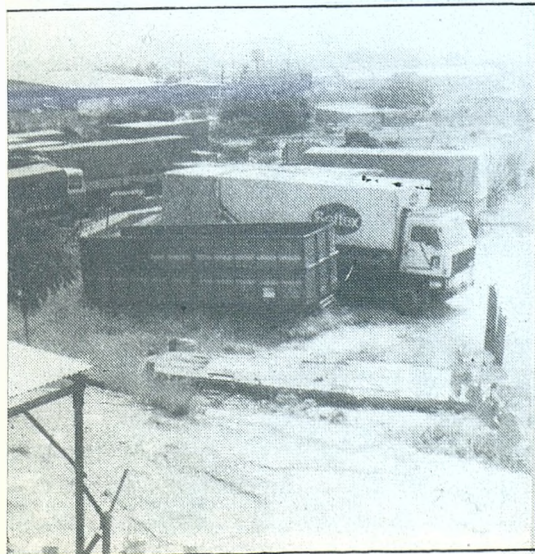
Είναι πολλές οι μνήμες που κρύβει ο ελαιώνας.

Κάμαμεν τον σταυρό μας, κινηθήκαμεν. Τα χαρακώματα των Τούρκων ήταν πλατιά και γιομάτα. Ρίχτη ο πρώτος, έπεσε μέσα. Ρίχτηκα κοντά εγώ και οι άλλοι συγχρόνως, περάσαμεν ντουφεκιστήκαμεν με τους Τούρκους, πήραμεν και τον σύντοφό μας. Ριχτήκαμεν, γιομάτα τ' άλογα, μέσα τις ε λ ι έ ς, ότι μας πήρε κοντά η καβαλαρία των Τούρκων. Εγώ άρρωστος, με πέταξε τ' άλογον και καταφανίστηκα· το 'πιασαν οι άνθρωποι, μ' έβαλαν απάνου του· καταχτυπημένος, θύμωσε το κεφάλι μου, οι πληγές. Πάμεν από το Δαφνί να περάσουμεν, ήταν γιομάτο Τούρκοι. Τους φεύγομεν από κει και μέσα τα γκρεμνά σωθήκαμεν εις την Ελεψίνα κι από κει πήγαμεν εις την Αίγινα, εις την Διοίκησιν.

Πηγαίναμεν ως απ' όξω το Σέντζος. Πιάσαμεν και τα Μποσάνια λεγόμενα· είναι ένας βάλτος· ήταν περιβόλια των Τούρκων εκεί και βάλτωσαν. Βγαίνει νερό ο τόπος και είναι κάτι χαντάκια, οπου αν δεν ξέρει ο άνθρωπος, χάνεται. Αυτός ο τόπος είναι εις την άκρη την θάλασσα κατά το μέρος των Τριών Πύργων. Ήταν και κάτι παλιόπυργοι και τους πιάσαμεν. Στείλαμεν όλοι οι καπεταναίοι ανθρώπους ως διακόσους. Μίαν αυγή ο

Κιτάγιας μ' όλες του τις δύναμες, πεζούρα και καβαλαρία και κανόνια και γρανέτες, μέθυσε τους Τούρκους κι έπιασαν τον πόλεμον από την αυγή μπονόρα και βάσταξε ως το δειλινό. Και ρίχτηκαν με μεγάλη ορμή οι Τούρκοι στους δικούς μας εις τα Μποσάνια. Στείλαμεν μιντάτι τον Σωτηρόπουλον με καμιά εκατοστή ανθρώπους. Κιντύνευαν.

Τότε συνταχτήκαμεν όλες οι κεφαλές εις το τζαντίρι του Καραϊσκάκη και μιλήσαμε να γένη το κίνημα δια την Αθήνα. Να γένουν δυο κολώνες· μία κολώνα να πάγη από τους Τρεις Πύργους, δυο χιλιάδες να δώσουν εκεί προσοχή οι Τούρκοι, κι από τις ε λ ι έ ς να κινηθή ο Καραϊσκάκης να έμψη μέσα εις την Αθήνα. Κεφαλές δια τους Τρεις Πύργους ο Μπότζαρης, ο Βέικος, ο Ντούσις, ο Γιώργος Τζαβέλας, ο Δράκος, ο Βάσιος, οι δυο Νοταραίοι, Καλλέργης, Ποργιώτης. Όλοι αυτήνοι ζήτησαν κι εμένα να πάγω από κει. Ο Καραϊσκάκης δεν ήθελε· ήθελε να πάμεν μαζί από τις ε λ ι έ ς. Δεν θέλαν όλοι. Αποφασίστηκε να πάγω μ' εκατόν πενήντα ανθρώπους και τους άλλους να τους αφήσω μ' έναν αξιωματικόν κεφαλή εις τις θέσες τους. Ο Καραϊσκάκης να κινηθή από τις ε λ ι έ ς με πέντε χιλιάδες· δυο χιλιάδες — να είναι από πεντακόσοι μ' έναν κεφαλή — να κινώνται μιντάτι ούθεν κάμη χρεία. Και οι δυο, η σαβούρα, να είναι εις τα ταμπούρια.

Ο ΕΛΑΙΩΝΑΣ - ΔΑΣΟΣ

Μια κινδυνολογική προσέγγιση που καλό θα είναι να απ

Η εκμηχάνιση της γεωργίας και η ανάπτυξη των «εντατικών» καλλιεργειών με τις μεγάλες εισόδους ενέργειας, φυτοφαρμάκων, νερού και την εμφάνιση νέων βελτιωμένων ποικιλιών, εκτοπίζει ραγδαία τα προϊόντα της «εκτατικής» ελαιοκαλλιέργειας. Ο κίνδυνος εγκατέλειψης των ελαιώνων στις οριακές θέσεις είναι όχι μόνο ορατός και συνοδεύεται από διάβρωση εδαφών και απώλεια πολύτιμων φυσικών πόρων, όπως το υδατικό δυναμικό. Κάποτε επιτέλους, θα πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι η παραμονή στη σύγχρονη αγορά προϋποθέτει —πέρα από τις επικλήσεις επιδοτήσεων— δραστικά οικονομικά και κοινωνικά μέτρα τα οποία δεν είναι απαραίτητο να εκπορεύονται από το κράτος.

1. Η ΕΚΜΗΧΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Η εκμηχάνιση της γεωργίας, η έναρξη της οποίας συμπίπτει χρονικά με τις αρχές της δεκαετίας του '50 έδρασε συνολικά μολονότι οι γεωργικοί ελκυστήρες και οι θεριζοαλωνιστικές μηχανές χρησιμοποιούνται μόνο στα πεδινά. Ιδιαίτερα στα νησιά του Αιγαίου¹ υπάρχει μεγάλη εγκατάλειψη των καλλιεργειών σε αναβαθμίδες που είναι το αποτέλεσμα της εκμηχάνισης των γεωργικών πρακτικών στα πεδινά, ιδιαίτερα της «ηπειρωτικής» Ελλάδας.

Προφανώς το μειωμένο κόστος παραγωγής στη μια περίπτωση ήταν λογικό να δράσει απαγορευτικά στη γεωργία των νησιών και των ορεινών περιοχών η οποία κύρια είχε στηριχθεί στην ένταση της ανθρώπινης εργασίας.

Οι αλλαγές που συνόδευσαν την είσοδο των μηχανών τις βελτιωμένες ποικιλίες, τη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και όλα τα σχετικά, χαρακτηρίζουν τη νέα μορφή της γεωργίας.

Στόχος ήταν —και είναι— η αύξηση

των αποδόσεων. Όμως, η επιμέρους μεγέθυνση των μεγεθών στη γεωργία έδρασε συνολικά με γενικότερη αναδιάταξη όλων των παραμέτρων που είτε καθορίζουν τον πρωτογενή τομέα είτε όχι.

Δεν είναι τυχαίο ότι την αύξηση αυτή των αποδόσεων συνόδευσε μείωση του αγροτικού πληθυσμού καθώς και μια γενικότερη αναδιάταξη τόσο σε επίπεδο καλλιεργούμενων ειδών όσο και στη βάση των επιμέρους περιοχών. Επίσης, έδρασε με τον επανακαθορισμό των παραδοσιακών γεωργοκτηνοτροφικών συστημάτων διαχείρισης και εμπορίας.

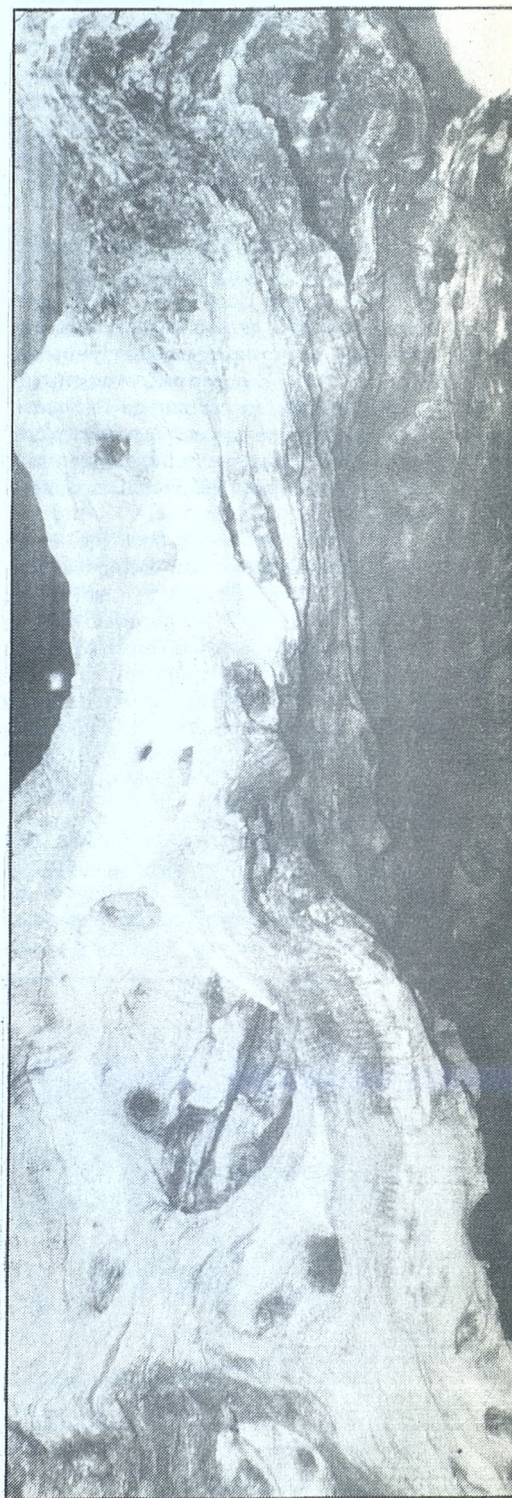
Μολονότι, όμως, η παραπάνω γενική αναδιάταξη χαρακτηρίζει τόσο τα «αστικά» όσο και τα «αγροτικά» υποσυστήματα και προσφέρει αυξημένες δυνατότητες ερμηνείας παραμένει, ουσιαστικά, αναξιοποίητη. Αποτέλεσμα είναι η επίκληση δοξασιών, κινούμενων —συνήθως— σ' επίπεδο μυθολογικό ή μυθοπλαστικό οι οποίες όχι μόνο δεν επιτρέπουν το νηφάλιο και έγκυρο σχεδιασμό αλλά τον παρεμποδίζουν.

Θεωρούμε την περίπτωση των ελαιώνων και της ελαιοκαλλιέργειας ως ένα τυπικό παράδειγμα εκτόπισης των εκτατικών από τις εντατικές καλλιεργείες το οποίο, αν δεν ληφθεί υπόψη, θα δημιουργήσει ανυπέρβλητα προβλήματα στο εγγύς μέλλον. Στο χώρο του Αιγαίου —και ιδιαίτερα στη Λέσβο όπου υπάρχει μονοκαλλιέργεια της Ελιάς— η ανάγκη αυτής της εξέτασης είναι αδήριτη μια και τα σημεία υποχώρησης της ελαιοκαλλιέργειας είναι σαφέστατα.

2. ΕΝΤΑΤΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ ΗΛΙΑΝΘΟΣ

Βασικό προϊόν της ελαιοκαλλιέργειας είναι το λάδι, και, βεβαίως, η υποκατάστασή του από τα λεγόμενα, σπορέλαια ήταν, φαινομενικά, αδύνατη μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '60.

Οι δομές της ελληνικής κοινωνίας, άρρηκτα συνδεδεμένες με τη χρησιμοποίηση ελαιόλαδου, είχαν τελείως διαφορετικά καταναλωτικά πρότυπα απ' ό,τι σήμερα. Άλλωστε, εκείνη την εποχή, τα πιθανά υποκατάστατα του ελαιόλαδου τα οποία θα ήταν δυνατό να χρησιμοποιηθούν (αραβοσιτέλαιο, ηλιέλαιο, βαμβακέλαιο) μειονεκτούσαν τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά. Η στρεμματική απόδοση του καλαμποκιού και του ηλιανθού ήταν, αντίστοιχα, 350 και 100 κιλά και η τεχνολογία παραλαβής των ελαίων δεν είχε, ακόμη, αναπτυχθεί.

Η ΕΛΙΑ

ΙΟΥ ΑΠΟΧΩΡΕΙ

δειχθεί λανθασμένη

του Πλάτωνος· ό,τι διασώζεται στην Ανωτάτη Γεωπονική Σχολή.

των Ν. Σ. Μάργαρη
και Θ. Μαρδίρη

Όμως, την εποχή που η εκμηχάνιση της ελαιοκαλλιέργειας και η συλλογή του ελαιόκαρπου αποδεικνυόταν δυσχερέστατη —τόσο γιατί η φύση των επικλινών εδαφών όσο κι επειδή οι δενδροκαλλιέργειες έχουν τέτοια προβλήματα— η πρόοδος σ' ό,τι αφορά τις μεθόδους καλλιέργειας και συγκομιδής στα ετήσια φυτά ήταν συνταρακτική.

Δεν αναφερόμαστε, βεβαίως, μόνο στην αυξημένη απόδοση που στηρίζεται στις εισόδους ενέργειας, λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και νερού αλλά και στη γενετική βελτίωση που κατευθύνεται προς την αύξηση επιμέρους, επιθυμητών συστατικών.

Το ποσοστό περιεχομένων ελαίων στο σπόρο του ηλιανθου ήταν μόλις 30% το 1940, 45% το 1970 και 60% σήμερα.

Αν, παράλληλα, ληφθεί υπόψη ότι η αύξηση των αποδόσεων ηλιανθου ακολουθεί εντυπωσιακούς ρυθμούς στη χώρα μας (1961: 100 κιλά το στρέμμα, 1986 205 κιλά το στρέμμα) αυτό σημαίνει ότι η στρεμματική απόδοση σε ηλιέλαιο έχει υπερτριπλασιαστεί. Έχουμε επομένως, ενώπιόν μας, τη δυναμική εισοδο ενός «νέου» προϊόντος. Το προϊόν αυτό, υποκατάστατο του ελαιόλαδου, προσφέρεται στο σημερινό «νέου τύπου» καταναλωτή στο ένα τρίτο της τιμής του ελαιόλαδου και σε παραδεκτή ποιότητα για σημαντικό αριθμό χρήσεων.

3. ΤΑ ΝΕΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

Η δυναμική εισοδος των υποκατάστατων του ελαιόλαδου στην ελληνική αγορά συνοδεύεται από ισχυρότητα μέσα επηρεασμού των καταναλωτών. Πέρα από τη μειωμένη τιμή διαφημίζεται στο έπακρο και η «υγιεινή» τους σύσταση με αποτέλεσμα, σε συνδυασμό και με την τιμή, να υπάρχει στροφή σημαντικού αριθμού καταναλωτή προς αυτά. Τούτο αποδεικνύεται ξεκάθαρα από το γεγονός ότι μέσα σε μια επταετία από 30.000 στρέμματα καλλιεργούμενων εκτάσεων με ηλιανθο σήμερα πλησιάζουμε το 1.000.000 στρέμματα.

Σαφέστατα, η εποχή μας χαρακτηρίζεται από την επικράτηση της εντατικής γεωργίας σε σχέση με την εκτατική και το παράδειγμα της εκτόπισης του ελαιόλαδου από τα σπορέλαια είναι τυπικό παράδειγμα.

Δυστυχώς, μολονότι αυτή η αλλαγή θα έπρεπε να είναι αναμενόμενη η «άμυνα» της ελαιοκαλλιέργειας και της χρήσης ελαιόλαδου είναι ανύπαρκτη και η όλη πολιτική —αν υπήρξε!— στηρίχθηκε σε σπασμωδικές κινήσεις, άγνοια των συν-αρκτικών αλλαγών που συμβαίνουν, ε-

πικλήσεις επιδοτήσεων και απαγορεύσεων και μυθολογικές διεργασίες ανόητες που μεγιστοποίησαν το υπαρκτό πρόβλημα.

Σήμερα, ακόμη και διαμέσου των ΜΟΠ, υπάρχουν σ' εξέλιξη προγράμματα «ανά-διάρθρωσης» των καλλιεργειών στα οποία περιλαμβάνεται και η αντικατάσταση των ελαιώνων.

4. Η ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΤΩΝ ΕΛΑΙΩΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Μολονότι τα στατιστικά στοιχεία δεν δείχνουν την πραγματική αλλαγή η οποία έχει συμβεί στα νησιά του Αιγαίου και την ελαιοκαλλιέργεια γεγονός είναι ότι οι ελαιώνες των οριακών εγκαταλείπονται με ολοένα αυξανόμενους ρυθμούς.

Στα νησιά Σύμη και Χάλκη, για παράδειγμα, οι ελαιώνες έχουν εγκαταληφθεί τελείως και η συλλογή της ελιάς είναι δραστηριότητα που ανήκει στο παρελθόν.

Στη Σάμο, τη Χίο, τη Λέσβο ήδη έχει αρχίσει αντίστοιχη πορεία και υπάρχουν άπειρα παραδείγματα από τα οποία σαφέστατα προκύπτει κάτι αντίστοιχο.

Οι ελαιώνες, όπως είναι γνωστό, είναι οικοσυστήματα τα οποία έχουν αναπτυχθεί στον ελληνικό και ιδιαίτερα στο νησιώτικο χώρο για αιώνες. Τα οικοσυστήματα αυτά των οποίων η δομή και η λειτουργία είναι νομοτελειακά συνδεδεμένη με το ιδιότυπο μεσογειακό κλίμα —όπου το βροχερό και ήπιο χειμώνα ακολουθεί το μακρύ, θερμό και άνυδρο καλοκαίρι— συνιστούν αναπόσπαστο τμήμα του περιβάλλοντος των νησιών μας. Πέρα από τη θεωρητική και μακροπρόθεσμη σπουδαιότητά τους, με τη βιολογική ποικιλότητα που περιέχουν, υπάρχει και άμεσο —ακόμη και στενά «ωφελιμιστικό»— ενδιαφέρον μια και η παρουσία τους άρρηκτα συνδέεται με τη διατήρηση και προστασία φυσικών πόρων απαραίτητων για τον άνθρωπο, όπως το νερό.

Σύμφωνα με στοιχεία που υπάρχουν η εγκατάλειψη των ελαιώνων και η ασύδοτη κτηνοτροφία που έρχεται στη συνέχεια προκαλεί σοβαρότατη υποβάθμιση η οποία —πέρα από τη μείωση στη φυτοκάλυψη και τον αριθμό των ειδών δρά άμεσα και στους εδαφικούς πόρους. Τούτο είναι αναμενόμενο μια και σταματά η συντήρηση των αναβαθμιδών και το έδαφος κατρακυλά προς τη θάλασσα.

Η απώλεια των εδαφικών πόρων —που ξεπερνά τους 2 τόννους το στρέμμα σ' ετήσια βάση— προκαλεί ερημοποίηση η οποία προχωρεί μ' ολοένα αυξανό-

μενους ρυθμούς και συνιστά κατά τη γνώμη μας σοβαρότατο κίνδυνο.

5. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ

Θα ήταν, πιθανότατα, στείρος ρομαντισμός η απλή επίκληση του ανυπέρβλητου περιβάλλοντος των ελαιώνων προκειμένου να διατηρηθεί η καλλιέργειά τους χωρίς παράλληλη προσπάθεια ανεύρεσης άμεσων οικονομικών ωφελειών προς τους καλλιεργητές.

Η αναφορά συνολικών οικονομικών μεγεθών ίσως θα ήταν σκόπιμη αλλά μόνο μέσα από θεωρητική άποψη μια και, όπως είναι γνωστό, το γενικότερο όφελος που προκύπτει από τη διαφύλαξη των κοινωνικών και φυσικών πόρων δύσκολα μεταφράζεται σε δράση. Μια παρόμοια ανάλυση ίσως να είχε την τύχη μιας κάποιας γενικότερης αποδοχής — όπως οι αναρίθμητες προτάσεις «εναλλακτικής ανάπτυξης» που υπάρχουν αλλά οι οποίες ουδέποτε εφαρμόζονται μια και οι κοινωνικές και πολιτικές συνιστώσες που ισχύουν στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία δεν έχουν κατακτήσει ακόμη την κρίσιμη μάζα που θ' αναλάβει τις όποιες εφαρμογές.

Έτσι, κατ' ανάγκη, θα περιοριστούμε στις άμεσες βραχυπρόθεσμες προτάσεις όχι απλώς για την όποια διατήρηση του σημερινού οικονομικού αποτελέσματος, αλλά έχοντας υπόψη και κάποιες μελλοντικές προοπτικές.

Αν θεωρήσουμε τα όσα ισχύουν σήμερα στην παραγωγή και μεταποίηση κρα-

σιών διαπιστώνουμε ένα τεράστιο εύρος τιμών το οποίο εξαρτάται άμεσα από την προσφορά και την ποιότητα στον καταναλωτή προϊόντων μερικά των οποίων απολαμβάνουν ιδιαίτερα υψηλή προστιθέμενη αξία.

Αν μεταφέρουμε, κατ' αντιστοιχία, την ίδια εικόνα στη συλλογή, μεταποίηση και εμπορία του λαδιού, διαπιστώνουμε ότι η μόνη — ουσιαστικά — προστιθέμενη αξία είναι οι επιδοτήσεις. Οι τελευταίες, σίγουρα, δεν συνιστούν — υποχρεωτικά — παρελκόμενη παράμετρο της ποιότητας μια και το κύκλωμα ελιάς - λαδιού προσομοιάζει, ειδικά στη Λέσβο, αν χρησιμοποιηθεί ανάλογο της οινοποιίας την παραγωγή και εμπορία ευτελούς ρετσίνας². Η οποία, όμως είναι γνωστό, πωλείται ιδιαίτερα φθηνά — 100 δραχμές το κιλό χύμα — ενώ τα εμφιαλωμένα κρασιά ποιότητας απολαμβάνουν πενταπλασίων τιμών.

Μπορεί, άραγε, να φανταστεί κάποιος ανακάτωμα των κρασιών, αδιάφορα από ποιότητα και πώλησή τους στην ίδια ποιότητα; Αυτό, όμως, συμβαίνει με το λάδι!

Η συλλογή της ελιάς μέχρι και τον Απρίλιο και η όλη δομή του συστήματος μεταφοράς, μεταποίησης και τυποποίησης απέχει αρκετά από εκείνη της παραγωγής ελαιόλαδου σταθερής και άριστης ποιότητας, χωρίς την παρουσία φυτοφαρμάκων σε υλικά συσκευασίας ευπρεπή τα οποία να προκαλούν το ενδιαφέρον του καταναλωτή στην αγορά και

να τον ευχαριστούν στη χρήση.

Έχοντας υπόψη ότι το ελαιόλαδο είναι ένα φυσικό προϊόν έκθλιψης του ελαιόκαρπου και όχι ένα οποιοδήποτε λάδι το οποίο προκύπτει με χημική εκχύλιση ελαιούχων σπόρων του δίνει άπειρα πλεονεκτήματα τα οποία παραμένουν ακόμη άγνωστα και ανεκμετάλλευτα.

Επανατονίζεται, στο σημείο αυτό, ότι η σωστή τοποθέτηση ενός τέτοιου πραγματικού «φυσικού προϊόντος» στην αγορά προϋποθέτει σοβαρή προσπάθεια και άριστη ποιότητα. Όμως, όλα αυτά στηρίζονται στη σωστή πληροφόρηση των τάσεων και δυνατοτήτων της αγοράς.

Στόχος του σημειώματος αυτού δεν είναι, βεβαίως, τόσο η προσέλκυση των νεοελλήνων σε μια στροφή προς το ελαιόλαδο όσο η διατήρηση του ανυπέρβλητου περιβάλλοντος των ελαιώνων που κινδυνεύουν σοβαρότατα.

«Θάμπωναν, γράφει ο Ελύτης, τα μάτια μου καταμεσήμερο Ιουλίου από τις άπειρες κοψιές του ήλιου μέσα στα κύματα που κι αν ακόμη δεν υπήρχαν οι ελαιώνες τέτοια στιγμή θα τους είχα επινοήσει όμοια τσιτζίκι».

1. Τα παραδείγματα συχνά αφορούν τα νησιά του Αιγαίου επειδή υπάρχει μεγαλύτερη εμπειρία σ' αυτά και ειδικά τη Λέσβο μια και από τα 15.000.000 ελαιόδενδρα του Αιγαίου τα 12.000.000 είναι σ' αυτό το νησί.

2. Η αναφορά στη ρετσίνα δεν συνιστά καταδίκη του προϊόντος αφ' εαυτού αλλά είναι ενδεικτική μιας ποιότητας κρασιών τα οποία πωλούνται σε φθηνές τιμές.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ: ΤΟ «ΠΡΟΤΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ» ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ Όψεις του εθνικού προβλήματος στην Ελλάδα (1830-1880)

Ποιες είναι οι αντιλήψεις για το ελληνικό έθνος και τον προορισμό του;

Αυτό είναι το κύριο ερώτημα που θέτει και ερευνά η ιστορικός Έλλη Σκοπετέα. Βιβλίο ιστορικό όσο και ιδεολογικό, που είναι χρήσιμο για την κατανόηση του νεοελληνικού βίου, έως και της σημερινής συγκυρίας.

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

φυλλα - φτερα

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1983

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Φύλλα - φτερά

Πέντε ενότητες διηγημάτων: Το ριζιμίο λιθάρι, δύο συνθέσεις για κιθάρα, οι ρίζες των μπουζουκιών, παρένθεση με πλαγίαιλους, τρεις άλλες ιστορίες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

Η ΚΑΘΑΡΣΗ ΑΝΤΕΠΙΤΙΘΕΤΑΙ

Η εξέλιξη, για παράδειγμα, της συζήτησης για την παραπομπή του Αθανασόπουλου για το σκάνδαλο του καλαμποκιού απέδειξε σε όλους ότι το ΠΑΣΟΚ αντιλαμβάνονταν την έννοια της δημόσιας ευθύνης όπως ακριβώς αντιλαμβάνεται τις υποχρεώσεις του προς την κοινωνία ένας καθ' έξιν πλαστογράφος, όπως ο Κοσκωτάς.

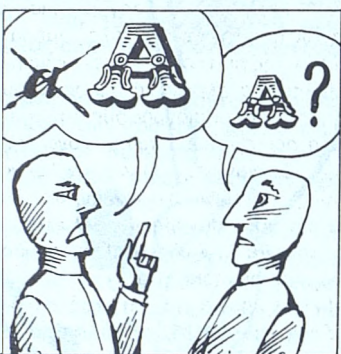
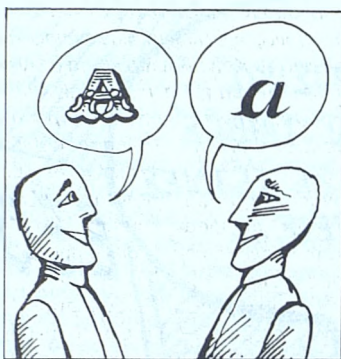
Οι καταθέσεις στην προανακριτική επιτροπή για τις υποκλοπές και κυρίως η μαρτυρία του «αυτόπτη μάρτυρα» Βασίλη Κεραμά δεν άφησαν αμφιβολία ότι οι περίφημες «ικανότητες» του «θαυματοποιού» Ανδρέα Παπανδρέου δεν ήταν τίποτα άλλο από «γνώση» προερχόμενη από τις υποκλοπές και τις παρακολουθήσεις των άμεσων συνεργατών του, από τη συστηματική δηλαδή παραβίαση του Συντάγματος.

Στην εξεταστική επιτροπή που διερευνά τα «μεγαλύτερα σκάνδαλα»: την «αγορά του αιώνα» και των πυραύλων «Μάτζικ», ο μάρτυρας υποπτεράρχος ε.α. Περικλής Κοντοδιός κατάφερε δεινό πλήγμα κατά της αξιοπιστίας του πρώην προστάτη του Ανδρέα Παπανδρέου καταθέτοντας ότι η αγορά των «Μάτζικ» έγινε χάριν του Λούβαρη και ότι εξαιτίας των χειρισμών του πρώην πρωθυπουργού η Ελλάδα απώλεσε κάθε διαπραγματευτικό «ατού», με αποτέλεσμα οι ξένες εταιρείες να δίνουν ό,τι τιμές ήθελαν.

Έχει σημασία να αναφερθεί ότι ο κ. Κοντοδιός, όπως επανειλημμένα έχει γράψει το ΑΝΤΙ, ήταν στενός φίλος του πρώην υφυπουργού Άμυνας Θεόδωρου Στάθη και του γιου του πρώην πρωθυπουργού Νίκου Παπανδρέου. Γεγονός που σημαίνει ότι κάτω από την πίεση των στοιχείων κάποια καλά σφραγισμένα στόματα αρχίζουν και ομιλούν, εκτοξεύοντας «βόμβες ναπάλμ», που «καίνε» τον πρώην «υψηλό προστάτη» τους.

Στην προανακριτική επιτροπή της Βουλής που διερευνά το σκάνδαλο Κοσκωτά, ύστερα από την «κοιλιά» που παρατηρήθηκε κατά τις πρώτες ημέρες των εργασιών της, οι καταθέσεις των μαρτύρων κατηγορίας επιβεβαιώνουν ότι το «φαινόμενο Κοσκωτά» ήταν έμπνευση και δημιουργήμα αποκλειστικά του Ανδρέα Παπανδρέου με μοναδικό σκοπό την άλωση του Τύπου και τη διαιώνιση της προσωπικής του κυριαρχίας στην πολιτική ζωή του τόπου.

Επισημαίνουμε τις μαρτυρικές καταθέσεις του πρώην υπουργού κ. Θ. Καρατζά και του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Δ. Χαλικά, οι οποίοι απέδειξαν ότι οι κυβερνήσεις του Ανδρέα Παπανδρέου και ιδιαίτερα ο κ. Ρουμελιώτης γνώριζαν

Η κάθαρση ξανά στο προσκήνιο. Ύστερα από ένα «υποτονικό» κοινοβουλευτικό δεκαπενθήμερο, κατά τη διάρκεια του οποίου η κάθαρση περιορίστηκε σε κάποια δημοσιεύματα των εσωτερικών σελίδων των εφημερίδων, η πολιτική ζωή του τόπου «αποποινικοποιήθηκε» —σε επικίνδυνο βαθμό κατά τη γνώμη μας— και το κέντρο βάρους του ενδιαφέροντος όλων μετατοπίστηκε σε θέματα περισσότερο «πολιτικά», όπως το «συν ένα», τα σκάνδαλα του Ανδρέα Παπανδρέου και του ΠΑΣΟΚ βρίσκονται πάλι στο προσκήνιο της επικαιρότητας. Η Βουλή —και μαζί της η τηλεόραση— γίνονται πάλι «ενδιαφέρουσες» έως συναρπαστικές

από νωρίς τα πάντα.

Εξάλλου οι σωματοφύλακες του Κοσκωτά —αν και περιέπεσαν σε ορισμένες αντιφάσεις— επιβεβαίωναν ότι τα κλεμένα λεφτά έφευγαν σε κούτες «πάμπερς», μέσω του Λούβαρη και με πιθανότερο αποδέκτη τον Ανδρέα Παπανδρέου, ενώ άλλοι μάρτυρες «έκαψαν» και τον κ. Τσοβόλα για την υπόθεση της ευνοϊκής ρύθμισης των χρεών του επιχειρηματία Καλκάνη, χάριν της παροχής ερωτικής στέγης στο νυν ζεύγος Ανδρέα Παπανδρέου. Στην ίδια υπόθεση ιδιαίτερη σημασία αποκτά και η αποκάλυψη ότι ο Λούβαρης ήταν ο αποδέκτης 250.000 γερμανικών μάρκων που έστειλε ο Κοσκωτάς στο Λονδίνο την εποχή που ο Παπανδρέου νοσηλευόταν στο Χέρφελντ.

Δεν θεωρούμε φυσικά ότι «όλα βαίνουν καλώς» και η κάθαρση «αποδίδει» τα αναμενόμενα. Αλλά θα αναφερθούμε στη συνέχεια στις ελλείψεις και τις καθυστερήσεις που παρουσιάζει το έργο των προανακριτικών και εξεταστικών επιτροπών. Εδώ επισημαίνουμε, προς κάθε κατεύθυνση, ότι η προσπάθεια του ΠΑΣΟΚ και άλλων αρωγών του να παρεμποδίσουν το έργο της κάθαρσης, στρέφοντας το ενδιαφέρον του κοινού και του πολιτικού κόσμου σε περισσότερο «πολιτικά» θέματα όπως το «συν ένα» και τη μετεκλογική συνεργασία, αποτυγχάνει από τα ίδια τα πράγματα. Η κάθαρση έχει πλέον αποκτήσει τη δική της δύναμη κίνησης, έχει αυτονομηθεί από τα γνωστά κέντρα αποφάσεων και κανείς δεν μπορεί να διακινδυνεύει το πολιτικό μέλλον του τόπου —αλλά και το δικό του— πριν από την ολοκλήρωσή της.

Θα συμφωνήσουμε επίσης με τον κ. Χαρίλαο Φλωράκη ότι το «συν ένα» τείνει να καταστεί το κυρίαρχο θέμα στην πολιτική ζωή του τόπου, αλλά θα διαφωνήσουμε στο χειρισμό του από την Αριστερά. Κανείς βέβαια δεν υποστηρίζει ότι η «ποινικοποίηση της πολιτικής» θα πρέπει να συνεχιστεί στο διηνεκές. Αλλά και κανείς δεν πρέπει να «ξεχνά», εν ονόματι των οποιωνδήποτε πολιτικών σκοπιμοτήτων, ότι αποκλειστικός υπεύθυνος για την ποινικοποίηση της πολιτικής ζωής είναι ο Ανδρέας Παπανδρέου, ο οποίος μετέτρεψε το πολιτικό παίγνιο σε χαρτοπαίγνιο και μάλιστα με «σημαδεμένη» τράπουλα.

Ο πολιτικός λόγος θα πάψει να είναι «ποινικός» και θα επανέλθει στις φυσιολογικές του διαστάσεις μόνον όταν ολοκληρωθεί η κάθαρση και ο βασικός κατηγορούμενος, ο Ανδρέας Παπανδρέου, θα παραδοθεί στα χέρια της δικαιοσύνης, ή θα αποδοθεί «άσπιλος» στην κοινωνία,

του Βασίλη Ζήση

για να κρίνει αυτή ποιο θα είναι το πολιτικό μέλλον του.

Αναπόφευκτες αντιφάσεις και περιέργες μεθοδεύσεις

Αλλά, όπως προαναφέραμε, πρέπει να επισημάνουμε ότι στο έργο των ίδιων επιτροπών έχουν παρατηρηθεί και καθυστερήσεις και «κενά» και «αντιφάσεις». Για παράδειγμα, στην προανακριτική επιτροπή για το σκάνδαλο Κοσκωτά δεν έχει κατατεθεί μέχρι σήμερα κανένα νέο στοιχείο πέραν εκείνων που είχαν ήδη αποκαλυφθεί δια του Τύπου και των εργασιών της πρώτης εξεταστικής επιτροπής που είχε συσταθεί επί ΠΑΣΟΚ. Και, το κυριότερο, τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί μέχρι σήμερα δεν αποδεικνύουν πέραν κάθε αμφισβήτησης τις ποινικές ευθύνες που έχει ο Ανδρέας Παπανδρέου για το σκάνδαλο αυτό, πέραν των αδιαμφισβήτητων πολιτικών.

Στο σημείο αυτό έχει σημασία να αναφερθεί ότι η μόνη ανακριτική επιτροπή της Βουλής που ολοκλήρωσε τις εργασίες της, εκείνη για το καλαμπόκι, δεν είχε ως καθήκον της να αποφασίσει για την παραπομπή του Ανδρέα Παπανδρέου. Ήταν δηλαδή αρκετά ανώδυνη και για το ΠΑΣΟΚ, αλλά κυρίως, για όσους, εκ ευωνύμων, διατηρούν ακόμα, γέφυρες επικοινωνίας μαζί του.

Εξάλλου θεωρείται βέβαιο ότι και η προανακριτική επιτροπή για τις υποκλοπές δεν θα καταλήξει σε ποινικές ευθύνες για τον Ανδρέα Παπανδρέου, επειδή, όπως προκατέλαβε και ο «Ριζοσπάστης» της περασμένης Κυριακής, στην υπόθεση αυτή δεν υπάρχουν ενοχοποιητικά χαρτιά σαν τα παραστατικά των τραπεζών.

Δημιουργείται δηλαδή η εντύπωση ότι το έργο της κάθαρσης αρχίζει και απομακρύνεται από τις ποινικές ευθύνες του Ανδρέα Παπανδρέου και περιορίζεται μόνο στις πολιτικές του ευθύνες, οι οποίες επαναλαμβάνουμε είναι αδιαμφισβήτητες, κρίθηκαν ήδη από το λαό στις τελευταίες εκλογές και δεν χρειάζονται ανακριτικές και εξεταστικές επιτροπές για να καταδειχθούν. Με άλλα λόγια η κάθαρση μοιάζει να περιορίζεται μόνο σε εκείνα τα σημεία που θα οριστικοποιήσουν την πολιτική καταδίκη του Ανδρέα Παπανδρέου, αλλά δεν επικεντρώνει την προσοχή της στην ουσία των φαινομένων «Ανδρέας Παπανδρέου» και «ΠΑΣΟΚ». Στην άλωση και τη συστηματική δήωση του τόπου καθ' όλη τη διάρκεια της «Αλλαγής».

Για να εξηγήσουμε τι εννοούμε ως επανέλθουμε στις εργασίες της εξεταστικής επιτροπής για την «αγορά του αιώνα». Συνοψίζοντας τις εργασίες της επιτροπής αυτής, ο «Ριζοσπάστης» της περασμένης Κυριακής σε άρθρο του με τίτλο «*Ένας Πολυ-*

δαίδαλος Μηχανισμός Κρυβεί την Αλήθεια» εξηγεί στους αναγνώστες του ότι «*η πληθώρα των επιτροπών αξιολόγησης που λειτουργούσαν η μία ανεξάρτητα από την άλλη και κυρίως η έλλειψη διαφάνειας και ελέγχου από το Κοινοβούλιο και τα στεγανά είναι τα μεγάλα εμπόδια που μπαίνουν σήμερα μπροστά στην εξεταστική επιτροπή για την αγορά του αιώνα*». Συνεπώς, σύμφωνα πάντα με το «Ριζο», δικαιολογείται η θέση του Συνασπισμού που διαφωνούσε εξ αρχής με τη σύσταση προανακριτικής επιτροπής και για το σκάνδαλο αυτό, όπως πρότεινε η Νέα Δημοκρατία.

Παρόμοια με του «Ριζοσπάστη» είναι και η στάση του βουλευτή της ΕΑΡ και μοναδικού εκπροσώπου του Συνασπισμού στην Εξεταστική Επιτροπή κ. Γρηγόρη Γιάνναρου ο οποίος από την πρώτη κιόλας ημέρα των εργασιών της επιτροπής έσπευσε να προκαταλάβει το αποτέλεσμα και δήλωσε στους κατάπληκτους δημοσιογράφους, ότι «*η υπόθεση αυτή δεν προχωρά καλά*», λόγω της έλλειψης... διαφάνειας. Όμως, αν δεν κάνουμε λάθος, η έλλειψη διαφάνειας δεν ήταν η αιτία των όσων συνέβησαν, αλλά το μέσον για να επιτύχει ο Ανδρέας Παπανδρέου τους άνομους σκοπούς του.

Γιατί λοιπόν ο Συνασπισμός, δια στόματος Γιάνναρου και του Ριζοσπάστη προσπερνά με λίγες λέξεις τη σημασία της αποκάλυψης του μάρτυρα Χατζηπαναγιώτη για την παρουσία του Λούβαρη στο Πεντάγωνο και εξαντλείται σε αοριστολογίες για τη «διαφάνεια», ξεχνώντας ότι το «ζητούμενο» δεν είναι αν υπήρχε ή όχι κοινοβουλευτικός έλεγχος στην αγορά του αιώνα αλλά «αν έκλεψε, ή όχι» ο Ανδρέας Παπανδρέου.

Ίσως είναι πρόωρη η εξαγωγή ενός παρόμοιου συμπεράσματος, αλλά φοβόμαστε ότι η υπόθεση της κάθαρσης κινδυνεύει να ενταχθεί — να υποταχθεί καλύτερα — στις πολιτικές σκοπιμότητες που υπαγορεύουν οι επερχόμενες εκλογές και το νέο μετεκλογικό σκηνικό που θα δημιουργηθεί μέχρι τον ερχόμενο Νοέμβριο κατά πάσα πιθανότητα. Παράλληλα επιδιώκει να περιορίσει την κάθαρση στις «πολιτικές ευθύνες» του Ανδρέα Παπανδρέου γνωρίζοντας ότι αν καταδειχθούν και οι ποινικές ευθύνες, η υπόθεση θα παρασύρει ως λαίλαπα όλο το ΠΑΣΟΚ, θα ανατρέψει τις υπάρχουσες πολιτικές ισορροπίες και θα καταστήσει απαγορευτική κάθε δυνατότητα μετεκλογικής συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ. Η ελληνική αριστερά δεν έχει μάθει να αποδίδει χωρίς το ΠΑΣΟΚ. Είναι επίσης διαφανής η προσπάθεια του Συνασπισμού να εξηγήσει όσα έγιναν με τις γνωστές αναφορές στο «σύστημα», ενεργώντας σαν δικαστής που θέλει να απαλλάξει τον κατηγορούμενο έμπορο ναρκωτικών, επειδή η κύρια ευθύνη δεν ανήκει στον ίδιο, αλλά «στην κοινωνία».

Από την άλλη μεριά, η Νέα Δημοκρατία ει-

ναι γεγονός ότι προσπαθεί να επικεντρώσει την κάθαρση στις ευθύνες του Ανδρέα Παπανδρέου, χωρίς όμως να πείθει κι αυτή αν επιδιώκει την απόδοση ποινικών ευθυνών στον Ανδρέα Παπανδρέου. Η στάση της διαφέρει από εκείνην του Συνασπισμού μόνο στο ότι αποφεύγει κάθε αναφορά στις ευθύνες του «συστήματος» και κωλυσισεργεί στα επανειλημμένα αιτήματα της αριστεράς υπέρ της θεσμοθέτησης της διαφάνειας στις προμήθειες του δημοσίου.

Αν ο Συνασπισμός δεν θέλει να παραπεμφθεί στο τέλος ο Ανδρέας Παπανδρέου επειδή εκτιμά πως του είναι αρκετή η οριστική πολιτική καταδίκη του, η Νέα Δημοκρατία προσπαθεί να περιορίσει την κάθαρση μέχρις εκεί που δεν θα απειλείται το «σύστημα».

Στο σκηνικό αυτό πρέπει να συνεκτιμηθεί και η δημοσιοποίηση των επιθυμιών των «συμμάχων» μας, μέσω, του «ΒΗΜΑΤΟΣ» της προπερασμένης Κυριακής. Σε σχετικό ρεπορτάζ του κ. Ευσταθιάδη, η κυριακάτικη του συγκροτήματος Λαμπράκη αποκάλυψε μια έκθεση προς το Αμερικάνικο Κογκρέσο, η οποία αφού συγχαίρει, δίκην προσάτου, τους Έλληνες για την «πολιτική ωριμότητα τους» όπως αυτή αποδείχθηκε με τη συγκατοίκηση Νέας Δημοκρατίας — Συνασπισμού στην κυβέρνηση, εκφράζει την ευχή «*όλων των συμμάχων*» για να «*τελειώσει αυτή η υπόθεση των σκανδάλων*».

Στις «παρακλήσεις» των Παρισίων προς τη ΝΔ και του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος προς τον Συνασπισμό για «να μην επιμείνει» και τόσο πολύ στο θέμα της «αγοράς του αιώνα» προστίθενται τώρα και οι «ευχές» των υπερατλαντικών συμμάχων μας για να τελειώνει, όπως - όπως, η κάθαρση.

Εξάλλου, οι χειρότεροι φόβοι μας για το αποτέλεσμα της κάθαρσης ενισχύθηκαν όταν γνωστός συνεργάτης του Ανδρέα Παπανδρέου μας «εξομολογήθηκε» ότι εξίσου γνωστός εκδότης, ο οποίος μάλιστα πρωτοστάτησε στον αντι-κοσκωτικό αγώνα διαθέτει «στοιχεία» που αποδεικνύουν ότι ο Κοσκωτάς ήταν μόνο η βιτρίνα κάποιου άγνωστου ακόμα συνασπισμού μεγαλοαπατεώνων οι οποίοι «*κρύβονται πίσω από όλες τις απόψεις τους*». Δηλαδή, αν η πληροφορία αυτή αληθεύει, κάποιοι ετοιμάζονται να σώσουν τον Ανδρέα Παπανδρέου ρίχνοντας στην αγορά πληροφορίες που υποτίθεται πως θα αποδεικνύουν ότι ο απατεώνας «χοντρούλης» δεν ήταν έμπνευση και δημιουργημα του πρωθυπουργού της Αλλαγής, αλλά έργο κάποιων σκοτεινών κύκλων.

Αλλά πόσος χρόνος απομένει ακόμα στον Ανδρέα Παπανδρέου για να πολιτικολογεί και να απολαμβάνει την πολυτέλεια κάποιων «παρεμβάσεων» στη δημόσια ζωή του τόπου, όπως συμβαίνει με την περίπτωση του «συν ένα»;

Η Βουλή θ' αποφασίσει.

ση, δημιουργία *αρκετών* περιφερειακών οργάνων με «ιδίους πόρους» και αυξημένες τοπικές εξουσίες (εκλογικά νομαρχιακά συμβούλια κ.λπ.), δημιουργία, κατά *προτεραιότητα*, δημοσίων έργων που θα φέρνουν *κοντύτερα* την επαρχία στην Αθήνα και τα επαρχιακά κέντρα *μεταξύ* τους, καθώς και την ανάδειξη *οικολογικών* προτεραιοτήτων (προστασία δασών, προστασία ακτών, αναβάθμιση φυσικού περιβάλλοντος, προστασία τοπικού «χρώματος» κ.λπ.)

Αν δεν δοθούν «ιδίοι πόροι» στους δήμους, αν δεν υπάρξει δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια περιφερειακή αυτοδιοίκηση, η δήμοι θα παραμείνουν «επαίτες» του προϋπολογισμού, ο ρόλος τους θα παραμείνει περιθωριακός, η αποκέντρωση θα εξακολουθεί να είναι χλωμό σύνθημα, και η οικολογία... κραυγή αγωνίας, καθώς πυρπολούνται τα δάση, μολύνονται οι θάλασσες και εξοντώνονται κι άλλα ζωικά είδη...

Όσο δεν δημιουργείται σιδηροδρομικό δίκτυο, όσο δεν υπάρχουν σύγχρονοι *αυτοκινητόδρομοι* που δεν παρακολουθούν τη φυσική συνέχεια του εδάφους, όσο το Αιγαίο εξακολουθεί να μένει στην «άγωνα» γραμμή, την αποκέντρωση ξεχάστε την! Και το περιβάλλον — ό,τι έχει απομείνει, δηλαδή — κλάφτε το!

Μια προγραμματική συμφωνία με στόχο την αποκέντρωση — βήμα πρωτοποριακό και σε ευρωπαϊκά πλαίσια — μπορεί να συμπεριλαμβάνει *θεσμικές* μεταρρυθμίσεις, έργα *υποδομής* και μια μακρόχρονη *περιφερειακή* πολιτική. Τρεις τέτοιοι άξονες, συνεκτικοί και αλληλοσυμπληρούμενοι, μπορούν να συμφωνηθούν με ένα προγραμματισμό, πενταετή ή έως δεκαετή, και να αποτελούν δεσμευτική «πλατφόρμα» για τις επόμενες κυβερνήσεις...

• Επειδή μια στρατηγική αποκέντρωσης — όπως και *κάθε* στρατηγική μεταρρυθμίσεων, άλλωστε — θέτει θέμα «πόρων», η Αριστερά πρέπει να προτείνει ακόμα την *φορολογική μεταρρύθμιση*.

Μια μεταρρύθμιση που να έχει και *φιλολαϊκό* χαρακτήρα, και *αναπτυξιακά* κατεύθυνση. Να *μειώνει*, βαθμιαία, το *συνολικό* βάρος της κοινωνίας, να *περιορίζει* το ειδικό βάρος των «αντιδραστικών» έμμεσων φόρων, να *περικόπτει δραστικά* τη συμμετοχή των μισθωτών στην συνολική φορολογία εισοδήματος, να *διευρύνει* τη «φορολογική βάση», να δίνει φορολογικά *κίνητρα* και για *επενδύσεις* και για ανανέωση *τεχνολογίας* και για *απασχόληση*...

Σήμερα οι «αντιδραστικοί» έμμεσοι φόροι είναι το 80% περίπου, των συνολικών φορολογικών εσόδων. Κι όμως η Αριστερά — που θα έπρεπε να αγανακτεί — δεν δίνει μεγάλη σημασία...

Ακόμα χειρότερα: Οι μισθωτοί εισπράττουν το ένα *τρίτο*, περίπου, του συνολικού εισοδήματος και καταβάλουν τα *τέσσερα*

πέμπτα του φόρου εισοδήματος! Κι όμως, η Αριστερά δεν δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη φορολογικής μεταρρύθμισης...

Με ένα προγραμματισμό πενταετή, το φορολογικό «προφίλ» της χώρας μπορεί να αλλάξει ριζικά. Ταυτόχρονα, βέβαια, πρέπει να εξυγιανθεί και το σκέλος των «*δαπανών*» του δημοσίου. Κι αυτό επίσης με πενταετή, τουλάχιστον προγραμματισμό...

Μια τέτοια συνολική *δημοσιονομική* *τομή*, αν γίνει *συναινετικά* και με μακροχρόνιο προγραμματισμό, θα μεγιστοποιήσει τους στόχους της (που μοιάζουν σήμερα «ανέφικτοι») και θα ελαχιστοποιήσει το κοινωνικό της κόστος (που φαίνεται σήμερα «απαγορευτικό»).

• Η Αριστερά πρέπει να προτείνει, επίσης, την μεταρρύθμιση του τραπεζικού συστήματος. Με τους σημερινούς μηχανισμούς τα κεφάλαια διοχετεύονται σ' αυτούς που έχουν ακίνητα, η... ανεξόφλητα χρέη! Όχι σ' αυτούς που αναλαμβάνουν επιχειρηματικό ρίσκο! Το τραπεζικό σύστημα λειτουργεί σα μηχανισμός αναδιανομής από τη λαϊκή αποταμίευση στις κερδοσκοπικές δραστηριότητες, τα ελλείμματα του δημοσίου, τις εισαγωγές, και τον υπερεμποτισμό. Αποτέλεσμα: Οι προβληματικές επιχειρήσεις αυξάνονται, όλες οι νοσηρές καταστάσεις της οικονομίας συντηρούνται (αφού βρίσκουν χρηματοδότηση), οι παραγωγικές επενδύσεις βαλτώνουν και η *παροικονομία* οργιάζει...

Η Αριστερά κάποτε πρέπει να μιλήσει και γι' αυτά. Όχι μόνο να μιλήσει, αλλά να προτείνει μια ριζική μεταρρύθμιση του τραπεζικού συστήματος. Τέτοια που να εξασφαλίζει επάρκεια χρηματοδότησης σε παραγωγικές επενδύσεις, και ασφυξία του *παραισιισμού* και της *κερδοσκοπίας*...

Απο πού απειλείται η Εθνική Ανεξαρτησία

• Η Αριστερά πρέπει να προτείνει, επίσης, μια προγραμματική συμφωνία στην εξωτερική πολιτική. Προσαρμόζοντας τις θέσεις της στην δυναμική των διεθνών εξελίξεων, και δίνοντας *ιδιαίτερη έμφαση* στην «ιδιαιτερότητα» των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Σε μια τέτοια προγραμματική συμφωνία το θέμα των *Βάσεων* μπορεί, βαθμιαία, να υποβαθμιστεί — αφού, έτσι κι αλλιώς, περιθωριοποιείται και ο γεωπολιτικός τους ρόλος, τόσο για τις ΗΠΑ, όσο και για την ΕΣΣΔ — ενώ το θέμα τις απόκρουσης του τουρκικού *επεκτατισμού* να αναβαθμιστεί.

Γίνεται όλο και πιο φανερό, άλλωστε, ότι αν υπάρχει μια «αιχμή» του «διεθνούς παράγοντα», απειλητική για την Εθνική Ανεξαρτησία, αυτή είναι «έμμεση» πλέον, κι όχι «άμεση»: Αφορά την υποχρέωση της Αθήνας σε διάλογο με την Άγκυρα, *από θέση αδυναμίας*.

Γι' αυτόν τον «διάλογο» πίεσαν και πιέ-

ζουν ασφυκτικά οι ΗΠΑ με την ανοχή της ΕΣΣΔ. Αυτόν τον «διάλογο» υποστήριζε ανέκαθεν η Ν.Δ. Σ' αυτόν τον «διάλογο» προσεχώρησε εσχάτως το ΠΑΣΟΚ (όταν «φωτίσθηκε» από το «πνεύμα του Νταβός»). Αυτό τον «διάλογο» η Αριστερά τον αντιμετώπισε ελαφρώς αμήχανα...

Είναι καιρός να δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην απόκρουση του τουρκικού επεκτατισμού, πριν οι διεθνείς «πιέσεις» και ο εγχώριος ενδοτισμός μετατρέψουν τα εθνικά θέματα σε εθνικές συμφορές. Οπότε ολόκληρη η κοινωνία θα παλινδρομήσει στη μιζέρια της συρρίκνωσης και στα πλέγματα της ήττας, που μόνο την Αριστερά δεν ευνοούν.

Η Αριστερά πρέπει να συνειδητοποιήσει, τέλος, ότι η διεθνιστική της ιδεολογία δεν την υποχρεώνει να υποκλίνεται μπρος στον προκλητικό επεστατισμό της Άγκυρας. Αντίθετα, την υποχρεώνει να *αντιστέκεται*, σθεναρά και αποτελεσματικά, στα *σωβινιστικά* σχέδια και τουρκικής ηγεσίας...

Διευρυμένη συναίνεση και «λιτότητα»

Οι προτάσεις αυτές για προγραμματικές συμφωνίες — τις οποίες άμεσα πρέπει να καταθέσει ο Συνασπισμός — αναφέρθηκαν μόνον ενδεικτικά και σίγουρα δεν είναι εξαντλητικές.

Αν υποβληθούν έγκαιρα και σοβαρά, αποτελούν ένα σύνολο *στρατηγικών τομών*. Αυτές καθ' αυτές ανανεώνουν το πολιτικό προφίλ της Αριστεράς και διευρύνουν την απήχησή της. Και σαν προτάσεις προς μακροπρόθεσμη συμφωνία, σίγουρα δεν μπορεί να τις αγνοήσει η Ν. Δημοκρατία.

Ακόμα κι αν ο κ. Μητσοτάκης είναι αμετακίνητος στη φιλοδοξία της αυτοδυναμίας, σίγουρα υπάρχουν δυνάμεις, πολιτικές και κοινωνικές, στο κόμμα του, και στον «περίγυρό» του, που δύσκολα θα αντισταθούν στον «πειρασμό»: Γιατί γνωρίζουν ότι οι «τομές» αυτές είναι απαραίτητες για να βγει η κοινωνία από το σημερινό τέλμα της, και αντιλαμβάνονται, επίσης, ότι τέτοιες «τομές» *μόνο συναινετικά* μπορούν να γίνουν. Συναινετικά, και από κυβερνήσεις συνεργασίας, διότι η εφαρμογή τους προκαλεί κοινωνικές αντιθέσεις, μπροστά στις οποίες «παγώνει το αίμα» και των πιο ισχυρών... αυτοδύναμων κυβερνήσεων!

Ταυτόχρονα, τέτοιες προτάσεις αποτελούν «σανίδα σωτηρίας» και για όσες δυνάμεις μέσα στο ΠΑΣΟΚ ψάχνουν να βρουν *πολιτικές διεξόδους* «αποσυνδεσής» τους από τον κ. Παπανδρέου. Επιτείνουν την αντίθεση: «Εκουγχρονιστών — λαϊκιστών» εκεί μέσα, ενσωματώνοντας τους πρώτους στο πολιτικό παιχνίδι και απομονώνοντας τους δεύτερους...

Στα πλαίσια τέτοιων προγραμματικών συμφωνιών, βέβαια, η Αριστερά θα πρέπει

να αποδεχθεί κάποιας μορφής «λιτότητα»! Άλλωστε και η ίδια, διακηρυκτικά, είναι αντίθετη στην «μονόπλευρη λιτότητα». Θέση που υπονοεί ότι και η ίδια θα αποδεχόταν, ενδεχομένως, μια «λιτότητα» ισοβαρή και αμφίπλευρη...

Ε, λοιπόν, ας την ορίσει έγκαιρα, και ας την διαπραγματευθεί *ισότιμα* σήμερα, περιορίζοντας, όσο γίνεται, το κοινωνικό της «κόστος» και μεγιστοποιώντας, όσο μπορεί, τα πολιτικά «ανταλλάγματα».

Γιατί, πολύ φοβάμαι, αύριο θα της επιβληθεί — μονομερώς και «αυτοδυνάμως» — πολύ χειρότερη «λιτότητα» από τη Ν. Δημοκρατία.

Δυστυχώς — πρέπει να το πούμε κάποτε και αυτό — όσο συνεχίζονται οι απίθανες *σπατάλες* του δημοσίου, και όσο οργιάζει ο *παρασιτισμός* (του κράτους και του ιδιωτικού τομέα) η «μη λιτότητα» *σήμερα*, επιφέρει *χειρότερη* «λιτότητα» αύριο.

Μοιραία και αναπόφευκτα...

Εκλογές: Γιατί όχι το Μάρτιο;

Μ' άλλα λόγια η Αριστερά πρέπει να *διευρύνει* το χαρακτήρα της συναίνεσης. Όχι μόνο στα «έκτακτα» και «κρίσιμα» ζητήματα της κάθαρσης αλλά και στα «φλέγοντα» ζητήματα τρέχουσας και μακροπρόθεσμης διακυβέρνησης. Μόνο έτσι θα εμπεδώσει τη λογική των κυβερνήσεων συνεργασίας και θα ξεπεράσει το «κενό στρατηγικής» στο οποίο βρίσκεται σήμερα καθηλωμένη.

Ας το πω καθαρά: Η λογική της αυτοδυναμίας (που *ενισχύει* η Ν.Δ.) είναι «λύση *ανάγκης*»: Θα επικρατεί όσο θεωρείται *αδιανόητη* η συναινετική διακυβέρνηση. Αντίθετα, αν διαφανούν σοβαρές συναινετικές λύσεις, αν υπάρξουν τέτοιες προγραμματικές συμφωνίες, τότε η λογική των αυτοδυναμιών — που ήδη έχει *ιστορικά* χρεωκοπήσει — θα περιθωριοποιηθεί και *πολιτικά*.

Η διεύρυνση της συναίνεσης *ανατρέπει* και τους στρατηγικούς σχεδιασμούς του κ. Παπανδρέου.

Διότι, κατ' αρχήν, *θωρακίζει* τη σημερινή συγκυβέρνηση και της δίνει τη δυνατότητα να αντέξει και να διαρκέσει, όσο χρειάζεται για την ολοκλήρωση της κάθαρσης. Αν υπάρξουν τέτοιες συμφωνίες συναινετικής διακυβέρνησης ως τα τέλη Οκτωβρίου, η σημερινή κυβερνητική σύμπραξη (όπως έχει, ή διευρυμένη με τους εκσυγχρονιστές του ΠΑΣΟΚ, ενδεχομένως) *μπορεί* να συντάξει *προϋπολογισμό* το Νοέμβριο. Μπορεί ακόμα να αντιμετωπίσει με μοναδική πληρότητα όλα τα τρέχοντα θέματα, και να «διαρκέσει» όσο οι πολύπλοκες διαδικασίες της κάθαρσης απαιτήσουν.

Οι ένοχοι των σκανδάλων *δεν* θα έχουν, πλέον, καμία ελπίδα να γλυτώσουν: Τα «στόματα» θα αρχίσουν να «ανοίγουν» και νέα συγκλονιστικά στοιχεία θα προκύψουν. Και

το σπουδαιότερο η δημαγωγία περί «ακυβερνησίας» θα γίνει «μπούμεραγκ» κατά των ιδίων του εμπνευστών της...

Εκλογές μπορούν να ξαναγίνουν τον *Μάρτιο!* «Σκέτες» ή «δίδυμες». Μπορούν να γίνουν «σκέτες», αφού έχει ήδη δοθεί συναινετική λύση και στο θέμα του Προέδρου. Τούτο όμως προϋποθέτει ότι στην σημερινή συγκυβέρνηση θα έχει προσχωρήσει και ένα τμήμα του ΠΑΣΟΚ. Το «εκσυγχρονιστικό» βεβαίως... Αλλά αυτές οι λύσεις και προοπτικές *δεν* βολεύουν φαίνεται τον κ. Μητσοτάκη. Γι' αυτό και διακηρύσσει: «το πολύ ως τις 5 Νοεμβρίου».

Μια τέτοια εξέλιξη, ωστόσο, *δεν* είναι απίθανη στις συνθήκες για τις οποίες συζητάμε. Αν από τώρα ως το Μάρτιο *δεν* θα υπάρξουν εκλογές, τότε οι εσωτερικές συγκρούσεις στο ΠΑΣΟΚ «ξεπαγώνουν». Ενώ η θέση του κ. Παπανδρέου θα επιδεινώνεται συνεχώς, όσο προχωράει η κάθαρση, χωρίς δισταγμούς και χωρίς παλινδρομήσεις.

Τέλος, ακόμα κι αν χρειαστεί να γίνουν «δίδυμες» εκλογές το Μάρτιο *δεν* θα υπάρχει και η γνωστή συνταγματική δυσκολία, αφού τότε θα λήγει κανονικά και η προεδρική θητεία. Έτσι κι αλλιώς, πάντως, η πολλαπλή εκλογική αναμέτρηση αποφεύγεται.

Στο «χρονοντούλαπο» οι αυτοδυναμίες...

Αν οι προγραμματικές συμφωνίες υπάρχουν, αν οι συναινετικές διεργασίες δρομολογηθούν και λειτουργήσουν αποτελεσματικά ως τις αρχές του επόμενου χρόνου, αν η κάθαρση φθάσει ομαλά ως το τέλος, τότε και *μόνον* τότε — η Αριστερά θα μπορεί να θέσει και θέμα εκλογικού νόμου με την κατάργηση του «συν ένα». Διότι τότε η κοινοβουλευτική αυτοδυναμία θα είναι προοπτική πολύ λιγότερο «ελκυστική» απ' ό,τι είναι σήμερα (για το εκλογικό σώμα) και ανάγκη πολύ λιγότερο «πιστική» (για τη συντηρητική παράταξη).

Εξ' άλλου, κι αν ακόμα *δεν* θεθεί τέτοιο θέμα, θα είναι πάντα ένα ισχυρό «όπλο» στα χέρια του Συνασπισμού.

Προσοχή όμως: Η κατάργηση του «συν ένα» οδηγεί πραγματικά σε κυβέρνηση συνεργασίας *μόνο* αν έχουν εμπεδωθεί όροι διευρυμένης συναίνεσης σε θέματα διακυβέρνησης. Αλλιώς, είναι σχήμα πρωθύστερο που ευνοεί μόνο την *ματαιώση* της κάθαρσης και την *νεκράνσταση* του κ. Παπανδρέου.

Τέλος — ας το πω κι αυτό για να προλάβω πιθανές αντιρρήσεις — οι προγραμματικές συμφωνίες τις οποίες ενδεκτικά ανέφερα (κι άλλες που ενδεχομένως παρέλειψα) *δεν* σημαίνουν στρατηγική ταύτιση, Αριστεράς-Δεξιάς. Κάθε άλλο! Δημιουργούν απλά το συναινετικό *πλαίσιο* μέσα στο οποίο θα παιχθούν και θα κριθούν οι αντιθέσεις της επόμενης δεκαετίας. Με κυβερνήσεις συνεργ-

γασίας που θα αναβαθμίσουν την *ποιότητα όλων* των πολιτικών παρατάξεων:

- Η Δεξιά θα μάθει να *μοιράζεται* την εξουσία και θα γίνει λιγότερο αυταρχική και περισσότερο ευρωπαϊκή.
- Η Αριστερά θα μάθει να *συμμετέχει* στην εξουσία και θα γίνει πιο υπεύθυνη, ριζοσπαστική και αποτελεσματική συνάμα.
- Το Κέντρο (με οποιαδήποτε μορφή μας προκύψει στο μέλλον) θα μάθει να *πολιτεύεται, χωρίς* να εκμεταλλεύεται τις «διαχωριστικές γραμμές», χωρίς να καταδημαγωγεί τα μίση και τα πάθη, χωρίς να παρελθοντολογεί κατά βούλησιν.

Όλες μαζί θα γίνουν λιγότερο «κρατικιστικές» στη σχέση τους με την εξουσία, λιγότερο «πολυσυλλεκτικές» στη σχέση τους με τους ψηφοφόρους, λιγότερο «λαϊκιστικές» στον πολιτικό τους λόγο...

Σαν ... ποδήλατο!

Η σημερινή συγκυρία είναι ιδανική και μοναδική για να υπάρξει συναίνεση διακυβέρνησης. Για να τεθούν από την αρχή τα πλαίσια μέσα στα οποία θα κριθούν οι μάχες του μέλλοντος.

Ήδη, άλλωστε, ξεπερνώντας τον εαυτό τους τόσο η Αριστερά, όσο και η Δεξιά, έκαναν το *πρώτο* βήμα. Κι αν *δεν* θέλουν να υποστούν δεινή ήττα, αμφότερες, πρέπει να κάνουν και το δεύτερο. Ήδη πέτυχαν να διαμορφώσουν συναινετικό κλίμα για την *απαρχή* της κάθαρσης. Κι αυτό οδήγησε τον κ. Παπανδρέου στο *περιθώριο*.

Τώρα πρέπει να *διευρύνουν* τη συναινετική βάση της κυβερνητικής συνεργασίας. Προχωρώντας σε προγραμματικές συμφωνίες *διακυβέρνησης*. Όχι μόνο για να ολοκληρώσουν, εκ του ασφαλούς, την κάθαρση. Όχι μόνο για να αποκρούσουν την «τελευταία αντεπίθεση» του κ. Παπανδρέου και να τον σύρουν στο «Βατερλώ» και την «Αγία Ελένη» της πολιτικής του σταδιοδρομίας. Όχι μόνο για να απελευθερώσουν τη δυναμική της κοινωνικής ανάπτυξης...

Αλλά και για ένα λόγο παραπάνω:

Γιατί ο δρόμος της συναίνεσης στον οποίο μπήκαν τον Ιούλιο, είναι δρόμος *δίχως* επιστροφή. Αφότου έκαναν το πρώτο βήμα, είναι αναπόφευκτο — και για τις δύο παρατάξεις — να κάνουν και το επόμενο.

Αν διστάσουν, θα το πληρώσουν ακριβά αμφότερες.

Το όχημα της συναίνεσης — όπως συμβαίνει με όλα τα *δυναμικά* κοινωνικά φαινόμενα — μοιάζει λιγάκι με ... ποδήλατο: Αν *δεν* προχωράει - *τοακίζεται!*

Κι αν *δεν* προχωρήσει η συναίνεση, αν *δεν* κάνει έγκαιρα το δεύτερο βήμα, αν *δεν* διευρυνθεί στα ζητήματα πολιτικής διακυβέρνησης, τότε πολύ πιθανόν να καταρρεύσει.

Τραυματίζοντας σοβαρά και τους δύο αναβάτες της...

ΤΟ «ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΕΙΡΑΜΑ»

Οι «διαχωριστικές γραμμές»

Βλέποντας τις συγκλονιστικές ελληνικές εξελίξεις των τελευταίων μηνών από στενά «ελληνοκεντρική» σκοπιά —σαν να συντελούνται «εν κενώ», σ' έναν κόσμο «στατικό», σαν μια τοπική «ιδιομορφία» μέσα στην ακινησία του διεθνούς περιγύρου— χάνουμε, ίσως, την *πιο σημαντική* διάσταση των γεγονότων! Όχι μόνο των διεθνών, αλλά και των ελληνικών! Και, κυρίως, μας διαφεύγουν οι επιδράσεις που μπορεί να έχουν τα πρώτα, στα δεύτερα...

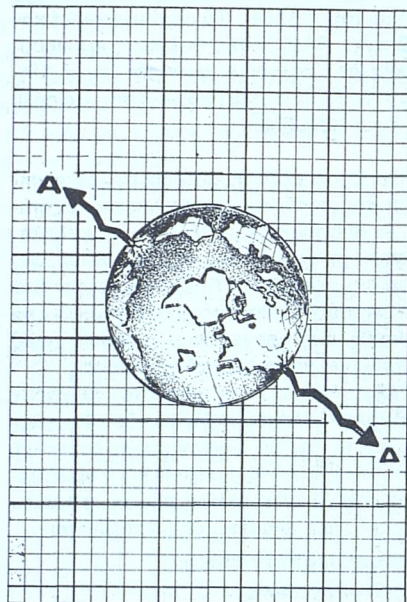
Γιατί ο κόσμος πια δεν είναι «στατικός»! Ο διεθνής περίγυρος δεν είναι «ακίνητος»! Κι όσο πιο έγκαιρα —και «συνολικά»— κατανοήσουμε τα διεθνή, τόσο πιο *μακριά* θα φθάσουν οι εγχώριες εξελίξεις, που ήδη έχουν δρομολογηθεί...

Οι «διαχωριστικές γραμμές» δεν κατάρρευσαν μόνο στην Ελλάδα! Καταρρέουν και στην Ευρώπη: Μεταξύ Ανατολής και Δύσης...

Ήδη γκρέμισαν τα συρματοπλέγματα στα Αυστρο-ουγγρικά σύνορα! Κι αυτό είναι το πρώτο βήμα για την κατεδάφιση του «τείχους» του Βερολίνου! Πράγμα που ήδη συζητήθηκε, καθώς λέγεται, μεταξύ Καγκελάριου Κολ και του Σοβιετικού ηγέτη Γκορμπατσόφ...

Στο μεταξύ, στη σύσκεψη των επτά ισχυρότερων βιομηχανικών χωρών της Δύσης (που πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο στο Παρίσι), ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ έστειλε επιστολή με την οποία κατέθεσε και επίσημα την πρότασή του για το «*κοινό σπίτι της Ευρώπης*» (και ανεπίσημα —έμμεσα, αλλά σαφώς— έκανε νύξη για συμμετοχή και της ΕΣΣΔ, στο μέλλον, ως «όγδοου» μέλους στην ομάδα των επτά).

Τι περιέχει η πρόταση Γκορμπατσόφ για το «κοινό σπίτι της Ευρώπης»; Πρό-

κειται, ίσως, για το πιο περιφρουρημένο «μυστικό», το πιο αδιαπέραστο «μυστήριο» της σύγχρονης ευρωπαϊκής πολιτικής. Το γνωρίζει ο ίδιος ο Γκορμπατσόφ, βέβαια, ο Μπους, ο Κολ και ο Μιτεράν. Ίσως και ο Αντρεότι, μαζί με τον Γκένσερ. Από κει κι ύστερα μόνο εικασίες υπάρχουν...

Προς «ουδέτερη ζώνη»...

Σύμφωνα με μία απ' αυτές, που κυκλοφορεί τελευταία στην έδρα των Ηνωμένων Εθνών, στη Ν. Υόρκη, συζητείται η δημιουργία μιας *ουδέτερης ζώνης* (buffer zone) στην Ευρώπη, που θα επιτρέψει την *απαγγίστρωση* των αμερικανικών και σοβιετικών *συμβατικών δυνάμεων* (στρατευμάτων, τεθωρακισμένων κτλ.) από τη «γηραιά ήπειρο», για να αρχίσει η βαθμιαία *αποχώρησή* τους. Κάτι που το έχουν ανάγκη οι στρατιωτικοί προϋπολογισμοί και των δύο υπερδυνάμεων!

(Διότι οι μεγάλες δαπάνες είναι, βέβαια, για τις συμβατικές δυνάμεις, και ειδικά για εκείνες που είναι εγκατεστημένες εκτός συνόρων).

Σύμφωνα με το σχέδιο αυτό —που έχει πολλές παραλλαγές— τα αμερικανικά και τα σοβιετικά στρατεύματα θα εκκενωθούν σταδιακά τις δυο Γερμανίες, οι οποίες θα αρχίσουν απευθείας συνομιλίες για την *επανενοποίησή* τους!

Προς νότον η ουδέτερη ζώνη θα προεκτείνεται με την *Αυστρία* (ουδέτερη και δυτικόφιλη), την *Γιουγκοσλαβία* (ουδέτερη και σοσιαλιστική) και, *ενδεχομένως*, την *Ελλάδα*!

Η «ουδετερότητα» της Ελλάδας θα συμπαρασύρει την ουδετερότητα και της *Τουρκίας*! Και τούτο για δυο λόγους: Πρώτον: διότι το ΝΑΤΟ δεν μπορεί εύκολα να εγγυηθεί την «άμυνα» μιας «απομονωμένης» Τουρκίας, και, δεύτερον, διότι η Μόσχα επιθυμεί ιδιαίτερα την ουδετερότητα της Άγκυρας, λόγω των κοινών συνόρων μαζί της...

Χώρια που η ίδια η Τουρκία δεν θα έβλεπε με κακό μάτι μια τέτοια ουδετερότητα με *συναίνεση* (και εγγύηση) των δύο υπερδυνάμεων. Διότι ως «ουδέτερη» θα έχει καλύτερη προοπτική να προωθήσει τα *ηγετικά* της σχέδια στο *μουσουλμανικό* κόσμο.

Από την άλλη πλευρά, προς την ουδετερότητα θα κινηθούν, με παράλληλες διαδικασίες, η *Ουγγαρία* και η *Πολωνία*.

Έτσι η «ζώνη» που θα χωρίζει τους δύο στρατιωτικούς συνασπισμούς στην Ευρώπη θα έχει σημαντικό εύρος και θα είναι απόλυτα «ζυγισμένη»: Θα περιλαμβάνει τρεις νατοϊκές χώρες (Δ. Γερμανία, Ελλάδα, Τουρκία), τρεις χώρες του συμφώνου της Βαρσοβίας (Ανατολική Γερμανία, Πολωνία, Ουγγαρία), μια ουδέτερη «δυτικού τύπου» (Αυστρία) και μια ουδέτερη «ανατολικού τύπου» (Γιουγκοσλαβία).

Προς υπέρβαση της Γιάλτας

Το ενδιαφέρον σ' αυτό το σχέδιο —και το καινούργιο συνάμα— είναι ότι η «ουδέτερη ζώνη» δεν θα είναι «διαχωριστικό όριο», αλλά *γέφυρα* επικοινωνίας και συνεργασίας, κυρίως *οικονομικής*!

Ας σημειώσουμε εδώ, ότι η «Όσπολιτικ» που έκανε ο Βίλντ Μπραντ στη δεκαετία του '70 απέβλεπε, ακριβώς, σε μια τέτοια οικονομική συνεργασία Ανατολής - Δύσης. Μόνο που η πολιτική εκείνη προσέκρουσε, τελικά σε «προβλήματα ασφαλείας» προβλήματα που ύψωνε ανυπερβλητά ο διπολισμός της χωρισμένης Ευρώπης.

Σήμερα οι διαχωρισμοί ξεπερνιούνται και η πολιτική της οικονομικής συνεργασίας επανέρχεται... δριμύτερη! Και με φιλόδοξο στόχο την *οικονομική ολοκλήρωση*...

ΚΑΙ Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑ

καταρρέουν παντού!

του Α. Διπολικού

Έτσι στα πλαίσια δημιουργίας της ουδέτερης ζώνης η Αυστρία και η Ουγγαρία θα μπουν στην ΕΟΚ. Σε επόμενο στάδιο, η Γιουγκοσλαβία, και, ίσως, η Πολωνία, ενώ πάντα εκκρεμεί η αίτηση της Τουρκίας...

Βέβαια, το σενάριο αυτό προβλέπει ενδεχομένως και την Ευρώπη των «πολλών ταχυτήτων», όπου τα νέα μέλη — μετά το 1992 — δεν θα έχουν ακριβώς τα ίδια πολιτικά προνόμια, ούτε το ίδιο status, με τα παλιά.

Στο σύνολό του, το σχέδιο αυτό εξουδετερώνει τα «καυτά» σημεία δυνητικής αναμέτρησης στην Ευρώπη (Βερολίνο) και όλα τα «σημεία επαφής» μεταξύ των δύο συνασπισμών (διαμελισμένη Γερμανία και τουρκοσοβιετικά σύνορα). Απαλλάσσει το σύμφωνο της Βαρσοβίας από δυο σοβαρούς «πονοκέφαλους» (Ουγγαρία, Πολωνία) και το ΝΑΤΟ από έναν, ακόμα πιο σοβαρό, πονοκέφαλο (Ελλάδα - Τουρκία).

Επιπλέον, η ΕΣΣΔ θα νιώθει *ασφαλής*! Το ίδιο και η Δυτική Ευρώπη! Ενώ η Ευρωπαϊκή Κοινότητα θα αρχίσει να διευρύνεται προς ανατολάς...

Πολλές λεπτομέρειες του σχεδίου μένουν προς ρύθμιση, βέβαια. Όπως, για παράδειγμα, ο βαθμός «ουδετερότητας» των διάφορων χωρών της ουδέτερης ζώνης. (Αν θα βγουν εντελώς από τους συνασπισμούς όπου ανήκουν, ή αν θα παραμείνουν στο «πολιτικό σκέλος» κτλ.). Ταυτόχρονα, πρέπει να γίνει αντιληπτό

ότι πρόκειται για *μακροπρόθεσμο*, μόνο σχέδιο. Μια γενική κατεύθυνση που θα ενθαρρύνουν οι δύο υπερδυνάμεις με ορόσημο, ενδεχομένως, μετά το 2000.

Όπως και να έχει το πράγμα, το μόνο βέβαιο είναι ότι ήδη συζητείται η *υπέρβαση* της Γιάλτας! Που θα οριοθετεί έναν κόσμο *λιγότερο* διπολικό!

Φαίνεται ότι τόσο η Μόσχα, όσο και η Ουάσινγκτον συνειδητοποίησαν ότι ο διπολισμός δεν αντέχει πολιτικά πλέον, και κοστίζει όλο και περισσότερο *οικονομικά*. Γι' αυτό και αποφάσισαν να τον τροποποιήσουν *συναινετικά*!

Μην αιφνιδιαστούμε...

Συναινετικές θα είναι και οι λύσεις που θα βρεθούν για τα εκατέρωθεν επιμέρους ζητήματα. Να μην παραξενευτούμε, λοιπόν, αν μελλοντικά οι αμερικανοί βλέπουν *υποβαθμισμένο*, και *μόνο* βραχυπρόθεσμο, το ρόλο των βάσεων τους στην Ελλάδα! Να μην αιφνιδιαστούμε, επίσης, αν οι σοβιετικοί *πάψουν* να αντιδρούν σε μια τέτοια «ρύθμιση».

Και μια τελευταία — αλλά κρίσιμη — διευκρίνιση: Τα γεγονότα στην Ελλάδα, όπως και τα αντίστοιχα στην Πολωνία (και, εν μέρει, στην Ουγγαρία) δεν «υποκινήθηκαν» από το «διεθνή παράγοντα». Έχουν τη δική τους, *εσωτερική*, δυναμική. Απλά ο διεθνής περίγυρος έπαψε να είναι *«αποτρεπτικός»* παράγοντας τέτοιων εξελίξεων και τείνει να μετατραπεί σε *ενθαρρυντικό* παράγοντα...

Όσο κυριαρχούσε ο διπολισμός στην Ευρώπη των διαχωρισμών, θα ήταν ανυπόφορη για τις υπερδυνάμεις η *εκτόπιση* του Κομμουνιστικού Κόμματος από την κυβέρνηση της Πολωνίας, η κατάργηση του *μονοκομματισμού* στην Ουγγαρία, ή η *κυβερνητική συμμαχία* Δεξιάς - Αριστεράς στην Ελλάδα. Σήμερα, όλα αυτά τα παρακολουθούν με κάποια αμηχανία και με συγκρατημένη αισιοδοξία (αν και όχι δίχως κάποια ανησυχία)...

Συμπέρασμα: Αν κατανοήσουμε την τροπή και τους ρυθμούς των εξελίξεων στο διεθνή μας περίγυρο, τότε, ίσως, τα ιστορικά γεγονότα που ζήσαμε τους τελευταίους μήνες στην Ελλάδα (και όχι μόνο), μπορούν να πάνε πολύ *πιο μακριά* και μπορούν να αποδειχθούν το πρώτο, μόνο, βήμα, μελλοντικών εξελίξεων, πολύ πιο απίστευτων σήμερα...

Πολλοί φαντάζονται ότι το μεγαλύτερο «αγκάθι» στις κυβερνητικές σχέσεις ΝΔ - Συνασπισμού είναι η *εξωτερική* πολιτική! Ίσως αυτή η άποψη σύντομα *διαψευστεί* πανηγυρικά! (Όπως τόσες και τόσες άλλες ιδεοληψίες του παρελθόντος). Η προσωρινή συγκυβέρνηση Δεξιάς - Αριστεράς ήταν, όντως, πρωτοφανής σε παγκόσμια κλίμακα. Να, όμως, που οι διεθνείς εξελίξεις μπορεί να επιτρέψουν, σε μια τέτοια συγκυβέρνηση στην Ελλάδα, να ξεπεράσει τα όρια της «προσωρινότητας». Και να γίνει *αναπόφευκτο* (και μόνιμο) αύριο, ό,τι χτες ήταν «αδιανόητο», και σήμερα θεωρείται «πρωτόγνωρο»...

BBC ENGLISH VIDEO COURSES

ΣΕΙΡΕΣ για: αρχάριους προχωρημένους, ειδικά θέματα

ΝΕΑ ΠΑΙΔΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

“MUZZY IN CONDOLAND”

Για παιδιά 5-9 ετών
Μαθαίνουν Αγγλικά διασκεδάζοντας
— Μόνιμη έκθεση —
Τηλ. 36.45.608

ΑΓΓΛΙΚΑ
ΒΙΒΛΙΑ

BIBΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

ΟΔΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ 11
τηλ. 36.23.673

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ
ΒΙΒΛΙΑ

ΠΛΟΥΣΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΕ: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ & ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΕΠΙΣΗΣ: BBC ENGLISH COURSES
Σ' όλο τον κόσμο η επιτυχία του BBC στη
διδασκαλία Αγγλικών είναι αναγνωρισμένη

BBC ENGLISH COURSES HELLAS

ΑΜΕΡΙΚΗΣ 9 - ΑΘΗΝΑ 106 72

BBC ENGLISH AUDIO COURSES

ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ “FINANCIAL ENGLISH”

Ειδικόι Επιστήμονες
ετοίμασαν αυτή τη σειρά με
τη συνεργασία του
περιοδικού “ECONOMIST”.
Ένα βιβλίο και δύο
κασσέτες, εξηγούν την
Οικονομική Ορολογία με
ζωντανά παραδείγματα.

Η ΜΑΚΡΙΑ ΠΟΡΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ

ΑΜΕΣΩΣ μετά τις εκλογές και λίγες ημέρες πριν δοθεί λύση στο πολιτικό πρόβλημα με το σχηματισμό της κυβέρνησης Τζαννετάκη, το ΑΝΤΙ, σημειώνει στο κύριο άρθρο του: «Στις 29 Αυγούστου, όταν θα συμπληρώνονται ακριβώς 40 χρόνια από τη λήξη του εμφύλιου πολέμου, είναι πολύ πιθανό ότι θα έχουμε κυβέρνηση που θα στηρίζεται στους δύο αντιπάλους της εποχής εκείνης. Οι ηττημένοι του εμφυλίου, έστω και εμμέσως, θα συμμετέχουν στη διαχείριση της εξουσίας και, αν έτσι έρθουν τα πράγματα, θα μπορέσουμε εφέτος να γιορτάσουμε τον οριστικό τερματισμό της σύγκρουσης που καθόρισε την πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα. Και θα είναι σημαδιακό ότι οι δύο αντίπαλοι αναγκάστηκαν να συνεργαστούν για να δημιουργήσουν ομαλούς όρους διεξαγωγής των πολιτικών αγώνων μετά την αναστάτωση που προκάλεσε το πασοκογενές σκάνδαλο Κοσκωτά».

ΤΕΛΙΚΑ, νικητές και ηττημένοι δοκιμάζονται στο αν μπορούν «να δημιουργήσουν τους ομαλούς όρους διεξαγωγής των πολιτικών αγώνων» με την κυβέρνηση, υπό τον Τζαννή Τζαννετάκη, που σχηματίστηκε στο μεταξύ. Είναι όμως βέβαιο ότι το «ελληνικό πείραμα του '89» θα εμπλουτίσει θετικά την πολιτική ιστορία μας αλλά και θα ορίσει θεσμικά και συμβολικά τη λήξη του εμφυλίου πολέμου: και με τη νομοθετική ρύθμιση των συνεπειών του εμφυλίου από την μία και τη μετατροπή των «εορτών του μίσους» σε «εορτές της συμφιλίωσης» από την άλλη.

ΜΙΑ ΠΕΡΙΕΡΓΗ (!) συγκυρία που βούτηξε στην καταισχύνη και την αναξιοπιστία τον ηγετικό πυρήνα του τότε κυβερνώντος κόμματος — που ήρθε στην εξουσία επαγγελλόμενο την πραγματοποίηση λαϊκών οραμάτων που περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων και τη «λήξη» του εμφυλίου — στάθηκε η αφορμή για να ανοίξει το πολιτικό παιχνίδι και να καταργηθούν εμπόδια που κρατούσαν πεισματικά σε πλήρη ασυνεννοησία τις ομάδες που εκπροσωπούν τους δύο πόλους στην κοινωνία και την πολιτική.

ΣΤΑ ΣΑΡΑΝΤΑ αυτά χρόνια έχουν πολλά συντελεστεί στην ελληνική κοινωνία και έχει αλλάξει ο ρόλος που η χώρα μας παίζει ως κρατική υπόσταση στους διεθνείς συσχετισμούς. Το 1949 είναι πολύ μακριά. Οικονομία, ήθη, πολιτικοί σχηματισμοί, έχουν αλλάξει δραστηρικά. Και τα ιστορικά γεγονότα που συντελέστηκαν — λήξη του ψυχρού πολέμου, επανεξοπλισμοί, εξελίξεις στον περίγυρό μας, στρεβλή ανάπτυξη, μετεμφυλιακό κράτος, ευρωπαϊκή προοπτική, δικτατορία, κρίση και διάσπαση της Αριστεράς και τόσα

άλλα — επέδρασαν καθοριστικά στις σημερινές εξελίξεις. Τα ιδεολογικά ιζήματα από τις εξελίξεις αυτές δεν είναι μικρότερης σημασίας από εκείνα του εμφυλίου πολέμου της περιόδου 1943 — 1949.

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ υποκείμενα, κόμματα, πολιτικοί σχηματισμοί και μεμονωμένοι πολίτες, υπέστησαν ποικίλες μεταλλαγές. Πολλοί είναι εκείνοι που διέτρεξαν διαδρομές και έκαμαν επανανοηματοδοτήσεις με αποτέλεσμα να μην έχουν τίποτα κοινό με το ρόλο που διαδραμάτισαν τα κρίσιμα εκείνα χρόνια της δεκαετίας του '40. Όσοι επέζησαν από τα σκληρά εκείνα χρόνια έχουν πολλά να θυμηθούν και έχουν πολλά να ξεχάσουν. Η αυτοκριτική, ο εξωτερικός πειθαναγκασμός, η αλλοτρίωση ή η νοστορπία του βολέματος και της προσαρμογής είναι λόγοι διαφορετικοί αλλά είναι λόγοι που οδήγησαν πολλούς να απομακρυνθούν από τον παλιό εαυτό τους. Αλλά και η αυτογνωσία και η αίσθηση της ιστορίας είναι οι άλλοι λόγοι που υποχρέωσαν άλλους Έλληνες πολίτες να επανανοηματοδοτηθούν για τα γεγονότα εκείνης της περιόδου.

ΟΜΩΣ η πεισματική εμπλοκή σε τρομοκρατικά σχήματα και ιδεολογήματα εκείνης της εποχής είναι, σήμερα, «ανιστόρητη» και οδηγεί σε άγονες γραμμές. Η Αριστερά από όλους τους πολιτικούς σχηματισμούς είναι εκείνη που έχει δημιουργικά ξεπεράσει τα αποτελέσματα από τις εμπλοκές του εμφυλίου. Μετά από μια περίοδο «που τίμησε και έθαψε τους νεκρούς της» και κατέθεσε στοιχεία χρονογραφικά και ιστορικά, προχώρησε στην πολιτική κριτική και την αποτίμηση της κρίσιμης εκείνης περιόδου.

ΕΙΝΑΙ ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε εδώ τη στάση που κράτησαν άλλοι πολιτικοί σχηματισμοί: Κανείς δεν διακήρυξε ότι είναι κληρονόμος ανομιμάτων και ατοπημάτων. Συνήθως οι αναφορές γίνονται για να στηλιτευθεί ο πολιτικός ή ιδεολογικός αντίπαλος.

Ο ΛΕΓΟΜΕΝΟΣ κεντρώος χώρος, τον οποίο κληρονόμησε το ΠΑΣΟΚ, δεν έχει μπει ποτέ στον κόπο να συζητήσει τέτοια θέματα. Βολεμένος στην απυρόβλητη θέση του «διαιτητή των άκρων», άλλοτε θυμάται τα «ξερονήσια της Δεξιάς» και άλλοτε «τα θύματα του συμμοριτοπολέμου». Τα χρόνια εκείνα βρέθηκε στο πλευρό της κυβερνητικής παράταξης και συνέπραξε για τη σύσταση και των ξερονησιών και ωφελήθηκε από το μετεμφυλιακό κράτος: πολίτες δεύτερης κατηγορίας δεν ήταν όσοι διακήρυσαν την «κεντρώα ιδεολογία». Ήταν πολίτες ισότιμοι με τους οπαδούς της δεξιάς — λιγότερο ωφελημένοι ίσως στη νομή της κρατικής εξουσίας. Ήταν οι πολιτικοί ηγέτες του Κέ-

Μια συζήτηση που

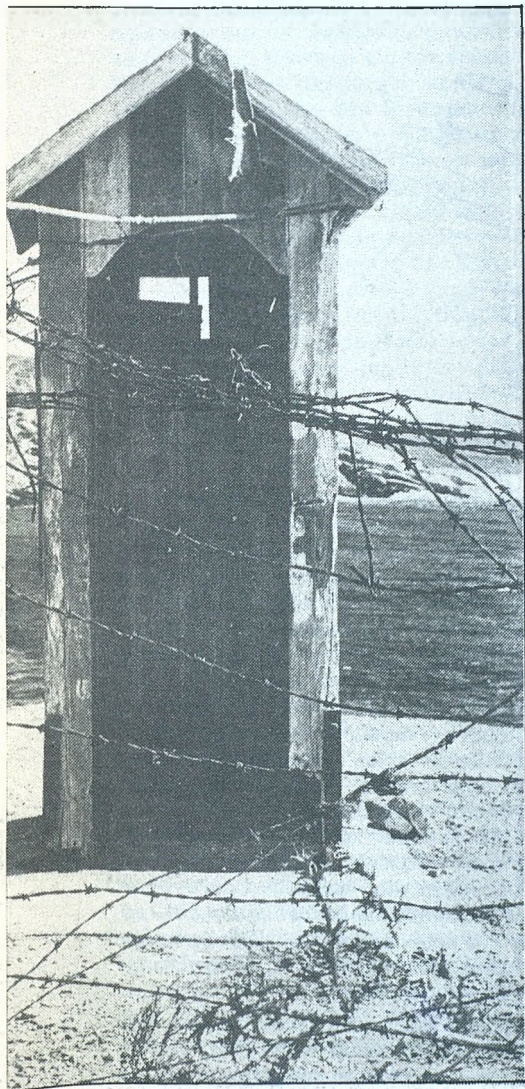

ντρου — με τα διάφορα σχήματα — εκείνοι που δεν τόλμησαν ποτέ να καλέσουν σε πολιτική συμμαχία την Αριστερά για να επιχειρήσουν «τομές» και «ρήξεις». Ο Ανδρέας Παπανδρέου π.χ. δεν προχώρησε ποτέ στο να ζητήσει την σύμπραξη της Αριστεράς όχι μόνο γιατί διέθετε αυτοδυναμία αλλά κυρίως γιατί ο ίδιος και το μεγαλύτερο τμήμα του στελεχικού του δυναμικού και δεν πίστευε στην δυναμική μιας τέτοιας συμμαχίας και φοβόταν την ιδεολογική τρομοκρατία των αντικομμουνιστικών συνδρόμων.

[Το ΠΑΣΟΚ θυμήθηκε την Αριστερά σαν σύμμαχο συγκυβέρνησης μόνον τώρα που χρειάζεται εξαγνισμό από την εμπλοκή στα σκάνδαλα και αφού πρώτα η

49 ΚΑΙ ΟΙ ΒΡΑΔΥΠΟΡΟΥΝΤΕΣ

μαρκώς αναβάλλεται

Δεξιά «νομιμοποίησε» την Αριστερά καλώντας την σε συγκυβέρνηση για την κάθαρση. Αν δεν είχαν επισυμβεί οι αποκάλυψεις για τα σκάνδαλα και δεν είχε απειληθεί σοβαρά με ποινικοποίηση της ενοχής του, ο Ανδρέας Παπανδρέου και η ηγετική ομάδα του ΠΑΣΟΚ, δεν θα έβλεπε καμιά πολιτική λύση έξω από τον δικομματισμό. Αυτόν τον δικομματισμό υπηρέτησε μέχρις εσχάτων, όταν αρνιόταν να ψηφίσει την απλή αναλογική στην προηγούμενη Βουλή.]

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ, το ΠΑΣΟΚ δηλαδή, για τους πολιτικούς του δισταγμούς να προχωρήσει σε ουσιαστικές αλλαγές που ο τόπος ήταν

ώριμος να τις δεχθεί, χρησιμοποίησε τα εμφυλιοπολεμικά σύνδρομα ως άλλοθι. Ο Ανδρέας Παπανδρέου, πολύ αργά πέρασε από τον όρο «συμμοριτοπόλεμος» στον όρο «εμφύλιος πόλεμος» — συμβολικό στοιχείο ίσως αλλά όχι αμελητέο. Αλλά πέραν αυτού, ο «διορατικός» αυτός πολιτικός, επιμένει πιο πολύ στα σχήματα του '65 παρά του '49. Όχι μόνον γιατί έζησε την αποστασία και γιατί απέιχε από την Αντίσταση και τον Εμφύλιο. Αλλά και γιατί το '65, σχηματοποιεί γι' αυτόν βολικά ένα πεδίο αναμέτρησης με τον ιστορικό του αντίπαλο. Το Κέντρο, το ΠΑΣΟΚ, ο Ανδρέας Παπανδρέου και όλα όσα μπορεί να σημαίνει, επιλέγει τη «διαχωριστική γραμμή» του '65 και χρησιμοποιεί, από κει και πέρα, *αντιιστορικά* τα γεγονότα της Αντίστασης και του Εμφυλίου προκειμένου να προσεταιριστεί τους οπαδούς της Αριστεράς. Η όποια αυθαιρεσία περικλείουν τα σχήματα αυτά και αυτές οι «διαχωριστικές γραμμές», οι όποιες αφαιρέσεις τοποθετούν τον Ανδρέα (γιατί όχι και τον πατέρα του «Γέρο της Δημοκρατίας») στην όχθη των θυμάτων της εμφύλιας σύρραξης, δεν πολυενδιαφέρουν το ΠΑΣΟΚ: η νεοελληνική Ιστορία είναι γι' αυτούς μια ζελατινώδης ουσία χωρίς χρώμα ή γεύση πικρή.

ΠΩΣ ΟΜΩΣ μπόρεσε να περάσει αυτή η συνθηματολογία «αυριανής επιστημολογίας» στο σημερινό ψηφοφόρο και γιατί «έχει ακόμα πέραση», στο βαθμό που βέβαια έχει; ΕΔΩ ΑΚΡΙΒΩΣ πρέπει να εξετάσουμε όχι μόνον τις συγκεκριμένες ευθύνες της Δεξιάς στον Εμφύλιο, όχι μόνον το μετεμφυλιακό καθεστώς αλλά και το τι έπραξε και είπε η Δεξιά για την παραγμένη εκείνη εποχή.

ΑΝ ΤΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ των συγκρούσεων του εμφυλίου παραγράφονται σήμερα συμβολικά και θεσμικά, κάποια άλλα θέματα θα παραμείνουν ανοιχτά αν η ίδια η Δεξιά δεν θελήσει να μπει στον κόπο έστω και τώρα για να επαναποθετηθεί. Τουλάχιστον στο μέτρο και το βαθμό που έπραξε η Αριστερά.

ΜΕΤΑ ΤΗ ΛΗΞΗ του εμφυλίου δεν έκλεισαν οι πληγές του. Η Δεξιά όρμησε με πάθος και μισαλλοδοξία εναντίον των ηττημένων. Για χρόνια συνέχισε να τους τιμωρεί και δια του τρόμου του κράτους και του παρακράτους να στηρίζει την εξουσία της. Στέργισε τη χώρα από κάθε δημιουργική δύναμη αν αυτή προερχόταν από την Αριστερά: ανθρώπους, ιδέες, τα πάντα. Η εικόνα του ελληνικού τοπίου της δεκαετίας που ακολούθησε το 1949 αποτελεί στίγμα για τον πολιτικό κόσμο της Δεξιάς.

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ αγώνες που ακολούθησαν, η δεκαετία του '60 και του '70 και όσα πυκνά γεγονότα περικλείουν τα χρόνια εκείνα,

δεν έδωσαν ποτέ την ευκαιρία στην ελληνική Δεξιά να ψελλίσει έστω κάποιο αυτοκριτικό λόγο. Η λέξη «αυτοκριτική», της είναι ξένη, απευκαία και συνώνυμη της ενοχής. Θα σήμαινε την αρχή «διαλυτικών φαινομένων» — έτσι τουλάχιστον εκμυστηρεύονται μερικοί εκπρόσωποι της.

ΦΩΤΕΙΝΑ παραδείγματα όπως ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος δεν βρήκαν μιμητές. Αντίθετα, προπαγανδίστηκε κατά κόρον το «ανασυλ'ωτικό και αναπτυξιακό» της έργο — αδιάφορο τώρα ποιον δρόμον στρεβλής ανάπτυξης επέλεξε. Αλλά για τον βίο της τον πολιτικό, ουδείς λόγος. Για τα εμφυλιοπολεμικά σύνδρομα κουβέντα: Οι αντίπαλοί της εξακολούθησαν να είναι για πολλά χρόνια μετά το '49, «κατσαπλιάδες», «ληστοσυμμορίτες» και «κατάσκοποι». Το όργιο της εξοντωτικής καταπίεσης των αντιπάλων θεσμοθετήθηκε με νόμους και διατάγματα το ίδιο αυστηρούς και αντισυνταγματικούς όπως το «ιδιώνυμο» του Ελ. Βενιζέλου.

ΚΑΙ ΟΤΑΝ πέρασαν όλα αυτά, ακόμα και μετά τη δικτατορία των συνταγματαρχών που επανένωσε το σύνολο του πολιτικού κόσμου, η Δεξιά εξακολούθησε να σιωπά για τα χρόνια του εμφυλίου και κυρίως να «λησμονεί» τις μεθοδεύσεις του μετεμφυλιακού κράτους.

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ για λόγους άλλους και από δρόμους άλλους, μετά τη διάσπαση του '68 μίλησε με οξύτητα και με ωμότητα για τις δικές της ευθύνες. Άσχετα με το αν αυτό την «καθαγίασε» στα μάτια του ελληνικού λαού, για την ίδια στάθηκε δημιουργική αυτή η συζήτηση. Σήμερα, αισθάνεται πιο σίγουρη για τον εαυτό της και, χωρίς συμπλέγματα και ψευδή ιδεολογήματα, μπορεί να κάνει τις πολιτικές επιλογές της. Το Κέντρο, το ΠΑΣΟΚ, ο Ανδρέας δεν μπόρεσαν να τα καταλάβουν αυτά. Εξακολουθούν να καλλιεργούν σε χέρσα εδάφη — ή συνειδητά να στρεβλώνουν γεγονότα, ιδεολογικές και πολιτικές αντιπαράθεσεις.

Η ΦΩΤΕΙΝΗ επέτειος των 40 χρόνων από την, επί του πεδίου μάχης, λήξη του εμφυλίου είναι για όλους μια χρυσή ευκαιρία να ξανασκεφτούν. Και να ομολογήσουν ανοιχτά το μέρος της δικής τους ευθύνης για τα κακοπαθήματα του τόπου. Όσο αυτό δεν γίνεται, δικολάβοι της δεκάρας, ανιστόρητοι, νεωφώτιστοι και φαύλοι πολιτικάντιδες θα μπορούν να ταλανίζουν τον τόπο με τα κάλπικα συνθήματά τους. Η αλήθεια δεν θα χάσει βέβαια από τη λάμψη της, αλλά θα αργήσει να ωφελήσει τον τόπο ενώ θα τιμωρήσει και τους *εθελότυφλους* και τους *βραδυπορούντες*.

P.A.

ΑΠΙΣΤΕΥΤΑ ΚΑΙ ΟΜΩΣ Α

Ο μιλών στην Κέρκηραν ο άρχηγός της αξιοματικής αντιπολιτέψεως κ. Παπανδρέου προέβλεψεν θυέλας κέ καταστροφάς διά τό μέλλον. Κι εγώ συμφωνώ κέ προβλέπω καταστροφάς. Μικρή καταστροφή είναι νά δῆς μετά τό 39% καί 39 δικούς σου ανθρώπους εἰς τās φυλακάς; Διότι τόσους θά πάρῃ ὁ άνεμος τῆς θυέλης, μόλις παρουν ὅλοι ἀνά χεῖρας τό κλητήριον θέσιμα.

★ ★ ★

Ἄκουσα μέ μεγάλην προσοχήν τό πόρισμα πού ἐδίδασεν ὁ ὑπουργός εἰς τήν τηλεόρασιν σχετικῶς μέ τήν ἀεροπορικὴν τραγωδίαν τῆς Σάμου. Τό ἀεροσκάφος ἦτο πολὺ ἐντάξει, ἀλλὰ ἡ ἐφθύνη δυσισιχῶς ἦτο τοῦ ἐμπείρου πιλότου. Ἐάν ἀφτός ὁ ἐμπειρος πιλότος, κατόρθωνεν νά τό ὑψόσῃ μόνον 50 μέτρα, τό δυστύχημα θά ἀποφέγγετο κέ δέν θά προσέκρουεν εἰς τό ὄρος.

Ἀμέσως σκέφθηκα ὅτι τό ἀφτό συνβένει κέ μέ τοὺς ἀγónας στίβου. Ὑπέφθυνοι διά τās ἦτας ὠρισμένων ἀγωνισμάτων, δέν εἶναι ἡ κακὴ μας ὀργάνωσις κέ προετοιμασία, ἀλλὰ οἱ ἐμπειροὶ μας ἀθληταί. Εἰς τό ἄλμα ἐπὶ κοντῶ π.χ. πολλοὶ δυσκολέβονται νά ὑπερβούν τὰ 5.80 προσκρούοντες εἰς τόν πήχην. Ἐάν ὅμως ὅλοι κατέβαλον προσπαθείας νά ὑψοθούν 50 μόνον πόντους ὑψηλότερον κατὰ τήν ἐκτίναξιν τῆς ἀνόδου δέν θά εἶχαμε τόσας τραγωδίας εἰς τοὺς διεθνεῖς Ὀλυμπιακοὺς ἀγónας, ὅπου δέν ξέβρομεν πῶς νά δικεολογήσμεν τό πόρισμα μετά ἐκάστην μας παταγὸδῃ ἦταν, ὅπου κατὰ κανόνα ἐρχόμεθα πάτοι. Πενήντα πόντοι εἶναι ἀφτοί. Τί διάβολον; Τόσοι ἐμπειροὶ ἄλται, δέν ἡμποροῦν νά τοὺς ὑπερβούν, ἀφού ἀφτό εἶναι τό ζητούμενον; Κέ καλὰ εἰς τό ἄλμα ἐπὶ κοντό. Εἰς τό ἄλμα εἰς ὑψος οὔτε κι ἐκεῖ 30 πόντους δέν μποροῦμε νά ὑψοθούμε ὥστε νά ἔχομαι διεθνῶς μίαν καλητέραν θέσιν; Ἀφτήν τήν ἐλειψιν προσπαθείας δέν καταλαβένω.

★ ★ ★

Ἐνα ἄλλο πρᾶγμα πού Μέ ἀπασχολῇ κέ δέν μπορῶ νά καταλάβω εἶναι πῶς ὁ Νῶε κατόρθωσεν νά βγάλῃ τήν τεράστιαν φάλεναν ἀπό τήν κιβωτόν εἰς τό ὄρος Ἀραράτ κέ νά τήν ρίψῃ ἀπό τήν Ἀρμενίαν εἰς τόν Ἀτλαντικόν ὅκεανόν. Δέν λέγω διά τήν ἀπίστασιν, ἀλλά διά τό ὕψος τοῦ βουνοῦ κέ τήν κατάπληξιν πού θά ἡσθάνθησαν οἱ διασοθέντες ὀρεσίβιοι βο-

σκοὶ βλέποντες νά ἐξέρχονται κέ νά κυκλοφοροῦν ἀγνοοῦσα ψάρια εἰς τό ὄρος. Κέ πῶς ἐγλύτосαν τόσα εἶδη ἰχθύων, ἀφού μία παροιμία τοῦ Καφκάσου λέγει ὅτι «τό μεγάλο ψάρι τρώει τό μικρό»; Λογικῶς ἡ τεραστία φάλена εἰς τās 40 ἡμέρας πού θά παρέμεινεν νῆστιν κέ ἐγκλειστος εἰς τό σκάφος θά πρέπει νά εἶχεν καταβροχθίσῃ ὅλα τὰ μικρότερα εἰς μήκος θαλάσσια εἶδη. Μία φάλена δέν διατρέφεται μέ καλαμπόκη, διότι εἶνε ζῶον θηλαστικόν κέ ἀν τὰ ψάρια ἐγλύτосαν ἀπό τήν βουλιμίαν της, ποιός μᾶς ἐγγυᾶται ὅτι ὁ σαρκοβῶρος καρχαρίας ἐσεβάσθη τās μαρίδας, γόπας κέ γάβρους πού μέ τόσιν προσοχήν συνέλεξεν ὁ Νῶε διά νά ὑπάρχει μετά τόν κατακλεισμόν ἀφθονον τό «Ψάρι τοῦ Λαοῦ»;

Πολλοὶ ἴσος μοῦ ποῦν: Μέ ἀφτά ἀσχολεῖσαι, ἐνῶ ὑπάρχει ὀξύτατον πρόβλημα μέ τό «Ψωμί τοῦ Λαοῦ». Ἀλλά διά τό ψωμί τοῦ Λαοῦ, ἔχο νά πῶ τὰ ἐξῆς.

★ ★ ★

Αἱ 20 δραχμαὶ τῆς ἀφξήσεως, δέν εἶναι σπουδέον πρᾶγμα διά νά γίνεται τόσος θόρυβος διά τό πλητόμενον εἰσόδημα τῶν ἐργαζομένων. Εἴκοσι δραχμάς ὅλοι μποροῦν νά τās δώσουν ἐφχερῶς. Ἡ μισή Ἑλλάς τρώγει — παρά τὰ κολοσιᾶ ἐλείματα — ἀκαταπάφστως σουβλάκεια κέ ὀρέα κρέατα εἰς τήν Βάρην κέ ἡ ἄλλη μισή γαρίδας κέ διάφορα ἄλλα καλὰ ψαρικά εἰς τās παραλίας κέ τοποθεσίας τῆς χώρας μας, ὅπου πηγένη ἀτμοπλοϊκῶς, ἀεροπορικῶς, σιδηροδρομικῶς κέ ἀφτοκινητιστικῶς διασχίζων ἰλιγγιῶδῶς τās ἀφηλάκτους διαβάσεις κέ προσπερνῶν μέ θανασίμους κινδύνους τοὺς ἄλλους ἐ-

ποχουμένους διά τήν ταχυτέραν ἐξασφάλισιν τραπέζιου. Ὅσον διά τοὺς ἀγρότας, ὅλοι ἔχουν κατὰ μέσον ὅρον 3 εἰδη ὀχημάτων, ἓνα τρακτέρ, ἓνα ἀγροτικόν κέ ἓνα σχετικῶς ἐφπρεπές διά τās οἰκογενιακάς ἐπισκέψεις εἰς τās πόλεις ὅπου ἔχουν συγγενεῖς, τοὺς ὁποίους ἐπισκέπτονται δίδοντες ἀγογγύστως 300 δραχμάς διά διόδια, ἐκτός τήν βενζίνη. Ἀπομένουν πιθανόν οἱ ὑπάλληλοι τῶν ἀμοιβομένων πρὸς 100 χιλιάδας μηνιῶς, διά τοὺς ὁποίους ὑπάρχει φόβος ὅτι μειόνηται τό σταθερόν των εἰσόδημα κατὰ 600 δραχμάς κατὰ μήνα. Πολλοὶ ἴσως νά ποῦν: «Μά καλὰ, ἓνας οἰκογενιάρχης μισθοτὸς μέ μίαν λαίμαργον σύζυγον νά ἔχῃ μίαν ὑποτυπῶδη ἀφαίμαξιν ἐάν τρώγῃ ἓνα κιλόν ἡμερησίως. Ἐάν ὁμος ἔχῃ 4 πεδιά, τότε τί γίνεται; Ἡ ἀφέμαξις δέν θά εἶνε μεγαλητέρα»;

Κέ ἐδῶ ὅμως ὑπάρχει ἀπάντησις. Ἐάν τὰ 4 πεδιά εἶνε μεγάλα κέ ἐργάζονται θά φέρουν εἰς τό σπίτι 400 χιλιάδες. Καί μέ τās 100 χιλιάδες πού φέρνει μηνιῶς ὁ ἀνίκανος πατέρας, ἔχομαι εἰσπραξιν οἰκογενιακὴν 500 χιλιάδων. Δίδοντες ἀπὸ ἀφτάς τās 3.000 εἰς τόν ἀρτοποιόν, ἀπομένει καθαρὸν μηνιαῖον ποσόν 497 χιλιάδων, τό ὅποιον εἶναι ἀρκετόν διά νά ζήσῃ στοιχιῶδῶς μία οἰκογένεια. Ἐάν πάλιν τὰ πεδιά εἶνε μικρά κέ δέν ἐργάζονται, τότε λόγω ἡλικίας θά τρώγουν ὀλιγότερον ψωμί, ἄρα ἡ ἐπιβάρυνσις τοῦ πατρὸς δέν θά εἶναι μεγάλη. Ἀλλοστε ἡ διαφορά τῆς ἀφξήσεως θά καλύπτετε ἀπὸ κάποιον ἐπίδομα πολυτεκνίας. Ἐν πάλιν τὰ 4 πεδιά εἶναι μεγάλα κέ ἀνεργα, τότε δέν πτέει ἡ ἀφξῆσις τοῦ ἀρτου, ἀλλὰ ἡ ἀφξῆσις τῆς ἀνεργίας, ἀλλά ἀφτό δέν εἶνε τό θέμα μας.

Τώρα, εάν ο πατέρας με 100 χιλιάδες μηνιέως, εξακολουθεί να τεκνοποιεί αδιαφορών διά τας άφξήσεις, ήμπορεί να κάνει τό έξής: Πηγένων εις τόν ήμπορον διά ν' αγοράση παπούτσια, κοινά τών 10.000, να λέγη εις τόν καταστημάρχην: Τά παπούτσια άφτά ήμπορείτε να μου τά άφήσετε 9.980 διότι τό είκοσάρι-κον τό θέλο διά τό ψωμή τών πεδιών μου; Ποίος ήμπορος θά είνε τόσον σκληρό-καρδος ώστε να άρνηθί άφτήν τήν έκ-πτοσιν; Οί ήμποροι γενικός δέν είνε κα-κοί άνθρωποι. Έχουν κατανόησιν κι όταν δούν έναν πάσχοντα πελάτην πού απο-φασίζει να αγοράση παπούτσια, πουκάμι-σον ή μίαν γραβάταν, συνήθως κόβουν τό 20ρικον με τήν πρότην έβγενικήν πα-ράκλησιν, κέ πολάς φορές χωρίς να τούς τό ζητήσης. Έάν δέ παρ' έλπίδα ο κατα-στημάρχης συνβή να είναι σκληρός, τότε ο μισθοσυντήρητος ήμπορεί να έξέ-βρη τό άπαρέτητον άντίτιμον τής άφξή-σεως του άρτου άφήνων εις τό κέντρο ο-που συνήθως τρώγει, αντί πουργουάρ 500 δραχμών, μόνον 480. Ποιον γκαρσό-νιον δέν θα λάβη άφτά τό όλίγα πού προ-έρχονται από τό ύστέρημα ενός έργαζο-μένου; Καί τά γκαρσόνια έχουν κατανόη-σιν, διότι κέ άφτά είναι μισθοσυντήρητα κέ ξέβρουν ότι με 20 δραχμάς περισσο-τέρας ή όλιγοτέρας δέν αγοράζεις σημε-ρον τίποτε. Με 2 είκοσάδραχμα πέρνης μόνον μίαν Άβριανήν πού κάνει λαϊκι-σμόν. Κακόν πράγμα ο λαϊκισμός. Καί κα-λόν θα είναι νομίζο, να μήν κάνει λαϊκι-σμόν κέ ο Συνασπισμός κοιτόμενος διά τό «Ψωμί του Λαού», έμφανίζων όλους τούς έργαζομένους ως εις άπόγνωσιν έ-βρισκομένους κέ έτοιμους να ρίξουν τας συζύγους των εις χαράδρας του Όλύμ-που διά να άπαλαγούν από τήν δυσβά-στακτον άφξησιν του χωριάτικου άρτου.

Μέγα πρόβλημα ψωμιού μου είπαν ότι αντιμετοπίζει καί ή Άργεντινή. Ό νέος πρόεδρος, παρ' όλον πού έχει προτείνει 5 τύπους ψωμιού, έναν τύπο φθηνού διά τούς συνταξιούχους, έναν διά τούς μι-σθοτούς, έναν διά τούς μικροεσέους κέ έλεφθέρους επαγγελματίας κι έναν τύ-πον πού περιέχει άλεβρον καλής ποιότη-τος με εξερετικόν Γιουγκοσλαβικόν κα-λαμπόκι διά τούς πολύ πλουσίους Άρ-γεντινούς, είναι έν τούτοις αντίθετος εις τήν γενικήν άφξησιν τό άρτου κατά 20%, όπος του προτείνει ο ύπουργός Έμπορίου. Καί τούτο διότι φοβήται, ότι ο πληθορισμός, πού σήμερα κυμένε

πέριξ του 1500%, με τας νέας τιμάς ίσως πάει 10-12 μονάδες επάνω κέ πιθανόν ά-φτό να πλήξη τό εισόδημα τών έργαζο-μένων. Αί πιέσεις που δέχεται ή κηβέρ-νησι από τας άπαιτήσεις τών διαφόρων έργαζομένων είναι πρωτοφανείς. Όλοι αί κατηγορίαί ζητούν ειδικόν τύπον ψω-μιού κέ άπαιτούν τό ποσόν να εκπίπτει από τό φορολογητέον εισόδημα. Ίδιέτε-ρα ενοχλητικοί είναι οί μισθοτοί με 2 παι-διά, οί πολύτεκνοι με 6 κέ οί διαζεβγμέ-νοι πού έχουν τρία πεδιά από τόν πρῶ-τον γάμον κέ 4 από τόν δεύτερον πού ο-λοι ζητούν νέου τύπου άρτον.

Τό μόνον πού έδέχθη ο πρόεδρος τής άργεντινής είναι ή παράτασις τών εκπτώ-σεων εις τά άρτοποιεία μέχρι τέλος Ά-βγούστου.

Ή κατάργησις τής θανατικής ποινής ά-σφαλώς θα ίκανοποίησεν τόν Παπαδό-πουλον τής εταιρίας δολοφόνων. Ή μή προσωποκράτησις διά χρέη, έχει ίκανο-ποίηση φαντάζομαι κέ τόν Καλκάνη. Έάν ψηφισθί κι ένας νόμος διά τήν μή σύλη-ψιν καί παραπομπήν τών μεσαζόντων ί-κανοποιείται καί ο Λούβαρης καί οί λοι-ποί μιζαδόροι. Έτσι μένουν όλοι έφχαρι-στημένοι κέ «κλείνομεν» ως καθαρισ.

Κατά τήν έναρξιν του κατακλυσμού, έ-πί τής κιβωτού έβρίσκοντο 5 άτομα. Ό Νῶε, ή σήζηγός του καί οί τρεις υιοί του. Έάν ήμερησίως ήθελον 2,5 κιλά άρτου, εις 40 ήμέρας θα έχριάζοντο 100 κιλά. Κέ τό μέν έξοδον δέκα χιλιάδων ή έστω δώ-δεκα με τήν νέαν τιμήν, διά τροφοδοσίαν 40 ήμερών δέν είναι μέγα. Τό μέγα έξο-δον, κατά τήν γνώμην μου, μετά τήν προ-σάραξιν τής κιβωτού θα ήτο ή άμοιβή του όδοντοίατρού. Τό ψομί δηστηχός μετά πάροδον 2 ήμερών, λόγον σκληρότητος, καταστρέφει τούς όδόντας. Κέ ή φθινο-τέραν όδοντοστοιχία σήμεραν στοιχίζει 200 χιλιάδας δραχμάς. Κέ τό κακόν με τόν Νῶε είναι ότι όλοι οί καλοί όδοντοί-ατροί τής εποχής θα είχαν πνιγί. Τά μόνα είδη πού παράγονται από άλεβρα καί δέν καταστρέφουν τούς όδόντας είνε τά μα-καρόνια. Άφτά όσο βράζουν μαλακών-ουν κέ τό κυριότερον, δέν λασπώνουν. Κανονικά τέτοια έπρεπε να πάρη ο Νῶε, αλά δέν γνωρίζο εάν είχε φροντίση να πάρη τυρί. Ή Βίβλος δέν αναφέρει τίπο-τα. Έμένα πάντως μου άρέσουν με τυρί κέ τά προτιμώ έτσι.

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Επιμέλεια: ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ

ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Για τον Γκράμσι. Μεταξύ Σαρτρ και Άλτουσέρ.

Παρεμβάσεις

Μετάφρασι: ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ

Μια σημαντική μελέτη του Νίκου Πουλαντζά αναδημοσιεύεται σε αυ-τή την έκδοση, καθώς επίσης και τρεις συνεντεύξεις του.

ΠΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ

Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

Μετάφρασι: ΑΝΤΑΙΟΣ

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΗΣ

Η προβληματική του Ινγκράο για την κρίση εκφράζει μια απόπειρα θεωρητικής αναγωγής και σύνθε-σης της καθημερινής πολιτικής του μεγαλύτερου κομμουνιστικού κόμ-ματος εκτός εξουσίας.

ΛΟΥΓ' ΑΛΤΟΥΣΕΡ

Στοιχεία αυτοκριτικής

Μετάφρασι: ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ

Πέντε δοκίμια του Λουί Άλτουσέρ, χαρακτηριστικά για τον ισχυρά αυ-τοκριτικό τους χαρακτήρα, τα οποία μνημειώνουν τον βαθιά ανήσυχο τρόπο σκέψης του.

ΡΑΛΦ ΜΙΛΛΙΜΠΑΝΤ

Το Κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία.

Ανάλυση του δυτικού συστήματος εξουσίας

Μετάφρασι: ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΛΗΣ

Πρόλογος: ΣΠΗΛΙΟΣ

ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ο συγγραφέας ασχολείται με κεν-τρικά ζητήματα της θεωρίας περί Κράτους, όπως είναι η σχέση της κυρίαρχης τάξης με την οικονομία και την πολιτική, η φύση και ο ρόλος του Κράτους και η σχέση τους με την «κρατική έλίτ».

ΤΣ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ

Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ

Μετάφρασι - Επιμέλεια: ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ

Τρία δοκίμια - δείγματα γραφής των πρόσφατων αναζητήσεων στο χώρο του δυτικού μαρξισμού, που έχουν σαν κύριο αντικείμενο το πρόβλημα της θεωρητικής υπόστασης και των πρακτικών συνεκδοχών της πολιτι-κής.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Δεινοκράτους 131

Αθήνα 115 21 τηλ.: 7249300

ΜΙΑ ΖΩΗ — ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ

του Βασίλη Φίλια

Τέσσερα χρόνια χωρίς τον Σάκη Καραγιώργα. Τέσσερα χρόνια χωρίς τον καθηγητή-τον αγωνιστή, τον άνδρα. Χωρίς τον άνθρωπο με την ανυπόκριτη ειλικρίνεια, με τη γνήσια αγάπη για τους άλλους. Τον δάσκαλο με το σπάνιο ήθος και τις μεγάλες αρετές. Στις σελίδες αυτές - μικρό αφιέρωμα στη μνήμη του — προτάσσουμε τον επικήδειο, που εξεφώνησε ο καθηγητής Βασίλης Φίλιας, στην κηδεία του αζέχαστου Σάκη Καραγιώργα.

Με τον Τάκη Μπενά, την στιγμή της αποφυλάκισής του.

Μπροστά μας αυτήν την ώρα δεν βρίσκεται απλά και μόνο το σκήνωμα ενός ανθρώπου. Το σκήνωμα του Σάκη Καραγιώργα, του φίλου, του συναδέλφου, του συναγωνιστή, του καθηγητή, του δημόσιου άνδρα. Μαζί του υψώνεται ολόρθο και ολοζώντανο ένα σύμβολο, το σύμβολο, που αυτός δημιούργησε, το σύμβολο, που υπάρχει και θα υπάρχει πέρα από τη ζωή και το θάνατο του. Γι' αυτό και οι τελευταίες αυτές χαιρετιστήριες λέξεις είναι τόσο δύσκολες που ηχούν τόσο φτωχές και ασημαντες. Ηχούν φτωχές και ασημαντες, γιατί καμιά τους δεν μπορεί να περικλείσει και ν' αποδώσει το διατονικό χαρακτήρα μιας ζωής, που κάθε σταθμός της σημαδεύεται από μια γιγάντια προσφορά και αντίστοιχη θυσία, μιας ζωής - ολοκαύτωμα. Σπάνιο είδος ανθρώπου, ιδιαίτερα σε μια εποχή παρακμής, κάμψης και μειοδοσίας, ο Σάκης Καραγιώργας ήταν καμωμένος από τη στόφα του ήρωα και τούτο γιατί είχε την ικανότητα να ξεπερνάει τον εαυτό του και να δίνεται στα μεγάλα και τα τρανά, στην αναζήτηση του υψηλού νοήματος, στην πάλη για έναν καλύτερο κόσμο, ένα καλύτερο μέλλον για το λαό και τον τόπο. Το λαό και τον τόπο, που ο Σάκης Καραγιώργας λάτρευε και υπη-

ρετούσε με κάθε πράξη της ζωής του, πατριώτης και οραματιστής, όσο λίγοι.

Όταν στα 1964 μαζί με άλλους φίλους δημιουργήσαμε τον «Όμιλο Παπαναστασίου» σαν μια πρώτη εστία πάλης για κοινωνικο-πολιτικές ανακατατάξεις και εξυγίανση της δημόσιας ζωής του τόπου ο νέος τότε ακόμα οικονομολόγος Σάκης Καραγιώργας ήταν από εκείνους, που ζήτησαν και επέβαλαν ο όμιλος να εκφράζει σ' όλη τη γραμμή τη διάσταση βάθους, το ριζοσπαστικό αίτημα, το σήκωμα του έβδομου πέπλου για ν' αποκαλυφθεί το λίκνασμα, η αποτελμάτωση, η σαπίλα στα δημόσια πράγματα της χώρας. Το ίδιο και μέσα από το περιοδικό «Νέα Οικονομία» που πήρε τότε στα χέρια του ο Όμιλος. Σ' αυτή τη γραμμή πλεύσης έμεινε πιστός, χωρίς την παραμικρή παρέκκλιση, ως τη μοιραία ώρα του θανάτου, ο Σάκης Καραγιώργας. Ανήκε στην κατηγορία των ανθρώπων, που σφραγίζουν την πίστη τους με το αίμα τους, δεν ήταν άνθρωπος των χειρονομιών και των λέξεων, γι' αυτό και ήταν άνθρωπος βαθιά επικίνδυνος!

Επικίνδυνος για όσους υgroποιούν και αποσπονδυλοποιούν τα νοήματα και παίζουν με τις λέξεις. Επικίνδυνος για τους μάγους και τους ταχυδακτυλουργούς των φράσεων

και των πολιτικάντικων παλκοσένικων. Ο Σάκης Καραγιώργας ήταν άνθρωπος της συγκεκριμένης πράξης, και της πραγματικής δράσης. Γι' αυτό κι όταν ήρθε η αποφράδα εκείνη νύχτα της 21ης Απριλίου 1967 ο καθηγητής για Σάκης Καραγιώργας δεν είχε κανένα πρόβλημα επιλογής, κανένα απολύτως δισταγμό. Την ίδια εκείνη ημέρα της 21ης Απριλίου, όχι την επομένη, τα βασικά στελέχη του Όμιλου Πανασασίου ιδρύσαμε τη Δημοκρατική Άμυνα.

Ο Καραγιώργας ήταν και πάλι από εκείνους, που ζήτησε από την πρώτη στιγμή πάλη και μαχητική δράση, απέρριψε τις μακροσυρτες συσκέψεις και διαβουλεύσεις, επέβαλε την άμεση δραστηριοποίηση.

Ενημέρωση της παγκόσμιας κοινής γνώμης, παράνομος τύπος, προκηρύξεις και βόμβες και ο Καραγιώργας πάντοτε στην πρώτη γραμμή, με τα ίδια του τα χέρια, όχι «αφ' υψηλού», ή «εκ του μακρόθεν», όχι ως επιτελικός με εντολές σε κάποιους άλλους «μικρούς». Ο Σάκης Καραγιώργας δεν λύγισε, δεν δέλιασε ούτε για μια στιγμή, δεν έφυγε στο εξωτερικό, όταν έγιναν οι πρώτες, οι δεύτερες, οι τρίτες συλλήψεις μελών της Δημοκρατικής Άμυνας.

Έμεινε πολεμώντας κάθε μέρα και κάθε

ώρα, κάθε λεπτό μέχρι τη στιγμή του ατυχήματος και της σύλληψής του. Πρωτεργάτης της ιδέας της ενότητας του λαϊκού κινήματος συνέβαλε όσο ελάχιστοι, στην ενότητα των αντιδικτατορικών δυνάμεων και αντιμετώπισε σκληρά όσους με διάφορα προσχήματα, μεθοδεύσεις ή από προκατάληψη επεδίωκαν να εξακολουθήσει, ακόμα και μέσα στο αντιστασιακό κίνημα, η απομόνωση της Αριστεράς.

Με λυωμένο χέρι, σπασμένο το τύμπανο του ενός αυτιού και αιμάτωμα στον εγκέφαλο ο Σάκης Καραγιώργας βασανίστηκε και δεν άνοιξε το στόμα. Ούτε ένας δεν πιάστηκε από δική του ομολογία, κι όταν σκατεμένος μπήκε στη φυλακή στάθηκε και πάλι όρθιος, απτόητος, άφοβος. Γελούσε όταν ο προδότης εγκάθετος της Ασφάλειας εξέφραζε ύπουλα και υπονομευτικά φόβους ότι θα καταδικαστούν σε θάνατο, εμψύχωνε τους 35 συγκρατούμενους συντρόφους του, ήταν η ψυχή του μεγάλου θαλάμου στις φυλακές Αβέρωφ στους μακρόσυρτους μήνες της αναμονής μέχρι τη δίκη. Το ίδιο και στην απομόνωση στις φυλακές Ιτζεδίν κοντά στα Χανιά, όπου με ακολούθησε στην απεργία πείνας που είχα αρχίσει πριν τον φέρουν εκεί. Απεργία πείνας όταν, το κεφάλι του βούιζε από το αιμάτωμα, συνεχώς «σαν να περνάνε αεροπλάνα», όπως μου έλεγε, απεργία πείνας και στο νοσοκομείο όπου τον μετέφεραν όταν έπεσαν επικίνδυνα οι σφυγμοί και η πίεσή του, απεργία πείνας και μέσα στο καράβι σε άλλη περίπτωση, αργότερα, που τον μετέφεραν στο νοσοκομείο, διότι «απεργούν οι σύντροφοί μου στις φυλακές». Ναι! αυτός ήταν ο Σάκης Καραγιώργας, ο ασυμβίβαστος, ο αλύγιστος, που ενώ είχε όλες τις προϋποθέσεις δεν έκανε ποτέ αίτηση για απόλυση λόγω ανηέκστου βλάβης της υγείας του, που απέρριπτε κάθε ιδέα για αναθεώρηση των δικών, παράθυρο, που άνοιγε η χούντα για να βγουν οι «μεγάλοι» από τις φυλακές και να μην ενοχλείται η παγκόσμια κοινή γνώμη. Και στις φυλακές ο Σάκης Καραγιώργας έμεινε στο πόστο του, σεμνός πάντοτε, αλλά ανυποχώρητος. Σεμνός και ανυποχώρητος γύρισε στην πολιτική και πανεπιστημιακή ζωή μετά τη μεταπολίτευση. Στην πανεπιστημιακή ζωή με το όραμα ενός δημοκρατικού, σύγχρονου και από κάθε απόψη τέλειου πανεπιστημίου. Στην πολιτική ζωή με το όραμα του όμιλου Παπαναστασίου για μια ανανεωτική ριζοσπαστική σοσιαλιστική παράταξη, που θα προχωρούσε σε δομικές αλλαγές και θα αναπροσανατόλιζε την πολιτική ζωή του τόπου. Και στα δύο μέτωπα ο Σάκης Καραγιώργας έκανε ό,τι μπορούσε, έδωσε τον εαυτό του, την ίδια του την ύπαρξη, παθιάστηκε και πάλαψε σε βαθμό αυτοπυρπόλησης, είναι η μόνη λέξη, που μπορεί να πλησιάσει την ένταση της συ-

ναισθηματικής και διανοητικής συμμετοχής του. Σημασία δεν έχει αν είχε πάντοτε δίκιο — κανένας δεν έχει πάντοτε δίκιο — σημασία έχει ότι ήταν πάντοτε σωστός. Και επειδή ήταν σωστός και βαθύτατα ευαίσθητος εισέπραξε πάρα - πολλά ως έσχατες προδοσίες, προδοσίες που του στέρησαν σε μεγάλο βαθμό τη χαρά της ζωής και συνέβαλαν στην καθοδική πορεία της υγείας του. Πάντως η Πάντειος χρωστάει σ' αυτόν κατά κύριο λόγο την ανάληψη της μετά το 1974 και μέχρι το 1982, που την έφερε στην πρωτοπορεία, των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Χώρας. Και η πολιτική του χρωστάει τη δημιουργία ενός τέλειου υποδείγματος πολιτικής στάσης και συμπεριφοράς. Υποδείγματος, που περικλείεται στις λέξεις αδιάφθορος, αλύγιστος, αδιατίμητος. Ο Σάκης Καραγιώργας δεν είχε τιμή εξαγοράς, δεν τον ενδιέφεραν θώκοι, αξιώματα, τιμές, δημόσιες αναγνωρίσεις. Ό,τι κέρδιζε, το κέρδιζε με το σπαθί του και την αξία του. Δεν σύρθηκε ποτέ σε προθαλάμους και διαδρόμους, δεν καταδέχτηκε ποτέ να εξαργυρώσει τα γραμμάτια των αγώνων του.

Δεν γνώριζε τη λογική του Δούνα και Λαβειν. Ήταν ο ενσάρκωτης της αντι-εποχής, εκφραστής του πνεύματος του Απόλυτου, μ' ότι, αυτό συνεπάγεται.

Σε μια εποχή κατολίσθησης, όπου τα πάντα πωλούνται και αγοράζονται ο Καραγιώργας εξέφραζε την εντιμότητα, το ήθος, την ακεραιότητα.

Σε μια εποχή όπου η συναλλαγή και η άθλια συμβιβαστικότητα έχουν γίνει κυρίαρχα αξιώματα ζωής ο Καραγιώργας εξέφραζε το ανυποχώρητο και άτεγκτο.

Σε μια εποχή, που ο μηδενισμός και η χυδαιότητα απλώνονται σαν μια πελώρια και αδηφάγος κηλίδα ο Σάκης Καραγιώργας εξέφραζε την πίστη στον άνθρωπο και την ποιότητα.

Σύμβολο για όλους αυτούς τους λόγους, δάσκαλος και ταγός, ήρωας με αντιηρωική σεμνότητα και καθημερινή πρακτική θα μείνει στη μνήμη όλων μας που πορευτήκαμε μαζί του, αφήνοντας βαριές υποθήκες στις νέες γενιές, στην ιστορία αυτού του τόπου.

Είναι ανείπωτα τραγική αυτή η ώρα, που Σου απευθύνουμε τον τελευταίο χαιρετισμό μεγάλε φίλε αλλά είναι ακόμα τραγικότερο για τον τόπο ότι χρειάστηκε να κείτεσαι στην νεκρική Σου κλίνη για να σπάσει η δεκάχρονη συνωμοσία της σιωπής γύρω από το όνομά Σου και την προσφορά Σου.

Αντίο φίλε, συνάδελφε, σύντροφε, συμμαχητή, ΣΑΚΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ.

Το Ίδρυμα Σάκη Καραγιώργα

Τέσσερα χρόνια μετά το θάνατο του Σ. Καραγιώργα ιδρύθηκε και λειτουργεί (μετά από τη γνωστή περιπέτεια για την υπογραφή του) το Κοινωφελές ΙΔΡΥΜΑ ΣΑΚΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ. Το ίδρυμα είναι αφιερωμένο στην ακαδημαϊκή - διδακτική και ερευνητική - συμβολή, στη συνολική πολιτική προσωπικότητα και τους αγώνες για τη δημοκρατία του Σ. Καραγιώργα.

Η πρωτοβουλία για τη δημιουργία του Ιδρύματος ανήκε σε συναδέλφους και συναγωνιστές του. Παράλληλα με το επιστημονικό ίδρυμα, ανακοινώθηκε η δημιουργία και σωματείου «Φίλων του Ιδρύματος Σ. Καραγιώργα» με στόχο το συντονισμό των προσπαθειών όλων όσων για λόγους πρακτικούς δεν μπορούσαν να αποτελέσουν ιδρυτικά μέλη του Ιδρύματος και που επιθυμούν να συνεισφέρουν υλικά, ηθικά και πρακτικά στην εκπλήρωση των σκοπών του.

Το Ίδρυμα ήδη έχει προγραμματίσει για την πρώτη περίοδο της λειτουργίας

του σειρά δραστηριοτήτων σε τρεις τομείς:

Την πραγματοποίηση ενός επιστημονικού συνεδρίου στην Πάντειο από 4—6 Οκτωβρίου με τίτλο: «Οι λειτουργίες του κράτους σε περίοδο κρίσης. Θεωρία και ελληνική εμπειρία».

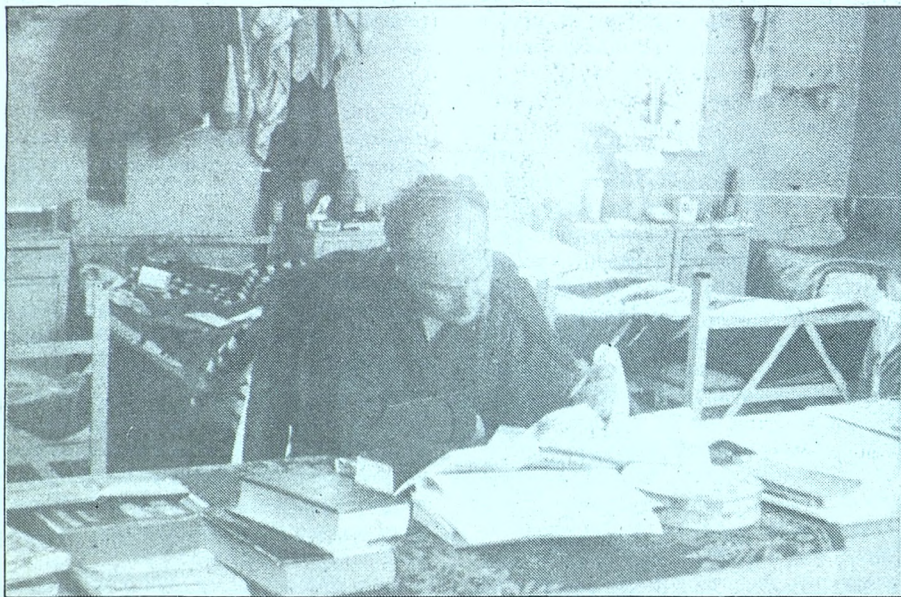
Την έκδοση επιστημονικής σειράς μονογραφιών με αντικείμενο την έρευνα θεμάτων που αφορούν στην οικονομική, πολιτική και κοινωνική διάσταση του κράτους στις σύγχρονες κοινωνίες.

Την έκδοση επιστημονικής επετηρίδας με άρθρα και μελέτες που θα αναφέρονται στα επιστημονικά πεδία που υπηρετεί το Ίδρυμα.

Η έδρα του Ιδρύματος και του υπό ίδρυση σωματείου «Φίλοι του Ιδρύματος Σ. Καραγιώργα» βρίσκεται στην οδό Σίνα 16, Αθήνα 10672, τηλ. 3638156. Οι αναγνώστες που ενδιαφέρονται για τις δραστηριότητες του Ιδρύματος, αλλά και το πρώτο συνέδριο που θα γίνει στην Πάντειο μπορούν να ζητήσουν από εκεί περισσότερες πληροφορίες.

ΣΑΚΗΣ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ: 1930 - 1985

Ο δάσκαλος, ο αγωνιστής, ο άνδρας

Στο αυτοσχέδιο γραφείο του στις φυλακές Αβέρωφ.

Ο Σάκης Καράγιωργας γεννήθηκε στον Πύργο της Ηλείας στις 17 Απριλίου 1930 και πέθανε στην Αθήνα στις 17 Αυγούστου 1985 σε ηλικία 55 χρονών. Έχασε τον πατέρα του νωρίς και αναγκάστηκε, σχεδόν δωδεκάχρονος, να βγει στην καθημερινή βιοπάλη. Μεγάλωσε δίπλα στις θλιβερές εμπειρίες της κατοχής και των εκτελέσεων Ελλήνων πατριωτών, στο μεγαλείο της Εθνικής Αντίστασης και την τραγωδία του εμφύλιου. Κατάφερε όμως, δουλεύοντας και σπουδάζοντας να τελειώσει τις εγκύκλιες σπουδές και μετά τις πανεπιστημιακές.

Στη συνέχεια αναφέρουμε σύντομα κατά χρονολογικές περιόδους τη ζωή και τη δράση του Σάκη Καράγιωργα.

1953-1962: Αποφοιτά από την Ανωτάτη Βιομηχανική (1953) και από την ΑΣΟΕΕ (1954). Εργάζεται στη Διεύθυνση Προγράμματος του Υπουργείου Συντονισμού ('54-'55). Προσλαμβάνεται το 1956 στη Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών της Τράπεζας Ελλάδος. Κερδίζει σε ηλικία 28 χρονών υποτροφία και αρχίζει μεταπτυχιακές σπουδές στο London School of Economics. Ειδίκευεται στη Δημόσια Οικονομική (1959-1962).

1962-1967: Επιστρέφει από το Λονδίνο. Επανερχεται στην Τράπεζα και συνεργάζεται ως ειδικός επιστημονικός συνεργάτης με το ΚΕΠΕ, όπου ασχολείται με την

μελέτη του φορολογικού συστήματος. Παράλληλα, αναπτύσσει πολύπλευρη επιστημονική, διδακτική, κοινωνική και πολιτική δράση. Επιμελητής στην ΑΒΣΠ (1963), υπηγγής στην ΑΣΟΕΕ (1965) καθηγητής στην έδρα της Δημόσιας Οικονομικής στην ΠΑΣΠΕ (1966). Μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής του περιοδικού «Νέα Οικονομία» το 1965. Το '63-'64 ορίζεται γενικός γραμματέας της Οικονομικής εξ υπουργών Επιτροπής στην κυβέρνηση της Ε.Κ.

Το 1965 συνιδρύει μαζί με άλλους προοδευτικούς επιστήμονες και διανοούμενους τον πολιτικό όμιλο «Αλέξανδρος Παπαναστασίου».

Όλη αυτή την περίοδο δημοσιεύει έρευνες, άρθρα και μελέτες σχετικά με οικονομικά θέματα, ενώ το 1967 εκδίδεται το πρώτο διδακτικό του βιβλίο «Παραδόσεις Δημοσιονομικής Πολιτικής».

1967-1974: Το στρατιωτικό πραξικόπημα του Απριλίου '67 θα αποτελέσει ριζική τομή στην πολιτική και προσωπική καθώς και στην επιστημονική δραστηριότητα του Σάκη Καράγιωργα. Ο Καράγιωργας συνιδρύει μαζί με άλλους διανοούμενους και πατριώτες την αντιδικτατορική οργάνωση «Δημοκρατική Άμυνα».

Το καλοκαίρι του 1969 (14 Ιουλίου) τραυματίζεται βαριά από πρόωρη έκρηξη αυτοσχέδιου εκρηκτικού μηχανισμού καθώς τον προετοιμάζε για τοποθέτηση.

Χάνει το δεξί του χέρι. Μεταφέρεται από τη γυναίκα του Νίκη στο νοσοκομείο αιμόφυρτος. Η χούντα τον ανακρίνει απάνθρωπα και τον βασανίζει σκληρά, πάνω από πέντε μήνες. Η Σύγκλητος της Παντείου του αφαιρεί τον τίτλο του καθηγητή και αποφασίζει την εκδίωξη του από τη Σχολή.

Τον Απρίλιο του 1970 ο Σ. Καράγιωργας δικάζεται μαζί με άλλους 34 αντιστασιακούς από το Έκτακτο Στρατοδικείο. Είναι η πολύκροτη δίκη της «Δημοκρατικής Άμυνας». Ο Επίτροπος ζήτησε μόνο για τον Καράγιωργα την ποινή του θανάτου. Δεν τόλμησε όμως να την επιβάλει. Τον καταδίκασε σε ισόβια κάθειρξη και 18 χρόνια φυλάκιση με βάση το ν. 509 για «ανατροπή του καθεστώτος».

Η μνημειώδης απολογία του Σ. Καράγιωργα στο Στρατοδικείο συμπύκνωσε τις βασικές ιδέες που καθοδήγησαν τη ζωή του, την πολιτική και την επιστημονική του πορεία. Μετά την καταδίκη του κρατήθηκε διαδοχικά στις φυλακές Αβέρωφ, Κаламиού (Ιτζεδίν), Αλικαρνασσού και Κορυδαλού. Στις φυλακές παρέμεινα μέχρι τον Αύγουστο του 1973. Απελευθερώθηκε με τη χορήγηση αμνηστίας, μαζί με την πλειονότητα των αντιστασιακών κρατουμένων.

1974-1985: Η πτώση της δικτατορίας αποτρέπει για τον Καράγιωργα την απαρχή μιας ιδιαίτερα πολύπλευρης και γόνιμης κοινωνικής δράσης. Επανερχεται στην Πάντειο και πρωτοστατεί σε όλες τις

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ

12

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Τετάρτη 22 Αυγούστου 1975 1η σελίδα

Δάκρυα, γέλια, πάθος έξω από τις φυλακές

ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ

Ο Παναγούλης μιλάει για την χάρη, το παρελθόν, το μέλλον

ΧΕΙΡΟΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

Το ελεύθερο

ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ

Οι εφημερίδες αναγγέλλουν την αποφυλάκιση του Αλέκου Παναγούλη και του Σάκη Καραγιώργα.

προσπάθειες μεταρρύθμισης της Ανώτατης Παιδείας.

Με την ίδρυση του ΠΑΣΟΚ από το ΠΑΚ και την Δ.Α. γίνεται μέλος της προσωρινής Κ.Ε. και του Ε.Γ. Διαγράφεται το καλοκαίρι του 1975 μαζί με πολλά άλλα στελέχη που προέρχονται από τις αντιστασιακές οργανώσεις και κυρίως από τη Δ.Α. και το φοιτητικό κίνημα. Είχαν προηγηθεί οι θεμελιακές διαφωνίες μέσα στο ΠΑΣΟΚ αναφορικά με τον ιδεολογικό προσανατολισμό, τη στρατηγική και τακτική, την οργανωτική μορφή, τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και την εσωκομματική δημοκρατία.

Στο εξοχικό, στις προσφιλείς αγροτικές ενασχολήσεις.

Ο Σ. Καραγιώργας δεν σταματά όμως την πολιτική του δράση. Παραμένει κομματικά αδέσμευτος, αλλά συμμετέχει στις προσπάθειες ενιαίας έκφρασης της Ελληνικής Αριστεράς. Μένει κοντά στη «Σοσιαλιστική Πορεία». Στις εκλογές του 1977 αγωνίζεται μέσα από τις γραμμές της «Συμμαχίας». Η αρθρογραφία του στη συνέχεια είναι καθοριστική, με πλέον σημαντική τη συνέντευξή του στην «Αυγή» όπου αναλύει τις προοπτικές της νέας κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ και υποστηρίζει την άποψη πως το ΠΑΣΟΚ θα λειτουργήσει τελικά ως εναλλακτική λύση για τη σταθεροποίηση του αστικού οικονομικο-πολιτικού συστήματος στην Ελλάδα.

Τα δύο τελευταία χρόνια της ζωής του ο Σ. Καραγιώργας αναπτύσσει έντονη πολιτική δραστηριότητα. Αναλαμβάνει ποικίλες πρωτοβουλίες και συμμετέχει σε κινήσεις στο χώρο της ανανεωτικής Αριστεράς με προοπτική να συγκροτηθεί ένας πολιτικός φορέας, που να μπορεί να εκφράσει πειστικά και ρεαλιστικά το αίτημα της κοινωνικής αλλαγής και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας. Χαρακτηριστική για την πολιτική του εκείνη τοποθέτηση ήταν η συμμετοχή του στην κίνηση των 18, που εκφράστηκε μετά το θάνατό του, στην ίδρυση του κόμματος «Ελληνική Αριστερά».

Όλη αυτήν την περίοδο όμως είναι εντονότατη η επιστημονική και διδακτική δραστηριότητα του Σ. Καραγιώργα. Εκτός από τη δραστηριοποίησή του προς μια ουσιαστική μεταρρύθμιση της Ανώ-

Όταν υπηρετούσε στα Ναυτικά.

τατης Παιδείας και της δραστηριότητάς του στην Πάντειο (πρύτανης την περίοδο '81-'82), η ερευνητική του προσπάθεια δεν σταμάτησε. Επικεντρώνεται στη διερεύνηση της κρατικής συγκρότησης της αστικής κοινωνίας και στην ανάλυση των σχέσεων κράτους και κοινωνικής διάρθρωσης. Οι θεωρητικές αναζητήσεις του μορφοποιούνται στη συγγραφή της πραγματείας, περί «Δημόσιας Οικονομικής», «Ο οικονομικός ρόλος του Κράτους» (1977), «Οι οικονομικές λειτουργίες του Κράτους» (1980) και «Οι δημοσιονομικοί θεσμοί» (1981). Παράλληλα διοργανώνει έρευνα στο ΕΚΚΕ για την κατανομή του εισοδήματος στην Ελλάδα, ενώ αναλαμβάνει πάλι σε συνεργασία με το ΕΚΚΕ μελέτη με στόχο τη μέτρηση της έκτασης και της έντασης του φαινομένου της «φτώχειας» στην Ελλάδα.

Από τις έρευνες όμως αυτές, καμία δεν ολοκληρώθηκε όσο ζούσε ο Καραγιώργας. Ο ξαφνικός θάνατός του διέκοψε τη ζωή του σε μια περίοδο των πιο πλούσιων και πολυπλευρων αναζητήσεών του σε όλα τα επίπεδα. Η καρδιά του μεγάλου δασκαλού, του επιστήμονα, του ασυμβίβαστου μαχητή και αγωνιστή δεν άντεξε. Υπέκυψε από έμφραγμα στις 17 Αυγούστου 1985...

Σημ. Το παραπάνω σύντομο βιογραφικό στηρίχθηκε στα στοιχεία από τη βιογραφία του Σάκη Καραγιώργα που έγραψαν οι συνάδελφοί του καθηγητές Νίκος Πετραλιάς και Φάνης Πάκος η οποία, μαζί με άλλα κείμενα, περιλαμβάνεται στον «τιμητικό τόμο στη μνήμη του Σ. Καραγιώργα» που εξέδωσε το 1988 η Πάντειος.

ΤΟ ΜΠΛΟΚ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ

του Σάκη Καράγιωργα

Το κείμενο που ακολουθεί είναι η ομιλία του Σάκη Καράγιωργα, λίγο πριν τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1977, σε εκδήλωση επιστημόνων και καλλιτεχνών. Αφορμή τότε ήταν η «Συμμαχία».

Το κείμενο αναφέρεται όμως σε ευρύτερα θέματα και για τούτο, πέραν της ιστορικής αξίας, έχει ιδιαίτερη σημασία σε ό,τι αφορά τις αντιλήψεις του Σ. Καράγιωργα για το **Συνασπισμό των Αριστερών και Προοδευτικών Δυνάμεων**, τίτλο που ο ίδιος είχε βάλει στο χειρόγραφό του. Επιπλέον διαφαίνονται οι απόψεις του Σ. Καράγιωργα για την «υπέρβαση» της παραδοσιακής λειτουργίας και παρέμβασης των κομμάτων της Αριστεράς. Αν και η ομιλία αυτή έγινε σε μια συγκεκριμένη συγκυρία (λίγο πριν τις εκλογές του 1977), είναι χαρακτηριστική των προβληματισμών του Σ. Καράγιωργα για τη στρατηγική αγώνα ενάντια στο μπλοκ εξουσίας.

Σ' αυτή την ομιλία θα προσπαθήσω να διατυπώσω μερικές σκέψεις για να δείξω ότι ο συνασπισμός των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων του τόπου είναι η μόνη αποτελεσματική στρατηγική αγώνα ενάντια στο μπλοκ εξουσίας της Δεξιάς.

Θα αρχίσω με μια βασική διαπίστωση: Αν ρίξει κανείς μια ματιά στη σύγχρονη πολιτική ιστορία του τόπου θα διαπιστώσει ότι εκτός από ελάχιστα διαλείμματα, η πολιτική εξουσία βρίσκεται σχεδόν μόνιμα στα χέρια της Δεξιάς που εμφανίζεται κάθε φορά στην πολιτική σκηνή με διαφορετικό όνομα: Λαϊκό Κόμμα παλιότερα, κατόπιν Συναγερμός, ύστερα ΕΡΕ, Νέα Δημοκρατία σήμερα. Θα διαπιστώσει επίσης ότι η Δεξιά είναι ο πολι-

τικός φορέας και εκφραστής των συμφερόντων του μεγάλου κεφαλαίου: Μέσω του πολιτικού αυτού φορέα της Δεξιάς το μεγάλο κεφάλαιο κατορθώνει να παίρνει και να διατηρεί στα χέρια του την εξουσία, να ελέγχει την οικονομική, πολιτική και ιδεολογική δομή και να αναπαράγει έτσι τις σχέσεις εκμετάλλευσης. Κατορθώνει ακόμη να διαιωνίζει την οικονομική και πολιτική εξάρτηση της χώρας από το ξένο μονοπωλιακό κεφάλαιο με το οποίο μοιράζεται τα πλεονάσματα από την εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης και των πλουτοπαραγωγικών πηγών του τόπου. Θα διαπιστώσει τέλος ότι η μερίδα του πληθυσμού που έχει και ζει από το μεγάλο κεφάλαιο είναι μια ασήμαντη μειοψηφία του λαού.

Υστερα από αυτές τις διαπιστώσεις ανακύπτει ένα κρίσιμο ερώτημα: Πώς γίνεται, η μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου, παρόλο ότι αποτελεί μια μικρή μειοψηφία του λαού, να παίρνει και να κρατάει συνεχώς την εξουσία στα χέρια της σε μια χώρα όπου λειτουργεί ο μηχανισμός της καθολικής ψηφοφορίας; Το ερώτημα δεν είναι όσο φαίνεται απλό και για να απαντήσουμε είμαστε υποχρεωμένοι να προσφύγουμε σε θεωρητικές και εμπειρικές αναζητήσεις μεγάλων θεωρητικών. Νομίζω ότι η πιο σωστή ερμηνεία του φαινομένου δίνεται από τις θεωρητικές αναλύσεις του Αντώνιο Γκράμσι που αναφέρονται στο μπλοκ ή το συνασπισμό εξουσίας. Από τις μελέτες του μεγάλου θεωρητικού του μαρξισμού προκύπτει ότι σε πολλούς κοινωνικούς σχηματισμούς η μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου μπορεί και κρατάει την εξουσία στα χέρια της γιατί στηρίζεται όχι μόνο στη μεγαλοαστική τάξη που έχει αυτό το κεφάλαιο αλλά και σε άλλες κοινωνικές μερίδες ή στρώματα (λ.χ. μικροαστούς) παρόλο ότι οι τελευταίες έχουν ταξικά συμφέροντα, που δεν συμπίπτουν ή είναι αντίθετα με εκείνα του μεγάλου κεφαλαίου. Διαμορφώνεται έτσι ένα μπλοκ ή συνασπισμός εξουσίας. Σ' αυτό το μπλοκ η μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου κατέχει την ηγεμονική θέση. Οι άλλες κοινωνικές μερίδες ή στρώματα είναι απλώς τα πολιτικά της στηρίγματα. Είναι όπως λένε οι τάξεις — στηρίγματα. Αλλά με ποιο τρόπο συμπλέκεται αυτός ο συνασπισμός όταν μάλιστα ανάμεσα στο μεγάλο κεφάλαιο και τις μερίδες που το στηρίζουν υπάρχει ταξική αντίθεση; Οι αναλύσεις του Γκράμσι δείχνουν ότι η ιδεολογία και οι ιδεολογικοί μηχανισμοί παίζουν εδώ κυρίαρχο ρόλο. Λόγου χάρι σε πολλούς κοινωνικούς σχηματισμούς παρατηρεί κανείς ότι η μικροαστική τάξη παρόλο ότι έχει αντίθετα ταξικά συμφέροντα με το μεγάλο κεφάλαιο στηρίζει τα μονοπωλιακά μπλοκ εξουσίας επειδή επί αιώνες έχει εμποτιστεί με τη λογική της αστικής ιδεολογίας.

Αν έρθουμε τώρα στην Ελλάδα θα δούμε ότι η μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου έχει μεθοδεύσει τρόπους με τους οποίους παγιώνει μεγάλες μάζες λαού κυρίως από τη μικροαστική τάξη και την αγροτιά που τις χρησιμοποιεί για πολιτικά της στηρίγματα παρόλο ότι οικονομικά τις εκμεταλλεύεται: Την αγροτιά εκμεταλλεύεται διπλά το μεγάλο κεφάλαιο: Και στη φάση της προμήθειας των λιπασμάτων, των φυτοφαρμάκων, των σπόρων κα, των μηχανημάτων και στη φάση της πώλησης των αγροτικών προϊόντων. Τα μεγάλα μονοπώλια απειλούν να εξαφανίσουν τους μικροβιοτέχνες και μικρεμπόρους που αποτελούν τον κορμό της μικροαστικής τάξης ή τους υποτάσσουν στο δικό τους συμφέρον. Παρόλη αυτή την εκμετάλλευση μάζες μικροαστών και αγροτών είναι πολιτικά ιαγιδευμένοι και στηρίζουν την

ΚΑΙ Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΕ

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ
 Η ΔΕΞΙΑ ΔΕΙΧΝΕΙ ΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΑΙ ΠΡΟΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ.
 Σ αυτή την άποψη θα προσεγγίσουμε τα διακρινόμενα
 τακτικά στοιχεία για να δείξουμε ότι ο ενωσιασμός είναι
 αριστοτελής και προοδευτικός διότι ο ενωσιασμός είναι
 η μόνη αποτελεσματική δύναμη που μπορεί να είναι
 στο μπλοκ εξουσίας της Δεξιάς.
 Θα δούμε επίσης γιατί ο ενωσιασμός, αν παύσει να είναι
 η μόνη δύναμη που μπορεί να διατηρήσει την ενότητα του
 μπλοκ, τότε η Δεξιά θα διαλυθεί και η Αριστερά θα είναι
 η μόνη δύναμη που θα μπορεί να διατηρήσει την ενότητα του
 μπλοκ εξουσίας της Δεξιάς.

Το χειρόγραφο της ομιλίας.

της παλιάς Ένωσης Κέντρου. Έτσι αποκλείει από την ενότητα τις δυνάμεις της Αριστεράς. Αυτός ο αποκλεισμός έχει την εξήγησή του. Στην ουσία εκείνο που θέλει η ΕΔΗΚ είναι να εξωρράσει το μπλοκ εξουσίας που κυβερνάει σήμερα τον τόπο, να το υπερπείσει. Όχι να το ανατρέψει.

Από τη μεριά του ο Αντρέας Παπανδρέου διακηρύσσει ότι αυτός και το κόμμα του είναι ο μοναδικός φορέας της Αλλαγής. Η ηγεμονική θέση που κατέχει στο ΠΑΣΟΚ του επιτρέπει να επιβάλει στο κόμμα του μια τέτοια αντίληψη. Αυτή η αντίληψη του μοναδικού φορέα Αλλαγής δεν είναι καινούρια. Αποτελεί τον άξονα της ιδεολογίας των ποпуλιστικών κινημάτων όπως ο περουνισμός και ο κανταφισμός. Αλλά ο κ. Παπανδρέου κάνει μια εσφαλμένη εκτίμηση. Η Ελλάδα δεν είναι κατάλληλη για να ευδοκιμήσουν ποпуλιστικά κινήματα και να σταθούν μονοκομματικά καθεστώτα οσοδήποτε καλές κι αν είναι οι προθέσεις τους. Η ελληνική κοινωνία είναι πολυταξική και έχει καταπιεζόμενες μερίδες και στρώματα με ιδιαίτερα συμφέροντα που βρίσκουν πολιτική έκφραση σε αντίστοιχους κομματικούς σχηματισμούς. Πρέπει να καταλάβει ο κ. Παπανδρέου ότι χωρίς την ισότιμη συνεργασία αυτών των πολιτικών δυνάμεων ο ενωσιασμός που δεν θα ηγεμονεύεται από κανένα харизματικό ηγέτη, Αλλαγή δεν γίνεται. Χωρίς, λόγω χάρη, το κομμουνιστικό κίνημα που εκφράζει την εργασία και τμήμα της αγροτιάς δεν μπορεί να μιλάει κανείς για Αλλαγή.

Τέλος, είναι ανεξήγητο γιατί το άλλο ΚΚΕ αρνείται τον πλατύ ενωσιασμό για την πάλη ενάντια στο μπλοκ εξουσίας της Δεξιάς. Είναι σαν να αρνείται βασικές αρχές του ιστορικού υλισμού. Σαν να αρνείται, λόγω χάρη, την ιστορική συμμαχία του μπολσεβίκικου κόμματος με τους σοσιαλεπαναστάτες, τη συμμαχία της εργατιάς με την αγροτιά και τους μικροαστούς που συγκρότησε ο Λένιν για να γκρεμίσει τις τσαρικές φεουδαρχικές δομές και να φέρει τη δημοκρατία που άνοιξε το δρόμο για τη μεγάλη Οκτωβριανή Επανάσταση. Είναι σαν να αρνείται την ιστορική σημασία του ΕΑΜ που ήταν ο μοναδικός στην ιστορία του τόπου φορέας συσπειρώσεως των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων που αγωνίστηκε ενάντια στο φασισμό και τον ιμπεριαλισμό.

Αλλά εκείνο που έχει σημασία δεν είναι οι εσφαλμένες εκτιμήσεις που κάνουν τώρα αυτά τα κόμματα. Σημασία έχει ότι ο λαός έχει συνειδητοποιήσει το νόημα και την αναγκαιότητα της ενότητας. Και είναι η δύναμη της λαϊκής βάσης που θα πιέσει τα κόμματα που αρνούνται σήμερα την ενότητα να εκτιμήσουν σωστά την κατάσταση και να αναθεωρήσουν τις θέσεις τους. Και τότε θα δικαιωθεί η Συμμαχία. Θ' ανοίξει πιο πλατύς ο δρόμος για την ενότητα.

ηγεμονία του μεγάλου κεφαλαίου ο ένα μπλοκ εξουσίας που εκφράζεται με τον πολιτικό σχηματισμό της Δεξιάς.

Με ποίους τρόπους όμως η ηγεμονική μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου κατορθώνει να παγιδεύσει αυτά τα κοινωνικά στρώματα σαν πολιτικά της στηρίγματα, παρόλο ότι τα εκμεταλλεύεται; Ο κυριότερος τρόπος είναι η αστική ιδεολογία και οι ιδεολογικοί μηχανισμοί.

Συγκεκριμένα η αστική ιδεολογία με κυρίαρχα στοιχεία τον υπερεθνικισμό, την προγονολατρεία, τη διαστρεβλωμένη μετάδοση της χριστιανικής διδασκαλίας, του αρχαίου πνεύματος και της ελληνικής παράδοσης εγχαρσάζονται αιώνως τώρα στους γόνους των μικροαστών και της αγροτιάς με τους ιδεολογικούς μηχανισμούς του σχολείου, της εκκλησίας, των μέσων μαζικής ενημέρωσης κ.ά., μηχανισμούς που η κυρίαρχη τάξη τους εξουσιάζει. Έτσι μεγάλα τμήματα του λαού έχουν αλλοτριωθεί ιδεολογικά από τη στεία αστική ιδεολογία. Αλλά η ηγεμονική μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου χρησιμοποιεί και ένα άλλο τρόπο εξίσου σημαντικό για να παγιδεύει μάζες μικροαστών και αγροτών σαν πολιτικά της στηρίγματα: Κάθε φορά εφευρίσκει κάποιο ελχεύοντα κίνδυνο ο οποίος απειλεί δήθεν τα συμφέροντα και το σύστημα αξιών της μικροαστικής τάξης και της αγροτιάς. Ο δήθεν κομμουνιστικός κίνδυνος επέτρεψε στη Δεξιά να νέμεται για δεκαετίες την εξουσία. Το ίδιο επιδιώκει τώρα με την εφεύρεση του κινδύνου των «τανκς».

Ακόμη, δεν είναι μικρός ο ρόλος που παίζουν τα εκλογικά προδικόπηματα. Οι εκλογικές νοθείες και το ρουσφέτι για να κρατάει το μεγάλο κεφάλαιο την εξουσία στα χέρια του. Επίσης η αρνητική στάση για συνεκτικές συνεργασίες ορισμένων προοδευτικών κομμάτων που οφείλεται κυρίως στο προσωποπαγή τους χαρακτήρα, τη φεουδαρχική τους δομή και την άρνησή τους για συνεργασία με τις δυνάμεις της Αριστεράς, χαρίζει στο μπλοκ εξουσίας της Δεξιάς όχι απλώς ένα ποσοστό λαού που φοβάται την πολιτική αστάθεια. Και όταν το μεγάλο κεφάλαιο κινδυνεύει να χάσει την εξουσία καταφεύγει σε στρατιωτικά πραξικοπήματα και δικτατορίες.

Μ' αυτούς, λοιπόν, τους τρόπους, η μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου κατορθώνει να κρατάει την εξουσία και να διασφαλίζει την οικονομική πολιτική και ιδεολογική της κυριαρχία.

Μπροστά, λοιπόν, στο μπλοκ εξουσίας που έχει συγκροτήσει το μεγάλο κεφάλαιο για να διατηρήσει την κυριαρχία του, ποι πρέπει να είναι η στρατηγική και τακτική του αριστερού κινήματος και των άλλων προοδευτικών δυνάμεων του τόπου; Η απάντηση που ταυτόχρονα είναι και πρόταση που βγαίνει διαλεκτικά από την προηγούμενη ανάλυση είναι η εξής:

Τον ενωσιασμό εξουσίας που εκφράζεται με τον πολιτικό σχηματισμό της Δεξιάς μπορούμε να πολεμήσουμε αποτελεσματικά με ένα νέο αντιπαλό ενωσιασμό όλων των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων. Με μια καινούργια μορφή πολιτικού φορέα στον οποίο θα συμμετέχουν όλα τα αριστερά και προοδευτικά σχήματα. Με ένα λαϊκό Κίνημα

Την αναγκαιότητα συγκρότησης ενός τετοιου συνασπισμού των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων σαν αποτελεσματικής στρατηγικής για την πάλη ενάντια στο μπλοκ εξουσίας της Δεξιάς εκτίμησαν μέχρι τώρα σωστά μόνο τα κόμματα και οι πολιτικές κινήσεις που συγκρότησαν τη Συμμαχία. Γι' αυτό η σύσταση της Συμμαχίας αποτελεί ιστορική σημασία γεγονός για την πολιτική πραγματικότητα του τόπου. Με τη συγκρότηση της Συμμαχίας γεννιέται μια καινούργια μορφή πολιτικού φορέα στον τόπο, ένας συνασπισμός δυνάμεων που χαράζει καινούργια στρατηγική και τακτική πάλης ενάντια στο μπλοκ εξουσίας της Δεξιάς.

Στόχος του συνασπισμού είναι να συσπειρώσει όλες τις αριστερές και προοδευτικές δυνάμεις και κυρίως να αποδεσμεύσει όσα καταπιεζόμενα στρώματα της μικροαστικής τάξης και της αγροτιάς έχει εμπλέξει ο ιδεολογικός μηχανισμός του κράτους για να στηρίζουν στην εξουσία τη μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου. Γι' αυτό το σκοπό χρειάζεται αγώνα ο' όλα τα επίπεδα. Στο οικονομικό, στο πολιτικό και προ πάντων στο ιδεολογικό. Τονίζω ιδιαίτερα το ιδεολογικό επίπεδο γιατί όπως είπαμε, ιδεολογικούς μηχανισμούς χρησιμοποιεί η ηγεμονική μερίδα του μεγάλου κεφαλαίου για να παγιδεύει μάζες λαού και να τις χρησιμοποιεί σαν πολιτικά της στηρίγματα. Γι' αυτό ακριβώς η Συμμαχία, ο νέος αυτός συνασπισμός δυνάμεων αντιπαράθετεί στη στεία αστική ιδεολογία καινούργιους ιδεολογικούς προσανατολισμούς. Αντιπαράθετεί το όραμα μιας σοσιαλιστικής κοινωνίας με πλουραλιστική — δημοκρατική πολιτική δομή. Μιας κοινωνίας που όλοι θα συμμετέχουν ισότιμα στις μεγάλες εθνικές επιλογές για την ανάπτυξη, τη διανομή, την ποιότητα της ζωής. Σ' αυτή την ιδεολογική πάλη το μεγάλο βάρος πέφτει στους διανοούμενους, στους επιστήμονες. Έχουν χρέος να γίνουν οι φορείς της ενότητας των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων. Να ριχτούν στον ιδεολογικό αγώνα παντού. Στους τόπους δουλειάς, στους μαζικούς χώρους, στη συνοικία της πόλης και στο χωριό. Προ πάντων στο χωριό. Να γίνουν κήρυκες της πλατιάς ενότητας. Μιας ενότητας που μόνο αυτή μπορεί να γκρεμίσει το μπλοκ εξουσίας της Δεξιάς, να ματαιώσει τα σχέδια της, ν' ανοίξει το δρόμο για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας. Ο διανοούμενος, ο επιστήμονας πρέπει να πλησιάσει τον καταπιεζόμενο αγρότη, το μικροβιοτέχνη και μικρόμπορο που έχει παγιδευτεί στο πολιτικό δίχτυ της Δεξιάς. Πρέπει να τον πλησιάσει και να του εξηγήσει με απλά λόγια ότι εμείς παλεύουμε για μια κοινωνία που όχι μόνο θα πάψει η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο αλλά που ο καθένας θα συμμετέχει ισότιμα και αποτελεσματικά και στις αποφάσεις που τον αφορούν έμμεσα και στις μεγάλες εθνικές επιλογές.

Ο συνασπισμός των Αριστερών και Προοδευτικών Δυνάμεων έπρεπε να είναι πλατύτερος. Δυστυχώς τα άλλα κόμματα της αντιπολίτευσης αρνήθηκαν να προχωρήσουν σε μια τέτοια πλατιά ενότητα. Ποιοι όμως είναι οι λόγοι αυτής της άρνησης. Η ΕΔΗΚ λέει ότι θέλει την ενότητα. Αλλά μια ενότητα στα παρωχημένα ιδεολογικά και πολιτικά πλαίσια

ΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Η ΔΙΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ

Ο Σάκης Καράγιωργας υπήρξε απ' τους πρωταγωνιστές της σύγκλισης Δημοκρατικής Άμυνας - ΠΑΚ και της συνίδρυσης του ΠΑΣΟΚ.

Έριξε ολό του το βάρος υπέρ της συνεργασίας με τον Ανδρέα Παπανδρέου, πιστεύοντας πως η εφτάχρονη δικτατορία είχε συνεισιίσει τους πάντες.

Η ευθύνη του γι' αυτή τη συνεργασία βάραινε τόσο στους ώμους του, ώστε κάθε μικροπολιτική εκτροπή του Αντρέα λειτουργούσε και ως δική του πολιτική ενοχή.

Τα προβλήματα μεγάλωσαν όταν η Κεντρική Επιτροπή του ΠΑΣΟΚ άρχισε την επεξεργασία και έγκριση οργανογράμματος του Κινήματος, οπότε και έπρεπε να λυθεί η σοβούσα αντίθεση και αντίφαση αρχηγισμού και αρχών λειτουργίας και δημοκρατικών διαδικασιών.

Χωρίς διόλου ηγετικές βλέψεις ο ίδιος δεν ενοχλούνταν απ' τον ηγετικό ρόλο του Ανδρέα. Ενοχλούνταν όμως απ' τον αρχηγικό ρόλο, γιατί φοβόταν την υποκατάσταση και κατάρρηση των αρχών λειτουργίας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Ο Αντρέας όμως δεν ήθελε να είναι ηγέτης, ήθελε να είναι Αρχηγός, υπεράνω αρχών και δημοκρατικών διαδικασιών, υπεράνω οργανωτικής δομής, κομματικής ιεραρχίας και ελέγχου, υπέρτατη αρχή και νομιμότητα ο ίδιος.

Έτσι, αναπότρεπτα φτάσαμε στην κρίση του '75, κρίση πολιτικής και ιδεολογικής ταυτότητας του ΠΑΣΟΚ, που προσδιόρισε και τον αρχηγικό του χαρακτήρα.

Η περίφημη μάχη για τις «δημοκρατικές διαδικασίες» ήταν μάχη για ένα γνήσιο αριστερό κίνημα, με δημοκρατική δομή και ριζοσπαστικό πρόγραμμα, που θα σήκωνε το βάρος του προοδευτικού εκσυγχρονισμού και της βαθιάς τομής της ελληνικής κοινωνίας.

Η πολιτική σκέψη του Καραγιώργα σ' αυτή τη σύγκρουση ήταν καταλυτική, ακόμα κι η απλή παρουσία του. Δεν άφηνε κανένα περιθώριο στους πονηρούς, ούτε στους αφελείς αριστερίζοντες, να υποβαθμίσουν τον πολιτικό και ιδεολογικό της χαρακτήρα, όπως επεδίωκε ο Ανδρέας Παπανδρέου, εμφανίζοντας τις δημοκρατικές διαδικασίες περίπου... ως αστική πολιτέλεια.

Γι' αυτόν οι δημοκρατικές διαδικασίες δεν ήταν ελιτιστική και καθωσπρεπτική παραξενιά, αλλά έμπρακτη απόδειξη αυτοσεβασμού και σεβασμού στο λαό, έμπρακτη απόδειξη κατάφασης στη βαθύτερη ουσία της σοσιαλιστικής του ιδεολογίας και προήλθωσης σε μια αρχή «κλειδί», όχι μόνο για το χαρακτήρα και

Γιατί ο Ανδρέας Παπανδρέου επέλεξε Κουτσόγιωργα και όχι Καράγιωργα;

του Λαοκράτη Βάσση

την ποιότητα του ΠΑΣΟΚ αλλά και για την
εκπόρθηση του σοσιαλιστικού μέλλον-
τος απ' το λαό.

Σύμβολο της δημοκρατικής λειτουργίας ο Καράγιωργας, σύμβολο του αρχηγισμού ο Αντρέας Παπανδρέου.

Ο πρώτος οραματιζόταν ένα Αριστερό κίνημα - Σχολείο. «Δεν γίνεται, έλεγε, σοσιαλισμός χωρίς σοσιαλιστές». Ήθελε συνειδητοποιημένα μέλη και όχι αφιονισμένους οπαδούς. Πίστευε με πάθος στις διαδικασίες βάσης, ως τις μόνες που μπορούν να αναδείξουν τη δυναμική του λαϊκού κινήματος. Αρνιόταν τους «μεσσίες» και τα σοφά «ιερατεία», που υποσχόνταν στα κοπάδια τη γη... της σοσιαλιστικής επαγγελίας. Του φαινόταν αστείο, και το θεωρούσε πολιτική απάτη, να τάξει το ΠΑΣΟΚ κοινωνία σοσιαλιστικής αυτοδιαχείρισης στον ελληνικό λαό, χωρίς όμως ταυτόχρονα να διασφαλίζει τη στοιχειώδη συμμετοχή των ιδίων του των μελών, ούτε καν των στελεχών του.

στη διαχείριση της πολιτικής τους πο-
ρείας.

Ο δεύτερος ήταν η άλλη όψη του νομίσματος. Πολιτικός με την τρέχουσα σημασία του όρου, κι απ' τη γνωστή μήτρα που έβγαλε Μαυροκορδάτους, Κωλέττες, Τζουμπέδες και δεν συμμαζεύεται. Ασύγκριτος σε ζητήματα τακτικής και χειρισμού της πολιτικής ως τεχνικής των μέσων, χωρίς ρομαντισμούς κι ευαισθησίες, ήθελε κομματικό μηχανισμό κατάκτησης, διαχείρισης και νομής της εξουσίας, και τίποτα άλλο. Κι αυτός ο σκοπός μπορούσε να υπηρετηθεί μόνο μ' ένα αρχηγικό μοντέλο (Αντρέας - Λαός), και με την οργάνωση σε ρόλο εκλογικού και ψηφοθηρικού μηχανισμού. Ούτε αρχές, ούτε δημοκρατικές διαδικασίες, ούτε έλεγχοι και λογοδοσίες. Υπέρτατη, μοναδική και αδιαμφισβήτητη νομιμότητα ο αρχηγός, που τα ξέρει... όλα! Κι αλίμονο σ' όποιον δεν υποτάσσεται, έστω κι αν είναι ένας Καράγιωργας.

Οι μεγάλες αντιστάσεις του Κινήματος υποχρέωσαν τον επίδοξο αρχηγό και μοναρχάτορα σ' ένα σωρό δολιχοδρομίες και ελιγμούς, ως το μοιραίο «Προσυνέδριο του '75» μες απ' το οποίο επιχειρήσε να επικαλύψει και νομιμοποιήσει τις αρχηγικές του επιλογές.

Η οργάνωση, το κλίμα του Συνεδρίου, οι αφιονισμένοι κλακαδόροι του «θεωρείου», το διορισμένο απ' τον Ανδρέα προεδρείο (μάλιστα, διορισμένο προεδρείο, και διορισμένος πρόεδρος ο Αλευ-

Διά ψήφων

τεσσάρων έναντι μίας

ΙΣΟΒΙΑ

ΣΤΟΝ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ

Ποινές

ΑΙ ΕΠΙΒΑΛΛΕΤΕΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΝΤΕΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ
ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ
ΟΙΣ ΔΕ ΕΠΙΒΑΛΛΕΤΕΣ ΤΑΙΣ ΠΟΙΝΗΣΙΝ
ΕΙΝΑΙ ΟΙΣ ΕΠΙΒΑΛΛΕΤΕΣ ΤΑΙΣ ΠΟΙΝΗΣΙΝ
ΕΙΝΑΙ ΟΙΣ ΕΠΙΒΑΛΛΕΤΕΣ ΤΑΙΣ ΠΟΙΝΗΣΙΝ
ΕΙΝΑΙ ΟΙΣ ΕΠΙΒΑΛΛΕΤΕΣ ΤΑΙΣ ΠΟΙΝΗΣΙΝ

ΙΣΟΒΙΑ

Δ. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ
(απολογία - 25 ετών)

Κάθειρξις

18 ΕΤΩΝ

Γ. ΜΑΓΚΑΚΗΣ
(απολογία - 25 ετών)

Ι. ΣΤΑΡΑΚΗΣ
(απολογία - 25 ετών)

ΣΠ. ΛΟΥΚΑΣ
(απολογία - 25 ετών)

15 ΕΤΩΝ

Ι. ΚΟΜΠΟΤΙΑΤΗΣ
(απολογία - 25 ετών)

10 ΕΤΩΝ

ΑΝΤ. ΜΙΧΑΛΑΚΑΚΗΣ
(απολογία - 25 ετών)

Δ. ΚΟΥΤΑΚΗΣ
(απολογία - 25 ετών)

8 ΕΤΩΝ

Γ. ΙΩΡΔΑΝΙΔΗΣ
(απολογία - 25 ετών)

Δ. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ

Γ. ΜΑΓΚΑΚΗΣ

Γ. ΙΩΡΔΑΝΙΔΗΣ

7 ήθωώθησαν και

οέ 7 έπεβλήθη ποι-

νή μέ άναστολή

ράς, που εκείνη τη μέρα ούτε έβλεπε, ούτε άκουγε!), η αδυναμία παρεμβάσεων των συνέδρων, και άλλα τέτοια πρωτότυπα και συγκινητικά, αποκρυπτογραφούσαν με τον καλύτερο τρόπο το στόχο του «αρχηγού».

Εκεί ακούστηκε η μακάβρια κραυγή: «Κάτσε κάτω κουλοχέρη!»! Σε μια στιγμή του Συνεδρίου, απηυδισμένος απ' τις διαδικασίες και το συνολικό κλίμα, ο Καραγιώργας σήκωσε το χέρι του ζητώντας το λόγο απ' το προεδρείο, για να εισπράξει απ' τη μεριά των κλακαδόρων... πληρωμένη απάντηση στο αίτημά του. Σωριάστηκε στο κάθισμά του, κι αμέσως μετά σηκώθηκε να φύγει, ενώ η γενναία Αμαλία Φλέμιγκ, σοκαρισμένη και δακρυσμένη, τον συγκρατούσε φωνάζοντας προς το προεδρείο: «Τι πράγματα είναι αυτά!».

Τι έκανε όμως ο Αντρέας Παπανδρέου; Τι έκανε το προεδρείο; Ε, αυτοί δεν είδαν, δεν άκουσαν και δεν κατάλαβαν τίποτα! Έμειναν ατάραχοι στις θέσεις τους, συνεχίζοντας τη συνεδριακή τους εργασία. Και μαζί τους αρκετοί άλλοι απ' τους... σοβαρούς. Τσιμουδιά μπροστά στον αρχηγό!

Όμως, αυτό το παράξενο, μνημειώδες και μοναδικό στο είδος του Προσυνέδριο (οποία ευρηματικότητα!), παρά τις μεθοδεύσεις, παρά τις λίστες εκλεκτών και προγραμμαμένων (απ' τους πρώτους στις λίστες των προγραμμαμένων ο Καραγιώργας, που όμως δεν έβαλε υποψηφιότητα), δεν έδωσε στον Παπανδρέου τον αναμενόμενο συσχετισμό δυνάμεων, αφού εκλέχτηκαν όλοι σχεδόν... οι προγραμμαμένοι.

Κάποιοι αφελείς πίστεψαν πως η αντίφαση: αρχηγισμός - δημοκρατική λειτουργία ξεπεράστηκε, με τον Ανδρέα Παπανδρέου στην κορυφή μιας δημοκρατικά δομημένης κομματικής οργάνωσης και ιεραρχίας. Διαψεύστηκαν όμως γρήγορα, καθώς επακολούθησαν οι μεγάλες εκκαθαρίσεις με τις οποίες και έληξε η κρίση του '75. Διαγράφηκε πάνω από το 1/3 των μελών της Κεντρικής Επιτροπής και δεκάδες στελέχη πρώτης γραμμής.

Ο «εχθρός» νικήθηκε. Ο αρχηγός θριάμβευσε. Ποιες αρχές, ποιες διαδικασίες; Ανδρέας!

Στους διαγραφμένους κι ο Σάκης Καραγιώργας, το σύμβολο του πολιτικού ήθους και των δημοκρατικών διαδικασιών λειτουργίας του Κινήματος, ο μεγάλος μες τη σεμνότητα και σεμνός μες τη μεγαλοσύνη του αγωνιστής της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού.

Περιμένοντας την αποφυλακίση του, στο προαύλιο των φυλακών.

Στη λασπολογία και την υβριστική πλαστογράφηση των προθέσεων και των απόψεών του, αντιπαρέθεσε, όπως πάντα, τον ίδιο και σταράτο πολιτικό λόγο, που δεν τον διύλιζε στους δαιδάλους των σκοπιμοτήτων.

Χωρίς ποτέ να «μπερδευτεί» στην παγιδευτική επιφάνεια των αντιδεξιών και σοσιαλιστικών συνθημάτων, *αριστερότροπα* τα έλεγε, έκανε πολύ νωρίς την πιο θαρραλέα τομή στην τακτική της πολιτικοϊδεολογικής παραπλάνησης των αριστερών ψηφοφόρων απ' το ΠΑΣΟΚ, αποκαλύπτοντας το δεξιό χαρακτήρα της πολιτικής του.

... Τέσσερα χρόνια απ' το θάνατό του, η Αριστερά κινείται στην τροχιά της πολιτικής του σκέψης (είναι ο πρώτος που

μίλησε για *Συνασπισμό των αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων*), ενώ εκείνοι που τον διέγραψαν σέρνονται δακτυλοδεικτούμενοι σε ανακριτικές επιτροπές της Βουλής των Ελλήνων για πρωτοφανή σκάνδαλα.

Τα δεκάδες -εκατοντάδες αγνά στελέχη και μέλη του ΠΑΣΟΚ, που δεν παγιδεύονται πια από αναγεννησιακές φαρσοκωμωδίες τύπου Αναβύσσου, θα λύσουν όλα τα πασοκικά αινίγματα αν δώσουν απάντηση στο ερώτημα:

Γιατί ο Αντρέας Παπανδρέου επέλεξε Κουτσόγιωργα και όχι Καραγιώργα;

Αλλιώς δεν θα μπορούσαν ποτέ να εξηγήσουν πειστικά πώς προέκυψε... το θερμικήπιο που επώαστηκαν οι ακρίδες των Λουβαράιων.

αντι δεσσεις στον κόσμο

ΕΣΣΔ:

Στην κόψη του ξυραφιού

Οι σκηνές στην οδό Αρμπάτ της Μόσχας θυμίζουν δυτικές μεγαλουπόλεις στη δεκαετία του εξήντα. Νεαροί με κιθάρες που σατιρίζουν τους νοσταλγούς της μπρεζνιεφικής εποχής, διανοούμενοι που συζητούν έντονα για τους απεργούς ανθρακωρύχους, εθνικιστές που ζητούν υπογραφές για τα αιτήματα στην περιοχή τους, θρησκούμενοι που ψέλνουν, πολίτες που ζητούν μέτρα κατά του έητζ... και όλα αυτά με τη διακριτική παρουσία της αστυνομίας.

Η μία πλευρά της μεταρρύθμισης — της περεστρόικα. Ποτέ άλλοτε στη Σοβιετική Ένωση οι άνθρωποι δεν εκφράστηκαν ελεύθερα για τόσο λεπτά και κρίσιμα ζητήματα.

Πολλά χιλιόμετρα μακριά, στον Λενινγκράν της Αρμενίας, οι κάτοικοι δουλεύουν χωρίς κρατική βοήθεια για να αποκαταστήσουν τα κατεστραμμένα κτίρια από τον ισχυρό σεισμό της 7ης Δεκεμβρίου 1988. Λένε λίγα λόγια κι αιχμηρά: «Η κυβέρνηση δεν κάνει τίποτε για μας γι' αυτό βολευόμαστε όπως μπορούμε». Από τη βοήθεια που έστειλαν οι δυτικές χώρες ούτε το 20% δεν έχει φτάσει στον προορισμό του. Τόνοι τρόφιμα, φάρμακα, ρούχα και παπούτσια παραμένουν στοιβαγμένα στις κρατικές αποθήκες της πρωτεύουσας Ερεβάν και μερικά στέλνονται σε άλλες περιοχές για να καλύψουν καινούργιες ανάγκες.

Η άλλη πλευρά της περεστρόικα. Εκείνη που τείνει να διαψεύσει τις ελπίδες ότι τα πράγματα θ' αλλάξουν και τα κοινά έχουν στον αέρα τη συνοχή της αχανούς αυτοκρατορίας.

Έλλειψη αγαθών

Η βασική αρχή του μαρξισμού ότι η οικονομία προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό τις υπόλοιπες κοινωνικές σχέσεις ισχύει ασφαλώς και στη χώρα της Οκτωβριανής επανάστασης. Οι μεταρρυθμιστές επιμένουν ότι η εφαρμογή της περεστρόικα είναι αδύνατη όσο το βιοτικό επίπεδο του σοβιετικού πολίτη παραμένει χαμηλό. Τα τελευταία τέσσερα χρόνια μάλιστα, η κατάσταση έχει χειροτερεύσει. Ζάχαρη, αλάτι, σπέρτα και σαπούνι είναι δυσεύρετα και τα κουπόνια έχουν κάνει την επανεμφάνισή τους. Τα αρχικά αιτήματα των απεργών ανθρακωρύχων στη Σιβηρία ήταν, να ανοίγουν οι καντίνες των ορυχείων και τα Σαββατοκύριακα γιατί στην πόλη Μετζουρετσένσκ δεν υπήρχαν τρόφιμα να τρώνε κρέας οι εργάτες όταν βρίσκονται μέσα στις στοές και να προμηθεύονται 800 γραμμάρια σαπούνι και μια καθαρή πετσέτα το μήνα ο καθένας. Τύφλα να 'χουν οι χώρες του τρίτου κόσμου δηλαδή.

Επίσημοι υπολογισμοί ανεβάζουν σε 40.000.000 τον αριθμό των Σοβιετικών που ζουν κάτω από το ελάχιστο επίπεδο ανεκτής διαβίωσης. Δεν είναι παράδοξο λοιπόν, που πέροι στην ΕΣΣΔ έγιναν ένα εκατομμύριο εγκληματικές πράξεις. Χαρακτηριστικά: Άγνωστοι σκότωσαν στη μέση του δρόμου στο Λένινγκραντ ένα νεαρό για να του πάρουν λίγα ρούβλια, συμμορία έκαψε συνεταιριστικό εστιατόριο στη Μόσχα επειδή η διεύθυνση αρνήθηκε να πληρώσει για «προστασία» και δημοσιογράφος από το Λένινγκραντ δολοφονήθηκε κατά τη διάρκεια έρευνας για τις οργανωμένες σπείρες προστατών.

Η πατρωνεία, το λαθρεμπόριο με το χαβιάρι και οι ανταλλαγές προϊόντων πάσης φύσεως έχουν δημιουργήσει μια νέα τάξη ευπορών πολιτών, που ντύνονται καλά και τρώνε σε πολυτελή εστιατόρια όπου η τιμή ενός γεύματος για δύο ισοδυναμεί με το ένα τέταρτο του μέσου μηνιαίου μισθού.

Οι μεταρρυθμίσεις

Αποτελεί γενική πεποίθηση ότι η περεστρόικα προχωρεί καλά στα λόγια, αλλά οι μεταρρυθμίσεις που έχουν γίνει, είναι ελάχιστες. Η κυβέρνηση για να ανεβάσει την παραγωγικότητα ανακοίνωσε ότι θα αποζημιώνει σε συνάλλαγμα τους αγρότες για μέρος του προϊόντος τους, κι ότι θα τους επιτρέψει να εκμισθώνουν τη γη που καλλιεργούν και να καθορίζουν αυτοί τις τιμές ως ένα βαθμό. Το βασικό πρόβλημα όμως παραμένει. Τα τρόφιμα δεν επαρκούν για να θρέψουν τον πληθυσμό. Η γραφειοκρατία εξακολουθεί να καθορίζει τα πάντα.

Η συμφωνία με τους ανθρακωρύχους είναι ένα βήμα μπροστά. Προβλέπει ότι θα αποφασίζουν οι ίδιοι για την ποσότητα και για τη διάθεση του προϊόντος, αλλά διατηρούνται οι απαραίτητες δικλίδες ασφαλείας για το κράτος. Το ερώτημα είναι ποτέ και πώς θα εφαρμοστεί η συμφωνία, αφού απαιτείται η αφαίρεση αρμοδιοτήτων από έναν τεράστιο, δυσκίνητο και παντοδύναμο διοικητικό μηχανισμό, που αντιδρά σε τέτοιες εξελίξεις.

Ανάλογα εμπόδια συναντούν και οι πολιτικές μεταρρυθμίσεις. Οι σκληροπυρηνικοί του κόμματος κρατούν γερά τις θέσεις τους. Γι' αυτό ο Γκορμπατσόφ ενισχύει τα εξωκομματικά κέντρα αποφάσεων. Εξύψωσε το ρόλο του Ανώτατου Σοβιέτ, μείωσε την εξουσία των υπουργείων και των οργανισμών προγραμματισμού και εξήγγειλε διαδικασίες ανανέωσης της κομματικής βάσης, οι οποίες θα κορυφωθούν με τη διεξαγωγή του συνεδρίου, το χειμώνα του 1990. Είναι βέβαιο ότι θα επιμείνει σ' αυτή την πορεία ώπου να απαλλαγεί από τους θύλακες της μπρεζνιεφικής αντίστασης και να σιγουρέψει την εξουσία του. Αβέβαιο είναι τι θα γίνει μετά. Η ιδιότυπη αντιπολίτευση των 300 βουλευτών της ομάδας Γιέλτσιν προειδοποιεί από τώρα, ότι η περεστρόικα του Γκορμπατσόφ δεν πάει μακριά.

Ο εθνικισμός

Εκτός από την εξάλειψη της φτώχειας, που προϋποθέτει μεταξύ άλλων τη βελτίωση μακροοικονομικών μεγεθών όπως το κλείσιμο του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού και η συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων, υπάρχει και το αγκάθι του εθνικισμού που κάνει την ανάγκη των μεταρρυθμίσεων ακόμη επιτακτικότερη. Από τις δεκαπέντε δημοκρατίες, σχεδόν οι μισές έχουν θέσει ζήτημα αυτονομίας από τη Μόσχα.

Στην περίπτωση της Γεωργίας, της Αρμενίας, του Αζερμπαϊτζάν και του Ουζμπεκιστάν οι λόγοι της προβολής αυτονομικών αιτημάτων εντοπίζονται πρώτα απ' όλα στο

χαμηλό επίπεδο διαβίωσης. Ιστορικά τέτοιοι κοινωνικοί σχηματισμοί ενσωματώνονται αργά η γρήγορα από πιο προηγμένους, υπό την αίρεση βέβαια του δεύτερου παράγοντα που εμπλέκεται εδώ, του θρησκευτικού. Οι Αρμένιοι διεκδικούν από το αζερμπαϊτζάν την περιοχή Ναγκόρνο Καραμπάχ και κατεβαίνουν οπλισμένοι σε διαδηλώσεις, οι κάτοικοι της αυτόνομης περιοχής της Αμπχαζίας, που ανήκει στη Γεωργία, έχουν εξαπολύσει πραγματικό πόλεμο εναντίον των Γεωργιανών, και στο Ουζμπεκιστάν οι εθνικιστικές κινητοποιήσεις είναι συχνές και επεισοδικές.

Η περίπτωση των Βαλτικών δημοκρατιών είναι περιπλοκότερη. Η Εσθονία, η Λετονία και η Λιθουανία έχουν πολύ ψηλότερο επίπεδο ανάπτυξης από τις άλλες δημοκρατίες.

ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ:

Τα όνειρα παίρνουν εκδίκηση

Στις αρχές αυτής της εβδομάδας η αστυνομία της Τσεχοσλοβακίας διέλυσε συγκέντρωση πολιτών που διαδήλωναν για την «Ανοίξη της Πράγας» και διαμαρτύρονταν για την εισβολή των Δυνάμεων του Συμφώνου της

Σοβιετικά τανκς αποχωρούν μετά την «ειρήνευση» που επέ-

είναι το παράθυρο της ΕΣΣΔ στην Ευρώπη και βασανίζονται από τις νωπές μνήμες του συμφώνου Μολότοφ — Ρίμπεντροπ, που διαρκώς αναβιώνει σαν εφιάλτης.

Λίγες μέρες πριν από την επέτειο της προαράτησης η κυβέρνηση αποδέχτηκε το αίτημα των τριών δημοκρατιών να επαναδιατυπώσει το σύμφωνο με βάση το οποίο σχηματίστηκε η Σοβιετική Ένωση. Από την άλλη πλευρά, έδωσε προθεσμία ως την 1η Οκτωβρίου στην Εσθονία για να καταργήσει το νόμο που περιορίζει τα πολιτικά δικαιώματα της ρωσικής μειονότητας. Ο νόμος ορίζει ότι για να ψηφίσει κανείς στις τοπικές εκλογές πρέπει να είναι κάτοικος τα δύο τελευταία συνεχή χρόνια και για να εκτεθεί υποψήφιος, τα τελευταία πέντε συνεχή χρόνια. Οι Ρώσοι εργάτες στην Εσθονία διέκο-

ψαν την απεργία διαμαρτυρίας που είχαν κάνει, αλλά δήλωσαν ότι θα την επαναλάβουν αν περάσει η προθεσμία και ο νόμος ισχύει ακόμη.

Η ηγεσία του κομμουνιστικού κόμματος συζητάει το θέμα των εθνοτήτων. Οι ανακρινόμενοι που δίνει στο ΤΑΣΣ αναφέρουν ότι αναγνωρίζει την ιδιαιτερότητα κάθε δημοκρατίας και ότι σ' αυτήν ακριβώς βασίζει το μοντέλο ανάπτυξης, που σχεδιάζει να προωθήσει σ' ολόκληρη τη χώρα.

«Ένα από τα κυριότερα προβλήματα», γράφει το πρακτορείο, «αφορά το σαφή καθορισμό της συνύπαρξης και των αμοιβαίων υποχρεώσεων της ΕΣΣΔ και των ενωσιακών δημοκρατιών. Αυτό προϋποθέτει την επαναβεβαίωση του γενικά αποδεκτού αξιώματος ότι χωρίς ισχυρή ένωση δεν υπάρχουν ισχυ-

Βαρσοβίας στη χώρα τους στις 23 Αυγούστου 1968. Τις ημέρες όμως αυτές —είκοσι ένα χρόνια μετά την εισβολή— τα κοινοβούλια της Ουγγαρίας και της Πολωνίας καταδίκασαν την εισβολή, ενώ τόσο στις χώρες αυτές όσο και στην ΕΣΣΔ συντελούνται σημαντικές πολιτικές διεργασίες που διαπνέονται από το πνεύμα εκείνης της «Ανοιξης».

ην στην Τσεχοσλοβακία, το καλοκαίρι του '68.

ρές δημοκρατίες και χωρίς ισχυρές δημοκρατίες δεν υπάρχει ισχυρή ένωση».

Ο εκδότης της εφημερίδας του Λαϊκού Μετώπου της Λετονίας Αϊγκαρ Ιργκενς ανέλαβε να δώσει την απάντηση των αυτονομιστών σε όλα αυτά και να χτυπήσει το καμπανάκι της επόμενης πράξης του δράματος:

«Δεν θέλουμε νέο σύμφωνο ένωσης. Θέλουμε πλήρη ανεξαρτησία».

ΠΟΛΩΝΙΑ:

Η ώρα των αποφάσεων

Το κόκκινο Πεζώ 205 μπήκε στον περίβολο της εκκλησίας του Γκντανσκ, Σεντ

Μπριγκίτα, έξω από τον οποίο είχαν συγκεντρωθεί 10.000 άτομα. Το πλήθος ξέσπασε σε ενθουσιώδεις επευφημίες, όταν άνοιξε η πόρτα του συνοδηγού και εμφανίστηκε ένας ψιλόλιγνος άντρας λίγο πάνω απ' τα εξήντα, με ευγενικό πρόσωπο και συγκρατημένο χαμόγελο. Ο δημοσιογράφος Ταντέους Μαζοβιέτσκι, στέλεχος της Αλληλεγγύης. Ο νέος πρωθυπουργός της Πολωνίας.

Ο άνθρωπος αυτός συνελήφθη το Δεκέμβριο του 1981, όταν οι αρχές διέλυσαν την Αλληλεγγύη και επέβαλαν στρατιωτικό νόμο. Ο στρατηγός Γιαρουζέλσκι τον κράτησε στη φυλακή ένα χρόνο. Τώρα ο ίδιος τον τοποθετεί επικεφαλής μιας τεράστιας προσπάθειας κοινωνικού πειραματισμού, που στόχο έχει να δείξει αν ο νόμος της αξίας μπορεί να λειτουργήσει προς όφελος των εργαζομένων σε συνθήκες σοσιαλιστικών σχέσεων παραγωγής.

Τα κέντρα αποφάσεων

Η Αλληλεγγύη ήταν κατά κοινή ομολογία το μεγαλύτερο εργατικό κίνημα αμφισβήτησης στη νεώτερη ευρωπαϊκή ιστορία. Γεννήθηκε την εποχή που η πολωνική οικονομία είχε εξαντλήσει όλα τα κεφάλαια από τον εξωτερικό δανεισμό απλώς και μόνο για να συντηρήσει την προνομιούχα κάστα της. Τα αιτήματα που έθεσε ήταν περίπου τα ίδια με τα αιτήματα των εξεγέρσεων του 1956, του 1970 και του 1976: Να μην αυξηθούν οι τιμές των βασικών ειδών διατροφής, να εξασφαλιστεί επάρκεια αγαθών στην αγορά, να περιοριστούν τα προνόμια των γραφειοκρατών και να εκδημοκρατιστεί το καθεστώς.

Η κυβέρνηση απέκλεισε αμέσως οποιαδήποτε πιθανότητα για διάλογο, όπως είχε γίνει και τις άλλες φορές. Τότε ακριβώς η Αλληλεγγύη αποφάσισε να πάρει την υπόθεση στα χέρια της. «Θα μελετήσουμε διεξοδικά την οικονομία και θα προτείνουμε εφικτές λύσεις στα προβλήματα. Θα τους αποδείξουμε ότι είναι απολύτως άχρηστοι», είχε πει τότε ο Βαλέσα για τους γραφειοκράτες.

Η προσπάθεια εκείνη δεν άρχισε ποτέ. Τα ζητήματα που προέκυπταν από την άμεση πολιτική πραγματικότητα και η σύντομη παραμονή του συνδικάτου στη νομιμότητα δεν άφησαν περιθώριο για τέτοιες φιλοδοξίες. Θα ήταν ενδιαφέρον όμως να είχε προλάβει η Αλληλεγγύη να ασχοληθεί με το θέμα, γιατί έτσι θα φαινόταν ότι το βασικό στοιχείο για την επιβίωση του συστήματος δεν είναι μόνο ποιοι παίρνουν τις αποφάσεις, αλλά και τι είδους αποφάσεις μπορεί κανείς να πάρει στο σημείο που βρίσκεται σήμερα η Πολωνία.

Το θέμα έχει δύο σκέλη. Από τη μια πλευρά υπάρχει κενό στη θεωρία σε ό,τι αφορά την επιστημονική εξήγηση του φαινομένου της κατοχής των μέσων παραγωγής. Εμπειρία δεκαετιών του υπαρ-

κτού σοσιαλισμού έχει αποδείξει ότι δεν αρκεί η μεταβίβαση των μέσων παραγωγής από τους ιδιώτες στο κράτος για να εξαλειφθεί η εκμετάλλευση, αλλά σημασία έχει οι παραγωγικές αποφάσεις να λαμβάνονται από εκείνους τους οποίους υποτίθεται ότι εξυπηρετεί η κρατικοποίηση, δηλαδή τους μισθωτούς. Διαφορετικά οι επενδύσεις και η παραγωγή θα τεθούν στην υπηρεσία και πάλι των λίγων, όπως πράγματι συνέβη.

Το δεύτερο σκέλος αφορά τη συγκεκριμένη ιστορική διαδρομή που ακολούθησαν τα δύο μεγάλα κοινωνικά συστήματα και τη θέση της Πολωνίας στη συγκυρία. Σύμφωνα με τη θεωρία του Σαμίρ Αμίν, πριν από δεκαπέντε χρόνια είχαν εξαντληθεί οι καπιταλιστικές αγορές για τα προϊόντα των πολυεθνικών και η διέξοδος για τους κεφαλαιοκράτες βρέθηκε στη διαθεσιμότητα των αγορών του υπερχρεωμένου σοσιαλισμού, που αγόραζαν τα δυτικά προϊόντα είτε απευθείας είτε μέσω ορισμένων χωρών του τρίτου κόσμου, στις οποίες τα κράτη της ΚΟΜΕΚΟΝ πουλούσαν αντίστοιχα πετρέλαιο.

Στρατηγική επιλογή

Έτσι λοιπόν η Αλληλεγγύη είναι υποχρεωμένη ν' αντιμετωπίσει το πρόβλημα κι απ' τις δυο πλευρές του. Η πραγματική κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής και ο δημοκρατικός προγραμματισμός που αναγκαστικά τη συνοδεύει είναι εγχείρημα που δεν μπορεί να το αναλάβει μόνη της. Η μείωση του αριθμού των μελών της από δέκα εκατομμύρια σε 2,7 (!) δείχνει ότι η πλειοψηφία των Πολωνών αμφισβητεί τα είδωλα και τους μεσσίες. «Ο διορισμός του Μαζοβιέτσκι δεν θα φέρει από μόνος του ψωμί στο τραπέζι μου» δήλωσε στην τηλεόραση ένας μεσόκοπος άντρας, μέσα στο κλίμα ενθουσιασμού που επικρατούσε την ημέρα εκείνη στη Βαρσοβία. Απαιτείται λοιπόν η μέγιστη κοινωνική και πολιτική συναίνεση, για να ορθοποδήσει άμεσα η οικονομία.

Από κει και πέρα προβάλλουν τα προβλήματα του άμεσου και απώτερου μέλλοντος, τα οποία συνοψίζονται στο εξής: Το άνοιγμα της πολωνικής αγοράς στα δυτικά προϊόντα και κεφάλαια, ποιον θα εξυπηρετήσει και ποιες ισορροπίες θα διαμορφωθούν στα οικονομικά κέντρα αποφάσεων; Τι δυνατότητες έχει σήμερα η πολωνική ηγεσία, όσο συνεναιτική κι αν είναι, να θέσει όρους οικονομικής συνεργασίας με τη Δύση, ώστε το αποτέλεσμα να μην είναι η συνηθολόγηση και η αφομοίωση της χώρας σε ξένα πρότυπα;

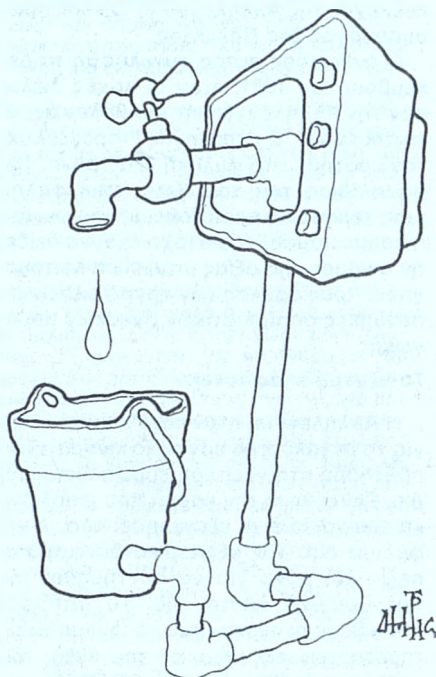
Η Πολωνία μεταπήδησε από την αδράνεια στον κόσμο της ιλιγγιώδους ταχύτητας, από τη μια μέρα στην άλλη. Ο Μαζοβιέτσκι δήλωσε ότι οι συμπατριώτες του μπορούν να προχωρήσουν αταλάντευτα, αρκεί να πιστέψουν στις δυνάμεις τους.

Παντελής Μούτουλας

ΤΕΡΑΣΤΙΑ ΚΟΝΔΥΛΙΑ ΓΙΑ ΕΙΣΦΟ

Με την ET-1 και την ET-2 συνεργάζονται πολλοί παραγωγοί και κυρίως από τη στιγμή που αποδείχτηκε ότι τα κρατικά κανάλια αδυνατούν να κάνουν εσωτερικές παραγωγές. Για την ποιότητα που έχουν οι ελληνικές παραγωγές έχουν πολλά ειπωθεί. Πριν λίγες μέρες πληροφορηθήκαμε π.χ. ότι πρόκειται να απολαύσουμε προσεχώς στις οθόνες της ET-2 τηλεταινία βασισμένη στο... αριστούργημα «Οι Σκυλάνθρωποι» του Κυρ. Διακογιάννη. Αλλά η υπόθεση των παραγωγών αυτών έχει πολλές πλευρές και διαστάσεις. Μια απ' αυτές σχετίζεται και με την οικονομική διαχείριση. Όσα αναφέρονται στο κείμενο που ακολουθεί βασίζονται σε πραγματικά και ελεγμένα στοιχεία.

Πολλοί σοβαροί επαγγελματίες ασχολούνται με παραγωγές σήμερα. Αλλά και πολλοί ανεύθυνοι τσαλαβουτούν στο χώρο με αποτέλεσμα όλα όσα περιγράφονται στο άρθρο που ακολουθεί.

Μηκινιέρ	55.000
Γενικών καθόντων	45.000
	695.000
(Αδεια, δώρο, Τ.Α., 34 %)	236.300
	931.300

ΚΑΤΑ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

Εκπαιδευτής	150.000
Εκπαιδευτής	70.000
Εκπαιδευτής	50.000
Εκπαιδευτής	90.000
Εκπαιδευτής	100.000
Εκπαιδευτής	40.000
Εκπαιδευτής	580.000
Εκπαιδευτής	90.000
Εκπαιδευτής	590.000

ΙΚΑ 18,75 %
Σύνολο

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα κοστολογίου της ET-2. Προέρχεται από σύμβαση που υπεγράφη τον Οκτώβριο 1988 και έχει σύνολο κοστολογίου 4.503.000 δρχ. Από το ποσό για το ΙΚΑ κατέβαλε η ET-2 τα ακόλουθα ποσά:
236.300 + 90.000 + 160.000 = 486.000X8 επεισόδια = 3.890.400 δρχ. Πόσο από αυτό το ποσό που υποχρεώτο να καταβάλει ο παραγωγός στο ΙΚΑ, έφτασε στα ταμεία του ιδρύματος;

Καλημέρα τηλεόραση.
Καλημέρα κύριοι πρόεδροι, μέλη του Διοικητικού της Συμβουλίου της ΕΡΤ, κύριοι γενικοί διευθυντές της ET-1 και ET-2.

Νέοι στο έργο σας, φανταζόμαστε ότι θα χεστε τη διάθεση και την πρόθεση να εργαστείτε σκληρά και να αποκαταστήσετε τα «κακώς κείμενα» (που είναι αλήθεια, ότι βρήκατε στα αμαρτωλά και θολά κανάλια).

Αλήθεια ξερετε τι ζητάτε, γιατί σας διόρισε η κυβέρνηση, τι πρέπει να κάνετε;

Αλήθεια δεν έχετε απορίες να μάθετε τι έγινε αυτά τα χρόνια στην αμαρτωλή ΕΡΤ, ποιοι και πόσοι διορίστηκαν, με ποιο τρόπο, τι μηχανισμούς εφεύραν για διορισμούς από το παράθυρο — όπως λέγεται, οι προκάτοχοι σας;

Αλήθεια εφυσάσατε και είπατε «όλα καλώς» έγιναν έως τώρα και αδιαφορείτε για το κακό παρελθόν, για την περίοδο που κατασπαταλήθηκαν δισεκατομμύρια, την περίοδο που η συναλλαγή και οι μίζες δίνονταν όχι σε φακελάκια αλλά σε τεράστιες τσάνες, αφού είναι γνωστό στους παροικούντες ότι η μίζα είχε φτάσει στο 10% της κάθε παραγωγής και οι αναθέσεις εκπομπών γίνονταν με μόνο κριτήριο τη συναλλαγή;

Το τεράστιο παθητικό της ΕΡΤ Α.Ε. δεν σας συγκινεί, δεν σας αγγίζει ότι με τα χρήματα που καταβάλλει υποχρεωτικά ο κάθε Έλληνας, φτωχός εργάτης, εργαζόμενος μισθοσυντηρήτης, δημιουργήθηκαν εκατομμυριούχοι που το μόνο προσόν που εί-

ΚΟΣΤΟΛΟΓΙΟ ΤΩΝ ΒΤΟΚΥΜΑΝΤΑΙΡ

Ειδικοί σύμβουλοι	40.000
Εκπαιδευτής	120.000
Εκπαιδευτής, Ερευνα	100.000
Εκπαιδευτής φωτογραφίας	60.000
Εκπαιδευτής	15.000
Εκπαιδευτής κορεσμού και αυτοκινήτου	40.000
Εκπαιδευτής, αργητής	150.000
Εκπαιδευτής παραγωγής 15%	258.720
Ι.Κ.Α.	180.000

ΣΥΝΟΛΟ

1.983.520

Ευαισθησία του τότε Διευθυντή της ET-2 που μετά ήταν υποψήφιος στην περιοχή. Επτά επεισόδια ντοκυμανταίρ διάρκειας 25' το καθένα. Σύνολο 19.83.520X7 επεισόδια = 13.884.640 δρχ. συν ΦΠΑ. Το ΙΚΑ έπρεπε να εισπράξει 180.000X7 = 1.260.000 δρχ.

VIDEO TAPES	20.000
ΕΡΕΥΝΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	30.000
ΑΙΘΗΣΗ	479.600
ΕΥΝΟΙΑ	3.995.100
ΑΝΟΙΞΗ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ 15%	598.900
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	4.594.000

Αστυνομική περιπέτεια οκτώ επεισοδίων.
Ρητά στο αναλυτικό κοστολόγιο αναφέρεται: ΑΣΦΑΛΙΣΗ 479.600 δρχ. Δηλαδή για όλο το σήριαλ 479.600 δρχ. X 8 = 3.836.800 δρχ.

ΚΑΙ ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΑΠ' ΑΥΤΑ

ΕΣ ΠΛΗΡΩΝΕΙ Η ΕΡΤ

χαν ήταν η βεβαίωση της κλαδικής ή οι «στενές σχέσεις» με τους προκατόχους σας;

Πολλά και τεράστια τα ερωτηματικά, τα οποία όμως ζητούν απάντηση. Και την απάντηση αυτή — είναι ιερή υποχρέωση σας, πρέπει να τη δώσετε εσείς, που επιλεγήκατε σαν ειδικοί και σας εμπιστεύτηκε η κυβέρνηση τη διοίκηση του πιο ευαίσθητου και ευεραλγικού τομέα της ενημέρωσης και ψυχαγωγίας του λαού.

Όμως πέρασε καιρός από τη μέρα που τοποθετήθηκαν στις θέσεις σας και για τη ταμπάκiera δεν έγινε καμία συζήτηση.

Φοβούμαστε ότι στον τομέα τηλεόραση, δεν θα γίνει κάθαρση. Κι αυτό γιατί όλοι όσοι ενέχονται με τον άλφα τρόπο στις συναλλαγές παραμένουν ιαμετακίνητοι στις θέσεις τους και φυσικά αυτοί δεν έχουν κανένα λόγο να υπάρξει διαφάνεια και κάθαρση!

Τα κάθε είδους κατασκευιάσματα που αποκαλούσαν οι προκατοχοί σας «παραγωγές» είναι ένα μόνο κεφάλαιο στο αμαρτωλό παρελθόν της ΕΡΤ Α.Ε.

Οι χαριστικές και ύποπτες αναθέσεις παραγωγών σε εκατοντάδες ασχέτους, που κυριολεκτικά αυτά τα χρόνια θησαύρισαν εις βάρος όλων μας, πρέπει οπωσδήποτε να εξεταστούν και να γίνουν γνωστά τα στοιχεία εκείνων που καρπώθηκαν τις δεκάδες των εκατομμυρίων τελείως ανεξέλεγκτοι.

Ετησίως η ΕΡΤ Α.Ε. διαθέτει για την παραγωγή προγράμματος περίπου 6 δισ. Αν κανείς υπολογίσει ότι τα πέντε τελευταία χρό-

νια δόθηκαν 30 δισ. για τις εξωτερικές παραγωγές, καλόν είναι να γίνει γνωστό ποιοι ήταν οι ευνοούμενοι που καρπώθηκαν τα τόσα δισ....

Έχετε κύριοι αρμόδιοι της ΕΡΤ να βρεθείτε προ πολλών εκπλήξεων αν δοθεί μια συνολική εικόνα των χαριστικών και υπόπτων αναθέσεων που κατά καιρούς έγιναν από τις ΕΡΤ.

Το ANTI διερεύνει την υπόθεση — όσο βέβαια είναι δυνατόν, και σήμερα αποκαλύπτουμε το καθεστώς που επικρατούσε στην ΕΡΤ και τον τρόπο με τον οποίο οι διάφοροι επιτηδείοι «τσέπωναν» τα χρήματα από την ΕΡΤ χωρίς κανείς και ποτέ να τους ελέγξει έστω και για αυτό που λέει ο λαός: για τα μάτια του κόσμου.

Είναι καταπληκτικό το γεγονός της ανευθυνότητας ή μάλλον της σιωπηλής αποδοχής ενός καθεστώτος που αφορά τις «εισφορές του ΙΚΑ».

Η Επιτροπή αύξησε την ανακοστολόγηση της σειράς 12, ύστερα από αίτημα του παραγωγού και συμφώνησε στο ποσό των 5.277.688 δρχ. πλέον ΜΠΑ, ανά επεισόδιο και σε ποσοστό 15 - 30% επί των πωλήσεων της σειράς, εκτός των ελληνικών καναλιών.

ΤΑ ΝΕΑ

Στις εκατοντάδες περίεργες υποθέσεις της ΕΤ-1 είναι και οι λεγόμενες ανακοστολογήσεις εκπομπών που δέχονταν η Επιτροπή Κοστολογίου της. Δηλαδή κάποιος υπέγραφε μια σύμβαση με την ΕΡΤ έναντι συγκεκριμένου ποσού για να πραγματοποιήσει μια σειρά εκπομπών. Μετά από λίγο καιρό υπέβαλε στην ΕΤ-1 αίτηση ανακοστολόγησης για τη σειρά που 'χε υπογράψει, παρά το ρητό όρο της σύμβασης ότι «πέρα από το ποσό αυτό, ο παραγωγός δεν έχει καμία άλλη αξίωση για οποιαδήποτε αιτία εξ αφορμής της συμφωνημένης παραγωγής» και ακόμα ότι «ο παραγωγός εγγυάται την ακρίβεια και το αμετάβλητο της αμοιβής, η οποία προσδιορίστηκε, με βάση τον επισυναπτόμενο πίνακα αμοιβολογίου του κοστολογίου».

Παρά τον απόλυτο και δεσμευτικό αυτό όρο, υπήρξαν και ανακοστολογήσεις, όπως σε μια σειρά —σήμερα 9 επεισοδίων. Οι εισφορές που κατέβαλε η ΕΡΤ στον παραγωγό είναι οι ακόλουθες: ΙΚΑ: 58.500 + 208.350 + 328.290 + 100.000 + 57.800 = 751.990 δρχ. Αν πολλαπλασιάσουμε με τα 9 επεισόδια έχουμε 6.787.910 δρχ. για το ΙΚΑ. Έφτασαν τόσα χρήματα στα ταμεία του ΙΚΑ;

ΙΚΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ
ΕΙΣΟΔΑ (ΒΑΘΜΟ ΠΡΩΤΟΙΟΔΟΤΩΝ - ΜΟΝΟΤΙΟΙ - ΚΟΜΠΑΡΙΟΙ)
ΜΕΤΑΦΟΡΑ
ΕΙΣΟΔΑ ΠΡΩΤΟΙΟΔΟΤΩΝ (ΕΙΣΟΔΑ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΙΟΔΟΤΩΝ)
ΕΙΣΟΔΑ ΤΩΝ ΚΟΜΠΑΡΙΩΝ

197.055 - 292.836
100.000 - 50.000
15.000 - 15.000
50.000 - 40.000
20.000 - 20.000

Εδώ διορθώνει η Επιτροπή Κοστολογίου:
ΙΚΑ: 292.836X12 = 3.500.000 περίπου.

Το ΙΚΑ — όπως όλοι βλέπουμε κατά καιρούς στην τηλεόραση κάνει διαφημιστικές καμπάνιες προτρέποντας τους εργαζόμενους να διεκδικούν αποφασιστικά τις εισφορές τους, που ο εργοδότης παρακρατεί για να αποδίδει το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Συμβουλευτεί το ΙΚΑ λοιπόν μέσω της τηλεόρασης (ΕΡΤ) και με την έκδοση χιλιάδων φυλλαδίων για το τι δικαιούται ο εργαζόμενος και πώς πρέπει να το διεκδικεί, για το δικό του καλό, για τη σύνταξη του στα γηρατειά, για τις παροχές που θα 'χει σε οποιαδήποτε δύσκολη στιγμή της υγείας του. Και ζητά το ΙΚΑ τη συνδρομή των εργαζομένων για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους.

Είναι γνωστό πως το ΙΚΑ αδυνατεί να καλύψει στοιχειώδεις και τρέχουσες ανάγκες του και παράλληλα είναι σε όλους γνωστά τα τεράστια ελλείμματα που κληροδότησε η πολιτική των Διοικήσεων του μέχρι σήμερα. Είναι ένας οργανισμός που βρίσκεται ουσιαστικά σε πτώχευση και αδυνατεί να καταβάλει τις συντάξεις, δανειζεται και επιδοτείται.

Δεν θα εξετάσουμε εδώ τους λόγους που οδήγησαν το ΙΚΑ σ' αυτή την τραγική κατάσταση.

Θα αποκαλύψουμε όμως ότι τα εκατομμύρια που η ΕΡΤ δίνει στους παραγωγούς για τις εισφορές που πρέπει να πληρώσουν στο ΙΚΑ — ΔΕΝ καταβάλλονται και φυσικά αυτό οφείλεται στο ότι κανένας δεν ελέγχει τα κοστολόγια των παραγωγών που αναθέτει η ΕΤ-1 και η ΕΤ-2.

Πρόκειται για μια τεράστια κομπίνα εκατομμυρίων — ίσως και δις!!

Διακύβευση εισφορών - Οκτωβρίου 1988
Κίνηση - Διαταγή συνεργατών
Τίτλοι
Εργοδοτικές εισφορές
Εξόδα και έξοδα γραφείου ΙΚΑ
Σύνολο

4.000
10.000
12.000
1.412.000
131.510
231.877
1.766.000

Άλλη περίπτωση:
1.766.000X13 επεισόδια = 22.958.000 δρχ. ΙΚΑ (εργοδοτικές εισφορές): 131.510X13 = 1.709.630 δρχ.

Αλλά υπάρχουν πολλές περιπτώσεις. Δεν γνωρίζουμε ακριβώς τι συνέβει με το «Μισό - Μισό» αλλά επειδή «η γυναίκα του Καίσαρος δεν πρέπει μόνον να 'ναι κλπ., αλλά και να φαίνεται», μήπως θα 'πρεπε ο ευσυνείδητος δικαστικός να ερευνήσει και την περίφημη παραγωγή που στοίχισε την εκπαράθρωση Χαλάτση και πολλά χρήματα στον φορολογούμενο πολίτη;

3. Αμοιβή συνεργιστή
4. Ι.Κ.Α.

100.000
22.000
177.000

5) ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑ

1. Αμοιβή σκηνοθέτη (με ρεπερτζ - επ. μοντάζ)
2. Ι.Κ.Α.

170.000
29.920
199.920

Σήμερα 12 επεισοδίων, σύμβαση του Οκτωβρίου 1988. Κοινωνικοπολιτική σειρά αναφέρεται στη Σύμβαση Τηλεοπτικής Παραγωγής. Σύνολο κόστους 5.000.000 ανά επεισόδιο, συνολικά 80.000.000 δρχ. Η ΕΤ-2 δίνει για το ΙΚΑ τα παρακάτω ποσά:
22.000 + 29.920 + 189.378 + 47.019 + 22.350 + 187.825 = 478.292 δρχ. κατά επεισόδιοX12 επεισόδια = 5.739.504 δρχ. πρέπει να δόθηκαν στο ΙΚΑ. Δόθηκαν; Ποιος το έλεγε αυτό;

ΚΑΤΑΛΗΓΟΥΝ ΣΤΑ ΤΑΜΕΙΑ ΤΟΥ ΙΚΑ

Ενώ η ΕΡΤ (σαν καλός εργοδότης) δίνει στον παραγωγό με τον οποίο συμβάλλεται για κάθε εκπομπή, για κάθε σήριαλ εκατομμύρια για τις απαραίτητες εισφορές των εργαζομένων, ελάχιστα είναι τα ποσά που τελικά καταλήγουν στο ταμείο του ΙΚΑ, ενώ τα περισσότερα καταλήγουν στην τσέπη του κάθε ανεύθυνου και «μονοφαγά» παραγωγού.

Πρόκειται λοιπόν για μια υπόθεση που έχει και ποινικές ευθύνες, αφού οι εισφορές είναι γραμμένες στα κοστολόγια που δίνει ο κάθε παραγωγός στην ΕΡΤ.

Πώς λειτουργεί ο μηχανισμός των αναθεσίων παραγωγών και της κοστολόγησης τους;

Πέρα από την όποια χαριστική μορφή (και ύποπτη αφού έχουν καταγγελλθεί συναλλαγές) που οφείλεται εν πολλοίς σε εισηγήσεις των Τομέων Ψυχαγωγίας, Επιμόρφωσης και Ενημέρωσης (οι Τομείς στελεχώνονται από «πράσινους» — όπως λένε στην ΕΡΤ),

υπάρχουν και οι Επιτροπές Κοστολογίου που απαρτίζονται από διάφορους «ειδικούς» και υπαλλήλους της ΕΡΤ. Πολλοί από αυτούς που συμμετέχουν στις Επιτροπές Κοστολογίου έχουν και άλλη επαγγελματική σχέση με εξωτερικούς παραγωγούς, αφού μερικοί εργάζονταν ή και εργάζονται σε παραγωγές που για λογαριασμό της ΕΡΤ κοστολογούν!

Αλλοι εργάζονται επώνυμα και αλλοι χωρίς να φαίνεται το όνομα τους.

Αυτές οι περίφημες Επιτροπές Κοστολογίου είναι ουσιαστικά για τα μάτια του κόσμου αφού το μόνο έργο τους είναι η μείωση όσων κονδυλίων τους περιγράφονται από τους παραγωγούς στα κοστολόγια. Κι έτσι ενώ για μια εκπομπή ζητά ο παραγωγός 5.000.000, η Επιτροπή Κοστολογίου το «μελετά», το «συζητά» και αποφασίζει 4.000.000 δρχ. Κι έτσι είναι όλοι ευχαριστημένοι.

Και τάχα ότι η Επιτροπή είναι άτεγκτη και κάνει καλά τη δουλειά της και όσοι είναι έξυπνοι αντί να χρεώνουν 2.500.000 που κάνει μια παραγωγή, τη χρεώνουν 5.000.000 και η Επιτροπή Κοστολογίου κόβει τα κονδύλια και δίνει τελικά 4.000.000 δρχ.!!!

Αυτό είναι ένα περίγραμμα μόνο της απαράδεκτης κατάστασης που επικρατεί στην ΕΡΤ αφού κανένας μετά δεν ελέγχει αν πραγματοποιούνται τα έξοδα που περιγράφονται στα κοστολόγια.

Υπάρχει όμως και το τεράστιο σκάνδαλο που αναφέραμε πριν που αφορά τις εργοδοτικές εισφορές στο ΙΚΑ.

Καταβάλλει η ΕΡΤ όσα ζητά ο παραγωγός για την απαραίτητη ασφάλιση των εργαζομένων (ηθοποιών, τεχνικών, σκηνοθετών, μουσικών κ.λπ.) που είναι το 34% της αμοιβής που θα πάρει ο εργαζόμενος, όμως ελάχιστα από αυτά τα κονδύλια (που σε κάθε σήριαλ είναι 700.000 περίπου το επείσοδια δηλαδή για κάθε σήριαλ 13 επείσοδια είναι 9.000.000 δρχ.) αποδίδονται στο ΙΚΑ.

Κι έχουμε εδώ το απίστευτο φαινόμενο. Η κρατική ΕΡΤ να δίνει τα 9 εκ. για το ΙΚΑ και το υπόπλυνό της Ιδρυμα να μην τα εισπράττει!!!

Τα διαφυγόντα έσοδα του ΙΚΑ από αυτήν την ιστορία είναι τεράστια. Η ΕΡΤ αρκείται να παίρνει μια δήλωση του παραγωγού ή μια βεβαίωση ότι δεν οφείλει ασφαλιστικές εισφορές στο ΙΚΑ και πέραν αυτού τίποτε άλλο.

Είναι αδιανόητο πράγματι αυτό που συμβαίνει στην περίπτωση της ΕΡΤ και του ΙΚΑ, γιατί πρόκειται για σκάνδαλο τεραστίων διαστάσεων.

Πολύ εύκολα το ΙΚΑ μπορεί να το διαπιστώσει εφ' όσον η ΕΡΤ του βεβαιώσει τι έχει δώσει στον κάθε παραγωγό για ασφαλιστικές εισφορές. Και τότε θα γελάσει ο κάθε πικραμένος.

Πρέπει να ξεκαθαριστεί κύριε Διοικητή του ΙΚΑ η σκανδαλώδης αυτή ιστορία και για το όφελος του Ιδρύματός σας, αλλά και για την αποκατάσταση όσων δικαιούνται και δεν έλαβαν τα ένοσή τους.

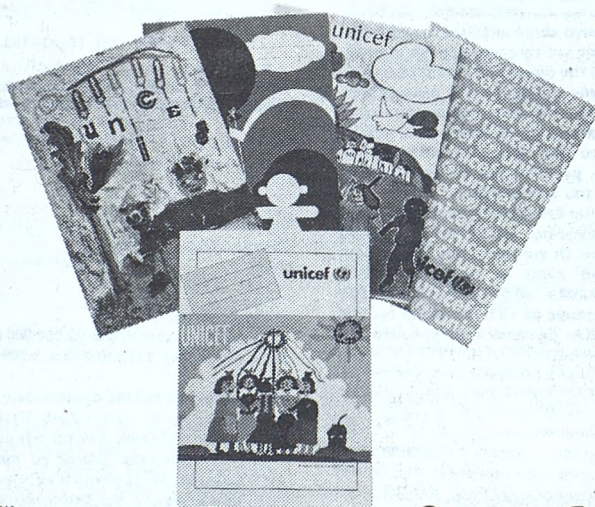
Είναι πολύ απλό. Η ΕΡΤ να σας βεβαιώσει τι κατέβαλε για εισφορές στο ΙΚΑ στο κάθε σήριαλ, στην κάθε τηλεταινία και εσείς να ελέγχεται τα «Εργοδοτικά Μητρώα» για να διαπιστώσετε τις απίστευτες και τεράστιες αποκρύψεις των ποσών που έκαναν διάφοροι επιτήδειοι παραγωγοί ή αυτούς που η ΕΡΤ ονόμασε «παραγωγούς» ελέω της κομματικής τους θέσης ή της συναλλαγής που είχαν με τους διάφορους παρatreχάμενους στις ΕΡΤ.

Αυτοί που χρόνια εξαπατούσαν την ΕΡΤ και το ΙΚΑ πρέπει να αποδώσουν όσα παράνομα καρπώθηκαν τόσα χρόνια.

Και οι περιπτώσεις είναι εκατοντάδες και τα ποσά τεράστια....

Φορολογούμενος Πολίτης

Τα τετράδια της UNICEF χαρίζουν το χαμόγελο στα παιδιά όλου του κόσμου

BSB Athens

Διατίθενται:
Εμπορική Τράπεζα
Γενική Τράπεζα
Τράπεζα Μακεδονίας - Θράκης
σ' όλη την Ελλάδα

unicef

Ξενίας 1, τηλ. 778 0017 - 777 8268 - 778 4223

ΑΝΤΙ ΛΑΛΟΙ

ΑΠΟΠΛΗΡΩΜΕΣ. Ποιος είπε ότι ο **Ανδρέας Παπανδρέου** «εξοχρώσε» τις οφειλές του προς την πρώην σύζυγό του **Μαργαρίτα**; Η κατάθεση του πτέραρχου **Κοντοδίου**, στενού φίλου του κ. **Νίκου Παπανδρέου**, στην εξεταστική επιτροπή της Βουλής για την «αγορά του αιώνα» και οι «βόμβες» εναντίον του πατρός Παπανδρέου που εξαπέλυσε αφήνουν να εννοηθεί ότι ο υπεύθυνος της «Αλλαγής» θα πληρώσει κι άλλα για το γάμο του με την κ. **Λιάνη**.

ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ. «Είδα το Λούβαρη να κάθεται στο γραφείο του κ. **Μαρινάκη**» κατέθεσε στην ίδια επιτροπή ο σμήναρχος κ. **Χατζηπαναγιώτης** για να δει την επόμενη τον εαυτό του «πρωτοεξέλιδο». Αλλά η αποκάλυψη του δεν αποτελεί κατά τη γνώμη μας «είδηση». Είδηση θα ήταν αν κατέθετε ότι μια ημέρα είδε τον κ. **Μαρινάκη** μόνο του στο γραφείο, χωρίς την παρουσία κάποιου αντιπροσώπου ή μεσάζοντα.

ΜΕΘΟΔΕΥΣΕΙΣ. Γράφουμε σε άλλες σελίδες αυτού του τεύχους για τις μεθοδεύσεις κάποιων «κύκλων» υπέρ του Ανδρέα Παπανδρέου στην υπόθεση Κοσκωτά. «Επί του τυπογραφείου» μάθαμε ότι επίκεινται κάποιες «αποκαλύψεις» για τις στενές σχέσεις του απατεώνα με κάποιους Αμερικάνους μεγαλοαπατεώνες, με τις οποίες θα επιχειρηθεί να αποδειχθεί ότι πίσω από το σκάνδαλο υπήρχε, όπως συμβαίνει ανέκαθεν, στην Ελλάδα «αμερικανικός δάκτυλος».

ΣΥΓΚΑΛΥΨΕΙΣ. Άλλες «καλά πληροφορημένες» πηγές από το ΠΑΣΟΚ μας έλεγον ότι «υπάρχουν χαρτιά» που αποδεικνύουν ότι ο Κοσκωτάς ήταν μόνο η «βιτρίνα» κάποιων άλλων, επειδή η μεταβίβαση της Τράπεζας Κρήτης στον Κοσκωτά από τον Καρρά ήταν «οικονομική». Τους αντιτεινουμε ότι δεν έχουν δίκαιο, επειδή ο κ. **Γιαννόπουλος** και ο κ. **Μπαντουβάς** κατάφεραν ε-

πιτέλους να μας πείσουν ότι υπεύθυνοι για τον Κοσκωτά είναι μόνο οι «γερμανοσοβιαδές» που κατατρέχουν από συστάσεως ελληνικού κράτους τις αριστερές δυνάμεις... Τέλος πάντων. Τους μύθους αυτούς θα διαβάσετε —όσοι τους διαβάσετε— κάποια Πέμπτη.

ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ. Συμβουλευόμαστε την εξεταστική επιτροπή της Βουλής που διερευνά τις υποκλοπές να επισκεφθεί και την υπηρεσία του ΟΤΕ όπου φυλάσσονται οι κάρτες με τα ζεύγη των «ΚΑΦΑΟ» στα οποία αντιστοιχούν οι τηλεφωνικοί αριθμοί των Ελλήνων πολιτών. Μπορεί κατά τύχη να πέσουν επάνω σε κανέναν «ιδιωτικό ντετέκτιβ» και να διαπιστώσουν έτσι με ποιο τρόπο οι συμπαθείς αυτοί επαγγελματίες παραβιάζουν την ιδιωτική ζωή μας.

ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΕΙΣ. Με την ευκαιρία θα μάθουμε πότε, ποιος —ή ποιοι— στην πραγματικότητα διέταξε να παγιδευτεί το τηλέφωνο της κ. **Λιάνη**, με σκοπό να προκληθεί ρήξη στο «περιβάλλον της Εκάλης» και να αρχίσουν οι αλληλοκατηγορίες και οι αλληλουπονόμευσεις. Πάντως ο σχολιογράφος δεξιάς απογευματινής εφημερίδας που κατηγορεί επίμονα συγκεκριμένους υπαλλήλους της ΚΥΠ δεν φαίνεται να είναι καλά πληροφορημένος.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ. Στο τελευταίο στάδιο της εξέτασης των «ουσιωδών» μαρτύρων κατηγορίας βρίσκεται όπως πληροφορούμεθα η 9η τακτική ανακριτρία κ. **Διονυσία Μπιτζούνη**, η οποία έχει αναλάβει τη δίωξη κατά Καμπάνη και εταιρών για τα σκάνδαλα της ΕΒΟ με το Ιράκ που πρώτο αποκάλυψε το ΑΝΤΙ. Οι ίδιες πληροφορίες αναφέρουν ότι η παραπομπή και καταδίκη του **Καμπάνη** και των συνεργατών του στην ΕΒΟ πρέπει να θεωρείται βέβαιη, ενώ έχουν προκύψει ακλόνητα στοιχεία και για την ενοχή του Ανδρέα Παπανδρέου, αλλά και στελεχών της Τράπεζας της Ελλάδας. Ένα ακόμα σκάνδαλο θα πάρει την άγουσα προς τη Βουλή. Οι προθεσμίες υπάρχουν στην περίπτωση που κάποιος ισχυριστεί το αντίθετο.

ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΕΙΣ. Ας μην ανησυχούν οι προφήτες εκείνοι που διατυμπάνιζαν προς πάσα κατεύθυνση ότι θα μετατραπούμε σε έθνος ξενοδόχων και σερβιτόρων. Από ό που κι αν περάσαμε σε αυτές τις διακοπές διαπιστώσαμε ό-

τι η τουριστική κίνηση είναι εξαιρετικά μειωμένη. Ασφαλώς όχι επειδή οι τουριστικές υπηρεσίες που προσφέρουν οι γείτονες Γιουγκοσλάβοι και Τούρκοι είναι οικονομικά φθηνότερες και, κάποτε, ποιοτικά καλύτερες.

ΔΙΕΥΡΥΝΣΕΙΣ. Τα τέσσερα από τα σκάνδαλα που θα διερευνήσει η εξεταστική επιτροπή που συστάθηκε από τη Βουλή ύστερα από πρόταση του ΠΑΣΟΚ για τα σκάνδαλα στις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων από το 1974 μέχρι σήμερα αφορούν τη γνώση και τα έβγαλε έξω όχι σε κούτα «πάμπερς», αλλά με πιο κομψό τρόπο, σε «σακ-βουαγιαζ». Να ήταν άραγε το αναγκαίο συνάλλαγμα για κάποιο «ταξιδάκι» του κ. διευθυντή στο εξωτερικό;

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ. Εργαζόμενοι στην Τράπεζα Κρήτης μας πληροφορούν ότι ο διευθυντής ενός εκ των υποκαταστημάτων της «σήκωσε», την Πέμπτη 3.11.88 και μάλιστα πρωί πρωί, 70 εκατομμύρια δραχμές και τα έβγαλε έξω όχι σε κούτα «πάμπερς», αλλά με πιο κομψό τρόπο, σε «σακ-βουαγιαζ». Να ήταν άραγε το αναγκαίο συνάλλαγμα για κάποιο «ταξιδάκι» του κ. διευθυντή στο εξωτερικό;

ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΕΙΣ. Τώρα που η Βουλή αναζητά στο Λονδίνο τον αποδέκτη των 250.000 δολαρίων που έστειλε εκεί ο Κοσκωτάς την περίοδο του Χέρφελντ δεν θα ήταν σκόπιμο να ερευνηθεί και η πληροφορία που δημοσιεύσαμε σε παλαιότερο τεύχος του ΑΝΤΙ σύμφωνα με την οποία ο Λούβαρης άλλαξε σε λίρες και σε πολύ χαμηλή τιμή τα κολαριστά πεντοχίλιαρα που εξήγαγε μέσα στην περίφημη κούτα «πάμπερς»;

ΑΓΩΝΙΕΣ. «Δεν ξέρει τι να κάνει» ο υπουργός Εμπορίου κ. **Ανδρέας Ανδριανόπουλος** με τις άδειες εξαγωγής που εξακολουθεί να του στέλνει η ΠΥΡΚΑΛ χρησιμοποιώντας «πιστοποιητικά τελικού χρήστη» που με την πρώτη ματιά φαίνονται ύποπτα. Αν τις υπογράψει κινδυνεύει να κατηγορηθεί ότι στέλνει όπλα στο Ιράν, μέσω Ταϊλάνδης. Αν δεν τις υπογράψει είναι βέβαιο ότι η «Αυριανή» θα τον κατηγορήσει για «σαμποτάζ» σε βάρος της ελληνικής οικονομίας. Μηπως θα ήταν καλύτερα να αντικατασταθεί, αμέσως με κυβερνητική απόφαση η εν πολλοίς αμαρτία περιπεσούσα διοίκηση της ΠΥΡΚΑΛ; Απορούμε που δεν έγινε ακόμα.

ΑΝΑΖΗΤΗΣΕΙΣ. Με την ευκαιρία, ο γιος ποίου στρατηγού του ΓΕΣ διορίστηκε επί ΠΑΣΟΚ στην ΠΥΡΚΑΛ και αναμίχθηκε σε κάποιες ύποπτες

μετακινήσεις πυρομαχικών με αρχικό προορισμό τον ελληνικό στρατό;

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ. Ελλάδα δεν είναι μόνο σκάνδαλα και ανακριτικές επιτροπές της Βουλής. Βρεθήκαμε για ολιγοήμερες διακοπές στους πανέμορφους Παξούς και κινδυνεύσαμε αντί για τη θάλασσα και τον ήλιο να «απολαύσουμε» το επικίνδυνο... δακοκτόνο με το οποίο ήθελε να ψεκάσει όλο το νησί η αρμόδια νομαρχία, προκαλώντας ανυπολόγιστες οικολογικές καταστροφές αφού ο ψεκασμός θα γινόταν με αεροπλάνο και θα τον υφίστατο ολόκληρη η πανίδα του νησιού, μαζί με τους λίγους τουρίστες που έφτασαν φέτος μέχρι την Ελλάδα. Ευτυχώς που την τελευταία στιγμή ο υπουργός Γεωργίας κ. **Δήμας** διέταξε να σταματήσει ο ψεκασμός. Η απειλή όμως παραμένει και θα επανέλθουμε.

ΑΠΟΡΙΕΣ. Λάβαμε από τον μέχρι προ τινος Γενικό Διευθυντή του ΑΠΕ κ. **Θ. Καρζή** επιστολή στην οποία αναφέρεται ότι «είχε αποποιηθεί από κάθε οικονομική αποζημίωση πριν από τη σύνταξη του νομοσχεδίου για τα υπηρεσιακά συμβούλια» με το οποίο επαύθη από τη θέση του. Διερωτώμεθα όμως ακόμα γιατί ο κ. Καρζής δεν έσπευσε να παραιτηθεί αμέσως μετά το σχηματισμό της κυβέρνησης Τζανετάκη, αφού γνώριζε πολύ καλά ότι η θέση του ΓΔ του ΑΠΕ είναι «πολιτική»;

Κατά τα άλλα η νέα κυβέρνηση δεν πρέπει να αντιμετωπίσει το «πρόβλημα ΑΠΕ» με το διορισμό ενός ακόμα νέου Γενικού Διευθυντή. Το μοναδικό κρατικό πρακτορείο ειδήσεων της χώρας πρέπει και να αναβαθμιστεί και να εξυγιανθεί. Και μάλιστα γρήγορα καθώς από αυτό εξαρτάται η «τροφοδοσία» των επαρχιακών εφημερίδων με τις αθηναϊκές ειδήσεις.

Επι
σημαι
νουμε

Όχι κι άλλη «αξιοποίηση»

Το κτίριο της φωτογραφίας που δείχνει το βέλος βρίσκεται στο ιστορικό κέντρο της πρωτεύουσας, στη γωνία Πανεπιστημίου και Κοραή και, ήδη, είναι υπό «αξιοποίηση», μια που έχουν προχωρήσει οι διαδικασίες για την κατεδάφισή του και την ανοικοδόμηση στη θέση του κτιρίου γραφείων.

Με δεδομένα ότι αποτελεί αυθεντική αρχιτεκτονική μορφή από ιστορική, αισθητική και τυπολογική άποψη, σημείο αναφοράς του πρότυπου αστικού διώροφου σπιτιού που υπήρξε η πρώτη αρχιτεκτονική μορφή της σύγχρονης Αθήνας (κτίστηκε μεταξύ 1840-1855) και ότι η ανοικοδόμησή του και η λειτουργία του ως επαγγελματική στέγη σε μια ιδιαίτερα βεβαρμένη περιοχή θα δημιουργούσε ένα επιπλέον πρόβλημα στο κυκλοφοριακό χάος του κέντρου της Αθήνας και θα επιβάρυνε την περιοχή, το ΥΠΠΟ είναι ανάγκη να ξανασκεφτεί σοβαρά αν πρέπει να δοθεί τελικά η άδεια της κατεδάφισης και «επανοικοδόμησης».

Εμείς, που υφιστάμεθα τα «αγαθά» της υποβάθμισης, της ρύπανσης, της ακαλαισθησίας ενώνουμε τη φωνή μας με όλους τους άλλους Αθηναίους πολίτες που απαιτούν τη διάσωση και αποκατάσταση του κτιρίου και του περιβάλλοντος χώρου.

θεατρο

Κώστας Μπάκας: «Τραγωδία» το ήθος ενός λαού»

Τις «Θεσμοφοριάζουσες» του Αριστοφάνη, σε μετάφραση Παύλου Μάτεσι και σκηνοθεσία Κώστα Μπάκα, παρουσίασε το Σάββατο και την Κυριακή 5-6 Αυγούστου το Εθνικό Θέατρο, στο Αρχαίο Ωδείο της Πάτρας.

Το Εθνικό Θέατρο που συνεργάζεται με το φεστιβάλ από το 1987, είχε παρουσιάσει τους Βάτραχους του Αριστοφάνη με τον Γιώργο Μιχαλάκοπουλο πάλι σε βασικό ρόλο.

χει το θρησκευτικό στοιχείο, που υπάρχει σε όλα τα έργα του Αριστοφάνη, είτε φανερά, όπως στο συγκεκριμένο έργο που διαδραματίζεται σε ένα ναό, είτε καλυμμένα, όπως στους «Όρνιθες», όπου ο χορός είναι ζωομορφικός.

«Η ρίζα των έργων του Αριστοφάνη είναι καθαρά θρησκευτική, αυτό το θεωρώ απαραίτητο να φαίνεται πάνω στην παράσταση. Εκεί βρίσκεται η δυσκολία των έργων του, να παντρέψεις το θρησκευτικό στοιχείο με την υπερβολική φάρσα, δηλαδή το εκ βαθέων γέλιο που βγαίνει από καταστάσεις και όχι από λογοπαίγνια» λέει ο Κώστας Μπάκας.

Η Σοφία Σπυράτου συμπληρώνει «Στον Αριστοφάνη γενικά και στις "Θεσμοφοριάζουσες" συγκεκριμένα, ο χορός είναι θεατρικά χορευτικός. Τύποις ο χορός θέλει 24. Εμείς βάλαμε δύο παραπάνω».

Ο Κώστας Μπάκας μας παραχώρησε συνέντευξη μιλώντας για τις «Θεσμοφοριάζουσες», για τον Αριστοφάνη αλ-

Μοσχίδης - Μιχαλόπουλος

Στις «Θεσμοφοριάζουσες» τα σκηνικά και τα κοστούμια ήταν του Ανδ. Σαραντόπουλου, η μουσική του Γ. Μαρκόπουλου, η χορογραφία της Σοφίας Σπυράτου και βοηθός σκηνοθέτη η Άννα Βενέτη. Στη διανομή, Μνησίλαος ο Γιώργος Μιχαλάκοπουλος, Ευριπίδης ο Γιώργος Μοσχίδης, υπηρέτης Αγάθωνα ο Μπάμπης Γιωτόπουλος, Αγάθωνας ο Δημ. Τσούτσης.

Οι «Θεσμοφοριάζουσες» είναι μια κωμωδία - επικήδειος του Χρυσού Αιώνα. Καθώς η Αθήνα βρίσκεται σε παρακμή το πολιτικό σχόλιο σχεδόν απουσιάζει. Αντίθετα κυριαρ-

λά και για το αρχαίο δράμα γενικότερα και το ρόλο τους στις μέρες μας. Μιλάει ακόμα και για σκηνοθετικές απόψεις άλλων σκηνοθετών, παραθετοντας τις κρίσεις του. Σ' αυτή την συνέντευξη χωράνε πολλά, ακόμα και οι... νεοέλληνες.

ΑΝΤΙ: «Πολλοί υποστηρίζουν ότι ο Αριστοφάνης είναι ο πατέρας της επιθεώρησης. Εσείς πώς οριοθετείτε τον Αριστοφάνη;»

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΚΑΣ: Ναι, υπάρχει αυτή η άποψη. Δεν νομίζω ότι μπορεί να σταθεί αυτή η σχέση. Και' αρχήν μέσα στον Αριστοφάνη υπάρχει μια φλέβα βαθύτατης θρησκευτικής γεύσης, που στην επι-

θεώρηση δεν υπάρχει καθόλου. Αυτό δεν μπορεί να το παραγνωρίσει κανένας. Μέσα στον πυρήνα του έργου υπάρχει μια βαθύτατη θρησκευτική πίστη μια ανάγκη για την «πηγή». Το θέατρο ξεκίνησε ως λατρεία. Ήδη έχουμε την θρησκευτική ρίζα των πραγμάτων.

Έπειτα μέσα στα έργα του, συνήθως, κυκλοφορούν θεοί ή, ο χορός είναι ζωομορφικός (Βάτραχοι, Όρνιθες). Δεν μπορείς να τα ξεχάσεις όλα αυτά και ν' αρχίσεις να συγκρίνεις επειδή έπιανε το επικαιρικό σαν τρέχον και κατήγγειλλε τα ελλωτάματα των προσώπων για να βγάλει το γέλιο. Αυτό ήταν το «χρύσωμα του χαπιού» για να «κράτησι» το κοινό του. Ουσιαστικά όμως κατηγορούσε θέσεις, που και σήμερα, δυστυχώς, υπάρχουν. Όταν κατηγορούσε τον Κλέωνα, δεν κατηγορούσε το πρόσωπό του αλλά τη θέση. Όταν καταγγέλλει έναν στρατηγό δεν καταγγέλλει τη στολή, αν φοράει κράνος ή περικεφαλαία.

ΕΡ.: Αυτό είναι μομφή για τον κύριο Στούρουα;

ΑΠ.: Δεν μέμφομαι κανέναν. Εάν με πείσει ότι προάγει το κυρίως νόημα του έργου, με το να βάλει ένα γερμανικό κράνος πάνω σ' ένα στρατηγό, για να μου δείξει ότι αυτός είναι ένας δικτάτορας, αντί να στοχεύσει στο να «βγάλει» το βαθύτερο νόημα, γιατί καταγγέλλει ένα δικτάτορα και ποια αίτια τον γεννάνε, που αυτά θα είναι ουσιαστικά. Αν σκοτώθηκε ένας άνθρωπος με πολυβόλο και όχι με δόρυ, αυτό δεν λέει τίποτα. Εκείνο που χρειάζεται προβολή είναι ότι χάθηκε μία ή περισσότερες ανθρώπινες ζωές πάνω στον πόλεμο, γιατί έγινε ο πόλεμος και χάθηκαν αυτές οι ζωές. Αυτό είναι το πραγματικό γεγονός.

ΕΡ.: Σε ποια από τα μηνύματα της συγκεκριμένης παράστασης του Αριστοφάνη θέλετε να δώσετε έμφαση;

ΑΠ.: Δεν βλέπω να είναι τίποτα ιδιαίτερα τονισμένο μέσα στο έργο. Θέλησα να ζωντανέψω, όσο μπορώ πιο πειστικά, πιο θεατρικά, με την έννοια της αισθητικής, τα πράγματα γιατί έχει τεράστια σημασία ΓΙ και ΠΩΣ το δίνεις. Να βγαίνει ένα γέλιο χωρίς χυδαιότητες, μια ελευθερία καθαρή, παστική, παιδική, με μια αφέλεια, που νομίζω ότι χαρακτηρίζει το έργο του το οποίο σχεδόν δεν έχει πολιτικές καταγγελίες, όσο μπορεί να το πει κανείς αυτό για τον Αριστοφάνη. Με την παρωδία, προσπαθεί να πετύχει την ανατροπή του νεωτερι-

σμού του Ευριπίδη. Αν ήθελε να δώσει κάτι πολιτικό, ήταν να ψέξει τον προσδευτισμό του Ευριπίδη γελοιοποιώντας, παρωδώντας σκηνές από τα έργα του.

ΕΡ.: Γιατί αρέσκεται να τον σατυρίζει;

ΑΠ.: Επειδή ο Αριστοφάνης ήταν κατ' εξοχήν συντηρητικός. Όμως νομίζω ότι είναι μάλλον κωμικό να προσπαθούμε να περιορίσουμε ένα τεράστιο ποιητή, με το εύρος το δικό του, σε -ισμούς. Δεν περιορίζονται τέτοιοι ποιητές. Βλέπεις ότι ένας συντηρητικός σκίζεται για την ειρήνη πολύ περισσότερο από άλλους «προοδευτικούς». Μακάρι να είχαμε εκατό συντηρητικούς σαν αυτόν.

ΕΡ.: Ας αφήσουμε τον Αριστοφάνη. Πόσο σέβεται η σύγχρονη σκηνοθεσία το πνεύμα του αρχαίου δράματος;

ΑΠ.: Καθένας που σέβεται τον εαυτό του, μοιραία θα πρέπει να σεβαστεί και το κείμενο που έχει απέναντί του. Εξαρτάται πώς το αντιλαμβάνεται. Αυτή την αντίληψη δεν την θεωρώ ασέβεια, αρκεί να με πείθει και να είναι φανερή η ανάγκη που γέννησε αυτή τη στάση, που πρέπει να ολοκληρώνεται αισθητικά, χωρίς πρόθεση εντυπωσιασμού.

ΕΡ.: Η τραγωδία πόσο «ζωντανή» είναι; Περνάει τα μηνύματά της στον κόσμο; Κατά πόσο βοηθάει εσείς οι σκηνοθέτες;

ΑΠ.: Υπάρχει μέσα στην τραγωδία το βασικό μεγάλο πρόβλημα της μεταφυσικής αγωνίας του ανθρώπου. Εκεί είναι πια ο άνθρωπος και το χάος. Βρίσκεται μπροστά σε τεράστια ερωτηματικά. Της σύγκρουσης του ατόμου με τους φυσικούς και κοινωνικούς νόμους. Η τραγωδία έχει δύο βασικά σκέλη: το ένα είναι το θέλω και δεν μπορώ και το άλλο θέλω και δεν πρέπει. Αυτές οι συγκρούσεις του ατόμου, του όντος με τη φύση, είναι ηθικοί και κοινωνικοί νόμοι. Τώρα, ο σκηνοθέτης πώς θα τα δώσει, αν τα δίνει, εξαρτάται από το πόσο έχει «ψηθεί» στην πυρά που εκτοξεύει» κάθε τραγικός ποιητής. Πρέπει να βρεθεί μέσα σ' αυτό το χάος, να ανακαλύπτει ο ίδιος τα πράγματα, να γίνει και αυτός ποιητής. Αυτά τα κείμενα δεν είναι κείμενα γραφείου. Σε παρασύρουν και σε εκθέτουν μπροστά σε μεγάλα ερωτηματικά. Πρέπει να πάθεις για να μάθεις, για να μετουσιωθεί ο λόγος σε πράξη μέσα σου.

ΕΡ.: Πρόσφατα ο συνεργάτης σας Γιώργος Μιχαλακόπουλος είπε ότι «περνάμε κρίση σκηνοθετών» σε σχέση με τις

Αριστοφάνη: «Θεσμοφοριαζούσες».

επιδαιρίες παραστάσεις.

Συμφωνείτε με την άποψη αυτή;

ΑΠ.: Εάν περνάμε κάποια κρίση, η κρίση είναι γενικότερη δηλαδή είναι μια κρίση κοινωνική η οποία έχει την αντανάκλασή της και στον καλλιτεχνικό χώρο. Δεν νομίζω ότι μπορούμε να περιορίσουμε την κρίση μόνο στους σκηνοθέτες. Ο σκηνοθέτης είναι γέννημα του θεάτρου. Είναι παιδί του τα ελλωτάματα του σκηνοθέτη, είναι ελλωτάματα του θεάτρου είναι κληρονομικά. Για μένα ο πρώτος μοχλός στη λειτουργία της θεατρικής μηχανής δεν είναι ο σκηνοθέτης, είναι ο ηθοποιός. Εάν το θέατρο πάει καλά, το χρωστάει στον ηθοποιό. Εάν όχι πάλι το χρωστάει στον ηθοποιό. Αυτός είναι για μένα το Α και το Ω της θεατρικής πράξης. Δεν είναι ούτε καν ο συγγραφέας. Πολύ περισσότερο, δεν είναι ο σκηνοθέτης. Ο σκηνοθέτης είναι ένα εφεύρημα μιας εποχής, που το θέατρο βρέθηκε σε μια, αν θέλετε, παρακμή ή σ' ένα κορεσμό και ζήτησε λάθος διέξοδο στον σκηνοθέτη. Ο ηθοποιός έχει την τελική επαφή με το κοινό. Αυτόν εμείς στολίζουμε σαν νύφη. Αυτός είναι που θα συλλάβει και θα γονιμοποιήσει αυτή την επαφή. Αν δεν πετύχει την επαφή, βεβαίως στο τέλος, δεν θα επέλθει το «σμίξιμο». Είναι καθαρά μια διαδικασία ερωτική, η λειτουργία ηθοποιού και πλατείας.

ΕΡ.: Βλέπουμε τα τελευταία χρόνια μια περιθωριοποίηση, κατά κάποιο τρόπο, των ανθρώπων της τέχνης, μια τάση για ελιτισμό. Η τέχνη για τους λίγους. Συμβαίνει σε συνδυασμό με την κοινωνική κρίση που προσανφέρετε;

ΑΠ.: Νομίζω ότι και αυτό ξεκινάει από το ξεστράτισμα της σωστής γραμμής, δηλαδή το να φύγει κανείς από τον ηθοποιό, που έχει την άμεση επαφή με το κοινό, είναι σαν να

φεύγει από το κοινό. Και περνάμε πια σε μια ελιτιστική αντίληψη του θεάτρου, ότι ο σκηνοθέτης, που υποτίθεται ότι είναι ένας πνευματικός καθοδηγητής της παράστασης, οδηγεί τα πράγματα.

Είναι λάθος. Θέατρο δεν είναι πνευματική λειτουργία. Θέατρο είναι θυσία, είναι μια δράση, είναι πράξη. Η πνευματικότητα μιας πράξης έπεται, πρώτα είναι η πράξη. ΑΥΤΟ, έχει εγκαταλείψει το θέατρο.

ΕΡ.: Έχει πάψει να είναι σχολείο;

ΑΠ.: Έχει πάψει να είναι πράξη και θυσία. Προσπαθούμε να βρούμε ελιτιστικές «λύσεις» απάνω στη σκηνή, γιατί δεν έχουμε την διάθεση του «θυσιαστηρίου», να γίνουμε εμείς τα «εξιλαστήρια θύματα». Αν αυτό το απαρνηθούμε —και το έχουμε απαρνηθεί εν ονόματι δήθεν πνευματικών στόχων και δήθεν κοινωνικών προβληματισμών— έχουμε απαρνηθεί την ουσιαστική μας αποστολή. Η αποστολή του ανθρώπου της σκηνής είναι να δίνουν τον εαυτό τους εκεί επάνω, τη συνειδήσή τους, εν έργω όχι εν θεωρία.

ΕΡ.: Αυτό αμέσως αμέσως δεν απαιτεί να έχουν οι σκηνοθέτες επαφή με την πραγματικότητα; Μήπως αυτό δείχνει ότι δεν έχουν αυτή την επαφή;

ΑΠ.: Μα βεβαίως γιατί αυτή η θυσία που ζητάω λέω και ισχυρίζομαι εγώ και είναι η αποστολή μας, δεν βρίσκεται μέσα στα βιβλία. Βρίσκεται στην επαφή αυτή καθ' αυτή. Η πνευματικότητα βρίσκεται σε αντιδιαστολή με τον διανοητισμό. Η πνευματικότητα εμπεριέχει μέσα της ψυχή, αίμα, αγώνα και περπάτημα του διανοητισμού βήμα με βήμα. Αν δεν «ξοδεύεις» πάνω στη σκηνή, τότε κάνεις διανοήματα, τα οποία δεν έχουν καμία σχέση με την τέχνη.

ΕΡ.: Κοινωνική ευαισθησία με άλλα λόγια;

ΑΠ.: Δεν θα το έλεγα ούτε καν κοινωνική ευαισθησία. Θα το έλεγα υπαρξιακή πια ευαισθησία. Είναι ο άνθρωπος και ο αγώνας του. Ο Οιδίποδας είναι ένας αγώνας, είναι μια θυσία. Αν αυτό το πράγμα ο ηθοποιός δεν το δώσει επάνω στη σκηνή, ότι ο Οιδίποδας είναι ένα ζώο πιασμένο στο δόκανο, από κει και πέρα όλα είναι φιλολογίες. Αλλά προς θεού, μην καπελωθεί από το στόχο της πνευματικής του αποστολής και χάσει το παθώς - μαθώς.

Χορός · Μασχίδης · Μιχαλόπουλος

ΕΡ.: Μιας και μιλάμε για κρίση, υπάρχει κρίση στα Επιδαύρια;

ΑΠ.: Όταν υπάρχει κρίση αξιών, κρίση ήθους, είναι μοιραίο αυτό να βρίσκει την αντανάκλασή του πάνω στην σκηνή. Εκεί είναι ένας κόσμος υπερβατικός, αλλά έχει χτιστεί με πλήρη συνειδηση της πραγματικότητας. Λοιπόν, δεν μπορεί αφού ξεκινάει η τέχνη από μια πραγματικότητα, στην πραγματικότητα να συμβαίνουν πράγματα άσχημα και στη σκηνή να ζητάμε να συμβαίνουν πράγματα με μεγαλεία. Έχει χαθεί το μεγαλείο από τη ζωή. Και φυσικό είναι να λείψει αυτό το πράγμα από τη σκηνή. Ακόμα, ως προς τα Επιδαύρια, η ποσότητα της παραγωγής έχει λειτουργήσει σε βάρος της ποιότητας. Νομίζω ότι ανοίξαν πολύ εύκολα οι πόρτες, σε πολλούς. Οι ημέρες των παραστάσεων είναι πολλές και μοιραία το κοινό διαιρείται και λιγοστεύει η προσέλευση σε κάθε παράσταση.

ΕΡ.: Κάτι σχετικό. Τώρα με την ανάπτυξη και άλλων φεστιβάλ, για να καλύψουν αυτά τις θεατρικές τους ανάγκες, μοιραία ανεβάζουν συχνά αρχαία δράμα.

ΑΠ.: Και καλά κάνουν.

ΕΡ.: Καλά κάνουν αλλά, μήπως το σύγχρονο ελληνικό θέατρο απλά συντηρείται;

ΑΠ.: Κανένα καλό θεατρικό έργο δεν λειτουργεί εις βάρος του συγγραφέα. Καλλιεργεί ένα κοινό για να δεχθεί ένα θεατρικό συγγραφέα. Δεν μπορώ να φανταστώ ότι ο Ευριπίδης αντιστρατεύεται ένα σύγχρονο Έλληνα συγγραφέα. Απλά, πέρα από το κοινό, καλλιεργεί και τον ίδιο τον συγγραφέα ανεβάζοντας την στάθμη του.

ΕΡ.: Στους Δελφούς στο συνέδριο, κατηγορήθηκαν οι

έρα, από τον παππού σου.

Και φτάνουμε στο σημείο ότι δεν μπορεί πια να το αποδώσει αυτό, ώστε να το διαβάσει ο κύριος Στάιν αυτό το πράγμα. Αυτό του είναι άγνωστο. Και συγκεκριμένα στην παράστασή του όταν προσπαθούσε να δώσει, στις χοηφόρες, δήθεν ένα Μανιάτικο μοιρολόι. Ήταν φαιδρά πράγματα. Είχε βάλει και κάτι μαυροφορεμένες γυναίκες να χοροπηδάνε σαν καννίβαλοι!!

Πώς μπορεί λοιπόν ένα άνθρωπος που έχει ουσιαστική εσωτερική άγνοια των πραγμάτων, να μιλάει για γραφικότητες κλπ. στις ελληνικές παραστάσεις; Μπορεί να κάνει πιο «περίτεχνη» σκηνοθεσία απ' ό,τι κάνουν οι Έλληνες σκηνοθέτες, μπορεί να καταστρώνει ωραία στρατηγικά σχέδια πάνω στα τραγικά κείμενα και να αντιλαμβάνεται ότι με αυτά τα σχέδια μπορεί να αποδωθεί το ήθος ενός λαού.

Δεν αποδίδεται, γιατί υπάρχουν κρυφά ρεύματα σε αυτά τα μεγάλα κείμενα, τα οποία ΔΕΝ καταγράφονται. Θα μπορούσα να πω ότι η θεία γεωμέτρηση των έργων αυτών, δεν έχει άλλο λόγο ύπαρξης παρά να καταδείξει το χάος και το άγνωστο.

ΕΡ.: Οι Έλληνες του σήμερα είναι «γνήσιοι» απόγονοι των Αρχαίων; Το «πνεύμα» τους εξακολουθεί να υπάρχει;

ΑΠ.: Μα δεν είναι «πνεύμα». Αυτό είναι η ουσία της ύπαρξής μας. Αν και δεν αισθάνομαι ότι είμαι τόσο γνώστης ώστε να εκθέτω απόψεις πάνω σ' αυτά τα θέματα, θα έλεγα ότι ας μας κατηγορούν ότι είμαστε ένας λαός σε παρακμή. Νομίζω ότι αν παίρναμε την ομάδα αίματος του παππού μου και την δικιά μου, θα υπήρχε κάποια συγγένεια εκεί μέσα, που δεν αλλάζει.

**Σπήλιος Ροδόπουλος
Όλγα Φωτακοπούλου**

Απολογία κλικας

Την αφορμή για αυτό το σχόλιο μου έδωσε η πρόσφα-

τη αναφορά του συναδέλφου δόκτορα Νικόλαου Χολέβα (Κατοικία 37 / Μάρτης-Μάρς '89) σε μια «ντόπια μονοπωλιακή και κλικαδορική διαχείριση του έντυπου αρχιτεκτονικού λόγου».

Μια και δεν είναι η πρώτη φορά που ακούγονται τέτοιες απόψεις, μια και, επίσης, τυχαίνει να συνεργάζομαι εδώ και 17 συναπτά χρόνια με το ως πρόσφατα «μονοπωλιακό» περιοδικό *Αρχιτεκτονικά θέματα*, νομίζω πως είμαι σε θέση να κρίνω αν όντως έχουν έσοι τα πράγματα, δηλαδή αν έχω το προνόμιο να ανήκω σε κάποια «κλίκια» ή όχι.

Δυστυχώς η λέξη δεν υπάρχει στο *Χρηστικό Λεξικό Κοινωνιολογίας* του Δ.Γ. Τσαούση (ως όφειλε) οπότε αρκούμαι στον «Πυρσό»: «όμιλος ανθρώπων επιδιώκων την προαγωγή των συμφερόντων του δια της κολεκτίας ισχυρού τινος, τον οποίον περιστοιχίζει». Το ότι «προαγωγή των συμφερόντων μου» δεν το αρνούμαι — το θεωρώ νόμιμη μου διεκδίκηση αν όχι κοινωνική υποχρέωση. Στο «δια της κολεκτίας ισχυρού τινος» όμως κολλάμε. Αν δηλαδή όλα όσα συνεισέφερα (που μεταξύ μας δεν είναι λίγα, έστω ποσοτικά) δεν είχαν άλλο στόχο παρά το λιβάνισμα (για να μιλάμε τη γλώσσα μας) του εκδότη, ε αυτό ομολογώ δεν πέρασε από το μυαλό μου. Το ότι εκείνος «ωφελείται» από τη συνεργασία μου αντιστοιχεί στο ότι και εγώ «ωφελοῦμαι» από τη δημοσίευσή. Μιλάμε για αμοιβαία σχέση που «συμφέρει» και τις δύο πλευρές, αλλιώς θα είχε καταργηθεί.

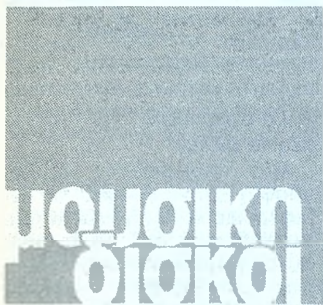
Όπως λοιπόν δεν με συμφέρει προσωπικά να δημοσιεύσω κάτι παρακατιανό (γιατί θα χάσω την όποια φήμη διαθέτω στην πιάτσα), το ίδιο δε συμφέρει στον εκδότη να παρελαύνει από τις σελίδες του ένας «αρχιτεκτονικός λόγος» δευτέρας κατηγορίας. Αγωνίζεται (σε αυτό μπορώ να καταθέσω σε δικαστήριο) λοιπόν και εκείνος να επιλέγει συνεργάτες, όσο μπορεί και όπου μπορεί, με κάποιο τρόπο ώστε να του εξασφαλίζουν την επιθυμητή ποιότητα. Εννοείται πως δεν το κατορθώνει πάντα, αλλά τουλάχιστον προσπαθεί!

Τώρα μένει ένα άλλο θέμα, σοβαρότερο, που υπονοείται από την καταγγελία: ότι η όποια «κλίκια» είναι συνεννοημένη να προωθεί αυθαίρετα μόνο εκείνη την αρχιτεκτονική που «θέλει», ώστε αργά ή γρήγορα να την επιβάλει στο

κοινό. Αλλά και εδώ έχω να καταθέσω ότι έχω συχνά διαφωνήσει με απόψεις που διατυπώνονται από διάφορους συγγραφείς ή με ορισμένα κτίρια που παρουσιάζονται, και μάλιστα έχω ζητήσει από τον εκδότη να διατυπωθεί συγκεκριμένη «γραμμή» του περιοδικού, χωρίς ποτέ όμως αυτό να γίνει. Το να κατηγορούμαι από πάνω, έστω έμμεσα, πως συμμετέχω σε μια τέτοια «συμπαιγνία», πάει πολύ!

Συνιστούν λοιπόν τα παραπάνω το αδίκημα της «κλικάδορικής διαχείρισης του έντυπου αρχιτεκτονικού λόγου»; Όσες αδυναμίες και να κρύβει μια τέτοια διαδικασία επιλογής, όσα «υποκειμενικά» κριτήρια και αν (μοιραία) υπεισέρχονται σε αυτήν, το σύστημα αυτό είναι το μόνο εφικτό. Και δε νομίζω πως δε βγαίνει τίποτα με το να γράφονται τέτοιες γενικευμένες κρίσεις, που ισοπεδώνουν τα πάντα με τόσο ευκολία...

Δημήτρης Φιλιππίδης

Δύο εμφανίσεις της Philharmonia Orchestra του Λονδίνου

Η Philharmonia Orchestra μια από τις πιο δημοφιλείς συμφωνικές, που οι ηχογραφήσεις της ξεπερνούν τις οχτακόσιες, μας πρόσφερε τον «τέλειο» ήχο της στις 8 και 9 Αυγούστου στο Ηρώδειο.

Η ορχήστρα που λίγα χρόνια μετά την πρώτη της εμφάνιση καθοδηγήθηκε από φημισμένους μαέστρους όπως ο Furtwangler, ο Toscanini, ο Karajan, αναδείχθηκε σε μια από τις σημαντικότερες του κόσμου όταν τη μουσική της διεύθυνση ανέλαβε ο περιφημος Otto Klemperer. Έκτοτε και μετά την αποχώρηση του τελευταίου συνεχίζει με αμείωτη επιτυχία την πορεία της.

Στις εδώ εμφανίσεις της στο «πόντιουμ» ήταν ένας σχετικά όχι γνωστός μαέστρος στον τόπο μας, ο Νίκος Αθηναίος με διεθνή αναγνώ-

ριση στον ευρωπαϊκό χώρο.

Είχε στιγμές εκφραστικότητας και λιτότητας κινήσεων και κατάφερε να οδηγήσει την ορχήστρα σε ερμηνείες τόσο αντάξιες του ονόματός της όσο και των προσδοκιών μας.

Σημειώνουμε επίσης κάτι θετικό, στη δομή του προγράμματός της. Στην πρώτη της εμφάνιση παρουσίασε τα έργα: Εισαγωγή από τη σουίτα «Σφήκες» (1909) του R. V. Williams, «Νύχτα στο Φαλακρό βουνό» του Μουσόρσγκσι —στην ενορχήστρωση Ρίμσκυ - Κόρσακωφ, το «Κοντσέρτο αρ 2 για πιάνο και ορχήστρα» (1900-01) του Σ. Ραχμάνινωφ, και τη «Συμφωνία αρ. 2» (1901-02) του J. Sibelius. Συνθέσεις μιας συγκεκριμένης εποχής και αισθητικής, που αποδόθηκαν μ' ένα πολύ προσεγγισμένο χρώμα.

Σολίστ στο «Κοντσέρτο» του Ραχμάνινωφ ήταν ο Γ. Βακαρέλης που αν εξαιρέσουμε την κάποια «σκληρότητα» του σε μερικά σημεία από το Adagio του «κοντσέρτο» η ερμηνεία του ήταν πολύ καλή. Η αποκάλυψη όμως έγινε την επόμενη μέρα που το πρόγραμμα πέρα από τη «συμφωνία αρ. 1» του sir Ed. Elgar, την «Κρητική γιορτή» του Δημήτρη Μητρόπουλου —σε ενορχήστρωση Νίκου Σκαλκώτα και την εισαγωγή «Egmont» του Μπετόβεν, ο νεαρός Γιάννης Γεωργιάδης παρουσίασε το «Κοντσέρτο για Βιολή και Ορχήστρα» του τελευταίου.

Έργο εξαιρετικά πλούσιο και δύσκολο, που οι κατεπανάληψιν εκτελέσεις του από διάσημους βιολονίστες δημιουργούσαν πρόσθετες απαιτήσεις από το νεαρό σολίστ.

Υπήρξαν βέβαια κάποια σημεία θολά, που δεν έδωσε την ποθητή διαύγεια που απαιτούσε το έργο, μα κρίνοντας από το νεαρό της ηλικίας του και από το γεγονός ότι ουσιαστικά δεν έχει ακόμα ολοκληρώσει τις σπουδές του, η ερμηνεία του ήταν ένα από τα πιο ελπιδοφόρα μηνύματα για το αναδεικνυόμενο ταλέντο του.

Ν. Μητρόπουλος

Η σύγχρονη μουσική από το «Xenakis Ensemble»

Ο Μπαχ, όταν τον ρωτούσαν πως παίζει και συνθέτει, τόσο εξάισια μουσική απαντούσε συνήθως: «Δεν είναι καθόλου δύσκολο, αρκεί να βάλει κα-

Philharmonia Orchestra του Λονδίνου.

νείς το κατάλληλο δάχτυλο, στην κατάλληλη θέση, την κατάλληλη στιγμή». Τώρα, το απόφθεγμα αυτό του Μπαχ, με την εμφάνιση του συγκροτήματος «Xenakis ensemble» στο Ηρώδειο στις 6 και 7 Αυγούστου, τι σχέση έχουν; Το πρόβλημα είναι ότι δεν έχουν καμιά.

Διότι ούτε η μουσική ήταν κατάλληλη για το ακροατήριο του συγκεκριμένου χώρου, ούτε οι επιμέρους «στιγμές» ήταν κατάλληλα τοποθετημένες, με βάση κάποια ανάγκη «συνέχειας» του μουσικού κλίματος.

Τι «κοινό» μπορεί να έχει το «Jalons» (1986) του Ι. Ξενάκη με τα συνεχόμενα glissando των εγχόρδων, και το γεμάτο σκοτεινότητα και συγχρόνως σπινθηροβόλο πνεύμα «Κοντσέρτο για Πιάνο και ορχήστρα αρ. 3» (1939) του Ν. Σκαλκώτα με τη χειμαρρώδη πολυφωνική γραφή.

Δεν κατακρίνουμε εδώ τη μοντέρνα αντίληψη για τη μουσική. Αντιθέτως πρεσβεύουμε πως πρέπει να την παρακολουθούμε με μέγιστη προσοχή και συνέπεια για να μπορέσουμε να βαδίσουμε μέσα στους λαβυρινθούς της. Έχουμε υπόψη μας τα λόγια του Γ. Χρήστου «Η πεισματική μεταφύτευση της αισθητικής μιας εποχής σε μια άλλη, ή μιας γενιάς στην επόμενη, όχι μόνο είναι μάταιη και δίχως κύρος, αλλά αποτελεί και μια δήλωση πνευματικής χρεωκοπίας». Και σίγουρα οι «ήχοι» του Ξενάκη και του Cage που «βγήκαν απ' την ανάγκη να εκφραστεί ο σύγχρονος άνθρωπος, με τον πανικό του, τους προβληματισμούς του, και τις ανησυχίες του...» αποτελούν μια επανάσταση, ένα βήμα αναζήτησης στο πεδίο της τέχνης.

Μα η παρουσίαση τέτοιων έργων απαιτεί κάποιες συνθήκες - προϋποθέσεις. Η μουσική παιδεία —με την ευρύτερη έννοια— στον τόπο μας είναι μάλλον φτωχή. Οι θιασώτες της «έντεχνης μουσικής» δεν μπορούμε να πούμε ότι είναι άπειροι. Και απ' αυτούς ο μεγαλύτερος αριθμός έχει μείνει προσηλωμένος στην κλασική και ρομαντική μουσική.

Είναι γνωστό ακόμα πως οι εκδηλώσεις στο Ωδείο Ηρώδου του Αττικού απευθύνονται σ' ένα πάντα πιο πλατύ κοινό. Οι δυο εμφανίσεις του «Xenakis ensemble» ήταν αφιερωμένες στη μνήμη του Νίκου Σκαλκώτα για τα 40 χρόνια από το θάνατό του, και περιελάμβαναν πέντε έργα του. Κρίνοντας από τον όγκο και το πάθος των χειροκροτημάτων, μπορούμε να πούμε πως η πλειοψηφία των λιγοστών παρευρισκομένων —περίπου 300 άτομα— είχαν έρθει για το έργο αυτού του συνθέτη. Αυτό το ακροατήριο λοιπόν καλείται να παρακολουθήσει τη σύνθεση του John Cage, «Music for...», που ο προγραμματισμός της απαιτεί την εκτέλεση των «ήχων» κατά τη διάρκεια της προσέλευσης των θεατών, με τους μουσικούς διάσπαρτους επί σκηνής και καθισμάτων θέτοντας έτσι σε επανεξέταση την ουσία της εκτέλεσης ενός έργου.

Όταν το συμβάν αυτό αντιμετωπίζεται με πλήρη αδιαφορία, αφού οι «προσερχόμενοι θεατές» χωρίς δείγματα αφορίας, προχώρησαν προς τις κερκίδες τους και στο τέλος χειροκρότησαν συμβατικά, πρέπει να υποθέσουμε ότι κάτι δεν λειτούργησε όπως έπρεπε.

Ή το κοινό δεν ήταν σε θέση να καταλάβει το «δρώμε-

νο» ή ταιριάζει εδώ η γνωστή ρήση του Αντονέν Αρτώ «Αν το σημερινό κοινό δεν καταλαβαίνει τον Οιδίποδα Τύραννο, θ' αποτολμούσα να πω ότι το λάθος είναι του Οιδίποδα και όχι του κοινού».

Κι επειδή το φεστιβάλ αυτό δεν μας έχει συνηθίσει σε παρουσιάσεις έργων σύγχρονης μουσικής έκφρασης —στο Ηρώδειο για φέτος ήταν η μοναδική συμμετοχή— βρίσκουμε μάλλον την πρόσκληση του «Xenakis ensemble» κάπως μετέωρη και χωρίς σύνδεση με το υπόλοιπο πρόγραμμα του. Χωρίς να μπορεί να σταθεί η άποψη ότι ήταν μια προσπάθεια εμπέδωσης στους προβληματισμούς της μουσικής του β' μισού του αιώνα μας.

Νίκος Αθηναίος

Κλείνοντας την αναφορά μας αυτή, οφείλουμε να επισημάνουμε τις αξιόλογες ερμηνείες της ορχήστρας στα έργα του Νίκου Σκαλκώτα «Οκτέττο» (1931) «Πρώτο Κουαρτέτο για Πιάνο και Πνευστά», «Δεύτερο Κουαρτέτο» και «Κοντσέρτινο για Τρομπέτα και Πιάνο» όλα γραμμένα το 1943 εποχή της μεγάλης ωριμότητας του συνθέτη. Και ακόμα την ασύγκριτη ερμηνεία του Geoffrey Douglas Madge στο «Κοντσέρτο για Πιάνο και Ορχήστρα αρ. 3» (1939) που παίχτηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Σημειώνουμε ότι ο σολίστ είναι ο μοναδικός στον κόσμο που κατάφερε να ερμηνεύσει το έργο στον θεωρητικά σωστό χρόνο διάρκειας του (50'), στην πρώτη εκτέλεση του οποίου (Λονδίνο 1969) χρειάστηκαν τρεις διάσμοι πιανίστες, ένας για κάθε μέρος.

Όπως γράφει στο σημείωμά του ο Γ. Παπαϊωάννου «Το Κοντσέρτο αυτό είναι τεχνικά υπεράνθρωπο σχεδόν δύσκολο ιδίως για το πιάνο σόλο»...! «Πρόκειται για ένα

έργο μνημειώδες, με απίστευτες προεκτάσεις, σε άπιαστους σχεδόν κόσμους τεχνικά, συνθετικά, ηχητικά εκφραστικά, φιλοσοφικά».

Νεκτάρης Μητρόπουλος

Στιγμές που διαρκούν

Μια δεύτερη —«έμμεση»— αναφορά στο έργο του περφόρμερ, αυτοσχεδιαστή και συγγραφέα ΣΑΚΗ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, με αφορμή την πρόσφατη διανομή στη χώρα μας του δίσκου του «Piano Oracles» (LEO LR 163) και την κυκλοφορία του τελευταίου βιβλίου του «ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΙΣΜΟΥ», από τις εκδόσεις Απόπειρα.

1. Η αλήθεια και το ψέμα της

Όλο και πιο έντονα βαραίνει την εποχή μας η αίσθηση πως τίποτα δεν μπορεί να εννοηθεί ως αληθινό. Τουλάχιστον, μέχρις αποδείξεως του εναντίον... Ελάχιστα πράγματα (αξίες, ιδέες, οράματα, πιστεύω) εξακολουθούν να αντλούν ισχύ από την πάλη ποτέ ακμή τους ή την εξίσου παρελθούσα ιστορική τους διακίωση. Ακόμη λιγότερα εξασφαλίζουν το «έγκυρο», το «αναμφισβήτητο» και το «αυθεντικό» της ταυτότητάς τους, για το προσεχές μέλλον. Οι αξίες που κληρονομήσαμε θεωρούνται γερασμένες. Όλα υφίστανται μια κοσμική επιτάχυνση, απόρροια των δομών (και ζητούμενων) της μεταπολεμικής οικονομίας. Οι «αξίες» που παράγουμε, ή υιοθετούμε, ή επινοούμε (!) γερνάνε κι αυτές και μάλιστα, πριν καταφέρουν να χαρούν την παιδική ηλικία τους. Ή πάντως, γρηγορότερα από όσο θα μας διευκόλυνε...

Όταν όλα γκρεμίζονται γύρω μας (και μέσα μας) σαν φτηνοί χάρτινοι πύργοι, η μόνη βεβαιότητα που κυριεύει τον ήδη χαλαρό ορίζοντα της ιδεολογικής μας συγκρότησης, είναι αυτή, της άμεσης διάψευσης, της επερχόμενης αναιρέσης, της γενικευμένης —αλλά δύναμις ζωτικής— ΑΜΦΙΒΟΛΙΑΣ... Μια αμφιβολία που κατατρέπει αναπόφευκτα

και τις θεμελιώδεις ακόμη βεβαιότητες που εναλλάσσουν πολιτιστικά καθεστώτα, στην ούτως ή άλλως χαώδη επικράτεια της μουσικής. Της «θεσμοθετημένης» και αβασάνιστα (ή μήπως ύποπτα;) «αποδεκτής» ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, μη εξαιρουμένης.

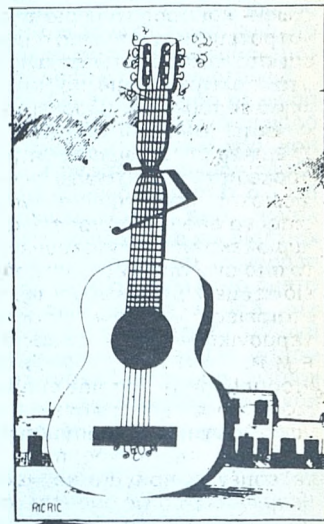
Και στη σύγχρονη μουσική των τελευταίων τουλάχιστον δεκαετιών, περιλαμβάνεται επισημώς πια και η μοντέρνα τζαζ. Μετεξελιγμένη ή όχι. Μαζί με όλους τους γεννητικούς της κλώνους, και σύμπασης τις παραλλαγές, προσμίξεις ή, «εκ των έσω» αναιρέσεις τους.

Να λοιπόν που τα απομυθοποιητικά (και απομυθοποιημένα) ήθη της εποχής μας, αναγκάζουν μεταξύ άλλων σε —προσωρινή έστω— παραιτήση και τις πιο έγκυρες από τις μέχρι τώρα μουσικές θεωρήσεις. Μαζί φυσικά με τις εξαρτημένες από τα «παλαιωμένα» ή όντως αντιδραστικά τους κριτήρια, ταξινομήσεις και ιεραρχήσεις. Πόσο μάλλον και τις «ετικετοποιήσεις», οι οποίες φημίζονται για την εκ γενετής αναπηρία τους.

Δικαίως λοιπόν σήμερα οι πάσης φύσεως μουσικολογικές, αλλά και αγοραίας χρήσης, «ετικέτες» τείνουν να μην καταφέρνουν τίποτα περισσότερο από το να επιπλέουν νωχελικά πάνω από το τέλμα στο οποίο βυθίζονται τα «παγιωμένα» μουσικά είδη, τα οποία και «αντιπροσωπεύονται» από αυτές. Ή πάλι: να τηρούν μόλις και μετά βίας τα προσχήματα (τα και εκ του εμπορικού δαιμόνιου εκπροσώπωνα βεβαίως, ή και εκ των «ελίτ» πριμοδοτούμενα...) αναρτημένες επιμελώς στα εξώθυρα «μουσικών σχολών» που παραπαίουν, που πτωχεύουν, που «εξαφανίζονται».

Μετά από όλα αυτά και μέσα από όλα αυτά αν επιχειρήσουμε την οριοθέτηση ενός, έστω και κατά προσέγγιση, «συγκεκριμένου» μουσικού χώρου, αντλώντας κάποια σιγουριά από τον εντοπισμό των κεντρικών του θέσεων ισορροπίας, όσο και των «σημείων φυγής» πέραν της επικράτειάς του, πέφτουμε σίγουρα σε κάποιας μορφής ατόπημα. Διαλέγουμε συνεπώς το «μικρότερο κακό» και προχωρούμε με κάθε επιφύλαξη σε μια εμπειρική οριοθέτηση των όσων έχουν διαδραματιστεί τις τελευταίες δεκαετίες, στα πλαίσια της «μετά-την-τζαζ» ευρωπαϊκής σύγχρονης μουσικής. Αλλά και στα παρασκήνια της: στις «αιρετικές» αισθητικές προτάσεις, τις συ-

ναισθηματικές ακρότητες, τους πειραματισμούς, τα επαναστατικά σχήματα και τα οράματα που σχετίζονται (κατά αρνητικό τρόπο συνήθως), με την «αναγνωρισμένη», υπό της καθεστηκυίας inteligenτίας ή υπό του ευρύτερου κοινού, σύγχρονη μουσική.

2. Οι αιρετικοί και οι άλλοι

Μια πλουσιότατη δισκογραφία «χαρτογραφεί» τις περιφέρειες και εν γένει τα ημίφωτα τοπία του αισθητικού αυτού χώρου που (στην ευρωπαϊκή τουλάχιστον διάσταση του) ο α-υ-τ-ο-σ-χ-ε-δ-ι-α-σ-μ-ός, θεσπίστηκε κατά δύο ανεξάρτητους, αν και ήδη «ιστορικά» συμβιβασμένους, τρόπους. Πρώτον: σαν αυτοδύναμη «δημιουργική» διαδικασία, ασυμβίβαστη με προκαθορισμούς ή πλάνα πορείας, η οποία ποιητικοποιεί ή μανιφεστοποιεί την ελευθεριότητα και αυτονομία της. Και δεύτερον: σαν παραγωγικό «μετα-τζαζ» μοντέλο σύνθεσης και ακαδημαϊκής αισθητικής μελέτης, με ευκολότερες προσβάσεις στο απλώς «φιλόμυσο» κοινό, δηλαδή με πιο εξασφαλισμένο παρόν στην αγορά πολιτιστικών αγαθών - θεαμάτων.

Διασχίζοντας και αποκρυπτογραφώντας (όπου χρειάζεται) αυτόν τον αισθητικό χώρο, μπορούμε να τοποθετήσουμε νοερά στο ένα άκρο του τη δισκογραφική προσφορά της γερμανικής —ελίτ— δισκογραφικής εταιρείας ECM, ή τουλάχιστον το μεγαλύτερο και πιο χαρακτηριστικό τμήμα της. Στο άλλο (ή σε κάποιο άλλο) άκρο του, διατηρώντας πάντα κάποια επιφύ-

λαξη λόγω των ανακατατάξεων και ομογενοποιήσεων που έχουν επέλθει με τον καιρό, μπορούμε να τοποθετήσουμε αυτές τις κατά κανόνα μη ακαδημαϊκές, αδιαλλακτικές μουσικές «πράξεις» ή, αν προτιμάτε, «παραχωρήσεις» προς τη μεριά του ενστίκτου, των διαθέσεων της στιγμής, αλλά —στη δεκαετία του '60 κυρίως— και προς τη μεριά της «στράτευσης» στα πιστεύω και στα ζητούμενα μιας ανοιχτά πολιτικοποιημένης σκέψης και πρακτικής. Πρόκειται γι' αυτό το «άλλο» του ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ (ειδωμένου στην προκειμένη περίπτωση ως ξεχωριστής μουσικής κατηγορίας) το οποίο καταγράφηκε κυριολεκτικά σαν ντοκουμέντο από ανεξάρτητες, αυστηρά ειδικευμένες, δισκογραφικές εταιρείες. Σαν την επίσης γερμανική —cult— εταιρεία F.M.P. (Free Music Production), της οποίας οι περισσότερες ηχογραφήσεις είναι «ζωντανές», πραγματοποιημένες επί σκηνής, ή συντελεσμένες πραγματικά «εν θερμώ»: δίχως τις αναστολές που γεννά συχνά στον «δημιουργικό» μουσικό το ψυχρό, τεχνοκρατικό κλίμα, του στούντιο και η έλλειψη κοινο-

Η διαφορά αυτών των δύο αντιπαραβαλλόμενων μουσικών καταστάσεων σκιαγραφείται ή και καθίσταται ανάγλυφη ακόμη και με μια «εκ των υστέρων» συγκριτική ακρόαση. Μπορεί έτσι, για παράδειγμα, να αντιπαραθέσει κανείς τις «αισθητικές αναζητήσεις», ή «εφαρμογές» του ευρηματικότητας, αλλά συχνά και αδιαπέραστου και «ακαδημαϊζοντα», Keith Jarrett, με τις αντίστοιχες σε σόλο πιάνο «αισθητικές αναζητήσεις» (εδώ, η ειρωνεία των εισαγωγικών υπαγορεύεται από τους ίδιους τους «αναζητούντες»...) ενός εκρηκτικού αυτοσχεδιαστή σαν τον Fred Van Hove, τον Alexander Von Schlippenbach ή τον Keith Tippett... μένοντας πάντα σε μουσικούς, που το «εκφραστικό» ή, σωστότερα, το «βιωματικό» τους όχημα είναι το πιάνο, έστω και βαρέως μεταλλαγμένο... Κάπου εδώ συναντούμε αισίως και τον Σάκη Παπαδημητρίου. Γιατί ακριβώς με βάση έναν τέτοιο, έστω και επισφαλή, σχηματικό, ατελή, χάρτη «διαφορών», ο Σ. Π. τοποθετείται πλησίον του βέβηλου άκρου μάλλον, θητεύοντας κι αυτός για δύο δεκαετίες τώρα τις εμπειρίες που κυοφορεί αποφασιστικά το «άλλο πιάνο». Και στις οποίες

θα ήταν ασυμβίβαστο να μην τις διαρρέει κάποτε καταλυτικά το χιούμορ...

Γράφει ο ίδιος: «Ο αυτοσχεδιασμός σα διαδικασία —ή σα διαδικασία για προσωπική απελευθέρωση δεν είναι συνταγή (δημιουργικότητας) —δεν είναι «σχολή» σύνθεσης κι εκτέλεσης — σκηνοθετημένη παράσταση — είναι μια άσκηση σωματική και πνευματική — μια επίκληση στις αρχέγονες δυνάμεις — για να εκμηδενίσουν(;) τη συνειδηση, το άγρυπνο μάτι του ορθολογισμού — να ανοίξουν τα φράγματα των ήχων — που μας επιδόθηκαν — υποχρεωτική αποδοχή κληρονομιάς — διαταγμάτων μεσαιωνικών εγχειριδίων ωδείων —.....— να φτάσουμε(;) στη ρίζα της ρίζας — ανακάλυψη χαμένων χώρων — θησαυρών παιδικής αθωότητας — παιχνιδιού και πλάκας — τελευτουργίας — σωματικότητας — ΕΚΣΤΑΣΗΣ!».

Μετά από πολυπληθείς κασέτες ηχογραφημένες ζωντανά στο χώρο συναυλιών και έξη (6) δίσκους μεγάλης διάρκειας, εκ των οποίων ο ένας διπλός, ο Σάκης Παπαδημητρίου επαναφέρει και μάλιστα στο διεθνές δισκογραφικό «προσκήνιο» την εμπειρία του «άλλου» πιάνου και του «άλλου» αυτοσχεδιασμού.

Με το άλμπουμ «Πιάνο-Χρήσιμοι» ο ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ εξακολουθεί να γίνεται στην πράξη φορέας νέας σκέψης (:νέας «λέξης», νέων «μουσικών γλωσσών») και κυρίως φορέας ανανεωμένης, ζωντανής αίσθησης. Και είναι ευνόητο πως χάρη στην πρώτη (τους... «χρησμούς») κερδίζει τη μακροβιότητα του ως αυτοεξελισσόμενη πρακτική. Χάρη στη δεύτερη (την «καθαρή» μουσική εμπειρία) κερδίζει τη μακροβιότητά του ως δημιουργικό, «γιορταστικό», συμβάν.

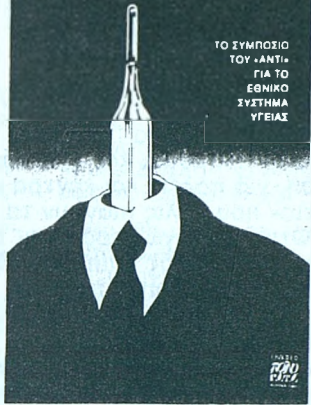
Αλλά η μουσική του Σάκη Παπαδημητρίου —δονούμενη από συγκρούσεις ανατολικο-δυτικών συνειρμών— μας υπενθυμίζει και κάτι ακόμη: ότι η «αυτοσχεδιαζόμενη μουσική» είναι επίσης συντηρητής (μη μας φοβίζει η λέξη), μιας παλιάς, βαθειά ριζωμένης μέσα μας ευαισθησίας, κι ακόμη μιας αίσθησης, ταυτόχρονης πληρότητας και κενού. Η «ελευθεριότητα» βλέπετε τρομάζει. Και η κερδισμένη ελευθερία, σκιάζεται από τον τρόπο του χαώδους: την επικίνδυνη «ισορροπία» στο χέιλος του κενού...

Χρήστος Τσανάκας

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Υγεία-Κοινωνία-Πολιτική

ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ» ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ

Περισλαμβάνονται οι εισηγήσεις των: Γ. Τούντα, Γ. Κριμπά, Ν. Μανιού, Ν. Φίλια, Σπ. Δοξιάδη, Γερ. Πεντόγαλου, Άγγ. Χατζάκη, Έφης Λεοντίδου, Μ. Μυλωνάκη, Στ. Καφαντάρη, Ηλ. Κούβελα, Γ. Ευδοκίμη, Θ. Χατζόπουλου, Άλκη Βατόπουλου, Φ. Σαλαμίνιου, Γ. Κυριόπουλου, Δ. Τριχόπουλου, Κ. Στεφανή και του υπουργού Γ. Γεννηματά.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ.: 72.49.300

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μια συνάντηση
Σεφέρης-Μακρυγιάννης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1993

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΔΕΝ ΣΗΜΑ

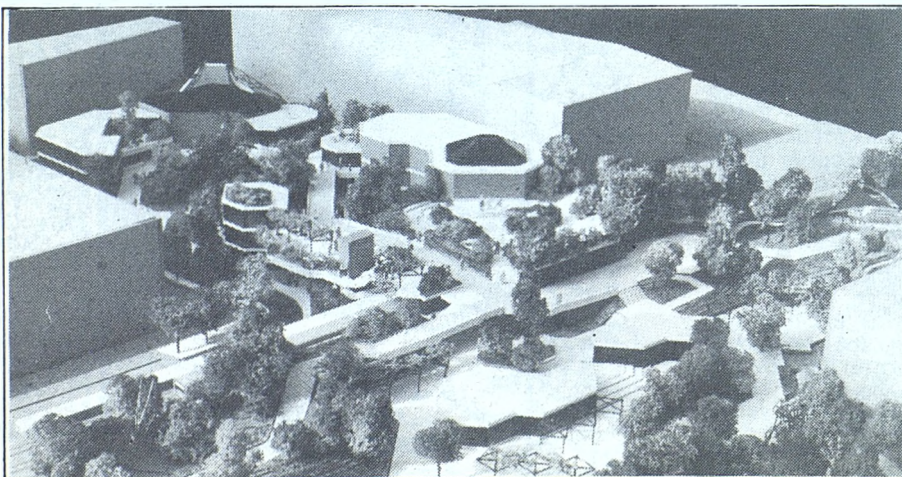
«... Ας πάμε και μια μέρα στον κήπο, στα παπάκια».

Μα, θα πείτε είναι σοβαρά πράγματα αυτά; Να μιλάμε τέτοιες εποχές για θέματα αρχιτεκτονικά και πολεοδομικά, για Δήμους και Αυτοδιοίκηση, για πόλεις και κέντρα κοινωνικής ζωής, για «σκανδαλάκια» που μόλις πιάνουν τα 2 δις (και μάλιστα δραχμές, όχι δολάρια!); Όταν κάθε γωνίτσα στον Τύπο έχει γεμίσει με κατηγορίες για «σκάνδαλα» διεθνούς επιπέδου (Κοσκωτάς - Κουτσόγιωργας - Μαντζουράνης - Λούβαρης - πάμπερς - Μιράζ - καλαμπόκι - όπλα - δολοφονίες για κληρονομίες...) και άλλα σοβαρά πολιτικά, που αφορούν 9.000.000 Έλληνες.

Κι εμείς ν' ασχολούμαστε με θέματα όπου η αδιαφάνεια, η παραπληροφόρηση, η κομπίνα, η αυθαιρεσία, η σπατάλη δεν γίνεται καν για να βάλει κάποιος στην τσέπη του ξένα λεφτά. Όπου —«απλούστατα»— οι αρμόδιοι που εξέλεξε ο λαός για ν' αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τα προβλήματα των κατοίκων, για να διαχειρίζονται σωστά τα δημοτικά ζητήματα έχουν τελείως προσωπικά κριτήρια, έχουν άλλη έννοια περί ηθικής, άλλη αντίληψη περί των ηθικών και υλικών υποχρεώσεών τους, περί Αυτοδιοίκησης και Δημοκρατίας.

Κι όμως ίσως αξίζει να θυμηθούμε το απίθανο κείμενο σκίτσο του Μητρόπουλου, όπου έλεγε ένα παιδάκι στον πατέρα και τη μάνα του, που το τραβούσαν απ' το χέρι: «όλο στο δρόμο για το σοσιαλισμό, στο δρόμο για το σοσιαλισμό, —ας πάμε και μια μέρα στον κήπο, στα παπάκια...». Κι ας ασχοληθούμε λίγο με τη διαμόρφωση της καθημερινής ζωής των 50.000 κατοίκων στο Ηράκλειο (Αττικής). Γιατί, σκαλίζοντας σε βάθος το θέμα του κέντρου του Δήμου στο Ηράκλειο, μας γεννήθηκαν 2-3 πολύ περίεργα ερωτήματα:

- Μπορεί να ξοδεύονται 1.300 εκατομμύρια —λεφτά του ηρακλειώτη δημότη έτσι κι αλλιώς— ενώ η ίδια δουλειά θα μπορούσε να γίνει με 200 φορές λιγότερα;
- Μπορεί ποτέ μια «δημοτική επιχείρηση» να χρησιμεύει σαν κάλυψη σ' ένα δήμο για να κάνει κοινωνικά απαράδεκτες και οικονομικά λαθεμένες πράξεις;
- Η «δημοτική επιχείρηση», επειδή είναι από νομική άποψη «Ν.Π. Ι.Δ.», παύει να δεσμεύεται σαν εταιρεία δημοσίου συμφέροντος και μπορεί να λείπει «είμαι ιδιώτης κάνω ό,τι θέλω»;
- Μπορεί ποτέ να διαχειρίζεται αυθαίρετα τις τύχες του κέντρου του δήμου αυτός ο «ιδιώτης», χαντακώνοντας 16 στρέμματα και 2 δις;
- Έχεις δικαίωμα να κάνεις διαγωνισμό, να επιλέγεις τον πρώτο νικητή και μετά να τον αγνοείς, κάνοντας τη δουλειά με τον... τελευταίο;

Το κέντρο του Ηρακλείου Αττικής όπως θα μπορούσε να γίνει, αν...

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΔΗΜΟΥ

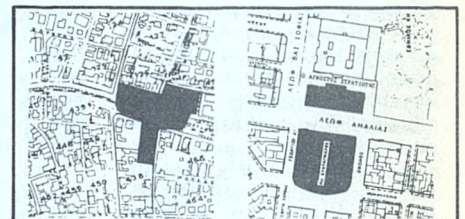
Τα κέντρα των πόλεων επηρεάζουν σήμερα τη ζωή των κατοίκων πιο πολύ ίσως από όσο την επηρεάζει η κατοικία τους. Κι όμως στη χώρα μας τα κέντρα αυτά κοινωνικής (και οικονομικής) ζωής του Δήμου είναι ανεπαρκέστατα. Σε καμία σχεδόν πόλη δεν εξυπηρετούν τις πολύπλευρες κοινωνικές ανάγκες των κατοίκων τους:

- στις μεγάλες πόλεις το κέντρο έχει πήξει μέχρις ασφυξίας·
- στις μεσαίες πόλεις είναι υποτονικό, χωρίς ζωή, με μονόπλευρες εξυπηρετήσεις (μόνον όσες φέρνουν εύκολο χρήμα, δηλαδή το εμπόριο κάθε λογής)·
- στους μικρούς οικισμούς το κέντρο είναι ανύπαρκτο, αφού και την άλλοτε τόσο ζωντανή πλατεία του χωριού την εξαφάνισε η «μοντέρνα» κοινωνία με τις «μοντέρνες» απαιτήσεις της: ο δημόσιος δρόμος με τα χιλιάδες περαστικά αυτοκίνητα την κόβει συνήθως στη μέση.

Ένα σωστό Κέντρο Κοινωνικής Ζωής

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

Και ξαφνικά βρέθηκε ένας Δήμος, και μάλιστα με εκλεγμένη αριστερή πλειοψηφία, να διαθέτει αυτά τα «δύο βασικά» για το κέντρο του:

Η έκταση για το κέντρο του Ηρακλείου (13,5 - 16,5 στρ.) Ο Άγνωστος Στρατιώτης και η πλατεία Συντάγματος (16 στρ.)

- ΓΗ πάνω από 16 στρέμματα, μέσα στην καρδιά της πόλης των 50.000 κατοίκων (όσο μια Καλαμάτα ή μια Καβάλα) και πάνω στο σταθμό του ηλεκτρικού!
- ΧΡΗΜΑ προγραμματίζονται απ' το Δήμο (ΔΕΤΕΝΑ) εργασίες στο κέντρο αυτό που θα κοστίσουν πάνω από 2 δις! (τα μισά από δάνειο του Ν. 1262).

Την καινούργια γη (του «Καλλέρη») την αγόρασε ο Δήμος πριν λίγους μήνες και τη χάρισε μετά στη ΔΕΤΕΝΑ. Βρίσκεται στη νότια πλευρά των γραμμών του τρένου, ενώ το υφιστάμενο κέντρο, η πλατεία «28 Οκτωβρίου» με τον κήπο Η-ΣΑΠ (σε μεγάλο βαθμό υπανάπτυκτο από άποψη κοινωνικής ζωής, σωστής δομής και οργάνωσης) βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του τρένου.

Σ.Σ.: Ο συντάκτης του άρθρου είναι μέλος της ομάδας που πήρε το Α' βραβείο.

ΝΕΙ ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΑ

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΠΟΛΕΩΔΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ (Τ.Α.)
ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΥ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΛΑΤΕΙΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΠΡΑΣΙΝΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΙΣ
ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΨΥΧΗΣ
...

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΚΑΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

του Δήμου (της πόλης δηλαδή) πρέπει:

- να αποτελείται από εκτεταμένη ζώνη πεζών
- να εξυπηρετείται καλά γύρω γύρω η κυκλοφορία των τροχών (λεωφορείο, Ι.Χ., ταξί, μετρό, δίκυκλα...)
- να είναι ενιαίο
- να μην περιορίζεται μόνο σε εμπόριο ή διοίκηση, να είναι πολυλειτουργικό
- να βρίσκεται σε οικολογική ισορροπία, με πολύ πράσινο, και ανθρώπινο, στην κλίμακα του πεζού
- να είναι ευχάριστο, χαρούμενο, καλύπτοντας όλες τις ηλικίες και όλα τα ενδιαφέροντα.

Ο καθορισμός της μορφής και του περιεχομένου του κέντρου της πόλης είναι πράξη πολιτική, αποκλειστική υπόθεση του Δήμου και όχι οποιουδήποτε άλλου φορέα ή ιδιώτη.

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ● ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Για το κέντρο της πόλης, όπως άλλωστε και για όλον τον κοινωνικό εξοπλισμό της πόλης, δύο είναι τα βασικά προβλήματα:

του Γρηγόρη Μ. Διαμαντόπουλου

- ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΓΗ για τους ελεύθερους χώρους και τα κτίσματα, (και όπου υπάρχει κοστίζει αστρονομικά ποσά)
- ΔΕΝ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑ για επενδύσεις μη κερδοσκοπικές.

Μα, θα μου πείτε, «μήπως υπάρχει;» (κατά κανόνα):

... πραγματοποιήσιμος σχεδιασμός και προγραμματισμός;

... σοβαρή, επιστημονική αντιμετώπιση από τη Δημοτική Αρχή;

... ενθουσιασμός και φαντασία;

... έγκαιρη πρόβλεψη;

... η κατάλληλη νομοθεσία από την πολιτεία;

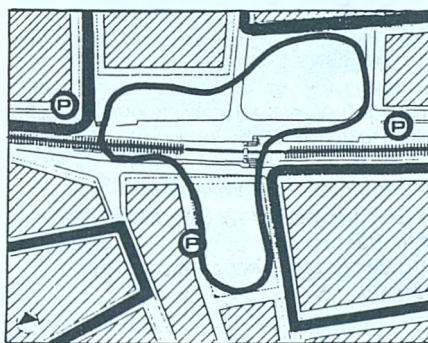
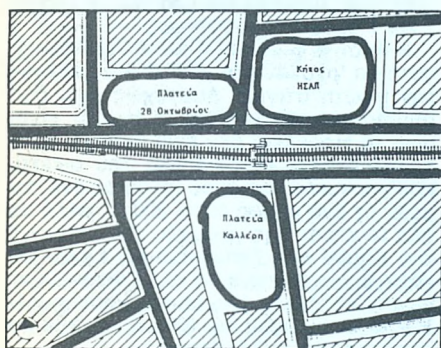
... σωστή πληροφόρηση, ερμηνεία και πειστική;

... προβληματισμός των κατοίκων για όλα όσα τους αφορούν;

Ναι, σωστά. Μα όλα αυτά θα 'πρεπε να 'ναι ψιλά γράμματα μπρος στη γη και τα λεφτά, τα δυο βασικά.

Ελάχιστοι Δήμοι στη χώρα μας βάλθηκαν να τα αντιμετωπίσουν αυτά τα προβλήματα και τις δυσκολίες, και βλέπουμε τι πετυχαίνουν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ

Τα τρία κομμάτια του κέντρου του Ηρακλείου πρέπει να ενοποιηθούν λειτουργικά, μορφολογικά, αισθητικά και ν' αποτελούν ένα σύνολο.

Και ξεκινάει ο Δήμος αυτός το σχεδιασμό και τον προγραμματισμό, τι θα φτιάξει στο κέντρο του για να εξυπηρετήσει τους Ηρακλειώτες, αλλά να βγάλει ταυτόχρονα και καμιά δεκάρα, για τις άλλες ανάγκες του. Δημοσιεύει πρόσκληση για την αρχιτεκτονική μελέτη, μετά όμως, την... παρτάει 10 μήνες τώρα και περνάει άεστα την ευθύνη για όλο το κέντρο στη δημοτική κατασκευαστική εταιρεία (ΔΕΤΕΝΑ), που είναι βλέπετε Ν.Π. Ιδιωτικού Δικαίου, δηλαδή λέει «ιδιώτης», και κάνει ό,τι θέλει.

Καθορίζει λοιπόν ο «ιδιώτης» κατασκευαστικός φορέας:

1. Υπόγειο parking περίπου 300 θέσεων.
2. Δημοτική αγορά (υπόγειο ή υπόγειο) με καταστήματα Εμβαδού 25 έως 100μ² και συνολικού Εμβαδού 2.000 - 3.000μ².
3. Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων χωρητικότητας 500 περίπου ατόμων.

τας 500 περίπου ατόμων.

4. Δημαρχείο 1.200 μ² περίπου.

5. Ο ακάλυπτος χώρος του οικοπέδου θα διαμορφωθεί ανάλογα σε πλατεία.

Όλα είναι... ιδιωτικά θέματα, όπως βλέπετε, και συνεχίζει:

«Όσον αφορά τη σχέση του έργου με το χώρο, πρώτη επιδίωξη της ΔΕΤΕΝΑ είναι η ενοποίηση της πλατείας βορείως των γραμμών του ηλεκτρικού τρένου με το χώρο του έργου (...).

Δεύτερη επιδίωξη της ΔΕΤΕΝΑ είναι η όσο το δυνατόν μικρότερη κάλυψη του οικοπέδου που θα γίνει το έργο. Η κάλυψη αυτή δεν θα πρέπει να ξεπερνά το 30%.

Τρίτη επιδίωξη είναι η αποσυμφόρηση του κέντρου της πόλης από τον κυκλοφοριακό φόρτο και η άνετη κίνηση των οχημάτων και των πεζών».

Ένα από τα δυο: ή α' η ΔΕΤΕΝΑ υποκαθιστά το Δήμο (τον καταργεί, δηλαδή) και τότε σαν πολιτικός - κοινωνικός φορέας πλέον... καθώς καθορίζει το πρόγραμμα για το Δημαρχείο, τη δημοτική πολυλειτουργική αίθουσα κτλ., εγκρίνει τα σχέδιά τους και δίνει εντολές για όσα αφορούν το συνολικό κέντρο (ενοποίηση, κυκλοφορία κτλ.), ή β' αυτά είναι απαράδεκτα, ασυμβίβαστα με την έννοια «Τοπική Αυτοδιοίκηση» διαφάνειας και δημοκρατικών διαδικασιών, οπότε θα έπρεπε να προχωρήσει ο Δήμος σε μελέτη και να στήσει επίσημα αυτός, με όλη την πολιτική του ευθύνη, το πρόγραμμα και το σχέδιο για όλο το κέντρο του. Και κατόπιν ως έφτιαχνε ο καθένας ό,τι κτίριο ή ελεύθερο χώρο ήθελε μέσα στα πλαίσια αυτού του γενικού σχεδίου για όλο το κέντρο.

Αργά κάπως «ανθίζει» ο Δήμαρχος που το πάει ο κ. πρόεδρος της ΔΕΤΕΝΑ, και πιέζει να μη γίνει απευθείας επιλογή του μελετητή, αλλά διαγωνισμός μεταξύ όλων όσων είχαν εκδηλώσει ενδιαφέρον. Καλεί λοιπόν η ΔΕΤΕΝΑ τις 5 μελετητικές ομάδες (αρχιτέκτονες, πολιτικοί μηχανικοί και μηχανολόγοι) που 'χαν δηλώσει ενδιαφέρον να διαγωνισθούν παρουσιάζοντας προκαταρκτική μελέτη, ώστε να διαλέξουν την καλύτερη λύση και τον καλύτερο μελετητή. Γράφει στην πρόσκλησή της.

Τα χρηματικά βραβεία για την προκαταρκτική μελέτη είναι:

1ο βραβείο το ποσό του 1.000.000 που θα περιλαμβάνεται στην ολική αμοιβή. Για το 3ο βραβείο το ποσό των 500.000 και για το 4ο και 5ο βραβείο το ποσό των 300.000 για το κάθε ένα.

Για το 2ο βραβείο 700.000.

Υπάρχει καμιά αμφιβολία πως όποιος κάνει το 1ο βραβείο θα κάνει και την ολική μελέτη; Εκτός του ότι έτσι γίνεται πάντα (ειδικώς τι διαγωνισμός θα 'ταν;), το λέει ξεκάθαρα: «που θα περιλαμβάνε-ται στην ολική αμοιβή».

Ο Δήμαρχος συνεχιζοντας την προ-σπάθειά του για διαφάνεια, φροντίζον-τας να κατοχυρωθεί όσο γίνεται κάποιο δικό και αντικειμενικό αποτέλεσμα, πιέ-ζει πάλι και δημιουργείται μια επιτροπή κρίσης που περιλαμβάνει εκπροσώπους των πιο επίσημων σχετικά φορέων: του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων (ΣΑΔΑΣ), του Τε-χνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος (ΤΕΕ), του υπουργείου Περιβάλλοντος - Χωρο-ταξίας και Δημοσίων Έργων (η ίδια η διευθύντρια της σχετικής διεύθυνσης στο ΥΠΕΧΩΔΕ), του ΗΣΑΠ (και υπουργείου Συγκοινωνιών), όλων των παρατάξεων του Δημοτικού Συμβουλίου και της Διοί-κησης της ΔΕΤΕΝΑ.

Δύο μήνες συνεδριάζει η κριτική αυτή επιτροπή του Διαγωνισμού και αποφασί-ζει να δώσει το 1ο βραβείο στο ΚΕΠΑΜΕ, με ψήφους οκτώ προς ένα (μέσα στους 8 ο Δήμαρχος και ο κ. πρόεδρος της ΔΕΤΕ-ΝΑ). Δύο από τις μελετητικές ομάδες που είχαν κληθεί δεν πήραν τελικά μέρος στο διαγωνισμό μην παραδίδοντας προκατα-κτική μελέτη.

Θέλετε να μάθετε τη συνέχεια;

Η μελέτη ανατίθεται τελικά στον... τρίτο (και τελευταίο)

Προς δόξαν της Τοπικής Αυτοδιοίκη-σης, των Δημοκρατικών Διαδικασιών, του Δικαίου και της Ηθικής ο Δήμαρχος αναγκάζεται βαθμιαία να παραδεχτεί την ήττα του (γιατί;) να ξεχάσει όλα όσα έλε-γε πριν το διαγωνισμό και να συνταχθεί πλήρως με τις εντολές του κ. Α. Βρού-στη. Το Δημοτικό Συμβούλιο κρατιέται στο σκοτάδι και, όταν μερικοί απορούν για την πρωτοφανώς αθή εξέλιξη, αρχί-ζει η παραπληρόση και παραπληροφόρη-ση μέχρι συκοφαντίας.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΤΩΝ ΑΝΤΙΤΑΙΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΚΛΑΔΟΥ Β ΠΕΡΙΣΤΕΙΩΝ 15 - 10552 ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛΕΦΩΝΟ 3215148-7

Α. Π. 9926

Αθήνα 26 Μαΐου 1989

Π Ο Ο ς
Την Δημόσια Επιχείρηση Τεχνικών Έργων
Ηρακλείου Αττικής

Κατά από αίτηση σας σας στείλουμε κεφάλαιο του Συλλόγου για την επίσημη του κλειστός διαγωνισμό, που αφορά στην μελέτη για την κατασκευή "Συμβολαιο-Συμβολαιο Κέντρου-Παύλου Στάθου Αυτοκινήτων και Αλδούσας Παλλήλων Χωρικών" στο Ηράκλειο Αττικής.

Σας υπενθυμίζουμε ότι η ανάθεση στο πρώτο βραβείο είναι υποκειμενική ακόμη και σε περιπτώσεις διαγωνισμών, που γίνονται με βάση τον κ. 715/77.

Πέρα από αυτό ο ΣΑΔΑΣ θεωρεί ότι οι Ειδικές Δημόσιες Επιτελέσεις, παρόλο που για λόγους δικαιοσύνης θα έπρεπε να είναι, είναι τμήμα Ν.Π.Δ.Α., εντάσσονται ουσιαστικά σε Ειδικές Δημόσιες Επιτελέσεις, υποκειμενικά στον κ. 1256/82 και εξ αυτού υποκειμενικά στις διατάξεις του κ. 715/77 και συγκεκριμένα του άρθρου 11. Ιδιαιτέρως δε για τα σημαντικά έργα ο ΣΑΔΑΣ θεωρεί ως προφανές προτεραιότητα τη διαδικασία της παρ. 5, όλη της των διατάξεων των διατάξεων.

Για το Διοικ. Συμβούλιο

Η Πρόεδρος

Ο Γεν. Γραμματέας

Γνωμάτευση - Διαμνηστική του ΣΑΔΑΣ

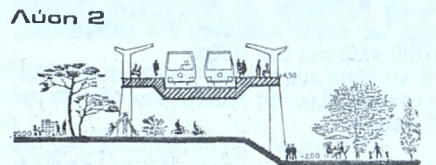
ΟΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΕΝΟΠΙΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

Το κέντρο κοινωνικής ζωής μιας πό-λης, εκτός από πολυλειτουργικό, πρέπει να 'ναι και ενιαίο, όπως λέγαμε. Όμως στο Ηράκλειο η γραμμή του τρένου το κόβει στη μέση. Υπάρχουν φυσικά διάφο-ρες λύσεις για την ενοποίηση. Η προκα-

τακτική μελέτη του 1ου βραβείου αναφέ-ρει 7 δυνατότητες, διερευνώντας κριτικά το θέμα για την καλύτερη επιλογή.

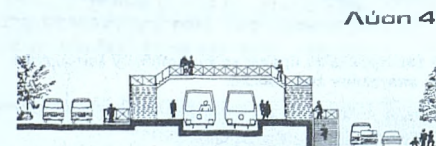
Η γραμμή του τρένου βυθίζεται σε όρυγμα στην περιοχή του σταθμού, έτσι που η πάνω πλάκα αποτελεί το επίπεδο του κέντρου.

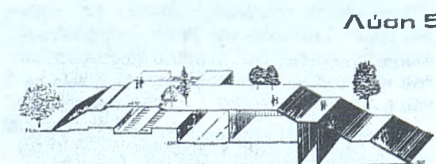
Η γραμμή του τρένου σηκώνεται ψηλά στην περιοχή του σταθμού και περνάει πάνω απ' το κέντρο.

Η γραμμή του τρένου, ολόκληρη και όχι μόνο στην περιοχή του σταθμού μεταφέρεται αλλού, στα όρια του Δήμου.

Όλα μένουν όπως σήμερα. Η «ενοποίηση» γίνεται με το (απαράδεκτο) ανεβοκατέβασμα πάνω απ' το σταθμό: σκαλιά βόρεια (25), σκαλιά νότια (37).

Το βασικό επίπεδο του κέντρου περνάει κάτω απ' το σταθμό, ο οποίος διατηρείται εκεί που είναι σήμερα.

Λύση 6

Το σημερινό πέρασμα πάνω απ' το σταθμό (που μένει εκεί που είναι σήμερα) γίνεται πολύ φαρδύτερο και αναπτύσσεται σε μήκος. Ο πεζός πάντως έχει ν' αντιμετωπίσει πάμπολλα εφιαλτικά σκαλοπάτια.

Λύση 7

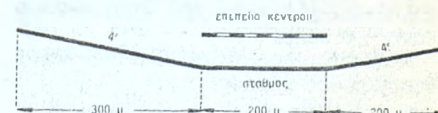

Ο σταθμός του τρένου μένει όπως είναι σήμερα. Το βασικό επίπεδο του κέντρου περνάει από πάνω χωρίς σκαλιά, γιατί με μια διαρκή κλίση λιγότερο από 10% ανεβαίνει, φτάνει πάνω απ' το τρένο και μετά κατεβαίνει.

Όλες οι λύσεις αυτές έχουν τις αδυνα-μίες τους, μα είναι φανερό πως οι λύσεις 1 και 7 έχουν τις λιγότερες.

Η λύση 1 φαίνεται η πιο φυσιολογική, αυτή θα 'ρχοταν στο μυαλό του καθενός την πρώτη στιγμή. Δυστυχώς έχει δυο σημαντικές αδυναμίες. Η πρώτη είναι πως το Ηράκλειο δεν έχει ανάγκη να α-ποκαταστήσει τη συνέχεια του οικιστι-κού και κυκλοφοριακού ιστού σε ένα ση-μείο, σε ένα μήκος έστω 200 μ., αλλά σε όλο το μήκος της γραμμής στην περιοχή του Δήμου που ξεπερνάει τα 3 χλμ. Θα κόστιζε πάνω από 3 δις αλλά θα πετύχαι-νε την εξάλειψη της πληγής αυτής (άλ-λωστε με τη Σταυρού - Ελευσίνους πάει να επαναληφθεί η ίδια ζημιά).

Η δεύτερη αδυναμία της λύσης 1 είναι πως για την υπογειοποίηση του σταθμού και μόνο δεν θα φτάσουν 1.300 εκατομ-μύρια (1 δις 300 εκατ.), ενώ το όφελος θα είναι ένας πεζόδρομος και ένας δρόμος για οχήματα που θα συνδέουν το βόρειο με το νότιο τμήμα του Ηρακλείου. Εκτός από το τελείως απαράδεκτο αυτό ποσό, αρνητικό στοιχείο είναι ότι, ενώ για την υπογειοποίηση θα χρειαστεί το όρυγμα να έχει μήκος 700 μ. μόνο τα 200 μ. θα μπορούσαν να ενταχθούν αργότερα σε πλήρη υπογειοποίηση όλης της γραμ-μής.

Η λύση 7 όσο παράξενη κι αν φαίνεται, θα έλυνε θαυμάσια την ενοποίηση των δύο τμημάτων του κέντρου αν δεν είχε έ-να πολύ βασικό ελάττωμα. Ενώ δηλαδή

δρόμοι για πεζούς ή για οχήματα δεν ενοχλεί να έχουν κλίση εφόσον δεν ξεπερνάει το 10%, το ίδιο δεν συμβαίνει για τα πατώματα των κτιρίων και τις πλατείες. Θα ήταν τελείως απαράδεκτο.

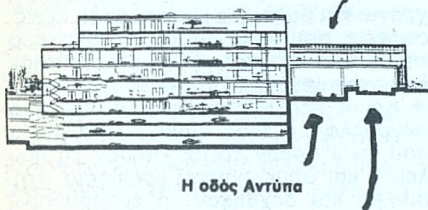
Όσο για το κόστος της κυρτής πλακάς (σχ. 16) δεν θα πλησίαζε ούτε γι' αστείο το κόστος της λύσης 1 (σχ. 10), αλλά θα ήταν πάντως σημαντικό. Επιπλέον θα παρουσιάζονταν και σοβαρές κατασκευαστικές δυσκολίες.

Η ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΑΛΛΗ

Η πρόταση του 3ου βραβείου συνίσταται σε ένα μονοκόμματο πολυώροφο κτίριο (3 όροφοι για το υπόγειο πάρκινγκ και από πάνω άλλοι 6), στημένο σε μια επιπεδη πλακόστρωτη πλατεία. Η απαιτούμενη ενοποίηση των τμημάτων του κέντρου προβλέπεται να γίνει με μια γέφυρα που ξεκινάει από τον... 8^ο όροφο του κτιρίου, περνάει πάνω απ' τις γραμμές του τρένου και μετά προσγειώνεται με... κυλιόμενες κλίμακες. Οι χιλιάδες δηλαδή Ηρακλειώτες που θέλουν καθημερινά να περάσουν απλώς απ' το βόρειο στο νότιο τμήμα της πόλης (και τα-νάπαλιν), είναι αναγκασμένοι (δημοκρατικότητα) ν' ανέβουν ή να κατέβουν με το

Μέσα στους 6 ορόφους αυτούς βρίσκονται όλα: και η πολυλειτουργική αίθουσα και το... Δημαρχείο.

Γέφυρα πάνω απ' το σταθμό και την οδό Αντύπα

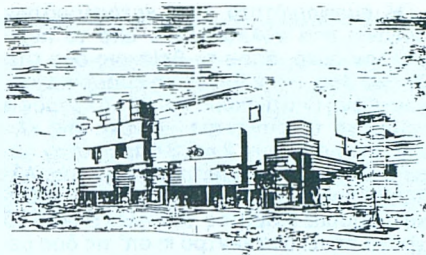

«γυάλινο ασανσέρ», ή με τα πόδια από τις σκάλες του κτιρίου τέσσερις ορόφους, να περάσουν τη γέφυρα και μετά να κατέβουν ή να ανέβουν με τις κυλιόμενες κλίμακες (όταν λειτουργούν, όπως στην Ομόνοια)! Να σημειωθεί ότι οι μελετητές του 3ου βραβείου δεν παρουσιάζουν πρόταση με υπογειοποίηση του τρένου, δηλώνοντας:

«Πληροφορίες από τον ΗΣΑΠ μας αποκλείσαν το ενδεχόμενο οι γραμμές και ο σταθμός του τρένου, να γίνουν υπόγεια».

Με το δικό τους, βέβαια. Άλλο θέμα η προσπάθεια του κυρίου Α. Βρούστη (πρόεδρου της ΔΕΤΕΝΑ) να βγάλει το ΚΕΠΑΜΕ απ' τη μέση μόλις παραδόθηκαν οι προκαταρκτικές, με το επιχείρημα ότι δεν παρουσιάζει... στη μακέτα τη λύση με την υπογειοποίηση του σταθμού, αλλά την άλλη (που είναι βέβαια καλύτερη).

Και άλλο αν στο μεταξύ είχαν αποφασίσει τη βύθιση των γραμμών και είχαν μάλιστα αναθέσει την προμελέτη της υπογειοποίησης σε έναν από τους... διαγωνιζόμενους, κρυφά βέβαια από τους άλλους διαγωνιζόμενους. (Τελικά όπου κι αν το πιάσεις το θέμα αυτό, μυρίζει, ε;).

Υποχρεωτικά παρουσιάζουμε το προοπτικό σχέδιο, γιατί είναι οι μόνοι μελετητές που δεν παρέδωσαν μακέτα.

Είναι φανερό απ' αυτό το πολυώροφο shopping - center, παρόμοιο με τα απειράριθμα κρυστάλλινα που ξεφυτρώνουν καθημερινά (για να κλείσουν πάνω απ' τα μισά) στην Κηφισιάς, στη Γλυφάδα, στη Ν. Ιωνία, (ακόμα και στο ίδιο το Ηράκλειο υπάρχει ένα, των ιδίων μελετητών), ίσως είναι κατάλληλο για έναν ιδιώτη, που έχει 2-3 στρέματα στη διάθεσή του και προσπαθεί να εντυπωσιάσει. Το μοναχικό όμως αυτό κτίριο χαμένο μέσα στο απέραντο πλακόστρωτο, σε μια πόλη 50.000 κατοίκων, προάστειο της Αθήνας, μοιάζει τελείως εκτός κλίμακας.

Η εμπορικότητα επιδιώκεται με το να είναι όλα υποταγμένα στα μαγαζιά. Ακόμα και οι χώροι του Δημαρχείου χάνουν μορφολογικά κάθε αυτοτέλεια, χωμένοι από δω κι από κει στο πολυκατάστημα (γιατί πρέπει λέει να 'ναι κρυμμένοι για ορισμένους προσωρινούς λόγους). Έτσι όμως εξαφανίζεται, μηδενίζεται το πολιτικό και κοινωνικό περιεχόμενο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Φυσικό είναι αυτό άλλωστε, αφού η Τ.Α. παραχωρεί το δικαίωμα να καθορίζει «ιδιώτης» έμπορος τις τύχες του δημοτικού κέντρου, του Δημαρχείου, της Δημοτικής Πολιτιστικής Αίθουσας κτλ.

Το ΚΕΠΑΜΕ (α' βραβείο) παρουσίασε δύο προτάσεις, μία με πέρασμα της επιδερμίδας του κέντρου πάνω από τον σταθμό (με βάση τη «λύση 7» στο προηγούμενο κεφάλαιο) και μία με υποβάθμιση του σταθμού (με βάση τη «λύση 1») τονίζοντας βέβαια πως η υποβάθμιση του σταθμού είναι απόλυτα αντισυμβατική λύση και πρέπει να αποκλεισθεί εξ υπαρχής, αποδεικνύοντας πάντως πως η βασική ιδέα παραμένει και στις δύο περιπτώσεις.

Η κεντρική ιδέα είναι να αντιμετωπισθεί το κέντρο του Ηρακλείου, σαν ένα σύνολο ένας ενιαίος μεγάλος ελεύθερος - πράσινος χώρος, (13,5 - 18,5 στρέμματα) όπου κινούνται διαρκώς άνθρωποι κάθε ηλικίας και ενδιαφέροντος και όπου θα τοποθετηθούν τα αιτούμενα από τον αγνοηθέν κτίσματα, όπου και όπως πρέπει. Στο κέντρο αυτό «οικοδομικής και κοινωνικής ζωής του Δήμου» δεν πηγαίνει μόνον όποιος θέλει να ψωνίσει ή να κάνει τη δουλειά του στο Δημαρχείο. Υπάρχουν επιπλέον ένα σωρό που θα 'θελαν να παν εκεί για να κάνουν απλά τη βόλτα τους, να κάτσουν σε μια πλατειού-

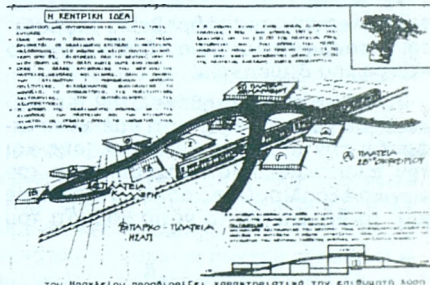
* Που θα ήταν ό,τι πρέπει για τον Άγνωστο Στρατιώτη ή την πλατεία Συντάγματος, για να εξυπηρετεί τις παρελάσεις προ της ΑΕ του προέδρου της Δημοκρατίας.

Ο πεζός περνάει με τη ράμπα πάνω απ' το τρένο χωρίς να το πάρει χαμπάρι.

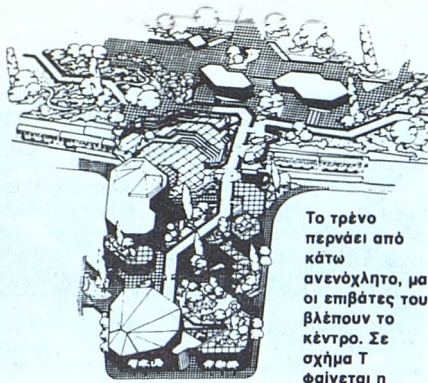
λα με τα παιδιά τους, να χαζέψουν τις βιτρίνες ή τον κόσμο που περιδιαβαίνει, να πιουν έναν καφέ, να συναντήσουν τους φίλους τους... Υπάρχουν ακόμα χιλιάδες κάθε μέρα που, απλούστατα, περνάν από το βόρειο κομμάτι της πόλης στο νότιο (ή ανάποδα), αφού το Ηράκλειο κόβεται και θα εξακολουθήσει να κόβεται στα δύο από το τρένο, μιας και η τυχόν υπογειοποίηση του σταθμού δεν θα λύσει το πρόβλημα παρά μόνο σε μήκος 200 από τα 3.000 μέτρα.

Στηριγμένοι λοιπόν στην ιδέα της «λύσης 7» και ξεροντας το βασικό της ελάττωμα οδηγηθήκαμε στην πρόταση να βρίσκεται σε κλίση μόνον ο κεντρικός πεζόδρομος που οδηγεί απ' τη μια πλευρά του κέντρου στην άλλη. Η ράμπα αυτή, με φάρδος έστω 3,80 μ. και μήκος 150μ., περνάει με ομαλή κλίση λιγότερο από 8% πάνω απ' το τρένο και μετά, πάλι χωρίς ούτε ένα σκαλί, κατεβαίνει στην απέναντι μεριά. Όλα τα άλλα: κτίρια - πλατείες - ελεύθεροι χώροι χτίζονται απολύτως κανονικά, με κάθετες κολόνες και οριζόντια δοκάρια και πλάκες. Από τον πεζόδρομο αυτό, τη ράμπα, μπαίνεις στο κάθε κτίριο και στην κάθε πλατεία με τα μαγαζιά κτλ., εκεί όπου η εισόδός τους (πλάτους 2-3μ.) έχει το αντίστοιχο υψόμετρο της ράμπας.

Λειτουργικά «κρέμονται» απ' την κεντρική ράμπα όλες οι λειτουργίες του κέντρου. Κατασκευαστικά όμως συμβαίνει το αντίθετο: πάνω στο σκελετό των κτισμάτων με τις διάφορες κοινωνικές λειτουργίες κρέμεται (σαν πρόβολος) η ράμπα.

Δημιουργείται έτσι ένα κομμάτι πόλης που έχει σαν πρότυπο τα παλιά ιστορικά κέντρα των πόλεων, (που τόσο τα χαιρόμαστε όλοι και προσπαθούμε να διατηρήσουμε), όπου με δρόμους και δρομάκια για πεζούς, με μονόροφα ή το πολύ διώροφα κτίρια, με μπόλικο πράσινο, αποφεύγονται τα απέραντα πλακόστρωτα και τα σκαλιά πάνω - κάτω. Ο βασικός πεζόδρομος, ραχοκοκκαλιά όλου του συγκροτήματος του κέντρου ξανοίγει σε πλατειούλες με τα μαγαζάκια και τα άλ-

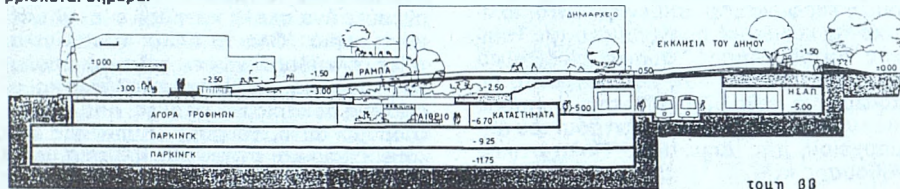
ράμπα, με κλίση μικρότερη ή ίση με 8%

λα κτίσματα για τις ποικίλες κοινωνικές και οικονομικές λειτουργίες (εμπόριο, Τ. Αυτοδιοίκηση, ψυχαγωγία και πολιτιστικές εκδηλώσεις, παιδικά παιχνίδια καφετέριες, ζαχαροπλαστεία, εστιατόρια, υπηρεσίες, δέντρα ψηλά, συντριβάνια, κληματαριές, λουλούδια...)

Όλα φυσιολογικά, ανθρώπινα, οικολογικά ισορροπημένα, όπου δεν αρκεί πια να μιλάμε για διατήρηση του περιβάλλοντος του (παλιότερου) Ηράκλειου με τα αιωνόβια πεύκα, αλλά για δημιουργία αυτού του επιθυμητού περιβάλλοντος.

Η λύση του α' βραβείου με το τρένο στη θέση όπου βρίσκεται σήμερα.

Η δεύτερη λύση του α' βραβείου, με την υπογειοποίηση του σταθμού του τρένου.

Το κοινωνικό και πολιτικό πιστεύω των μελετητών του α' βραβείου εκφράζεται έντονα στη λύση που δόθηκε για το κτίσμα του Δημαρχείου.

Το κτίριο τοποθετήθηκε στην πιο καιρία θέση του κέντρου, γιατί πρέπει να εκφράζει την ιδέα της Αυτοδιοίκησης και την πρωτοκαθεδρία ανάμεσα στον κοινωνικό εξοπλισμό της πόλης. Περίοπτος (απ' το βόρειο και το νότιο κομμάτι του

Η εμπορικότητα των καταστημάτων αυξάνει στο πολλαπλάσιο από το περιβάλλον αυτό, όπου τα βρίσκεις όλα στο δρόμο σου, στην πολύτιμη εμπορικά ισόγεια ζώνη (γιατί ακόμα και τα πολυόροφα κτίσματα τα συναντάς —ένεκα της κλίσης της ράμπας— 2 και 3 φορές στην πορεία σου, σε διαφορετικά υψόμετρα. Αλλά και ορατότητα που θα έχουν τα 100 εκατομμύρια επιβάτες του ηλεκτρικού το χρόνο πάνω στο κέντρο κι απ' τις δύο μεριές, αυξάνει αξιοπρόσεκτα την εμπορικότητα.

Η δυνατότητα πραγματοποίησης κατά φάσεις, ενός τόσο μεγαλεπιβόλου (και μάλιστα για την Αυτοδιοίκηση) έργου, είναι κάτι απαραίτητο. Είναι τελείως κοντόφθαλμο και παραπλανητικό να υποστηρίζεται ότι το έργο θα γίνει όλο με μιας, ακόμα και χωρίς καμία τροποποίηση ρυμοτομικού! (μήπως και η υπογειοποίηση του σταθμού του τρένου, μέσα στην οδό Αναμορφώσεως;). Όχι μόνο δεν αποτελεί ελάττωμα όπως λέει η ΔΕΤΕΝΑ η λύση του ΚΕΠΑΜΕ που μπορεί να δημιουργεί πάνω στην ενιαία πλάκα του υπόγειου δημοτικού πάρκινγκ εδώ κι εκεί ολιγόωροφα κτίρια κατά φάσεις, αλλά είναι από τα βασικά προτερήματα το ότι δεν έχουμε να κάνουμε με μονοκόμματο κτίσμα εννιά ορόφων. Και γι' αυτό το λόγο και ένεκα του περιορισμού των τριών ορόφων του πάρκινγκ σε δύο με 299 αντί 300 θέσεις) η λύση του ΚΕΠΑΜΕ είναι η φθηνότερη.

κέντρου, σημείο έλξης για τους επιβάτες του τρένου από ανατολικά και δυτικά), είναι ο πάνω - πάνω όροφος, που στεγάζει το Δημοτικό Συμβούλιο, το Δήμαρχο, τον πρόεδρο... Έχοντας μπροστά του τη μεγάλη πλατεία Δημαρχείου για λαϊκές συγκεντρώσεις (η αρχαία εκκλησία του Δήμου) δημιουργεί ιδεώδεις συνθήκες διαλόγου.

Τμήμα της ράμπας με την πλατεία Καλλέρη, την είσοδο τεχνικών υπηρεσιών του Δήμου, το δημοτικό καφέ, πλατειούλες με μαγαζιά κτλ., την είσοδο στην αίθουσα πολιτιστικών εκδηλώσεων, όλα ισόγεια μέσα στο πράσινο.

... Όμως τώρα φτιάχνεται η άλλη λύση, που ήρθε τρίτη και τελευταία στο διαγωνισμό!

ΤΟ ΜΑΡΜΑΡΟ ΠΟΙΟΣ ΤΟ ΠΛΗΡΩΝΕΙ;

● Θα μου πείτε τώρα: «οι αρχιτέκτονες που τόσο αδικήθηκαν κατάφορα, δεν διαμαρτύρονται;» Έ, ναι, διαμαρτύρονται. Και ποιος τους ακούει; Εδώ καράβια χάνονται... Να παν στα δικαστήρια; Δέκα χρόνια και βάλε, για μια απόφαση ήξεις - αφήξεις, που θα πληρώσει κατόπιν εορτής ο τότε Δήμαρχος και ο τότε πρόεδρος της ΔΕΤΕΝΑ. Η ζημιά θα 'χει γίνει.

● Και οι αρχιτέκτονες που αδικούν τους συναδέλφους τους οργανωμένα; Αυτοί που, ενώ ήρθαν τρίτοι «πήραν τη δουλειά», και συμφώνησαν μειοδοσία στην αμοιβή και δέχθηκαν να εκπαραθυρώσουν τους συνεργάτες τους πολιτικούς μηχανικούς και μηχανολόγους, αυτοί πως τολμούν τέτοιες αντιιδεοντολογικές απαράδεκτες πράξεις; Μπα! Τι να φοβηθούν; Το πολύ πολύ να τους καλέσει το πειθαρχικό του ΤΕΕ σε τρία χρόνια, να τους κάνει «ντα».

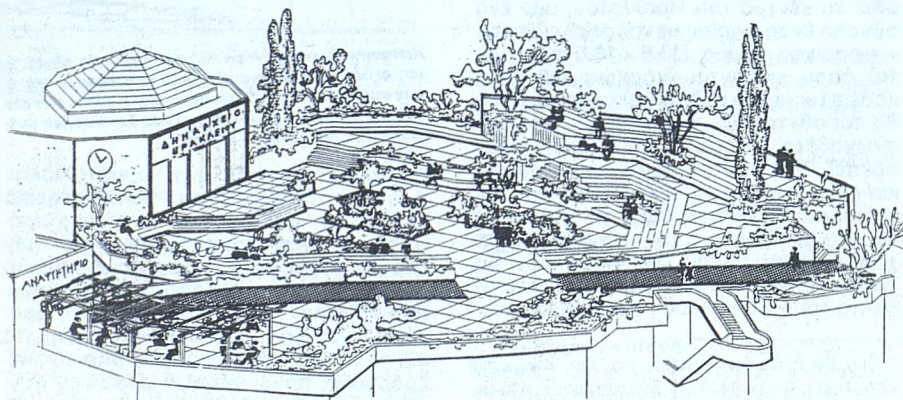
● Και οι δύο Δημοτικοί Άρχοντες, που τα μαγειρεύσαν όλα αυτά, θα συνεχίσουν να διατείνονται πως ανήκουν στην αριστερά; Μήπως θα προβούν σε αυτοκαθάρση για τα σκανδαλάκια αυτά; Δε βαριέσαι. Μάλλον δεν το βάζουν κάτω. Η αυθαιρεσία, η αδιαφάνεια, η παραπληροφόρηση, συνήθως τα καλύπτει όλα...

ΤΟ ΜΑΡΜΑΡΟ ΛΟΙΠΟΝ ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΤΟ ΠΛΗΡΩΣΕΙ;

Τα πολλά θα τα πληρώσουν οι Ηρακλειώτες. Μόνο που άμα την πάρουν χαμπάρι τη ζημιά που γίνεται στην ποιότητα ζωής τους, στο χώρο του κέντρου, τη σκανδαλώδη σπατάλη για την υπογειοποίηση (1.3 δις αντί για 200 φορές λιγότερα για λύση καλύτερη!), θα 'ναι αργά.

Βέβαια ζημιά παθαίνει κι ο θεσμός της Αυτοδιοίκησης.

Ζημιά πάθαν και οι αρχιτέκτονες του α' βραβείου, ηθική και υλική σοβαρότητα. Μικρή σε σχέση με την πόλη και την Αυτοδιοίκηση. Κι έπειτα αυτούς ποιος τους λογαριάζει;

Ο όροφος Δημάρχου - Δημοτικού Συμβουλίου και η Πλατεία Δημαρχείου «Εκκλησία του Δήμου»

ΑΙΓΙΝΗΤΙΚΑ ΚΑΝΑΤΙΑ

του Μήτσου Αλεξανδρόπουλου

Στην Αίγινα ψάχναμε για όμορφα κανάτια. Ένας φίλος μας που τον γνωρίσαμε στο ξενοδοχείο, ο «Αντάρτης των πόλεων», όπως τον είπαμε, μας έβγαλε ένα λογίδριο για τα αιγινήτικα κανάτια και είπε περίπου τα εξής: «Δεν ήταν ποτέ ωραία τα αιγινήτικα κανάτια, έχω πιει άφθονο νερό στα παιδικά μου χρόνια εδώ στο νησί όπου ο πατέρας μου υπηρετούσε δασονόμος το χίλια εννιακόσια τόσο και το νερό το είχαμε κι εμείς στο σπίτι μας σε κανάτες και στάμνες. Ωραία τα κεραμικά τους δεν ήταν, αλλά ήταν καλά για τη δουλειά τους, κανάτια να πίνει ο κόσμος νερό, κιούπια για το λάδι και το κρασί, τσουκάλια να μαγερεύει, λαγήνια, γλάστρες, όλα αυτά, εντελώς πρακτικά πράγματα, ακαλαίσθητα, χοντροφτιαγμένα και κακοζωγραφισμένα —κιτς, εδώ που τα λέμε— τα ψέναν όμως καλά και κράταγαν, επίσης είχαν την ιδιότητα οι δικές τους στάμνες να κρατάνε πολύ δροσερό το νερό, αυτό ήταν γνωστό από την αρχαιότητα και τα σταμνιά τους φημιζόνταν από τότε, γιατί επιπλέον οι αιγινέιοι είχαν τον τρόπο να διακινούν τα αγγεία τους, ήταν πρακτικοί, ξέραν να κάνουν την άργιλλο αργύριο. Τους βλέπετε και τώρα, ο αμαξάς σε βάζει για λίγο στο αμάξι του και ζητάει χίλιες πεντακόσιες δραχμές κι ο ταξιτζής, άμα κατάγεται κι από την Πέρδικα και δει πως είσαι λιγάκι νωθρός, πατάει διπλή ταρίφα και παίρνει περισσότερα από τον αμαξά. Τους άλλους Έλληνες, στους οποίους επούλαγαν τα πήλινα είδη τους οι αρχαίοι αιγινέιοι, τους είχαν ένα είδος κουτόφραγκους, γι' αυτό κι εκείνοι δεν τους συμπαθούσαν, περιφρονητικά τους έλεγαν τσουκαλάδες και την πόλη χυτρόπολη, η χύτρα ήταν σύμβολο ευτέλειας. Όστε ο αιγινέιος κανατάς δεν ήταν τεχνίτης με την έννοια του καλλιτέχνη, αλλά ήταν ένας εμπολεύς και η «αιγιναία εμπολή» ήταν παροιμιώδης έκφραση κι εσήμαινε το ξεπούλημα των πάντων, αιγινόπωλης λεγόταν ο κάθε ψηλικατζής. Και ο πηλοουργός τι απεμπολούσε; Χωματάκι της πατρίδας του που το ανακάτευε με λίγο νερό και το ξερόψενε στο καμίνι. Επόμενο λοιπόν ήταν με την πάροδο δυο-δυόμισι χιλιετιών να γίνει η Αίγινα με το ψήσε-ψήσε ένα κανάτι, βγαλμένο στο σφυρί. Αυτά θα τα είδατε και θα τα δούμε πολύ καλύτερα στα δυο τρία χρόνια που μας έρχονται...».

Άλλα τόσα και περισσότερα ήταν αυτά που μας είπε, εμείς όμως θέλαμε να έχουμε από την Αίγινα ένα καλό κανάτι, ψάχνοντας φτάσαμε και στο εργαστήριο του μπαρμπα-Σπύρου στο Μεσαγρό. Στο χωριό αυτό θα πηγαίναμε έτσι κι αλλιώς γιατί θέλαμε να βλέπαμε και το σπίτι του Ροδάκη.

Ο μπαρμπα-Σπύρος είναι ένας άνθρωπος πάρα πολύ συμπαθητικός. Και δίχως αμφιβολία ένας καλός τεχνίτης, τυπική μορφή γεροκανατά με το μόχθο μιας ζωής αποτυπωμένων στα μάτια του, στα χέρια του, στα πόδια του κι ακόμα πιο πολύ στην καμάρα της ράχης του —«μπαρμπα-Σπύρος κανατάς» μας συστήθηκε ο ίδιος. Ένα μικρό σπίτι και δίπλα η περιφραγμένη αυλή με τα κανάτια. Το πρώτο που ακούσαμε από τα χείλη του: «Μήπως έχετε παιδιά να μου τα στείλετε να τα μάθω την τέχνη δωρεάν;... Δωρεάν, το γράφω κι εκεί» και μας έδειξε την ταμπέλα στον τοίχο όπου πράγματι το έχει γράψει αυτό εγχωρίζοντας με μεγαλύτερα γράμματα το δωρεάν. Σβήνει το επάγγελμα κι η τέχνη χάνεται. Με αυτή τη μελαγχολία ζει ο παλιός μάστορας, παρά με την έγνοια του κέρδους, κι ας μην αμέλησε στο τέλος να μας φουσκώσει την τιμή ενός από τα κομμάτια που αγοράσαμε, το μεσανό μιας κολονίτσας, που όλη μαζί, με τη βάση και το κιονόκρανο την είδαμε έπειτα στην πόλη και είδαμε

και την τιμή. Τα δικά του παιδιά δε θέλησαν να μάθουν την τέχνη, είναι κάτω στην πόλη και κάνουν άλλα εμπόρια. Τον έναν από τους γιους μας τον έδειξαν μπροστά σ' ένα ξενοδοχείο στο λιμάνι, έκοβε βόλτες στο πεζοδρόμιο πίσω από τα παραταγμένα του μηχανάκια που τα νοικιάζει. Στάθηκε και χαμογελούσε όσο πλησιάζαμε, αλλά όταν του είπαμε ότι ερχόμαστε από τον μπαρμπα-Σπύρο και ν' αφήσουμε για λίγο τα κανάτια μας στη φύλαξη του, έγινε αδιάφορος και βέβαια δεν μας αρνήθηκε, αλλά και αυτό ήταν λίγο παραμέσα στην αμίλητη κίνηση που έκανε δίνοντάς μας την άδεια.

Ο μπαρμπα-Σπύρος βλέπει την τέχνη να σβήνει γιατί η δουλειά δεν έχει πέραση, ποιος τώρα να πιει νερό από κανάτι. «Με τις γλάστρες κάτι γίνεται, αλλά φέρνουν στα μαγαζιά και πλαστικές... Είμαστε οι τελευταίοι», έτσι το συνόψισε το ζήτημα. Και άλλοι όμως, πολύ νεώτεροι, παιδιά που ακόμη δεν επήγαν για τη θητεία τους, μιλούν για τη ζωή που ήταν πριν και δεν είναι τώρα, το όριο το τοποθετούν κάπου μέσα στο δικό τους χρονολόγιο, ανάλογα με την ηλικία, πέντε - έξι χρόνια πριν, «το 1980» μας είπε ο νεαρός ταξιτζής που μας πήγαινε από την Πέρδικα στο Σφεντούρι, ένα θεαματικό χωριό, σφακιώτικο θα έλεγε κανείς, ψηλά πολύ από τη θάλασσα, στα νότια του νησιού. «Από τότε έπαψε να βρέχει κι ο κόσμος έφυγε από δω». Αυτή είναι η δική του εξήγηση και μας βεβαιώνει ότι θυμάται πολύ καλά τα χωράφια εδώ στις έρημες πλαγιές, έσπερναν στάρι τη μια χρονιά και την άλλη βίκο ή αρακά (φάβα), και εκεί, στην άλλη πλαγιά, ήταν όλο αμπέλια. Αυτή η πλαγιά που μας δείχνει, των αμπελιών, είναι ένα γιγάντιο αμφιθέατρο που τρέχει με μεγάλη ταχύτητα ως κάτω και μάταια οι αλλεπάλληλες ξερολιθιές με μια γεωμετρικά άψογη διάταξη, αλλού ερειπωμένες, αλλού φαγωμένες από το αγκάθι, προσπαθούν να συγκρατήσουν τη ραγδαία κατάρρευση, όπως άλλοτε κράταγαν το χώμα και την υγρασία. Όλα τα έχει συμπαρασύρει η ξέρα κι η ερημιά. Εδώ κι εκεί εσώθηκε κανένα δέντρο, καμιά ελιά ή συκιά, όπου άλλοτε κολάτσιναν οι εργάτες ή ξάπλωναν τις καυτές ώρες το μεσημέρι. Τώρα τίποτα, ούτε ψυχή στον ίσκιο τους δεν κάθεται, δεν είδαμε ούτε ένα πουλί, ολομόναχο εκεί από κάτω βράζει το λιοπύρι. Να βρίσκουν άραγε τώρα σ' όλη την Αίγινα ένα σπειρί βίκο τα πουλιά; Όλο το ακατοίκητο μέρος του νησιού, το μη τσιμενταρισμένο, έχει περιέλθει σ' αυτή την κατάσταση, σαν ν' άνοιξε η φαιάσειο κι έσπειρε παντού αγκάθι. Η ερειπωμένη γη είναι θέαμα πολύ πιο θλιβερό από τα χαλάσματα των σπιτιών, αυτά ξαναφτιάχνονται στο κάτω κάτω, αλλά ετούτη η ερήμωση πάει βαθιά, αποξεραίνεται η ζωή ανεπανόρθωτα.

★

Υστερ' απ' αυτά, τα όσα θα είχαμε να πούμε και για το σπίτι του Ροδάκη είναι λεπτομέρειες πολύ ασήμαντες, σαν να 'σπασε όλο κι όλο ένα κανάτι, ίσως πάρα πολύ ωραίο πράγματι. Πρόκειται για ερείπιο και μάλιστα σ' εκείνη την προχωρημένη κατάσταση όπου και τα ίδια τα ερείπια έχουν ρημάξει. Άλλωστε διαπιστώσαμε επανειλημμένα πως κανείς δεν το ξέρει στην Αίγινα. Παντού όπου ρωτούσαμε μας παίρνουν γι' αμερικάνους και είναι χαρακτηριστική η λεπτομέρεια ότι κι ο ταξιτζής μας πήγε και μας έφερε με διπλή ταρίφα. Απ' όλους παίρναμε την ίδια απάντηση: «Ποιανού Ροδάκη»; Δεν ήξεραν τίποτα. Ούτε και οι ταξιτζήδες και οι αμαξάδες, τιμητική εξαίρεση μόνο ο μπαρμπα-Σπύρος, αυτός ήξερε και την τοποθεσία και τι ήταν

αυτό το σπίτι. Από την πόλη, όπως είπα, πήραμε ταξί κι ευτυχώς που φτάνοντας στο Μεσαγρό δεν το αφήσαμε γιατί θα τραβούσαμε μεγάλη ταλαιπωρία. Ο ίδιος ο ταξιτζής ως την τελευταία στιγμή ενόμιζε ότι πηγαίναμε επίσκεψη σε γνωστή μας οικογένεια. Και μέσα στο χωριό πάλι μας δίνουν την απάντηση που σημείωσα, μόνο ένας ανάπηρος στο μαγαζί που πήγαμε να ρωτήσουμε κατάλαβε τι θέλαμε, χωρίς όμως να του πει τίποτα το όνομα του Ροδάκη. «Τα αρχαία;» μας είπε. «Εκεί θα πάτε» κι έδειξε στον οδηγό από πού να πάει. Επήραμε έναν ανηφορικό δρόμο στα κακά του χάλια, ο οδηγός πιο εκεί σταμάτησε, δεν πήγαινε άλλο το αυτοκίνητο. Κατεβήκαμε κι αρχίσαμε να ψάχνουμε. Μια γυναίκα που είχε απλώσει την μπουγάδα της μας έδειξε μια συκιά. «Εκεί είναι. Πίσω από τη συκιά». «Πάει το αυτοκίνητο;» «Ούτε άνθρωπος δεν πάει».

Τυπική εικόνα κεραμιδαριού, ξύλα, πέτρες, κεραμίδια, χώματα, κι όπως έχει θεριέψει το αγκάθι και σκίζει το δέρμα με τα χάλια του ξυράφια είναι αδύνατο να σταθείς κάπου και να προσπαθήσεις να ξεχωρίσεις, να καταλάβεις, οι σκεπές έχουν πέσει, οι τοίχοι γκρεμίστηκαν, φαίνεται στο βάθος μια πόρτα ασφαλισμένη με λουκέτο, «έχει κλειδώσει τ' αγάλματα» μας είχε πει η γυναίκα καμιά μέρα.

Θα το αναστηλώσουν αυτό το σπίτι; Δεν το βλέπω. Άλλα γίνονται τώρα στο νησί. Αμφιβάλλω αν και ο πιο ενθουσιώδης θαυμαστής του Πικιώνη, γενόμενος ο ίδιος υπουργός, θα το αποφάσισε. Σκέφτεσαι και διάφορα άλλα πράγματα και ακριβώς επειδή εκείνοι που έβαλαν το χέρι τους στο χτίσιμο του σπιτιού ήταν τόσο καλοί στη δουλειά τους, αναγνωρισμένοι και υποδειγματικοί, σου έρχεται και μια γενικότερη απορία, όταν μάλιστα κάνεις και κάποιες συγκρίσεις με άλλα μνημεία του νησιού πολύ αρχαιότερα: τι περιθώρια άραγε διαθέτει η δημιουργία στην εποχή μας, πόσο η ίδια έχει δυνάμεις ν' αντέξει στις δοκιμασίες του χρόνου, να μη γίνει ερείπιο σαν αυτό το σπίτι, χτισμένο μόλις πριν μερικές δεκαετίες.

Σήμερα η «αίγιναία εμπολή» έχει να κάνει με τη γη που πουλιέται ακατέργαστη πρώτη ύλη απλώς πακεταρισμένη κομμάτι κομμάτι στο συρματόπλεγμα. Στην Αίγινα είναι δρομολογημένο εντατικό ξεπούλημα με συχνούς αποδέκτες τους ξένους —για το νησί εκδηλώνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η γερμανική επιρροή, στο ξενοδοχείο που μείναμε τις λίγες μας μέρες, πληρώνοντας για την ημιδιατροφή μας με τα φετινά κεσάτια, ελαττωμένη τιμή, μιλιέται κυρίως η γερμανική, οι αίγινηοί σερβιτόροι είναι άσοι και στη γλώσσα. Οι ενενήντα στους εκατό πελάτες δυτικογερμανοί, περνάει και καμιά γαλλίδα ή αγγλίδα, εφέτος, για το παράξενο του πράγματος, ήταν και δυο ρωσίδες, αλλά από τη Γερμανία κι αυτές, η μια πιο νέα, η άλλη παλιά καραμπίνα, όλη μέρα κοιμούνταν και τα βράδια επήγαιναν να εργαστούν σε παρακείμενη ντίσκο.

Από την άλλη μεριά ο Κώστας, ένα γεροντάκι που ο διευθυντής του ξενοδοχείου τον έχει προσλάβει να χτενίζει κάθε πρωί την πλαζ με το γράβαλο, έχει σπίτι στο χωριό κι ένα κήπο μπροστά και θέλει να τα πουλήσει, αλλά δεν του τα παίρνουν, το οικοπεδάκι είναι μικρό, πάνε, το βλέπουν και φεύγουν προς μεγάλη πικρία του Κώστα. Δε θέλησε να το αγοράσει ούτε κι ο εφοπλιστής Μαυρακάκης που έχει αγοράσει όλη την περιοχή —«τη μισή Αίγινα» λέει ο Αναστάσης, άλλη εντελώς περίπτωση από τον Κώστα.

Ο Αναστάσης δεν πουλά. Είναι αποφασισμένος να κρατήσει το σπίτι του και το οικοπέδο που έχει στο Σφεντούρι από τη γυναίκα του. Έχει όμως ν' αντιμετωπίσει πολλούς πειρασμούς, ακόμα και πιέσεις από την πλευρά των τοπικών αρχών που επιβάλλουν όλο και περισσότερους περιορισμούς στους ντόπιους προς χάρη του τουρισμού και των ξένων. Μας μίλησαν και για έναν αμαξά, τον Κύρικο (του αλλάζω λίγο τ' όνομα), ο καλύτερος αμαξάς της Αίγινας, από μικρό παιδί σ' αυτή τη δουλειά κι έπειτα από τον πόλεμο (έκφραση του Αναστάση) που του έκανε η αστυνομία εξαιτίας του αλόγου του —το σπίτι και ο σταύλος

του ήταν μέσα στην πόλη— αναγκάστηκε να παρατήσει το επάγγελμα, επούλησε το άλογο και το αμάξι και σε συνέχεια το 'ριξε στο πιστό. «Εδώ πατάει κι εκεί βρίσκεται», λέει ο Αναστάσης που ανήκει κι αυτός στο προσωπικό του ξενοδοχείου, ποτίζει και σκαλίζει τα φυτά, τέλεια αντίθεση του Κώστα, που πράγματι με το καθημερινό σκύψιμο κοντεύει να λάβει το σχήμα της τσουγκράνας του, ενώ ο Αναστάσης, επίσης κοντόσωμος, είναι ζωντανή αποτύπωση της νησιώτικης ισχυρογνώμοσύνης, το κορμί του, καθώς μιλά για μια ιστορία που του συμβαίνει τώρα με την κατσίκά του, δίνει κάτι ξαφνικά τινάγματα, πετάει κάτω το σκαλιστήρι κι αρχίζουν κινήσεις ζωηρότερες σαν να 'ναι έτοιμος να πιαστεί στα χέρια, όλα αυτά συνοδευόμενα κι από την οξυτάτη φωνή του, την ταχύτατη γλώσσα του και τα μικρά, δραστήρια και, θα έλεγα επίσης, σκληρότατα μάτια του, που, όταν ο τόνος ξανάβει, τα βλέπεις να πετάνε κάτω από την ψάθα πραγματικές σπιθές. Είναι ζορικός, μαχητικός, από το είδος εκείνο των κοντών ανθρώπων, από τους οποίους βγαίνουν κάποτε σπουδαίοι παλαιστές και πυγμάχοι, καθώς ο αντίπαλός τους δεν έχει και τι να πιάσει, πού να βαρέσει.

Εκείνο το πρωί τον βρήκαμε να σκαλίζει ομπρέλες, ένα φυτό που δίνει άφθονη φωτεινή πρασινάδα κι όταν τα περιποιηθούν και τα ξεαφρώσουν, ψηλώνουν και φουντώνουν σε όμορφους ψηλοκρεμαστούς τρούλους. Ήταν πολύ εκνευρισμένος. Χτες το βράδυ επήγε στο Σφεντούρι και βρήκε το πέρασμα από το δρόμο στο σπίτι φραγμένο. Το έφραξαν οι γερμανοί που έχουν αγοράσει τα μπροστινά σπίτια, ανάμεσα στα οποία είναι το δικό του πέρασμα. Λοιπόν; αναρωτιόταν και ρώταγε κι εμάς.

— Να τα πάρεις και να τα πετάξεις πέρα! του είπε ο Αντάρτης των πόλεων.

— Αυτό έκανα, αλλά είναι η πρώτη φορά; Όλο το καλοκαίρι που έρχονταν αυτά έχω... Μου το κάνουν επίτηδες οι γερμανοί, θέλουν να με αναγκάσουν να πάρω κι από κει την κατσίκά μου...

Έτσι μας περνά στην ιστορία με την κατσίκά που είναι με δυο λόγια η ακόλουθη: Ο ίδιος ο Αναστάσης μένει στην Αίγινα με την οικογένειά του, στην Περιβόλα, ενώ στο Σφεντούρι είναι το πατρικό της γυναίκας του. Στο σπίτι της Περιβόλας είχε τη σειρά του, όπως την είχαν παλιά όλα τα σπίτια —τις κότες του, τα σκυλιά του, τα γατιά του. Και την κατσίκά. Τώρα σε όλα βάζουν περιορισμούς, απαγορεύουν το ένα, απαγορεύουν τα πάντα, αλλά αυτή τώρα η υπόθεση με την κατσίκά τον έχει πειράξει περισσότερο απ' όλα τ' άλλα. «Μας πήραν τ' αμάξια μας, μας πήραν τ' αλόγα μας, τώρα τους βρωμάει η κατσίκά μου, θέλουν να μου την απαγορέψουν για να μη βρωμάει η κακαρέτζα της και πάθουν οι τουρίστες τύφο...». Θα ήταν διασκεδαστικό αν αυτά τα έλεγε απλώς για να ξεσκάει. Αλλά είναι καταστενοχωρημένος. «Κάθε μέρα ο χωροφύλακας να μου χτυπά την πόρτα: "Να πάρεις την κατσίκά". Τι να 'κανα; Να τη σφάξω να τη φάω; Εγώ, η γυναίκα μου, τα παιδιά μας, αυτό το γάλα που πουλάνε τώρα δεν το έχω φάει και ούτε θα το φάμε ποτέ μας. Αναγκάστηκα και την πήγα στο Σφεντούρι. Και είμαι τώρα υποχρεωμένος να πηγαίνω εκεί κάθε μέρα να την ταίζω και να την ποτίζω. Πάει καμιά φορά κι η γυναίκα μου. Τώρα μου λένε νά την πάρω κι από κει και οι γερμανοί μου φράζουν το δρόμο...».

Τα είπαμε κι άλλες φορές με τον Αναστάση. Σ' ένα φύλλο χαρτί έχω κρατήσει, σχεδόν εκεί επιτόπου, όπως μας τα 'λεγε: «Μας έφεραν σε απόγνωση». «Αυτός που μου λέτε την ψήφο να μου πάρει κι άντε να τον πιάσω εγώ μετά». «Να έρθουν οι δημοσιογράφοι, να τα γράψουν και να τα δείξουν κιόλας. Εμάς τους αγρότες να ρωτήσουν». «Πάνε τα παραδοσιακά».

Σε κάποια στιγμή, από το κάθισμα ακριβώς πίσω μια φωνή: — Δεν ξαναπατάω εδώ πέρα.

Αμέσως γυναικεία ανταπόκριση, λεπτή και δηκτική, ένα τσιμπηματάκι:

— Πώς έτσι;

Περνούν κάποιες στιγμές και πάλι η φωνή του άντρα:
— Κάτι με πιάνει...

Όχι πως ήταν γνώριμη η φωνή, αλλά κάτι το γνώριστο υπήρξε εκεί μέσα. Περιμένουμε συνέχεια, η φράση ειπώθηκε σαν μια αρχή, αλλά ακολούθησε σιωπή κι έπειτα ρυθμικά, νευρικά χτυπήματα στο τραπέζι με τα δάχτυλα και μουρμουριστά ένα τραγουδι, τα λόγια στην αρχή δεν ξεκαθάριζαν, μετά κάτι μισοπιάσαμε: «... είσαι της ζωής τ' αεράκι...» και η κατάληξη τονίστηκε καθαρότερα και κόπηκε μ' ένα επιφώνημα δραστήριο, σαν ν' ανακρατούσαν άλογο:

Θα τρελαθώ ωω - ωπ!

— Έλα, έλα..., του είπε. Κρυώνει το κρουασάν...
— Μωρέ με καταλαβαίνεις; Μόνο δυο πράγματα μπορούν να δώσουν λύση... Δυο πράγματα...
— Το ένα το ξέρουμε και μην το πεις καθόλου.
Ο άντρας συνέχισε σαν να μην είχε ακούσει:

— Θα πάω αντάρτης των πόλεων...
Γνωστό, το είπαμε. Πέρνα στο άλλο.
— Το άλλο... Το άλλο είναι... Κοίτα δώ... Ν' ανέβω τώρα εδώ απάνω και ναβάλω μια φωνή.
— Μα κι αυτό, νομίζω...
Ο άντρας γέλασε:
— Με τίποτα δε σε πτώ.
— Αν με πτοείς... Τέσσερες μέρες στην Αίγινα και μ' έχεις διαρκώς...

Είπε και την τελευταία λέξη και την ακούσαμε κι εμείς πολύ καλά. Έπειτα γέλασε.

Γελούσε και ο άντρας:

— Αυτά όμως δε λέγονται στα καφενεία... και πάλι πήρε να γελά. *Εχ, αμάν, αμάν*, ακούστηκε σε λίγο ψευδοτραγουδώντας:

*όλα συμβαίνουν στη ζωή
και μην τα καταριέσαι*

— Αμ εσύ;
— Εγώ όπως πάντα.

Μου ήταν δύσκολο να γυρίσω να τους δω. Τους είχα ακριβώς στην πλάτη μου. Κάμποσες φορές μου είχαν πει να σηκωθούμε να κάνουμε μια βόλτα στην πόλη.
— Περίμενε λιγάκι.

Από κάποιο συνεταιριστικό σχολείο μάλλον έχει περάσει ο Αναστάσης, προσφεύγει στον πληθυντικό — «πρόσφυγες στον τόπο μας—», γενικεύει τις καταστάσεις με καθολική σύλληψη των ζητημάτων έχοντας επίγνωση των ανταγωνισμών και των οργανωμένων συμφερόντων και αγώνων, είναι κατασταλαγμένος στην προσωπική του αντίθεση με τη διείσδυση των ξένων, χωρίς να τα βάζει με τον τουρισμό, επικρίνει μάλιστα τους συμπατριώτες του για την πλεονεξία τους που στο τέλος τους ζημιώνει: «Πώς να έρθει ο τουρίστας αφού του ζητάς πενήντα κι εκατό χιλιάδες;». Τα πολιτικά τα ξέρει καλά, δεν περιμένει τίποτα από τα κόμματα: «Μας μοιράζουν αντί να μας ενώνουν». «Εσείς όμως να ενωθείτε, Αναστάση». Στο κόβει αμέσως: «Με ποιους; Είναι άλλα τα συμφέροντα».

Και μια στιχομυθία με τον Αντάρτη των πόλεων είναι καταχωρημένη εδώ:

— Αναστάση. Άλλα χρειάζονται...
— Άλλα, άλλα, συμφωνώ απόλυτα.

Τη νύχτα αργά περπατούσαμε στη δημοσιά, μια μοτοσυκλέτα πέρασε αστραπή, η φωνή κάπως μας αιφνιδίασε, αλλά τη γνωρίσαμε: «Γεια σας».

— Πού πήγαίνες χτες το βράδυ, Αναστάση; Στη ντίσκο;
— Στο Σφεντούρι να ποτίσω την κατσίκα.

★

Είναι κάπου δέκα μέρες που γυρίσαμε από το νησί. Το λίγο μαύρισμα, που πήραμε, ξεπλύθηκε μεμιάς στην καταϊδρωμένη Αθήνα σαν να 'ταν αλάτι. Επανήλθαμε στη φυσική μας κατάσταση από το άλλο πρωί — πάλι να τρίβουμε τα μάτια μας, θαμπωμένοι επιπλέον κι από τις εξελίξεις που ξεδιπλώνονται κινηματογραφικά με άξονα την κάθαρση και το νέου τύπου κομματικό νταραβέρι. Μέσα σε όλα αυτά ξεθωριάζουν κι οι εντυπώσεις μας από την Αίγινα, σε λίγο τίποτα δεν θα 'χει μείνει, μια γενική ανάμνηση με απάνω απάνω το ναό, τη λυγερή Αφαία, το πιο φινό, πιο μοντέρνο από τα αρχαία μας. Αυτή ναι, θα μένει μέσα μας, στην κορφή ενός δικού μας βράχου, ενώ τα άλλα όλα πήγαν ήδη στον πάτο, γι' αυτό και κάνω μια προσπάθεια να δέσω μερικά στιγμιότυπα.

Το «Αντάρτης των πόλεων» το ακούσαμε από τον ίδιο προτού ακόμα αντιληφθούμε ότι μένουμε στο ίδιο ξενοδοχείο. Το ακούσαμε όμως παρά τη θέλησή μας κι εν αγνοία του κι έπειτα, όταν γνωριστήκαμε, δεν μπορούσαμε να το βγάλουμε στην επιφάνεια, έμεινε για τον εαυτό μας.

Πρωί σ' ένα καφενείο στο λιμάνι της Αίγινας. Το ξενοδοχείο είναι μακριά, προς την κατεύθυνση που πάει ο Αναστάσης να βρει την κατσίκά του. Με το λεωφορείο σε είκοσι λεπτά είμαστε στην πόλη, τις θέλουμε κι αυτές τις εξόδους, μας φέρνει εδώ η κίνηση, η βοή, το θέαμα του λιμανιού, το μύρισμά του που τα έχει όλα μέσα, πόλη και θάλασσα στόμα με στόμα και πραγματικά εδώ παίρνεις διπλή ανάσα. Παραγγέλοντας κι έναν καφέ είσαι πρύμα πλώρα.

Κάποτε ακούσαμε να σέρνονται οι δικές τους καρέκλες. Πρώτος πέρασε ο άντρας για να βγει στο δρόμο. Ψηλός, ξερακιανός, με κάτι γεροντικά περισσέυματα ζωσμένα στη μέση σαν ένα σελάχι με πιστόλες, σορτς και βαμβακερή φανελίτσα δίχως μανίκια, ριχτή, να σκεπάζονται οι πιστόλες. Ένα χρώμα σταρένιο, λιγάκι ηλιοκαμένο και το μακρουλό ισχνό πρόσωπο φαινόταν και κάπως ρόδινο κι ήταν πιο χτυπητή η κόντρα με τα λευκά μαλλιά, αραιωμένα από πάνω και πιο πυκνά στους κροτάφους και πίσω ένα μισοφεγγαράκι πέρα πέρα στην πλαγιά της γυμνής κορυφής. Στο λαιμό αριστερά είδαμε μια σπαθιά, η ουλή με το φρέσκο μαύρισμα είχε πάρει μια γυαλάδα, ξεχώριζε καλά, διακρίνονταν και ραφές κι όπως γύρισε να δώσει το χέρι του στη γυναίκα φάνηκε δεύτερη σπαθιά στο άνοιγμα της φανελίτσας, αυτή κατέβαινε ίσια κάτω στο στέρνο, στη μέση ακριβώς κι έπειτα που κάναμε παρέα και κολυμπούσαμε μαζί βλέπαμε κι άλλα σημάδια του κορμιού, ιδιαίτερα μια γούβα στο αριστερό πόδι σαν ένα ξεριζωμένο φρύδι ξυστά στο γόνατο.

Γνωριστήκαμε εκείνο κιόλας το βράδυ στο ξενοδοχείο, κάτω στην τηλεόραση, που καθόμαστε ως τις τρεις ν' ακούσουμε και τ' αποτελέσματα της ψηφοφορίας. Μόνος του μας απηύθυνε το λόγο σαν να είχαμε παλιότερη συζήτηση. Είχε λείψει για δυο τρία λεπτά κι όταν γύρισε ήταν άλλος αγορητής στο βήμα, ένας από τους νέους, μετά είπε ότι τον γνώριζε και προσωπικά.

— Τι λέει το πασοκάκι; ρώτησε τη γυναίκα του πέφτοντας στην πολυθρόνα.

— Είναι του άλλου κόμματος, μην κάνεις πως δεν το ξέρεις.

— Πασοκάκι, πασοκάκι, εγώ τους ξεχωρίζω από άλλα. Τα πασοκάκια είναι παντού τώρα, πέρα από κομματικά όρια... Τον ακούς πώς το λαλεί;...

Το άφησε να κρέμεται λιγάκι:

— Αυτό έχει σημασία... Το κονφιγκουρέισον...

Και κάνοντας σχήματα με τα δάχτυλα σαν να 'παιζε τον παπά: Εδώ συν ένα, εκεί πλην ένα, πού 'ν το ένα;... Έπειτα γύρισε σε μένα: Παγά λαλέουσα η βουλή μας.

Είπε διάφορα τέτοια («Δεν είναι Τζαννής είναι Τζαννετάκης»· όταν του αντέτειναν πως η κυβέρνηση δεν είναι της Νέας Δημοκρατίας. Και για τον «φίλο συνασπισμό»: η αριστερά αφ' ενός, η πρόοδος αφ' ετέρου), αλλά ήταν φανερό πως ήθελε και ν' ακούει τις αγορεύσεις, τον τράβαγε κι η γυναίκα του κάθε φορά που πήγαине να πει κάτι: «Μην τον παρεξηγείτε».

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ
Τακτικό Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ινστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (E.G.A.T.I.N.)

**ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1989 - 1990**

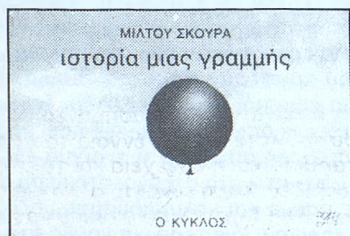
ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΟΜΑΔΙΚΗ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ: Εισαγωγή στην Ομαδική Ψυχοθεραπεία
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ: Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχιατρική
ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ: Εισαγωγή στην Δυναμική Ψυχιατρική
ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ: Εισαγωγή στις Αξιολογήσεις

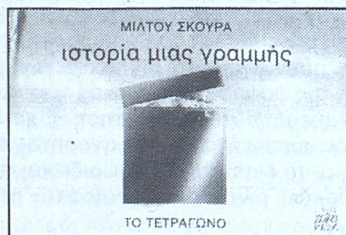
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΩΝ ΟΜΑΔΑΣ (Group Analysts)
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΥΤΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΕΣ

Σ. ΧΑΛΑΛΑΜΠΗ 9-11 & ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 644.7533 - 643.5980

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΤΟ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟ

ΤΟ ΤΡΙΓΩΝΟ

ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ:
Ιστορία μιας γραμμής

Ευρηματική σειρά τριων βιβλίων — Ο Κύκλος, το Τετράγωνο, το Τρίγωνο — που με τα πολύχρωμα και ωραία σχέδια του Μ. Σκούρα βοηθούν τα μικρά παιδιά να κατανοήσουν τον κόσμο των μορφών. Ένα βιβλίο που διασκεδάζει και συγχρόνως διδάσκει.

Σε μια από τις ομιλίες, ο ρήτορας επαναλάβαινε το «απατεώ-
νας» αποφεύγοντας να τον κατονομάσει, κάποιος από τους α-
κροατές το παρατήρησε.

— Πολύ κακώς κάνει, συμφώνησε ο Αντάρτης. Όχι μόνο να τον
κατονομάζουν οφείλουν, αλλά και ανδριάντα να του στήσουν...
Οι μισοί αυτόν τον ανδριάντα και οι άλλοι μισοί του άλλου ήρω-
ος...

Τέλος, ακόμα κάτι από τον Αντάρτη και μ' αυτό να τον απο-
χαιρετήσουμε.

Μετά τις αγορεύσεις, περιμένοντας τ' αποτελέσματα:

— Θέλω να τους ακούω να μιλούν. Μου αρέσει. Έστω και να
τους κοιτάζω απλώς. Η ικανοποίησή μου είναι κατά πολύ μεγα-
λύτερη όταν βρίσκονται όλοι τους εδώ, στεναχωρούμαι όταν
βλέπω χάσματα στις κερκίδες. Τους θέλω και τους τρακόσιους
μαντρωμένους εδώ μέσα, κάτι με πιάνει όταν απουσιάζουν, ένα
αίσθημα ανασφάλειας... Αν είναι δυνατό, να τους βλέπω κάθε
βράδυ. Ν' ανέρχονται στο βήμα κι εγώ από δω να τους αγροικώ
— με το όμιλον γιώτα του, σημειώστε, όπως και στους παρακά-
τω στίχους:

*Έναν σπουδαίο παπαγάλο, να τον αγροικώ
να λέγει πράγματα μ' έμφασι και πεπορήθην
μα και καθόλου να μην μιλούν, μόνο εδώ να τους έχουμε και
να τους βλέπουμε, ορατοί να είναι
να κάθονται οκνά, να χαίροντ' η κεφάλες των*

★

Από το καφεενδάκι ενός καλότατου γέροντα του κυρίου Σάβ-
βα Βεκρή, στο γραφικό λιμανάκι της Πέρδικας, βλέπουμε ακρι-
βώς από κάτω μας τρία ωραία κότερα, το ένα ομορφότερο από
τ' άλλο, δεμένα κοντά κοντά με πρόσωπο προς εμάς κι όπως τα
σιγοκουνάει το κύμα ανεβοκατεβαίνει η πλώρα τους σαν τρά-
χηλοι αλόγων στα παχυνιά. Το ένα, το μεσανό, είναι σκωτσέζικο
— αληθινό όμως σκωτσέζικο. Τον καπετάνιο και τη γυναικα του
τους γνωρίσαμε το άλλο βράδυ εδώ στο καφεενδάκι. Ήπιαμε
μαζί λίγο κρασί. Το άλλο πρωί σάλπαραν για τα Μέθανα, κά-
νουν το γύρο των νησιών. Ωραίοι, ήσυχτοι, φιλικοί άνθρωποι με
παλιά θαλασσινά μεράκια, όλο το σκαρί τους στα σκοινιά, όπως
και το μπράτσο του καπετάνιου, που το πρώτο βράδυ τον βλέ-
παμε να διευθύνει σιωπηρά όλη την ορχήστρα γλιστρώντας α-
πό σκοινί σε σκοινί σαν σκιουρος — μας είχε δει που τον προσέ-
χαμε από το μπαλκόνι του κυρίου Σάββα.

Αριστερά και δεξιά τα δυο άλλα σκάφη, χωρίς καθόλου σκoi-
νιά, νεωτάτου συστήματος, ολοκαίνουρια, αρκετά ευρύχωρα, η
γραμμή, το χρώμα τους, όλη η εμφάνιση δείχνουν άλλη στάση
στη ζωή και στη θάλασσα, εκείνη που επιτρέπει κανείς στον ε-
αυτό του όταν κολυμπάει και στα λεφτά και δεν του λείπει το
καλό γούστο. Το ένα με ιταλική σημαία, το άλλο της Ονδούρας,
αλλά εξυπακούεται — *πράγματα συμπαθητικά, δικά μας, Γραι-
κικά*. Δε θυμάμαι πώς λεγόταν το ιταλικό, το άλλο είναι ο «Leo-
pardo da Vinci». Μπροστά σ' αυτό σκάφος στέκονταν διάφοροι
άνθρωποι που βολτάριζαν στην προκυμαία και το κοιτάζαν.

Θ' αντιληφθούμε σε λίγο ότι το ενδιαφέρον του κόσμου το
προκαλούσε το σκυλί που ήταν απάνω στον «Λεονάρδο». Τ' α-
φεντικά έλειπαν. Ήταν μόνο του στο καράβι. Με λαστιχένια δυ-
νατή περπατησιά έκανε το γύρο της κουπαστής, ετρύπωνε στο
εσωτερικό του σκάφους, χανόταν εκεί μέσα και πάλι ξεπετιό-
ταν μπροστά στο κατάστρωμα της πλώρης, όπου όλο και κά-
ποιοι στέκονταν και τον περίμεναν. Αυτός σαν να πειραζόταν
και τους γαύγιζε. Κοντοστεκόταν, έριχνε μια παταριά κι έκανε
κι εκεί μερικούς γύρους δεξιά αριστερά με το κεφάλι στραμένο
στο μπουράγιο σαν λιοντάρι στα κάγκελα. Πραγματικά το μου-
σούδι του, όπως το βλέπαμε από κει που καθόμαστε, είχε κάτι

από τα λιοντάρια, σκοτεινό, μαύρο — ενώ όλα τ' άλλα του χρώματα ήταν φωτεινά —, εντυπωσιακά μεγάλο μέσα σ' ένα δάσος μαλλιά, ενώ τ' αυτιά του σκέπαζαν σχεδόν όλο ως κάτω από το πλάι σαν δυο πλατανόφυλλα.

Δε θα επεκταθώ σε λεπτομέρειες για τις δικές μου ιστορίες με τα σκυλιά που άρχισαν από-πολύ νωρίς και μου άφησαν τραύματα που τα κουβαλώ ακόμα ως σήμερα. Έχω μιλήσει αλλού γι' αυτά, μόνο θα επαναλάβω πως η ψυχή μου ή ήταν σκύλος ή θα γίνει στον άλλο γύρο. Αλλά να με δυο λόγια τι θέλω να πω σχετικά μ' αυτό το σκυλί:

Κατά το διάστημα μιας μακρόχρονης παραμονής στο εξωτερικό, είχα την ευκαιρία, κυρίως στη Μόσχα, να δω ράτσες και ράτσες σκυλιών. Σε γειτονική φιλική οικογένεια ήταν κι ένα σαν αυτό εδώ, ο Σιρανό ντε Μπερζεράκ και, για τη συντομία, Σιρ, αφγάνος φερμένος από το Λονδίνο. Τα σκυλιά αυτά, πολύ συγγενικά με την περίφημη ρωσική μπορζά, διαφέρουν από κείνη στην επιβλητική τους εμφάνιση, η μπορζά είναι ταχύτερη κι αυτό το έχει γραμμένο στο σουλούπι της και το βλέπει κανείς με την πρώτη ματιά, είναι όμως σκυλί ήμερο, πεδινό, ενώ αυτά εδώ, οι αφγάνοι, επίσης ταχύτατοι, εντυπωσιάζουν με την επιβλητικότητά τους και με κάτι το εξωτικό που έχουν απάνω τους, εξωτικό και τραχύ σαν τα ψηλά βουνά της καταγωγής τους, παρόλο που στο μακρουλό κορμί τους, πάνω σ' ένα πλούσιο, φανταχτερό, μεταξωτό τρίχωμα, κυματίζουν οι πιο απαλές αποχρώσεις ζεστών χρωμάτων, πλην — όπως είπα και πριν — του μαύρου τους ρύγχους. Αλλά το πιο χαρακτηριστικό της φυλής τους είναι το βλέμμα τους, βαθύ και λαμπερό και κάπως ανατολίτικα αλλόκοσμο με ισχυρές λάμψεις θέλησης και μιας αγέρωχης ανεξαρτησίας. Όσο αφοσιωμένος και να'ναι στο αφεντικό του ο αφγάνος — κι έχουν τη φήμη των πιο πιστών σωματοφυλάκων —, ο ατίθασος χαρακτήρας του και το κρυφό, αποξενωμένο του ένστικτο κρατάνε βαθιά μέσα του μια δική του μυστική ορμή που σε κάποιες στιγμές υπαγορεύει μια απροσδόκητη συμπεριφορά: απόλυτα ο αφγάνος δεν υποτάσσεται ούτε εξοικειώνεται, δεν αγαπάει το πολύ χάδι και δεν παρακουνάει την ουρά του κι έχει ένα στριγγό γαύγισμα σαν να μαζεύονται εκεί μέσα όλες του οι ιδιοτροπίες, πάντα έτοιμος να σου ξεφύγει από τα χέρια σαν άγριο πουλί. Και οι φίλοι μας στη Μόσχα που είπαν τον αφγάνο τους Σιρανό και Σιρ (το δεύτερο σημαίνει και Μεγαλειότατος) και εδώ οι δικοί μας που βάφτισαν τον δικό τους Τίτο έκαναν επιλογές άριστες.

Ένα βράδυ ανεβήκαμε για λίγο στον «Λεονάρδο», καθίσαμε έξω στο σαλονάκι με τ' αφεντικά του Τίτο και τον είδαμε από κοντά. Μαρμάρωσα όταν άκουσα το όνομα:

— Γιατί τον είπατε έτσι;
— Τέτοιος είναι.

Ένα ζευγάρι από την Αθήνα, νέοι, μορφωμένοι, ευχάριστοι άνθρωποι, ο άντρας αλεξανδρινός, τον Τίτο τον έχει επίσης από το Λονδίνο και μπορεί με τον Σιρανό να είναι αδελφία, ο Σιρανό πρεσβύτερος, φαντάζομαι, αλλά πολύ πιθανόν ο πατέρας, από αυτούς που παντρεύονται νωρίς, μα δεν έχει σημασία, η σχέση της κοινής καταγωγής, του κοινού χαρακτήρα, είναι γραμμένη στο κούτελο κι αυτού του σκυλιού που, μας προειδοποίηση, δε δέχεται μύγα στο σπαθί του — «καλύτερα μην τον αγγίζετε».

Δε θα το 'κανα ποτέ καθώς έχω και την πείρα από τον Σιρανό. Ρωτήσαμε το αφεντικό τους:

— Με μια λέξη τι θα λέγατε εσείς για τον Τίτο σας;

— Αν εννοείτε το χαρακτήρα του, χωρίς να λέω απειθαρχος, πάντως σίγουρα ανυπόταχτος. Με μια λέξη αυτό, όπως κι οι συμπατριώτες του εκεί πέρα... Και να σας πω κάτι; Τους ρώσους τους ξέρω κι από το Ασουάν, έχω δουλέψει μαζί τους, και

τους αγαπώ πάρα πολύ, επίσης θαυμάζω και τον Γκορμποτσόφ, αλλά με την πατρίδα του Τίτο δεν τα λογάρισα καθόλου καλά. Εμένα δε ρώταγαν να τους πω τι έχω αποκομίσει από τούτον δω;... Ας είναι και γείτονές τους, δεν ήξεραν, δεν το φαντάστηκαν τι ιστορίες άνοιγαν. Και το δις εξαμαρτείν... Μετά τα όσα είχαν πάθει κι από τον άλλο Τίτο...

Γλυκό σαββατόβραδο. Τι περιέργες συναντήσεις στη ζωή και κυρίως εκείνες μες στο κεφάλι μας. Στο λιμανάκι θάλασσα και στεριά κολυμπούσαν στα φώτα, από πάνω μας, κατά μήκος της μάντρας που κρατάει το χωριό ψηλότερα, σε μια απόσταση ασφαλείας, γιομάτες οι ταβέρνες και τα καφενεία, μεγάλη κίνηση κι από κάτω στην προκυμαία, αυτοκίνητα, ποδήλατα, καροτσάκια με μωρά, φωταψία, φωνή και κακό. Όπου μ' ένα πήδημα από τα μπεντένια της κουपाστής κατέφθασε σε μια στιγμή κι ο Τίτο επιστρέφοντας από την περιπολία του. Γωνιάζοντας τη ράχη στο πάτωμα στηλώθηκε στα μπροστινά πόδια του κι ανύψωσε έτσι το στέρνο και το μεγαλοπρεπέστατο κεφάλι του, έγινε δυο φορές ψηλότερος, στην ίδια γραμμή μ' εμάς, χωρίς καθόλου κουνήματα, ίσος με ίσους. Όπως καθόμουν, τον έβλεπα μ' όλα τα φώτα απάνω του, τόσο κοντά φαινόταν και κάπως απίστευτος, ολοζώντανη σφίγγα κι ας έμοιαζε τόσο πολύ, ίδιος κι απaráλλαχτος με τον γνωστότάτο μου μοσχοβίτη Σιρανό. Κουβεντιάζοντας με τ' αφεντικά του (αυτά τα ίδια θέματα: το Ιράν, το Αφγανιστάν, η περεστρόικα, η Βουλή η δική μας: καλά που τον Αντάρτη των πόλεων τον αφήσαμε στο ξενοδοχείο, θα μας τα χάλαγε όλα, ούτε μισή ώρα συνασπισμό δε θα 'κανε μαζί τους) παρακολουθούσα το βλέμμα του Τίτο. Κάτι κινούμενα φωτάκια διασχιζαν τους μαύρους του καθρέφτες. Δεν τα πρόσεχε όμως αυτά, τ' άφηνε να περνάν, η προσοχή του ήταν στραμένη αλλού, πάνω από το λιμάνι κι από το χωριό. Κάτι άλλο έβλεπε αυτός στο βάθος ψηλά. Όσπου σε κάποια στιγμή σαν να ράγισε το μαύρο του γυαλί και τα φώτα μες στα μάτια του σβήσαν, ήταν κι ένα σάλεμα κάπου μες στην ατμόσφαιρά του, «τώρα θα φύγει», και πράγματι, χωρίς ακόμα ν' ανορθωθεί, με μια δική του αστραπή γύρισε όλο του το κορμί κι έφυγε σαν σάϊτα που την τίνανε άγνωστο τι. «Τον φοβάμαι αυτές τις στιγμές, μας έλεγε εκεί απάνω η Νατάσα. Πού να πηγαίνει άραγε; Νομίζω, δε θα ξαναγυρίσει ποτέ».

Σου δίνει μια ικανοποίηση, ας είναι και πολύ ασήμαντο, ό,τι έπεσε στην παρατήρησή σου και κατά κάποια έννοια το προείδες. Βέβαια, εφόσον έρχεται μετά και η συνέχεια και το επιβεβαιώνει. Χαίρεσαι που το προείδες. Χαρά ευνόητη αλλά κάποτε και παράξενη, αληθινά τερατώδης. Γιατί και πολύ κακό να είναι αυτό που θα συμβεί, ακόμα και κάτι το τραγικό, το νησί ολόκληρο να το χάσουμε μέσα από τα χέρια μας, ένα ωραίο όνειρο να διαψευστεί και μια πίστη να ρέψει, εσύ τη χαρά σου την έχεις, όπως κι ο άλλος που έγραψε το καλό τραγούδι, κι ας καταποντίζεσαι κι ο ίδιος μαζί με όλους τους υπόλοιπους...

Ιούλιος '89

ΕΚΔΟΣΗ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Καρασολη & Δημητρίου 12

152 32 χαλανόρι

τηλεφ. 68.13.222

ΚΩΝΣΤ. ΑΓΓ. ΒΛΑΧΟΣ

ΒΙΒΛΙΟ

Νόστος γλυκύπικρος

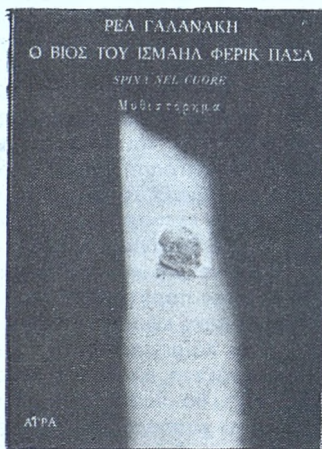
Ο Μ. Ζ. Κοπιδάκης γράφει για το βιβλίο της Ρέας Γαλανάκη, «Ο βίος του Ισμαήλ Φερικ Πασά» (Spina nel cuore), Άγρα 1989, σελ. 197

«Partir, c'est mourir un peu» —το ίδιο συμβαίνει και στο γυρισμό. Το θέμα «νόστος και θάνατος» γεννοβολά αδιάκοπα από τον καιρό του Ομήρου και του Αγία του Τροιζήνιου. Τελευταίο επιγέννημα το μυθιστόρημα της Ρέας Γαλανάκη.

Ο πρωταγωνιστής και οι δευτεραγωνιστές του έργου υπήρξαν πρόσωπα ιστορικά και η μνήμη τους επιζεί ακόμη και σήμερα στη λαϊκή παράδοση. Ο χώρος και ο χρόνος της δράσης είναι σαφώς προσδιορισμένοι: Κρήτη και Αίγυπτος 1823 - 1868. Σημείο εκκινήσεως η σφαγή και ο ανδραποδισμός των εγκλειστών στο σπήλαιο της Μιλάτου (Φεβρουάριος του 1823) από τις δυνάμεις του Χασάν Πασά, γαμπρού του Μεχμέτ Αλή της Αιγύπτου. Ανάμεσα στους αιχμαλώτους που φτάνουν στην Αίγυπτο είναι και ο πρωτότοκος γιός του Παπά Φραγκιού. Το 1866 ο Εμμανουήλ(;) Καμπάνης Παπαδάκης, ο γιός του παπά, βρίσκεται και πάλι στο Οροπέδιο του Λασιθίου, αλλά αυτή τη φορά ως Ισμαήλ Φερικ Πασάς, υπουργός πολέμου της Αιγύπτου και επικεφαλής του εκστρατευτικού σώματος, που έστειλε ο αντιβασιλεύς για να βοηθήσει τους Τούρκους στην καταστολή της επανάστασης. Αυτός είναι ο ιστορικός πυρήνας του μυθιστορήματος, τα υπόλοιπα κατά το εικόν και το αναγκαίο.

Ο τρόμος του ξενιτεμένου από τα πανάρχαια χρόνια ήταν να γυρίσει στον τόπο του με άδεια χέρια. Ο Ισμαήλ επιτρέφει φέρνοντας τα ανιάρια δώρα του πολέμου: το ατσάλι, τη φωτιά, και την ψυχή του ως προσάναμα. Απώτερο ζητού-

μενο η απάντηση στο ερώτημα «πώς πεθαίνει ένας άντρας;». Στον τόπο λοιπόν που η Λάχεσις ξετύλιξε πολύχρωμο το νήμα της ζωής του αγοριού, εκεί τώρα η Άτροπος ετοιμάζεται να το ψαλιδίσει. Ο Εμμανουήλ / Ισμαήλ έχει διαβεί το κατώφλι του πατρικού του σπιτιού και βρίσκεται στραμμένος κατ' έρεβος: «Άνοιξα μια μικρή λακούβα στο πατημένο ξερό χώμα του δαπέδου. Αλλά δεν είχα όσα χρειαζόμουν. Ούτε άλλο αίμα από το δικό μου. Χάραξα με το γιαταγάνι το λεπτό δέρμα του καρπού, κι άφησα να χυθούν μερικές σταγόνες μέσα στη λακούβα. Ύστερα κάθισα και περίμενα λέγοντας τα λόγια. Περίμενα ώρα, σαν ν' αντιστέκονταν οι ίσκιες στα παρακάλια μου... Ήρθαν οι γνώριμες φωνές ανθρώπων, των σπιτισίων ζώων, ο ήχος του καιρού, των τραγουδιών, του κάματου, του πένθους και των εορτών. Έπειτα ήρθαν μυρωδιές του σώματος, του δένδρου, του υφάσματος, της χειμωνιάτικης φωτιάς, του

θερισμένου κάμπου και των ώριμων μήλων... Τα χέρια οδήγησαν ολόσωμες πια μορφές. Πρώτη εκείνη με πλησίασε και με καλωσόρισε, τον χαμένο της γιο...» Θέλησα να δώσω ως δείγμα γραφής της μυθιστοριογράφου αυτά τα αποσπάσματα από το επεισόδιο της «ψυχαγωγίας», όπου συμπλέκονται στοιχεία από την Νέκυια και τις λαϊκές μαγικές τελετουργίες, για να δείξω ότι οι ρίζες (γλωσσικές, θεματολογικές, ιδεολογικές) του έργου δεν βυθίζονται παστεριωμένο καρνέισον, αλλά γάλα λεαίνης!

Τον ψύχραιμο λόγο της αποτίμησής του έργου ας τον αρθρώσει ο εκ καθέδρας κριτικός. Εγώ αρκούμε να υπογραμμίσω με θαυμασμό: 1. Την ορθοέπεια, τη στιβαρή

δωρική λιτότητα και την κρυστάλλινη σαφήνεια που χαρακτηρίζουν τη γλώσσα της συγγραφέως. 2. Τη στέρεη γνώση της περιρρέουσας ατμόσφαιρας της εποχής, ώριμο καρπό πολύχρονης και συστηματικής έρευνας στους τόπους της δράσης, σε αρχεία και σε βιβλιοθήκες. 3. Τη λεπταίσθητη και ψυχραιμη διαγραφή των χαρακτήρων και των συναισθημάτων που διακατέχουν τους ήρωες αν η πρώτη χανούμ και το γυναικομάνι του χαρεμιού στέκονταν ισότιμα μπροστά στη μάνα του ήρωα, τότε αυτός δεν θα ήταν ο Μανολιός από το οροπέδιο, αλλά ο αγχωτικός διανοούμενος που αγωνιά μήπως και το φυσικό φίλτρο του γιου για τη μάνα χαρακτηριστεί οιδιπόδειο. 4. Το γοργό πέρασμα της συγγραφέως από τις συμπληγάδες Καζαντζάκη - Πρεβελάκη, που ολοένα απειλούν να συνθλιψουν όποιον αποτολμήσει να αγγίξει θέματα από το μύθο και την ιστορία της Κρήτης του περασμένου αιώνα.

Φιλέταιρο βιβλίο, «Ο βίος του Ισμαήλ Φερικ Πασά», γιατί σε κεντρίζει να (ξενα)διαβάσεις έργα όπως την Οδύσσεια του Ομήρου και το απαραίτητο ως προς το θέμα του νόστου *vademecum* της, το «Αναζήτηση και νόστος του Οδυσσέα», του Δ. Ν. Μαρωνίτη, και ακόμη το φτερωτό έπος του λασσιθιώτη Διαλυνομιχάλη, την «Κριτωποπούλα». Δυο στίχοι από αυτό το αριστούργημα της λαϊκής Μούσας θα ανταμείψουν τον αναγνώστη μου για την υπομονή του:

*Κι ολονυχτίς με το σπαθί τον
Τούρκο επελέκα
«Όρτσε» του λέει «διάοτσε, που
θες ρωμιά γυναίκα!»*

Έτσι υπερασπίστηκε την τιμή της από τον γενίταρο Χουρσίτ αγά η ψυχωμένη παπαδοπούλα της Κριτσάς, η Ροδάνθη, που έπεσε πολεμώντας τον πισσοκόκαλο Χασάν Πασά τον πύβουλο εκείνο Φλεβάρη του 1823! Ας είναι ελαφρό το χώμα που σκεπάζει και τα δυο τέκνα του Οροπεδίου, τη Ροδάνθη και τον Εμμανουήλ! Δημήτρη Κιτσίκη οι γεωπολιτικές θεωρίες σου είναι παντάπασιν εσφαλμένες.

Μ. Ζ. Κοπιδάκης

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΑΤΟΣ
Αποστολή: ΠΕΡΕΣΤΡΟΤΚΑ
Τρεις εκδόσεις

Εκδ. Νέα Σύνορα, Αθήνα 1989

Η καταγραφή των εμπειριών και των παρατηρήσεων για τη

ζωή και τις κοινωνικές και πολιτικές αντιθέσεις που προκύπτουν σε τρεις χώρες (Σοβιετική Ένωση, Κίνα, Νικαράγουα) με κοινό σημείο αναφοράς την περεστρόικα.

Κείμενα που προέρχονται μέσα από ζωντανό ρεπορτάζ, προσεγγίζουν όλους τους κοινωνικούς και πολιτικούς χώρους (οικονομία, εργασία, οργάνωση της Διοίκησης, κοινωνικές σχέσεις, Τύπος, νεολαία κτλ.) και δίνουν στον αναγνώστη την εικόνα των σημερινών συγκρούσεων, αναζητήσεων και προοπτικών για τις αλλαγές που σηματοδοτεί η περεστρόικα.

Ο Γιώργος Γάτος, πολιτικός συντάκτης σήμερα στην εφημερίδα «Έθνος», καταγράφει με προσοχή εικόνες και σκηνές από την καθημερινή ζωή, αντιφάσεις και αντιπαλότητες της κοινωνικής και πολιτικής ζωής, παρατηρεί και αποκρυπτογραφεί αλλαγές δίνοντας στον αναγνώστη εκτός από το άμεσο και ζωντανό ρεπορτάζ το στίγμα των πολιτικών και ιδεολογικο-κοινωνικών αντιπαραθέσεων που χαρακτηρίζουν τη σημερινή εικόνα της σοβιετικής κοινωνίας, σε όλους τους τομείς.

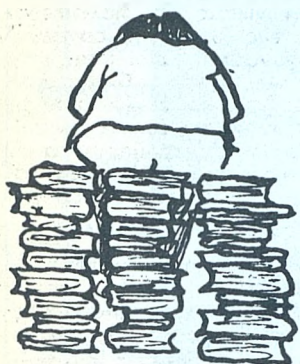
Με σεβασμό στο πρωτογενές δημοσιογραφικό υλικό ο Γ. Γάτος επιχειρεί ταυτόχρονα και μια συγκριτική καταγραφή με το παρελθόν δίνοντας έτσι επιπλέον στοιχεία για την πορεία που ακολουθούν οι τρεις χώρες προς το σοσιαλισμό.

Αυτή ακριβώς η «σύνθεση» δίνει στο βιβλίο εκτός από τον επίκαιρο χαρακτήρα του και το χαρακτήρα του ντοκουμέντου για τις μεγάλες αλλαγές που γίνονται αυτή την εποχή στη Σοβιετική Ένωση, αλλά και την πορεία που ακολουθούν η Κίνα και η Νικαράγουα.

Οι συζητήσεις και οι περιγραφές, ιδιαίτερα από τη Σοβιετική Ένωση, δίνουν με χαρακτηριστικό τρόπο τις προσπάθειες που γίνονται στα πλαίσια των καινούργιων επιλογών για διαφάνεια, εκδημοκρατισμό και οικονομική ανάπτυξη. Παράλληλα καταγράφουν τις αντιφάσεις, τα προβλήματα, τις δυσκολίες χωρίς σκοπιμότητες, προθέσεις ή διαταγμούς.

Έτσι, μέσα από τα ρεπορτάζ ο αναγνώστης μπορεί να έχει μια ολοκληρωμένη εικόνα των όσων συμβαίνουν τώρα στη Σοβιετική Ένωση. Και αυτό είναι ένα ακόμη σημείο που το βιβλίο του Γ. Γάτου ξεπερνάει την απλή καταγραφή

εμπειριών και γίνεται ένα χρήσιμο ντοκουμέντο μέσα από το οποίο ο αναγνώστης μπορεί να έχει άφθονο, και πλούσιο πληροφοριακό υλικό, καταγραμμένο με σεβασμό όλων των στοιχείων που η δημοσιογραφική έρευνα συγκέντρωσε.

ΣΕΙΣΜΟΓΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗ
Έκδοση «Ανώνυμων», Θεσσαλονίκη

Για τρίτη συνολική φορά η ομάδα των «ανώνυμων», ενώνει τις φωνές της σε μια συλλογική έκδοση ποιημάτων με κύριο στόχο την προβολή της έκφρασης αυτής καθ' εαυτής και όχι του δημιουργού της. «Από τους ανθρώπους που συμμετείχαν στο τελικό δούλεμα (1981-1982) και στο γράψιμο (1968-1982) της δουλειάς αυτής, κανένας δεν είναι ποιητής. Προτάσεις, παρατηρήσεις και επεμβάσεις τους, ενσωματώθηκαν στο αρχικό σώμα των ποιημάτων σε μια μικρή —ποσοτικά— δοκιμή, προς μη ατομική σύνθεση», διαβάζουμε στο προλογικό σημείωμα. Με γλώσσα λιτή, καυστική, έντονα εικονοπλαστική και παρ' όλα αυτά ρεαλιστική οι «Ανώνυμοι» δημιουργούν τη δική τους συλλογική καταγραφή των «κακώς κειμένων» προτείνοντας μέσα από την ίδια τη μορφή της προσπάθειας το όραμα ενός νέου κόσμου.

Δείγμα γραφής:

«Δεν ήταν για μας / ούτε για τους δικούς μας. / το πλατύ αυγουσιτιάτικο φεγγάρι / διαρκώς πίσω από τη βραδυνή βάρδια / βασιλεύει. / Τελειώνοντας προλάβαμε / μια λεπνοφλουδα χωρίς / σαν τη ζωή μας φαγωμένη.

ΤΑΣΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ
Το κυκλάμινο και το
συρματοπλέγμα
Ποιήματα
Θεσσαλονίκη

Δείγμα γραφής:

Ψάχνω και περπατώ / προπαθώντας μια προσέγγιση στον άνθρωπο / βλέπω τα ηλεκτρικά τραίνα / τον τηλε-

φωνικό θάλαμο / ένας κατουρά στις γραμμές του τραίνου / άλλος τον τοίχο, περαστικός / που έγραφε συνθήματα, για το Ελ Σαλβαντόρ / ένας μαύρος στους περαστικούς πουλά τη μαύρη / κάποιος κουρντίζει την κιθάρα / ένα σαξόφωνο ακούγεται / και περπατώ ψάχνοντας ίσως μόνο / για λίγα σεντς.

FRITZ LEIBER

Σκοτάδι συγκεντρώσου!
Μετάφραση: Λιλή Ιωαννίδου
Εκδ. Ars Longa, Αθήνα 1988

Η πάλη του καλού και του κακού, που είναι η κεντρική ιδέα του έργου του συγγραφέα, αποκτά μια απροσδόκητη διάσταση στο βιβλίο αυτό, όταν η θρησκευτική πρόληψη και η δαιμονολατρεία χαρακτηρίζονται από μια επαναστατική δυναμική, ενώ η επιστήμη εμφανίζεται συνώνυμη με μια θεοκρατική ιδεολογία συντήρησης και οπισθοδρόμησης.

Το μυθιστόρημα αυτό, γράφτηκε το 1950 και είναι το πρώτο σημαντικό του συγγραφέα ο οποίος εν συνεχεία κέρδισε έξι βραβεία Χιουγκο, τρία Νεμπιούζα, καθώς και πέντε άλλα βραβεία φαντασίας.

ΙΩΑΝΝΑ ΛΑΜΠΙΡΗ-ΔΗΜΑΚΗ
Κοινωνιολογία και ιστορία
Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1989

Η αναγκαιότητα για την κατανόηση και ανάλυση των κοινωνικών φαινομένων και διεργασιών οδηγεί στην αμφισβήτηση των παραδοσιακών ορίων των επιμέρους κοινωνικών επιστημών και υφαίρει τα νήματα μιας ενιαίας κοινωνικής επιστήμης στη βάση της διεπιστημονικής προσέγγισης. Οι τάσεις αυτές είναι ιδιαίτερα εμφανείς στο χώρο της κοινωνιολογίας και της ιστορίας.

Η συγγραφέας στηριζόμενη στα τέσσερα μεθοδολογικά κριτήρια συγκρίνει τις δύο επιστήμες εντοπίζοντας τις ομοιότητες και τις ιδιαιτερότητές τους. Από τη μελέτη δεν λείπει και η παράθεση των αντιπαλών θεωρητικών απόψεων επί του θέματος.

Καταγράφεται η πρόσφατη ανάπτυξη της νέας (κοινωνιολογούσας) ιστορίας και η αναβίωση της ιστορικής κοινωνιολογίας, ενώ συγχρόνως ασκείται κριτική στην ακραία επιδίωξη της υπαγωγής της μίας επιστήμης στην άλλη.

Η διαπίστωση της συγγραφέως είναι ότι στο πλαίσιο αυτών των εξελίξεων η κοινωνιολογία και η ιστορία χαρακτηρίζονται από μια εντυπωσιακή κοινότητα μεθόδων.

διαλογος

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ ΓΙΑ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

● Σε σχέση με το άρθρο του με τίτλο «Η Κύπρος σε κρίσιμη καμπή» του προηγούμενου τεύχους, ο συνεργάτης μας Αλέξ. Ξύδης μας έστειλε το σημείωμα που ακολουθεί:

Φίλο ANTI,

Όταν πρότεινα απόσυρση όλων των παραχωρήσεων που έχουν κάνει προς τους τουρκοκυπρίους από το 1974 Μακάριος, Κυπριανού και τώρα Βασιλείου, ήταν πιστεύω αυτονόητο δίχως να το επαναλάβω ότι μόνο επιχείρημα και λόγος τέτοιας επίσημης και πανηγυρικής ενέργειας είναι ότι οι παραχωρήσεις έγιναν

όλες από τους ελληνοκύπριους με σκοπό συνδιαλλαγής και ειρήνευσης μεταξύ των δυο συνοίκων στοιχείων του νησιού μέσα στο δεδομένο πλαίσιο της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Οι παραχωρήσεις καταγράφονταν και «εισπράττονταν» από τον Ντενκτάς που κάθε φορά στη συνέχεια ανέτρεπε πραξικοπηματικά τις διαπραγματεύσεις προβάλλοντας νέες και όλο πιο παράλογες αξιώσεις.

Κορύφωμα της απληστείας του είναι βέβαια η ανακήρυξη του ψευδοκράτους, το Νοέμβριο του '83 και η αναγνώρισή του από την Τουρκία. Από τότε βέβαια δεν έλειψαν οι αυθαιρεσίες και προκλήσεις, φτάνοντας ως τον προχθεσινό εποικισμό Τούρκων προσφύγων από την Βουλγαρία.

Με την ευκαιρία αυτή προσθέτω στην κριτική μου του «διαγράμματος Κουεγιάρ» τον ρατσιστικό χαρακτήρα του φυλετικού χωρισμού των Τ/Κ και Ε/Λ σε στεγανά κρατίδια —μια νέα μορφή απαρτχάιντ που προτείνεται προς συζήτηση από τον ίδιο τον γραμματέα του ΟΗΕ.

Αλέξανδρος Ξύδης
Σίφνος 20.8.89

ΔΙΑΦΩΝΕΙ...

● Αναγνώστης μας δεν συμφωνεί με ορισμένες ενέργειες του υπουργού Προεδρίας κ. Αθ. Κανελλόπουλου όπως σημειώνει στην επιστολή του:

Ο Εύβουλος ήταν αθηναίος ρήτωρ και δημαγωγός του 4ου π.Χ. αιώνας. Για πολλά χρόνια προέστη των οικονομικών και έγινε δημοφιλέστατος, γιατί εδαπάνα αφειδώς και εκολάκευε τους πολλούς. Είναι εκείνος που προεκάλεσε το περίφημο ψήφισμα, με το οποίο, το περίσσευμα του συμμαχικού ταμείου θα διετίθετο για τα «Θεωρητικά», απαγορευομένης επί ποινή θανάτου κάθε πρότασης αλλαγής του νόμου. Με πολύ κόπο και πολλές προσπάθειες κατώρθωσε ο σύγχρονος του Εύβουλος, Δημοσθένης να υπερισχύσει. Χάρis στον Εύβουλο η πόλις ετήρη, μάλλον ευνοϊκή προς τον Φίλιππο, στάση, στον οποίο ο Εύβουλος ήταν αφωσιωμένος, από τον καιρό που είχε πρεσβεύσει κοντά του και είχε ενθουσιασθεί με τα μεγαλόπνοα σχέδιά του κατά της Περσίας.

Ο σύγχρονος Εύβουλος, ηλείος ρήτωρ και δημαγωγός, μικρός μεν το δέμας αλλά μαχητής, επρέσβευσεν μερικό καιρό, ως επιφυλλιδιογράφος στο «Βήμα» της Κυριακής. Σαν υπουργός Προεδρίας θέλησε να γίνει και αυτός δημοφιλής, έστω και στους υπαλλήλους του υπουργείου του μόνον, και κατήργησε την κάρτα προσελεύσεως και εξέδου των υπαλλήλων.

Το παράδειγμα του εμιμήθη και κάποιος άλλος φέρελπις υπουργός και ελπίζουμε ότι όλα τα υπουργεία θα ακολουθήσουν το «φωτεινό μονοπάτι» του συγχρόνου μας Εύβουλου και τότε —ήταν που ήταν για κλάματα η δημόσια υπηρεσία— θα γίνει εντελώς σκορποχώρι!!

Έκαμε και άλλα θαυμαστά. Υπέκυψε, λένε (υπέκυψε!), στις παρακλίσεις του κ. Ανδρέα Παπανδρέου και του χάρισε —να του χάρισε από την πατρική του κληρονομιά στα Λεχαινά ή στην Ανδραβίδα, τον πανάκριβο και πολύπλοκο, προηγμένης τεχνολογίας, ηλεκτρονικό υπολογιστή, που είχε ο τέως πρωθυπουργός εγκαταστήσει, στο πρωθυπουργικό γραφείο —εξόδοις των φορολογουμένων— για να εγγράφονται εκεί οι διάφορες συνεργασίες του, με υπουργούς και άλλους τινάς.

Και δεν φθάνει αυτό, έθεσε στην διάθεση του κ. Παπανδρέου ένα αυτοκίνητο για να τον πηγαίνει λέει πρωί και μεσημέρι τις φρεσκοτυπωμένες εφημερίδες στο Λαγονήσι.

Ο αρχαίος Εύβουλος προσέκειτο στον βασιλέα Φίλιππο της Μακεδονίας για τους κατά Περσών σκοπούς του. Ο σύγχρονός μας Εύβουλος τι θαυμάζει στον Ανδρέα για να του κάνει τα χατηράκια —πάντοτε εξόδοις μας;

Μήπως βαστάει πεινιή; Ωστε αν ο Αντρέας έλθει πάλι εν τη βασιλεία του, να είναι τότε εκ δεξιών. Μα τι λέω, αριστερός-αριστερώτατος ήταν και είναι ο Ηλείος!! Υποτίθεται... τουλάχιστον.

Ηλιόδωρος Ροδόπουλος
και κατά κόσμον
Μιχαήλ Μπρούζος

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΕΣ

● Στους αντιρρησίες συνείδησης απευθύνεται ο αναγνώστης μας Σ. Στρέκλας, στην επιστολή που ακολουθεί.

«Ω Ξέιν, άγγέλειν Λακεδαιμονίους, ότι τήδε κείμεθα τοίς κείνων ρήμασι πειθόμενοι»

Σε ποιων ρήματα πείθεσθε κύριοι Α.Σ.;

Σε κείνων που έπεφταν μέχρι ενός για να μην περάσουν οι βάρβαροι και να αναπτύξουν τον πολιτισμό που σήμερα εσείς γεύεσθε ή εκείνων που δεν αντιστάθηκαν εναντίων των ορδών του Μωάμεθ με συνέπεια τα 400 χρόνια σκλαβιάς και σκοταδισμού.

Σε κείνων που ένιωσαν μέσα στις φλέβες των και αποτίναξαν τον ζυγό, χύνοντας το αίμα των για να ζήτε σεις σήμερα ελεύθεροι ή εκείνων που αφήνουν ανενόχλητους τους κάθε μορφής επίβουλους της ελληνικής κυριαρχίας, στην Κύπρο, Θράκη, Μακεδονία, Ήπειρο, Νησιά.

Είναι ανάγκη να συλλογισθώτε ότι η ελευθερία και η ισονομία δεν δωρίζονται. Ρωτήστε τους Κινέζους, Νικαργουανούς, Νοτιοαφρικάνους κλπ. Ρωτήστε ακόμα τους Ισραηλίτες που ένιωσαν καλύτερα από τον καθένα μας τι θα πει να μην έχεις δική σου πατρίδα.

Ιωάν. Στρέκλας
Λεωνίδιο Αρκαδίας

ΤΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

● Για τις καταλήξεις των επιρρημάτων γράφει ο Αθ. Παπατζίμας.

Αγαπητοί φίλοι,
Ο οδοστρωτήρ, η προκρούστειος κλίνη του δημοτικιστικού βαρβαρισμού - φανατισμού δεν άφησε αρτιμελή ούτε τα επιρρήματα και τις καταλήξεις των. Ο ενδιαφερόμενος να εμβαθύνει μπορεί να συμβουλευθεί τα έργα του κ. Στέλιου Ράμφου, *Η γλώσσα και η παράδοση, Παιδεία ελληνική, Κυριακοδρόμιο και Στάσιμα και έξοδος*.

Εδώ θα αναφερθώ μόνο στην βαναυσότητα των κατά κόρον επαναλαμβανόμενων, τραγικώς κακοήχων, κύρια (αντί κυρίως), απλά (αντί απλώς), πιθανά (αντί πιθανόν ή πιθανώς).

Και μία απλή παρατήρηση περί της χρήσεως του «απλά»: η ομιλουμένη κοινή νεο-ελληνική, με τον πλούτο των αποχρώσεών της, προσέδωσε στο επιρρημα «απλά» την έννοια «με απλό τρόπο» και χρησιμοποιεί το «απλώς» για όλες τις άλλες σημασίες.

Στην φράση «οι αμοιβές είναι σε απαράδεκτα χαμηλά επίπεδα» το «απαράδεκτα» είναι ουσιαστικό ή επιρρημα;

Οι δημοτικιστάι καλά θα έκαναν ν' αφήσουν το αυτό τους ν' ακούσει την πραγματική λαϊκή φωνή και όχι να επιβάλλουν τα μονολιθικά - ολοκληρωτικά - ιδεολογικά τους δόγματα.

Με εκτίμηση

Αθανάσιος Κ. Παπατζίμας

ΧΑΝΕΤΑΙ ΕΝΑ ΑΡΧΕΙΟ

● Το περιεχόμενο του «αρχείου Εθνικής Αντίστασης» του Ηλία Παπαστεργιόπουλου με έστειλε ο αναγνώστης μας κ. Θ. Κυριακόπουλος με την παρακάτω συνοδευτική επιστολή. Συμφωνούμε μαζί του και περιμένουμε απάντηση από τους αρμόδιους.

Ως γνωστόν, το πεντάτομο έργο του Ηλία Παπαστεργιόπουλου, δικηγόρου και αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης, «Ο Μοριάς στα όπλα» χαρακτηρίστηκε ως το «καλύτερο έργο για την Πελοπόννησο, γραμμένο με σχετική αντικειμενικότητα».

Το έργο αυτό παρέχει πλούσιο σχετικό υλικό συνιστάμενο τόσο σε έγγραφα, έντυπο και περιοδικό τύπο όσο και σε χειρόγραφες «εκθέσεις» διαφόρων αγωνιστών κλπ. Το υλικό αυτό σώζεται σχεδόν ολόκληρο, απ' όσο διαπιστώσαμε, στο «Αρχείο Παπαστεργιόπουλου», το οποίο σήμερα βρίσκεται στο

κλειστό πια, δικηγορικό γραφείο του επί της οδού Σταδίου 41, 4ος όροφος και ένα μικρότερο μέρος στο σπίτι του. Απουσιάζουν όμως ορισμένες «εκθέσεις» και έγγραφα, μερικά από τα οποία δανείστηκαν σε ερευνητές ή σε παράγοντες τηλεοπτικών εκπομπών και δεν επιστράφηκαν τουλάχιστον στο σύνολό τους.

Προ ενός έτους περίπου χάρη στη φιλότιμη προσπάθεια του γιού του Βασίλη, τον οποίο και ευχαριστώ και από το σημείο αυτό, ταξινομήσαμε το αρχείο αυτό αδρομερώς καθ' ύλην, όπως θα φανεί και στον παρόντα κατάλογο, (σ.σ. που βρίσκεται στη διάθεση του περιοδικού).

Εκείνα που πρέπει να επισημανθούν είναι τα ακόλουθα.

1. Πρόκειται για σημαντικό αρχείο, χρησιμότητα στην έρευνα δεδομένου ότι όχι μόνο οι δημοσιευμένες εκθέσεις είναι αποσπασματικές, αλλά και διότι αφενός με υπάρχουν αξιόλογες εκθέσεις αδημοσίευτες, χειρόγραφες ιστορίες της Εθνικής Αντίστασης και λοιπά χειρόγραφο υλικό (αποδείξεις, σχεδιαγράμματα, κατάλογοι, φωτογραφίες κτλ.), αφετέρου δακτυλογραφημένο - έντυπο υλικό (διαταγές, φυλλάδια σπάνια, εφημερίδες σπάνιες, περιοδικά, αποκόμματα εφημερίδων ή πλήρης σειρά τους, αφίσες, προκηρύξεις διάφορες κλπ.).

2. Οι κληρονόμοι του αρχείου αυτού δεν βρίσκονται στην ευτυχή θέση να διατηρήσουν με έξοδά τους ένα γραφείο - αρχείο πληρώνοντας εσαεί ενοίκιο χωρίς απόδοση και συνεπώς Κύριος οίδε ποια θα είναι η τύχη του, παρά τις καλές προθέσεις του φίλου κ. Βασίλη Παπαστεργιόπουλου.

Επιβάλλεται λοιπόν να αγορασθεί το αρχείο αυτό από κρατικό ή ημικρατικό φορέα (Γενικά Αρχεία του Κράτους, κάποιο Μουσείο, Ίδρυμα, Κέντρο Ερευνών κλπ.) πριν είναι πολύ αργά. Εμείς κρούουμε τον κώδωνα του κινδύνου.

Κ. Θ. Κυριακόπουλος
Φιλολόγος

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819
72.49.300 — 72.48.240

- Συντακτική επιτροπή:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ
ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ
ΧΡ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ
- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Σύμβουλος έκδοσης:
ΔΗΜ. ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗΣ
- Διαφημίσεις:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
- Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300
- Εκτύπωση:
«ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» Α.Ε.
Μπουμπουλίνας 16
Τηλ. 27.94.550

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις απόψεις του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 1.650 δρχ. ·
Ετήσια 3.300
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 10.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 2.800

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 25
ετήσια: δολ. 50
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 28
ετήσια: δολ. 57

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 150
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 250

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σια Ε.Ε.
Λασάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

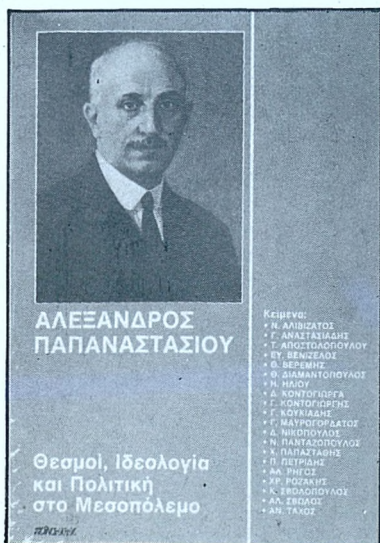
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21 τηλ.: 7249300

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Ο Ανδρέας Πετρονιάκης, γνωστός από την καθημερινή του παρουσία στην «Αυγή», στο πρώτο του λεύκωμα, καταγράφει τα καθέκαστα της πολιτικής μας ζωής με καυστικό χιούμορ και μοναδική διεισδυτικότητα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
Δεινοκράτους 131 Αθήνα 115 21 τηλ.: 7249300

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:
Θεσμοί, ιδεολογία
και πολιτική στο Μεσοπόλε-
μο

ΚΕΙΜΕΝΑ:

- Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
- Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
- Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
- Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
- Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
- Η. ΗΛΙΟΥ
- Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ
- Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
- Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
- Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ
- Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
- Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
- Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
- Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
- ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
- ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
- Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ
- ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ἡ λέξη

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: Χαιρετισμός για το άρισμα της «λέξης» στην Κύπρο
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΠΡΕΤΤΑΚΟΣ: Διαχρονική αντίσταση
ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΔΙΩΤΗΣ: Η κυριακή ποίηση κάτω από το φως του μέσου 20ού αιώνα
ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΜΗΓΑΝΕΛΛΗΣ: Το μυθικό Νηρί
ΕΥΓΕΝΙ ΓΕΦΤΟΥΣΕΝΚΟ (με: Έλλη Παυνίδου): Περίστρωνα
ΜΙΧΑΗΛΣ ΚΑΚΟΠΗΑΝΝΙΣ: Από τις Πλάτες του μεσοπολέμου στον «Αττίλα '74»
ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ
ΡΟΖΕ ΜΙΛΛΙΣ
Μ.Γ. ΜΕΡΑΚΛΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΑΛΙΑΣ
ΜΙΧΑΗΛΣ ΠΙΡΡΗΣ
ΔΟΡΕΝΣ ΣΤΑΡΡΕΑ
Μ. Μ. ΚΥΡΟΜΗΛΙΔΟΥ
ΝΙΚΗΤΑΣ ΠΑΡΙΣΗΣ
ΓΕΡΑΣ ΣΠΑΤΑΛΑΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΠΗΣ
ΛΩΙΝΑ ΣΧΙΝΑ
ΕΛΛΗ ΠΑΙΟΝΙΔΟΥ
ΤΕΥΚΡΟΣ ΑΝΘΙΑΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΝΤΗΣ
ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΑΛΤΙΝΟΣ
ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΡΝΗΣ
ΑΛΕΚΟΣ ΦΑΣΙΑΝΟΣ
Τ. ΓΚΡΗΤΣΗ-ΜΙΛΛΙΣ
ΛΑΜΠΕΡ ΚΑΜΥ
Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ
Γ. ΠΑΤΡΩΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΙΤΟΓΛΟΥ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΡΗΣΤΟΦΙΔΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΟΤΑΜΠΗΣ
ΝΙΚΗ ΛΟΙΖΙΔΗ
Φ.Δ. ΔΡΑΚΟΝΤΑΕΙΔΗΣ

ΚΥΡΟΣ

Λογοτεχνία και τέχνη

αφιέρωμα

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΕΡΙΔΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΚΟΛΟΘΟΣ
ΝΙΚΗ ΜΑΡΑΓΚΟΥ
ΛΕΥΚΙΟΣ ΖΑΦΕΙΡΗΟΥ
ΠΕΤΡΟΣ ΧΡΟΝΑΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΛΕΣΚΗΣ
Τ. ΑΝΔΡΟΤΕΥΧΟΠΟΥΛΟΣ
ΝΕΛΑΡΧΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΥΡΟΪΔΗΣ
ΛΟΥΚΗΣ ΔΕΡΤΙΑΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΕΩΡΓΙΤΗΣ
ΜΙΧΑΗΛΣ ΗΛΙΑΣΑΡΗΣ
Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΣΥΚΡΑΤΗΣ ΣΚΑΡΤΣΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΡΑΡΗΣ
ΦΩΦΙΟΣ ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ
ΜΑΡΙΟΣ ΠΑΝΩΡΤΗΣ
Θ.Δ. ΦΥΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΙΑΝΝΟΣ ΚΡΑΝΙΩΤΗΣ
Φ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΒΑΣΟΣ ΚΑΡΑΠΙΩΡΤΗΣ
ΣΤΡΑΤΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΗΣ
ΝΙΚΗ ΛΟΙΖΙΔΗ

Σχόλια, σημειώσεις και γλωσσική κυρίαρχη λογοτεχνικών

Ιούλιος -
αύγουστος '89

85·86

ειδικό τεύχος:
δρχ. 1000

«ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»!

Επιτέλους, ένα βιβλίο για την ελληνική κακογουστιά (κιτς), ένα βιβλίο «περιήγηση» στον κόσμο του φτηνού γούστου όπως διαμορφώνεται μέσα στην καθημερινή ζωή, την ελληνική ζωή, τη δική μας ζωή. Με κείμενα και φωτογραφίες που παρουσιάζουν ανάγλυφα το «κιτς», ένα φαινόμενο «γραφικό» αλλά και επικίνδυνο. **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι το ωραίων»

Μέσα στις σελίδες του θα δείτε να παρελαύνουν... η Πατρίς, η Θρησκεία, η Οικογένεια, η Κοινωνία, η Επικοινωνία, η Πολιτική, η Τέχνη. Το κιτς υπάρχει γύρω μας, σ' όλη την Ελλάδα: από το Διδυμότειχο μέχρι τα Φιλιτρά και από τα Γιάννενα μέχρι τη Λάρισα και —φυσικά— την Αθήνα.

Ειδικά άρθρα και πάνω από 1.000 φωτογραφικά θέματα, αποκαλύπτουν, διακωμωδούν και καταγγέλλουν το κιτς δημιουργώντας ένα μοναδικό λεύκωμα επίκαιρο, ενδιαφέρον, απολαυστικό. **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι το ωραίων»

Η παρέλαση του κιτς συνεχίζεται. Ανακαλύψτε το κιτς σε κορνίζες, γκομπλέν, μπιμπελό, χαλκοτεχνήματα, χόμπι, τουριστικά σουβενίρ, εικονίτσες, προσκλητήρια, τάφους, πλαστικά λουλούδια, εκκλησίες, είδη για γάμους και βαφτίσια, φωτιστικά, τηλέφωνα, εξώφυλλα βιβλίων, αθλητικό και πολιτικό Τύπο, παιδικά είδη, καρτ ποστάλ, ντίσκο, φαγάδικα, ταβέρνες, πιτσερίες, μόδα, αυτοκίνητα, μαγαζιά, σπίτια, έπιπλα... Αλλά κιτς υπάρχει και στο πορνό, στο αθλητικό ή πολιτικό πανηγύρι, στο τραγούδι, το σινεμά, το θέατρο, την τηλεόραση, τη διαφήμιση... Το κιτς υπάρχει παντού και παραμονεύει... **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι το ωραίων»

Για το κιτς σε όλες του τις μορφές γράφουν οι: Χρ. Βακαλόπουλος, Χρ. Γιανναράς, Περ. Γιαννόπουλος, Μ. Γιουρσενάρ, Γ. Καλιόρης, Χ. Καμπουρίδης, Α. Κηληδόνης, Α. Κολτσίδου, Δ. Κούτσικου, Α. Κυριακίδου - Νέστορος, Π. Μαρτινίδης, Μ. Μποστάντζογλου, Δ. Πικιώνης, Δ. Ραυτόπουλος, Δ. Σκάλος και Ν. Χατζηκυριάκος - Γκίκας. Προλογίζει η υπουργός Πολιτισμού και Επιστημών Μελίνα Μερκούρη. **Ωραίο βιβλίο!**

ΕΚΔΟΣΗ:
«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΑΝΤΙ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

Δεινοκράτους 131, Αθήνα 115 21
Τηλ : 7249300

«Κάτι το ωραίων»

Με φωτογραφικό υλικό που βασίζεται σε ρεπορτάζ των Χρ. Βλάχου, Τ. Βρεττού και Α. Μιαούλη και εμπλουτίστηκε από αρχειακό υλικό πολλών επαγγελματιών και ερασιτεχνών φωτογράφων. **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι το ωραίων»

Ένα βιβλίο ντοκουμέντο!

Μια έκδοση των «Φίλων του περιοδικού ΑΝΤΙ»

- 360 σελίδες • 1059 έγχρωμες και μαυρόασπρες φωτογραφίες
- Σε σχήμα 21 x 28 πανόδετο

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»

ΜΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΚΟΓΟΥΣΤΙΑ.

Ωραίο βιβλίο!

Τι είναι «ΚΙΤΣ»
Η λέξη kitsch έχει γερμανική προέλευση προέρχεται από την ιδιωματική φράση kitschen που σημαίνει «πασαλείβω». Το επίθετο kitsch στην τέχνη χρησιμοποιήθηκε για το χαρακτηρισμό του ευτελούς, του φτηνού, του κακόγουστου.

